

ПОСІБНИК

БАЗОВА ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА

НА ТЕРИТОРІЇ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

HANDBOOK

***"The world needs a free and
sovereign Ukraine"***

Boris JOHNSON

***"Не ми почали цю війну. Але нам
цю війну закінчувати"***

Володимир ЗЕЛЕНСЬКИЙ

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:

обмежень для розповсюдження немає

вересень 2022 року

БАЗОВА ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА на території Великої Британії

Посібник. Видання 02-22

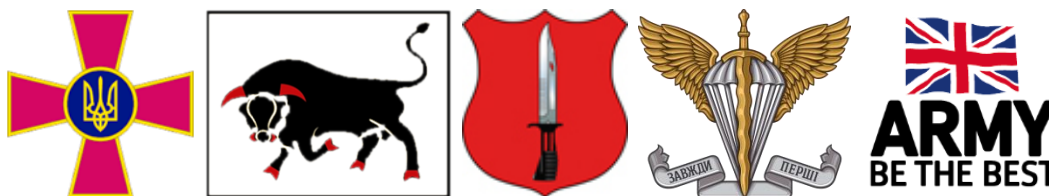
Посібник підготовлено сумісною робочою групою Збройних Сил Великої Британії та України за загальною редакцією представника Десантно-штурмових військ ЗС України капітана Сергія МАГЛЮВАНОВОГО.

У Посібнику вміщено матеріал в рамках проведення курсу підготовки за програмою Операції INTERFLEX на території Великої Британії, а також подано основи військових дисциплін та навчання військовослужбовців.

Положення та рекомендації посібника мають на меті допомогти воїнам у якісному виконанні своїх службових обов'язків як у бою так і у забезпеченні повсякденної діяльності. Водночас ці положення є основою для розроблення прийомів і способів дій у кожному конкретному випадку, тому їх слід застосовувати творчо, відповідно до конкретних умов обстановки та процесу навчання.

Переклад та інтерпретація: майор (запасу) Олег КУЛАКОВ, капітан Сергій МАГЛЮВАНІЙ, лейтенант Назар СКОРОПАД, warrant officer first class Paul KINGSWOOD, молодший сержант Ігор БЕРЕЖНИЙ, старший солдат Марина СКОРЯК, старший солдат Дарина СИДОРЧУК.

Посібник – результат колективної співпраці міжнародних партнерів:

Коментарі та пропозиції щодо удосконалення Посібника прохання надсилати:

Адмін e-mail: s.m.warinitiative@gmail.com

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	4
ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	5
ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА.....	13
ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА	24
ОРГАНІЗАЦІЯ ЗВ'ЯЗКУ	54
ТАКТИЧНА МЕДИЦИНА.....	61
ПРАВО ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	82
ЗАХИСТ ВІД ЗБРОЇ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ	86
ІНЖЕНЕРНА ПІДГОТОВКА	102
ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА	118
ВІЙСЬКОВА ТОПОГРАФІЯ.....	145
ДОДАТКИ	160

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ДОСТУПНИЙ ЗА ЗАПИТОМ

ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

...Учітесь, читайте, І чужому навчайтесь, Його не цурайтесь...

Обов'язки особового складу

Кожен військовослужбовець повинен досконало знати й утримувати в постійній бойовій готовності свою зброю і бойову техніку, майстерно володіти ними й уміло застосовувати та, крім того, **бути в готовності замінити в разі необхідності товариша або командира, який вибув зі строю.**

Кожен військовослужбовець зобов'язаний:

- знати і розуміти поставлене йому завдання, завдання взводу (відділення, танка);
- уміти вести розвідку противника і місцевості, під час виконання поставленого завдання постійно вести спостереження, вчасно виявляти та уражати противника; знати штатне озброєння (штатну зброю); знати розміри, обсяг, послідовність і терміни обладнання фортифікаційних споруд;
- уміти швидко обладнувати окопи й укриття, у тому числі й з використанням вибухових речовин, здійснювати їх маскування;
- стійко і завзято діяти в обороні, сміливо і рішуче в наступі; проявляти хоробрість, ініціативу і спритність у бою, надавати допомогу товаришу;
- уміти вести вогонь по літаках, вертольотах і інших повітряних цілях, що діють на малих висотах, зі стрілецької зброї; знати способи захисту від зброї масового ураження і високоточної зброї противника;
- уміло використовувати місцевість, засоби індивідуального захисту і захисні властивості машин;
- уміло використовувати захисні й маскувальні властивості місцевості та місцевих предметів, засоби індивідуального захисту і захисні властивості машин;
- **уміти долати загородження, перешкоди і зони зараження, установлювати і знешкоджувати протитанкові і протипіхотні міни;**
- проводити спеціальну обробку;
- **без дозволу командира не залишати свого місця в бою;**
- у разі поранення або ураження радіоактивними, отруйними речовинами, біологічними засобами, а також запалювальною зброєю **вживати необхідних заходів само- і взаємодопомоги та продовжувати виконання завдання;**
- **якщо буде наказано відправитися до медичного пункту, взяти з собою особисту зброю;**
- **у разі неможливості убути на медичний пункт – відповзти зі зброєю в укриття (місце збору поранених) та чекати санітарів;**
- уміти готувати озброєння і боєприпаси до бойового застосування, швидко і спритно споряджати патронами обойми, магазини, стрічки;
- **стежити за витратою боєприпасів і заправки БМП (БТР), танка паливом, вчасно доповідати своєму командирі про витрати 0,5 і 0,75 носимого (возимого) запасу боєприпасів і наявності пального; у разі пошкодження БМП (БТР), танка швидко вживати заходів щодо їх відновлення.**

Кожен сержант і солдат зобов'язаний захищати командира в бою, у разі його поранення або загибелі бути готовим взяти на себе командування підрозділом.

Спеціальні обов'язки солдата

Підношувач боєприпасів призначається із солдатів відділення для своєчасного забезпечення його боєприпасами й усім необхідним для ведення вогню. Він повинен вміти швидко і спритно споряджувати магазини (стрічки) для патронів, готувати ручні гранати до бойового застосування, а також:

- перебувати на позиції відділення і вести вогонь по противнику;
- знати місце розташування пункту бойового постачання роти (взводу) і прихований маршрут виходу до нього;
- з отриманням команди від командира відділення убути на пункт бойового постачання, отримати і доставити на позиції відділення у встановлений термін боєприпаси, доповісти командирю відділення і за необхідності рознести їх на позиції.
- Зв'язківець призначається із солдатів взводу (відділення, екіпажу) для передачі усних або письмових наказів (донесень). Він повинен:
- стежити за сигналами командира роти (взводу);
- знати місце перебування свого командира і прихований маршрут до командира, до якого його скерували;
- доставляти розпорядження (донесення) своєчасно в указаний термін, про що доповідати.

Загальні обов'язки військовослужбовців

Необхідність виконання завдань оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, а також завдань, визначених міжнародними зобов'язаннями України, покладає на військовослужбовців такі обов'язки:

- свято і непорушно додержуватися Конституції України та законів України, Військової присяги, віддано служити Українському народові, сумлінно і чесно виконувати військовий обов'язок;
- бути хоробрим, ініціативним і дисциплінованим;
- беззастережно виконувати накази командирів (начальників) і захищати їх у бою, як святиню оберігати Бойовий Прапор своєї частини;
- постійно підвищувати рівень військових професійних знань, вдосконалювати свою виучку і майстерність, знати та виконувати свої обов'язки та додержуватися вимог статутів Збройних Сил України;
- знати й утримувати в готовності до застосування закріплене озброєння, бойову та іншу техніку, берегти державне майно;
- дорожити бойовою славою Збройних Сил України та своєї військової частини, честю і гідністю військовослужбовця Збройних Сил України;
- поважати бойові та військові традиції, допомагати іншим військовослужбовцям, що перебувають у небезпеці, стримувати їх від вчинення протиправних дій, поважати честь і гідність кожної людини;
- бути пильним, суворо зберігати державну таємницю;
- вести бойові дії ініціативно, наполегливо, до повного виконання поставленого завдання;
- виявляти повагу до командирів (начальників) і старших за військовим званням, сприяти їм у підтриманні порядку і дисципліни;

- додержуватися правил військового вітання, ввічливості й поведінки військовослужбовців, завжди бути одягненим за формою, чисто й охайно.

Про все, що сталося з військовослужбовцем і стосується виконання ним службових обов'язків, та про зроблені йому зауваження військовослужбовець зобов'язаний доповідати своєму безпосередньому начальникові.

Військовослужбовець зобов'язаний додержуватися вимог безпеки, вживати заходів до запобігання захворюванню, травматизму, повсякденно підвищувати фізичну загартованість і тренуваність, утримуватися від шкідливих для здоров'я звичок.

Із службових та особистих питань військовослужбовець повинен звертатися до свого безпосереднього начальника, а якщо він не може їх вирішити - до наступного прямого начальника.

Військовослужбовець зобов'язаний знати і неухильно додержуватися прийнятих Україною норм міжнародного гуманітарного права.

Кожний військовослужбовець зобов'язаний виконувати службові обов'язки, що визначають обсяг виконання завдань, доручених йому за посадою. Ці обов'язки визначаються статутами Збройних Сил України, а також відповідними посібниками, порадами, положеннями, інструкціями.

Права військовослужбовців

Військовослужбовці перебувають під захистом держави і мають усю повноту прав і свобод, закріплених Конституцією України.

Держава гарантує військовослужбовцям та членам їх сімей соціальний і правовий захист відповідно до законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Військовослужбовці під час виконання службових обов'язків мають право застосовувати заходи фізичного впливу, а також носити, зберігати та застосовувати спеціальні засоби, зброю в порядку, встановленому законодавством.

Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї допускається, якщо інші заходи виявилися неефективними або якщо через обставини застосування інших заходів є неможливим.

Застосуванню зброї, за винятком випадків раптового нападу, нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів, літальних апаратів, морських і річкових суден, втечі з-під варти зі зброєю або за допомогою транспортних засобів під час руху, повинно передувати попередження про намір застосовувати зброю і постріл угору.

У разі застосування і використання зброї військовослужбовець зобов'язаний вжити всіх заходів для того, щоб не було завдано шкоди стороннім особам.

Військовослужбовці мають право застосовувати спеціальні засоби, засоби фізичного впливу та зброю особисто або у складі підрозділу:

- для захисту свого здоров'я і життя, а також здоров'я і життя інших військовослужбовців і цивільних осіб від нападу, якщо іншими способами й засобами захистити їх у даній ситуації неможливо;

- для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого злочину та яка намагається втекти або яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також для затримання озброєної особи, яка загрожує застосуванням зброї та інших засобів, що становить загрозу для життя і здоров'я військовослужбовця чи інших осіб;
- для відбиття нападу на об'єкти, що охороняються військовослужбовцями, а також для звільнення цих об'єктів у разі захоплення;
- у разі спроби насильного заволодіння зброєю, бойовою та іншою технікою, якщо іншими способами і засобами неможливо припинити цю спробу.

Про застосування фізичної сили та спеціальних засобів військовослужбовець доповідає своєму безпосередньому командирові (начальникові).

Про поранення або смерть, що сталися внаслідок застосування фізичного впливу і спеціальних засобів, а також про всі випадки застосування зброї військовослужбовець зобов'язаний негайно і письмово повідомити свого командира (начальника), а командир (начальник) військової частини негайно доповідає безпосередньому командирові (начальникові), а також повідомляє військового прокурора та начальника органу управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України (далі - Служба правопорядку) в гарнізоні.

Військовослужбовець має право використовувати зброю для подання сигналу тривоги або виклику допомоги.

Військові звання ЗСУ

Кожний військовослужбовець має військове звання в армії відповідно до Закону України *“Про військовий обов'язок і військову службу”*. Військові звання ЗС України поділяються на армійські та корабельні згідно із частиною другою статті 5 Закону України *“Про військовий обов'язок і військову службу”*. Перелік військових звань описаний нижче і має актуальність на сьогоднішній день.

Отже, військовослужбовці, резервісти та військовозобов'язані в українській армії поділяються на рядовий склад, сержантський та старшинський склад та офіцерський склад (додаток 1).

Відповідальність військовослужбовців

Військовослужбовці залежно від характеру вчиненого правопорушення чи провини несуть дисциплінарну, адміністративну, матеріальну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність згідно із законом (ст.24 ЗУ *“Про Статут внутрішньої служби ЗСУ”*).

Військовослужбовці, на яких накладається дисциплінарне стягнення за вчинене правопорушення, не звільняються від матеріальної та цивільно-правової відповідальності за ці правопорушення. За вчинення злочину військовослужбовці притягаються до кримінальної відповідальності на загальних підставах (ст.24 ЗУ *“Про Статут внутрішньої служби ЗСУ”*).

Юридична відповідальність – це міра покарання правопорушника шляхом позбавлення його певних соціальних, матеріальних духовних чи особистісних благ чи цінностей, які йому належали до факту правопорушення, від імені держави, на підставі закону або іншого нормативного акту з метою попередження правопорушень в перспективі і відновлення (чи відшкодування) втрачених суб'єктивних прав на матеріальні і духовні цінності.

Юридична відповідальність настає тільки за вчинення правопорушень.

Принципи юридичної відповідальності

Особливості юридичної відповідальності військовослужбовців

- Діє тільки для військовослужбовців (на відміну від інших громадян законодавством передбачена юридична відповідальність тільки військовослужбовців за скоєння військових злочинів та військових дисциплінарних проступків).
- Підвищена міра відповідальності військовослужбовців за скоєння деяких правопорушень, що зумовлені принципом беззастережного підкорення командирам (начальникам). Наприклад, невиконання наказу працівником тягне за собою застосування заходів дисциплінарної відповідальності по нормам законодавства про працю, в той час як невиконання наказу військовослужбовцем може розглядатися як військовий злочин.

- с) Командири та інші посадові особи наділені певними повноваженнями щодо притягнення військовослужбовців до дисциплінарної та матеріальної відповідальності, та порушення кримінальної справи проти них.
- д) Законодавством передбачена наявність певних умов застосування влади командира та порядку виконання заходів юридичної відповідальності, що застосовується до військовослужбовців.
- е) Наявність спеціальних (притаманних тільки для військовослужбовців) видів відповідальності (наприклад – попередження про неповну службу відповідність, пониження у військовому званні, позбавлення чергового звільнення).
- ф) Можливість настання дисциплінарної відповідальності за скоєні адміністративні проступки.
- г) Звільнення військовослужбовців від юридичної відповідальності, якщо діяння являє собою виконання обов'язків військової служби.
- h) Військовослужбовці не звільняються від матеріальної та цивільно-правової відповідальності, якщо на них накладено дисциплінарне стягнення за скоєне правопорушення. За вчинення злочину вони притягуються до кримінальної відповідальності на загальних підставах.

Адміністративне правопорушення (проступок) – протиправна, винна (умисна чи необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачена КУпАП, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою ,відповідно до закону, кримінальної відповідальності. (ст.9 КУпАП)

Дисциплінарна відповідальність – це такий вид юридичної відповідальності, який настає за невиконання (неналежне виконання) військовослужбовцем своїх обов'язків, порушення військовослужбовцем військової дисципліни або громадського порядку.

Особливості притягнення військовослужбовців до дисциплінарної відповідальності в цілому співпадають з особливостями юридичної відповідальності військовослужбовців і регламентуються Законом України *“Про Дисциплінарний Статут Збройних Сил України”*.

Матеріальна відповідальність це — відповідальність військовослужбовців за заподіяну шкоду, знищення чи незаконне використання військового майна, погіршення або зниження його цінності, що спричинило додаткові витрати військової частини, де військовий проходить службу.

Основні статті Кримінального Кодексу України

Ст. 410 "Викрадання, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем"

- 1) Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна або заволодіння ними шляхом шахрайства – караються позбавленням волі на строк від 3 до 8 років.

- 2) Ті самі дії, вчинені військовою службовою особою із зловживанням службовим становищем, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або такі, що заподіяли істотну шкоду, - караються позбавленням волі на строк від 5 до 10 років.
- 3) Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, а також розбій з метою заволодіння зброєю, бойовими припасами, вибуховими чи іншими бойовими речовинами, засобами пересування, військовою та спеціальною технікою, а також вимагання цих предметів, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я потерпілого, - карається позбавленням волі на строк від 10 до 15 років.

Основні статті закону про кримінальну відповідальність за військові злочини

Ст.406 "Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості".

- 1) "Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності між ними підлеглості, що виявилось в завданні побоїв чи вчиненні іншого насильства карається арештом на строк до шести місяців або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до одного року або позбавленням волі строком до 3 років".
- 2) Те саме діяння, якщо воно вчинене щодо кількох осіб або заподіяло легкі чи середньої тяжкості тілесні ушкодження, а також таке, що має характер знущання або глумління над військовослужбовцем, – карається триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до 2 років або позбавленням волі на строк від 2 до 5 років.
- 3) Діяння передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені групою осіб, або зі застосуванням зброї, або такі, що спричинили тяжкі наслідки – карається позбавленням волі строком від 3 до 10 років.

Ст.407 "Самовільне залишення частини або місця служби".

- 1) Самовільне залишення частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби, а також нез'явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрадження, відпустки або лікувального закладу тривалістю понад три доби, але більше місяця, - караються триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до 2 років, або позбавленням волі на строк до 3 років.
- 2) Ті самі діяння вчинені тривалістю понад один місяць, вчинені особами, зазначеними в частинах першій або другій цієї статті, - караються позбавленням волі на строк від 2 до 5 років.
- 3) Самовільне залишення військовослужбовцем частини або місця служби, а також нез'явлення вчасно на службу без поважних причин, вчинені в умовах воєнного часу або в бойовій обстановці, - караються позбавленням волі на строк від 5 до 10 років.

Ст.409 "Дезертирство тобто залишення в/ч або місця служби з наміром ухилю від військової служби, а також неявка з тією ж метою на службу при призначенні карається позбавленням волі терміном від 2 до 5 років".

Ст.418 "Порушення статутних правил вартової служби» карається позбавленням волі терміном від 2 до 5 років". Дія передбачена частиною 1 цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану – карається позбавленням волі терміном від 3 до 8 років.

Ст.421 "Порушення статутних правил внутрішньої служби".

- 1) "Порушення особою, яка входить до складу добового наряду частини (окрім варті) статутних правил внутрішньої служби, як що воно спричинило тяжкі наслідки, попередження яких входило в обов'язки даної особи – карається триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до 2 років або позбавленням волі терміном до 3 років".
- 2) Те саме діяння, вчинене в умовах воєнного стану карається позбавленням волі на строк до 5 років.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА

... Перший бій людина веде сама з собою ...

Шановний боєць, ця пам'ятка складена на підставі пропозицій військових психологів та особистого досвіду учасників бойових дій. Те, що буде відбуватися з вами, вже відбувалося з іншими людьми. Сподіваємося, ця інформація допоможе зберегти стабільний психофізіологічний стан і боєздатність.

Очікування і реальність в зоні бойових дій

Очікування: готувалися до виконання завдання за чітким графіком, з доброю організацією. В реальності – маршрути постійно змінюються.

Від місцевого населення очікували як мінімум нейтрального ставлення. В реальності: населення може сприймати вас як агресорів (живий щит, провокації). Після закінчення – повне розчарування, бажання розірвати контракт, незрозуміння, навіщо все це потрібно.

На початку: готовність виконувати будь-які завдання, мобілізація. В процесі – розгубленість, незрозуміння, страх, невизначеність (наприклад, немає наказу дійти до певного місця і там розташуватися, як диктують усі правила).

Очікування: визнання учасниками бойових дій. Реальність: тривале оформлення документів, повільна робота стройової частини.

Чинники, що впливають на психологічний стан і боєздатність

- a) Відсутність чітко визначеної лінії фронту, часткова ворожість місцевого населення, зміна (порушення) режиму сну, відпочинку, харчування, якості води, вплив несприятливих або незвичайних кліматично-географічних факторів породжують почуття невпевненості і тривоги.
- b) Ізоляція й відчуття викинутості – вимушена самотність при виконанні бойових завдань. Тривале перебування на бойових постах при охороні доріг, ділянок, районів, часто у відриві від основних сил, в незрозумілих умовах, з нестійким зв'язком нерідко викликає відчуття "викинутості".
- c) Загроза життю і здоров'ю – не тільки безпосереднє, але й постійне очікування.
- d) Невизначеність – дефіцит або суперечливість особисто значущої інформації.
- e) Реальна можливість потрапити у полон, в заручники з подальшими тортурами і знущаннями; високий ризик смерті, каліцтва; наочне бачення загибелі товаришів по службі, близьких друзів, мирного населення.
- f) При наближенні терміну ротації, у деяких військовослужбовців зростає страх бути вбитими або пораненими.
- g) Віддаленість від близьких, тривога за них, незрозумілість цілей війни, ставлення суспільства до конфлікту.
- h) Впевненість або невпевненість в сприятливому розвитку подій, які багато в чому залежать від керівництва, згуртованості, особистісних якостей керівника, дисципліни.
- i) Відсутність нормальних умов для життя і бойових дій.

Рекомендації щодо зниження факторів ризику в зоні бойових дій

- 1) **Обережність** і реальне **сприйняття небезпеки**: адекватно оцінювати небезпеку. В бою небезпека завжди реальна. Не знаходитися на відкритій місцевості, де можливий обстріл. Постійно контролювати територію, де знаходитимешся. Тримати зброю завжди при собі й напоготові. Вивчати статuti (це допоможе прийняти правильне рішення щодо своїх дій в несподіваних обставинах). Організовувати бойову охорону. Якщо командири не діють – проявляти ініціативу.
- 2) **Раптовість (несподіванка) і новизна (нестандартність)** обстановки. Між гарантією прогнозу і реальним розвитком бойової ситуації, як правило, виявляється розрив, який в бою є джерелом психічного перенавантаження. Причина цього – у невідповідності між розумінням ситуації особою, яка приймає рішення, і реальним її розвитком.
- 3) Під час ведення бойових дій значно зростає **відповідальність за прийняте рішення** та її виконання перед країною, законом і суспільними вимогами, старшим командиром і підлеглим особовим складом. Можливе дезертирство або написання рапорту про звільнення.
- 4) **Монотонність і нудьга** від надлишку часу у період тривалого очікування може дестабілізувати діяльність деяких солдат, у тому числі і командирів, у яких особливостями характеру є демонстративність, збудливість, екзальтованість.
- 5) Може виникнути **клаустрофобія** – страх замкненого простору, наприклад, при обстрілі противником (супроводжується несвідомим прагненням покинути це укриття, не дивлячись на ще більшу загрозу), і **агорафобія** – страх відкритого простору (прагнення сховатися від звукового і зорового впливу бойових дій).
- 6) **Кров і вид важких травм**, руйнувань – важкі поранення та смерть бойових товаришів, руйнування укриттів, будівель і бойової техніки, як правило, паралізують незагартовану для адекватного, виваженого сприйняття всього цього психіку людини. Вид трупів, відірваних рук, ніг, крові, пульсуючої з відкритої рани, розрізаного тіла або пригнічує людську психіку, або викликає неадекватну активність у воїнів. Звук міни, що летить може стати причиною панічних реакцій. Запахи можуть доповнити і посилити негативний вплив.
- 7) **Дефіцит часу**, прискорення темпу дій, складність рішень, надлишок інформації, поєднання декількох видів діяльності одночасно, ступінь складності дій спеціалістів бойового складу, високий рівень фізичного та психологічного навантаження. Для підвищення працездатності, боєздатності, стресостійкості, психологічної пружності виконувати рекомендації лікарів, психологів, слідкувати за режимом вживання води, харчування, сну (!). Не вживати алкоголь та наркотичні речовини (!).
- 8) **Ворожість населення і провокації**. Бути до цього готовими і перевіряти їжу, воду та інше; пам'ятайте про перевірку інформації.

Стрес та бойовий стрес

Стрес – це порушення спокою, яке виникає у людини, як реакція на певну ситуацію, зовнішню або внутрішню діяльність, це напружений стан людини внаслідок впливу емоційно-негативних і екстремальних чинників зовнішнього середовища. **Це нормальна реакція організму на ненормальну ситуацію.**

Функціонування психіки в екстремальній ситуації, можна пояснити метафорою “у віз запряжені коні, якими керує кучер”.

Психіка людини складається із трьох частин. Найдавніша стволова частина і парасимпатична нервова система відповідають за тіло — “віз”. Лімбічна частина і симпатична нервова система — за емоції та дії (“коні”), а система емоційного й соціального контролю — узагальнює досвід, спрямовує діяльність, контролює (“кучер”).

Коли трапляється щось надзвичайне, небезпечне для життя, лімбічна частина (“коні”) бере керівництво на себе. Передусім вона “відключає” систему контролю (“кучера”). (В небезпечній ситуації так усе й має бути.) Починає інтенсивно функціонувати стволова частина: виділяються гормони, необхідні для інтенсивного реагування на ситуацію — адреналін, норадреналін, кортизон. Виділяються і знеболюючі речовини, що притупляють, а іноді й зовсім відключають чутливість тіла — така реакція зменшує страждання, зберігає від больового шоку у випадку поранення. Наприклад, антилопа у стані шоку падає замертво за кілька хвилин до того, як кігті лева доторкнуться її. Це дає можливість тварині вижити, якщо лев її не з’їсть відразу. Якщо ж вижити не вдається — смерть буде безболісною. Уникнувши небезпеки, антилопа знаходить безпечне місце і починає тремтіти — так організм звільняється від напруження.

Підсумовуючи можна сказати що, у людини існують три типи реакції на стрес: **боротьба, втеча, завмирання**. Прояви характерні для кожного етапу переживання травми (ви можете визначити своє самопочуття і зрозуміти, що відбувається з бойовими побратимами).

Стан шоку (бойовий шок)

- Бліда шкіра; пильний погляд, людина майже не моргає; забуває, що було, що потрібно робити; не виявляє емоцій, описуючи емоційно заряджену ситуацію; відсутність або уповільнення мовлення; холодні кінцівки; тримається окремо від інших, аби почувати себе в безпеці; слабкий м’язовий тонус або сильні спазми.

Надзбудження (бойовий стрес)

- Почервоніння шкіри; часте моргання; різкий сміх; неспокій, метушливість; пітніє; швидке, нестримне мовлення; надмірна пильність, настороженість; емоційні вибухи; надмірна реакція страху, що довго триває; несподіване відчуття жару; різко відводить погляд; надмірна чутливість; напружені м’язи.

Втома (бойове виснаження)

- Песимізм, пригніченість, млявість; дратівливість, невдоволення всім (“нічого не хочеться”); тривожність; знервованість; напружений вираз обличчя; брак стійкого контакту очі в очі; голосне мовлення; важко розслабитися; проблеми зі сном і апетитом; працездатність знижена (важко виконувати поставлені завдання, не хочеться вмиватися, голитися тощо).

Вихід із травми

- Хвилеподібно накочується туга, сум, спустошення; може бути почуття провини, образи; періодично хочеться плакати при згадці про травматичні події; в такі моменти з’являється небажання жити; стримування сліз; погіршення імунітету — часті простудні захворювання; психосоматичні розлади (наприклад, проблеми з травленням, підвищення тиску, болить голова тощо).

Адаптація до екстремальної ситуації

- Поліпшення уваги; активізація мислення; загострення вищих почуттів: патріотизму, відповідальності, колективізму, сумління, готовності до самопожертви тощо; віра в свої сили, в успіх, сподівання на краще; здатність терпляче витримувати випробування; емоційна стійкість; здатність до концентрації для вирішення завдання; стійкість до тимчасових невдач; здатність організму швидко перебудовуватися, підвищення витривалості тощо.

Гостра стресова реакція

Наслідки стресовій ситуації проявляються у різних людей по-різному: можуть відразу після події або через певний проміжок часу. Перш за все військовослужбовець повинен знати, що наслідками сильного стресу можуть бути:

- втрата сну і апетиту;
- нав'язливі спогади;
- кошмарні сновидіння про пережиту подію;
- погіршення настрою при спогадах про подію;
- втрата здатності відчувати сильні почуття і емоції;
- порушення пам'яті ;
- бажання уникнути думок і почуттів, пов'язаних з пережитою психотравмуючою ситуацією;
- почуття *“вкороченого майбутнього”*, втрата життєвих орієнтирів;
- важкість в зосередженні;
- дратівливість;
- лякливість.

Кожен учасник військових дій може бути у стані бойового стресу. Бойовий стрес виникає ще до реальної загрози життю і триває аж до виходу із зони бойових дій.

Бойовий стрес – це процес мобілізації усіх наявних можливостей організму, імунної, захисної, нервової, психічної систем для подолання небезпечної ситуації для життя. У людини відбувається зміна складу крові. 7 Гормони, що потрапляють у кров із залоз внутрішньої секреції, викликають тривогу, пильність, агресивність. Збільшується об'єм легенів, що дозволяє отримувати більше кисню органам, які активно задіяні. Звуження кровоносних судин веде до підвищення кров'яного тиску, посилення кровообігу, перерозподілу її кількості в органах (у активних людей зменшується її подача до внутрішніх органів і збільшується – до серця, скелетних м'язів).

Участь у бойових діях розглядається як стресор, травматичний практично для будь-якої людини, участь у війні супроводжується впливом низки чинників:

- усвідомлення почуття загрози для життя, так званий біологічний страх смерті, поранення, біль, інвалідність;
- ні з чим не порівняний стрес, що виникає у людини, яка є учасником бойових дій; разом з цим з'являється психоемоційний стрес, пов'язаний із загибеллю на очах товаришів по зброї або з необхідністю вбивати людину, навіть ворога;
- вплив специфічних факторів бойової ситуації (дефіцит часу, прискорення темпів дій, раптовість, невизначеність, новизна);
- негаразди й позбавлення (часто відсутність повноцінного сну, особливості питного режиму та харчування).

Ззовні в бойовій ситуації стрес проявляється в підвищенні пульсу, температури тіла, дихання військовослужбовця, блідості або почервонінні обличчя, посилення потовиділення, пересихання в роті, тремор м'язів, почастішання сечовипускання, посилення тривоги й пильності тощо. Всі перераховані симптоми – **це нормальна реакція людини на ненормальні обставини бойової ситуації.**

Рекомендації з протидії впливу стресу

Що допомагає послабити стрес:

- намагайтеся зосередитися щоб контролювати свої дії;
- робіть все якомога більш точно;
- намагайтеся контролювати не лише себе, а й навколишню ситуацію в цілому;
- намагайтеся побачити себе з боку;
- спробуйте уявити з боку усю ситуацію;
- не піддавайтеся емоціям, накажіть собі думати про своє завдання, для цього запитайте себе: *“Хто я? Де я знаходжусь? Яке моє завдання (що я повинен робити?)”*;
- щоб опанувати себе, спробуйте вголос (якщо це можливо) відтворити ситуацію у якій ви опинилися, але не давайте їй емоційних оцінок;
- намагайтеся сприймати усе, що відбувається в цілому.

У ситуації надмірного стресу:

- якщо ви втратили чутливість до зовнішніх впливів або не можете впоратися з емоціями (страхом або панікою) – зробіть собі боляче (ущипніть) і сконцентруйтеся на цьому відчутті болі;
- якщо ви розгубилися – спробуйте відчувати положення свого тіла в просторі, зосередьтеся на відчуттях, які надходять від позиції тіла, температури повітря, навколишніх предметів;
- якщо вам важко зосередитися – назвіть себе по імені, спробуйте вирішити кілька простих математичних задач.

Досвід подолання негативних емоцій у бійців спецназу. Почуття страху в бою

Одним із найпоширеніших методів є відмова від детального обмірковування ситуації (саме обдумування цих деталей і породжує тривогу) і миттєве включення для подолання перешкод за принципом: *“вовка боятися у ліс не ходити”*.

“Страшно у цьому житті буває будь-якій людині (“не боїться тільки дурень”)”. Так от, військовим корисно знати, що емоційні реакції в ситуації страху і перед сексуальним контактом однакові.

Ось як цю ситуацію пояснив один досвідчений інструктор: *“Коли ти відчуваєш страх та серце почало “стукати” в грудях, згадай свій перший секс. Саме так у тебе “стукає серце” коли ти усвідомлюєш реальну небезпеку.”* В обох ситуаціях твій організм реагує однаково.

Тому в момент усвідомлення цієї небезпеки, можливо, більш яскраво згадай, уяви і відчуй себе саме з цією жінкою, саме в те найперше твоє *“бойове хрещення”*. Твоя свідомість переключиться на цю картинку, і ти кілька секунд проживеш у цьому режимі. І тобі буде не до небезпеки, страх зникне. Але жінки немає, і збудження відійде, *“перегорить”*, настає фаза *“бойової байдужості”*. Залишається бойова робота, яку ти будеш робити спокійно і зібрано.

Відключайтеся від негативу. Вправа “Вимикач”.

Від накручування страшних думок, а також зацикленості на негативних образах добре допомагає техніка *“Вимикач”*. Коли важко позбутися думок, які породжують тривогу та страх,

уявіть що ця нав'язлива думка великий вимикач, потягніться до нього та вимкніть. Раз – і все, тиша. Ви вимкнули цю думку.

Техніка нормалізації дихання

“Збираємо” весь страх, який нас охопив, і шумно із зусиллям видихаємо його до повної порожнечі в грудях. На видиху звільняємося від боягузтва, а вдихаємо сміливість. Вдихаємо спокійно, відчуваючи, як енергія, проникаючи всередину, наповнює нас рішучістю. Уявіть що ви видихаєте темні плями, клуби диму, а вдихаєте – успіх, силу. Видихаємо слабкість, вдихаємо силу. Видихаємо страх, вдихаємо рішучість.

Змінивши дихання, характерне для страху, на будь-яке інше, ви відчуєте себе спокійніше і зможете тверезо оцінювати ситуацію. Дихання відновлює внутрішню гармонію і цілісність, а страх не має влади над гармонійною особистістю.

Керування диханням

Дихання не тільки найважливіша функція життєдіяльності організму, але й ефективний спосіб впливу на тонус м'язів і емоційні центри мозку. Повільне і глибоке дихання знижує збудливість нервових центрів і сприяє м'язовому розслабленню. Часте дихання, забезпечує високий рівень активності організму. Також було помічено, що під час вдиху відбувається активація психічного тонусу, а при видиху він знижується. Змінюючи ритм дихання, тривалість вдиху і видиху, людина може впливати на зміни багатьох функцій організму у тому числі психічних. Для початкового освоєння можна запропонувати два види дихання: нижнє (черевне) і верхнє (ключичне). Нижнє дихання використовується, коли необхідно подолати зайве хвилювання, побороти тривогу і дратівливість, максимально розслабитися для швидкого та ефективного відпочинку. Воно є найпродуктивнішим, так як в нижніх відділах легенів розташована найбільша кількість легеневих пухирців (альвеол).

Вправа “Квадратне дихання”.

Виконується черевне дихання наступним чином. Сидячи або стоячи, необхідно скинути напругу з м'язів і зосередити свою увагу на диханні. Далі проводиться 4 етапи єдиного циклу дихання, який супроводжується внутрішнім рахунком для полегшення навчання. На рахунок 1234 здійснюється повільний вдих, при цьому живіт випинається вперед, м'язи живота розслаблені, а грудна клітка нерухома. На наступні чотири рахунки (1234) проводиться затримка дихання і плавний видих на 6 рахунків (123456), що супроводжується підтягуванням м'язів живота до хребта. Перед наступним вдихом знову слідує пауза на 2-4 рахунки. Слід пам'ятати, що дихати потрібно тільки носом і так плавно, наче перед вашим носом на відстані 10-15 см висить пір'їнка, і вона не повинна колихнутися. Вже через 3-5 хвилин такого дихання ви помітите, що ви стали спокійним та врівноваженим.

Результатом виконання цієї техніки буде:

- 1) Психологічний спокій: досягнення можливості розумно і без зайвої метушні вирішити проблему що виникла.
- 2) Стабілізація фізіологічних параметрів діяльності організму:
 - повернення частоти серцебиття до норми;
 - нормалізація тиску;
 - відновлення спокійного дихання.
- 3) Підвищення психологічної стійкості до негативних стресів.

Якщо ж вам необхідно підбадьоритися після монотонної роботи, зняти втому, підготуватися до активної діяльності, то рекомендується верхнє (ключичне) дихання. Необхідно зробити енергійний глибокий вдих через ніс з підняттям плечей і різкий коротким видих через рот. При цьому ніяких пауз між вдихом і видихом немає. Вже через кілька циклів такого дихання з'явиться відчуття “мурашок” на спині, свіжості, приплив бадьорості.

Рекомендації щодо дій при виявленні стресу у товариша

Симптоми постстресового стану:

- тремтіння пальців рук,
- м'язове напруження,
- пітливість,
- нудота,
- незначний пронос,
- часте сечовипускання,
- прискорене дихання і серцебиття,
- тривожність,
- занепокоєння.

НЕОБХІДНО: дружньо підтримати, залучити до спілкування з товаришами, поставити конкретні завдання для підготовки до бою. Пояснити, що це спочатку нормальна реакція, яка з придбанням бойового досвіду перестане з'являтися.

ЗАБОРОНЕНО Звертати надмірну увагу на цей стан, підкреслювати серйозність становища і посилювати його, висміювати, залишатись байдужим.

Нервові тремтіння

Після екстремальної ситуації з'являється неконтрольована нервова тремтіння (людина не може за власним бажанням припинити цю реакцію). Так організм “скидає” напругу.

Потрібно підсилити тремтіння. Візьміть потерпілого за плечі й сильно, різко потрясіть протягом 10-15 секунд. Продовжуйте розмовляти з ним, інакше він може сприйняти Ваші дії як напад. Після завершення реакції необхідно дати потерпілому можливість відпочити.

ЗАБОРОНЕНО Обіймати людину або притискати її до себе; укривати чимось теплим; заспокоювати, говорити, щоб вона взяла себе в руки.

Апатія

Апатія може виникнути після тривалої напруженої, але безуспішної діяльності, або в ситуації, коли людина терпить серйозну невдачу, перестає бачити сенс своєї діяльності, або коли не вдається когось врятувати. Байдуже ставлення до всього, млявість, загальмованість, повільна мова з великими паузами.

З'являється відчуття втоми, таке, що немає бажання ані рухатися, ані говорити: рухи й слова даються на превелику силу. В душі – порожнеча, незмога навіть на прояв почуттів. У стані апатії людина може перебувати від декількох днів до декількох тижнів.

НЕОБХІДНО: М'яко встановити контакт, добитися, щоб він сам повідомив про те, що сталося, висловити розуміння і солідарність, нагадати про дружбу і товаришів, дати просту і рутинну роботу, забезпечити теплою їжею і сигаретами, доповісти командирів. Поговоріть з

потерпілим. Поставте йому кілька простих запитань, виходячи з того, знайомий він Вам чи ні. *“Як тебе звуть?”, “Як ти себе почуваєш?”, “Хочеш їсти?”* і т. ін. Якщо людину залишити без підтримки й не допомогти в такому стані, апатія може перерости в депресію.

ЗАБОРОНЕНО: Проявляти надмірну жалість, говорити *“гучні фрази”* про солідарність і братерство, давати медичні препарати (за винятком тяжких випадків).

Ступор

Ступор – одна з найсильніших захисних реакцій організму. Відбувається після сильних нервових потрясінь, коли людина затратила стільки енергії на виживання, що сили на контакт із навколишнім світом у неї вже немає. Ознаки:

- різке зниження або відсутність довільних рухів і мови;
- відсутність реакцій на зовнішні подразники (шум, світло, дотику, щипки);
- *“завмирання”* в певній позі, заціпеніння, стан повної нерухомості;
- можлива напруга окремих груп м’язів.

НЕОБХІДНО:

- 1) Зігнути потерпілому пальці на обох руках і притиснути їх до долоні. Великі пальці повинні бути виставлені назовні.
- 2) Кінчиками великого і вказівного пальців масажувати потерпілому точки, розташовані на чолі, над очима рівно посередині між лінією росту волосся й бровами, чітко над зіницями.
- 3) Долоню вільної руки покласти на груди потерпілого. Налаштувати свій подих під ритм його подиху.

Людина, перебуваючи в ступорі, може чути і бачити. Тому говоріть йому на вухо, тихо, повільно й чітко те, що може викликати сильні емоції (краще негативні). Пам’ятайте, необхідно будь-якими засобами домогтися реакції потерпілого, вивести його із заціпеніння.

Рухове збудження

Іноді потрясіння від критичної ситуації (вибухи, стихійні лиха тощо) настільки сильні, що людина перестає розуміти, що відбувається навколо неї. Вона не в змозі визначити де вороги, а де свої, де небезпека, а де порятунок. Людина втрачає здатність логічно мислити й приймати рішення, стає схожою *“на тварину, що бігає в клітці”*. *“Я побіг, а коли отямився, виявилось, що не знаю, де перебуваю”, “Я щось робив, з кимось розмовляв, але нічого не можу згадати”*.

НЕОБХІДНО: Дати виговоритися, поставити на конкретну важку роботу, запропонувати що-небудь з їжі або закурити, контролювати поведінку, не проявляти інших почуттів, доповісти командирю. При необхідності за повідомленням санінструктору дати заспокійливе: валеріана, пустирник, настій піону, таблетку сибазонда, фенозепама.

Якщо стає схожою на тварину, що б’ється в клітці, використовуйте прийом *“захоплення”*: перебуваючи ззаду, просуньте свої руки потерпілому під мишки, притисніть його до себе і злегка перекиньте на себе. Звертати пильну увагу на його стан, не вступати в суперечку

Марення та галюцинації

До основних ознак марення відносяться помилкові уявлення чи умовиводи, в помилковості яких людину неможливо переконати. Галюцинації характеризуються тим, що людина переживає відчуття присутності уявних об'єктів, які в даний момент не впливають на відповідні органи чуття (чує голоси, бачить людей, відчуває запахи і інше).

НЕОБХІДНО: До прибуття фахівців стежте за тим, щоб потерпілий не нашкодив собі й оточуючим. Заберіть від нього предмети, що можуть представляти потенційну небезпеку. Переведіть потерпілого у відокремлене місце, не залишайте його на самоті. Говоріть з постраждалим спокійним голосом. Погоджуйтеся з ним, не намагайтеся його переконати.

Потрібно пам'ятати, що у такій ситуації переконати потерпілого неможливо.

Істерика

Істеричні спроби втечі, неконтрольований плач і істерика, біг по колу.

НЕОБХІДНО: Твердо, але з доброзичливістю зупинити, запропонувати що-небудь з їжі або закурити, дати випити теплий напій.

ЗАБОРОНЕНО: Кричати, бити, обливати холодною водою, давати медичні препарати (за винятком тяжких випадків).

Агресія

Агресивна поведінка – один із способів, яким організм намагається знизити високу внутрішню напругу. Прояв злості або агресії може відбуватися досить тривалий час і заважати самому потерпілому і його оточенню. Ознаки: роздратування, невдоволення, гнів (з будь-якого, навіть незначного приводу), нанесення оточуючим ударів руками або якими-небудь предметами, словесна образа, лайка, м'язова напруга, підвищення кров'яного тиску.

НЕОБХІДНО: Дати потерпілому можливість *“випустити пару”* (наприклад, виговоритися, або *“побити”* подушку). Доручіть роботу, пов'язану з високим фізичним навантаженням. Демонструвати доброзичливість, навіть якщо Ви не згодні з потерпілим, не обвинувачуйте його, не висловлюйтесь з приводу його дій, інакше агресивна поведінка буде спрямована на Вас.

Не можна говорити *“Що ж ти за людина?!”*, *“Як ти можеш таке робити?!”*

Страх

Страх – це напруження м'язів (особливо м'язів обличчя), сильне серцебиття, прискорене поверхневе дихання, знижений контроль власної поведінки (додаток 3).

Панічний страх може спонукати до втечі, викликати заціпеніння або, навпаки, підвищену активність, агресивну поведінку. При цьому людина не контролює себе, не усвідомлює, що вона робить і що відбувається навколо.

НЕОБХІДНО: Покласти руку людини собі на зап'ястя, щоб вона відчула Ваш спокійний пульс. Це буде для неї сигналом: *“Я зараз поряд, ти не один”*. Дихайте глибоко й рівно. Спонукайте потерпілого дихати в одному з Вами ритмі. Якщо потерпілий говорить, слухайте його, висловлюйте зацікавленість, розуміння, співчуття. Зробіть потерпілому легкий масаж

найбільш напружених м'язів тіла. Пам'ятайте, страх може бути корисним, коли допомагає уникати небезпеки. Тому боротися зі страхом потрібно тоді, коли він заважає жити нормальним життям.

Плач

На відміну від істерики немає порушень у поведінці.

Пам'ятайте, не відбувається емоційної розрядки, полегшення, якщо людина стримує сльози.

Встановіть з нею фізичний контакт (візьміть за руку, покладіть свою руку їй на плече або спину, погладьте її по голові). Дайте відчуття, що Ви поруч. Застосовуйте прийоми *“активного слухання”* (вони допоможуть людині виплеснути своє горе). Періодично вимовляйте *“так”*, *“ага”*, киваючи головою, тобто підтверджуйте, що слухаєте і співчуваєте. Повторюйте за людиною уривки фраз, у яких вона висловлює почуття; говоріть про свої почуття й почуття людини. Дайте людині можливість виплакати й виговоритися, *“виплеснути із себе горе, страх, образи”*. Не залишайте людину на самоті. Не намагайтеся її заспокоїти. Не ставте запитань, не давайте порад.

Після травматичної події властиві такі реакції: повторювальні спалахи спогадів, смуток, печаль, сновидіння про подію, уникнення нагадувань про подію, відсутність ентузіазму, байдужість, стомлюваність, емоційне відсторонення.

Зменшити негативний вплив травматичної події допоможе наступне: намагайтеся думати про щось інше, допомагати іншим, переконайтеся, що ви знаєте що відбулося, а не те що вам здалося, зрозумійте що ви відчуваєте, розкажіть про це іншим, подумайте про сенс життя, який буде після подій, будуйте плани на майбутнє. Деякі з цих порад знаходяться в протиріччі, та ви повинні знайти місце для всіх!

Саморегуляція

Наступні вправи спрямовані на розвиток довільної регуляції своєї поведінки і емоційних станів. Ці навички необхідні в різних життєвих ситуаціях:

- 1) Ситуації, що змушують людину знаходитися в стані тривалого напруження, викликають сильний стрес. Це такі життєві періоди, коли людина змушена працювати в режимі постійного *“перевантаження”*, на межі своїх функціональних можливостей.
- 2) Ситуації різких змін життєвих умов, необхідність приймати важливі і відповідальні рішення.
- 3) Ситуації, пов'язані з високим ризиком. До них можна віднести і екстремальні ситуації, і будь-яку діяльність, що пов'язана з високим рівнем небезпеки (зокрема, це заняття багатьма видами спорту).

Той, хто при виникненні небезпеки втрачає здатність до саморегуляції, реагує неадекватно: або починає панікувати, або *“впадає в ступор”*. У більшості випадків це призводить до трагічного результату. В таких ситуаціях важливо взяти під контроль свої реакції, зберегти здатність об'єктивно аналізувати ситуацію і приймати обґрунтовані рішення.

Людина, що володіє навичками саморегуляції, може швидко досягти успіху.

Техніки саморегуляції емоційних станів і поведінкових реакцій можуть носити різноплановий характер.

По-перше, вони забезпечують внутрішнє “відсторонення” від джерел тривоги, збереження незворушності, незважаючи на обставини.

По-друге, вони дозволяють керувати своєю поведінкою не тільки у даній ситуації, а далі по життю, ставити цілі, визначати свої життєві пріоритети тощо.

По-третє, вони можуть бути спрямовані на зміну стану у даний момент часу: наприклад, швидко позбутися напруги за допомогою релаксації.

Вправа “Абажур”

Сядьте, розслабтесь і закрийте очі. *“Уявіть, що у вас всередині, на рівні грудей, горить яскрава лампа, вкрита абажуром. Коли світло падає вниз, вам тепло, спокійно і комфортно ... Але іноді, коли ми починаємо нервувати, абажур підіймає лампу вгору... Різке світло б'є в очі, сліпить нас, стає жарко і некомфортно. Уявіть собі таку ситуацію ... Але в наших силах її виправити. Уявіть собі, як абажур повільно і плавно повертається вниз, приймає нормальне положення... Сліпуче світло зникає, вам знову стає тепло, затишно і комфортно... ”.*

Таку техніку можна використовувати для експрес-регуляції свого емоційного стану, швидкого зняття стресу.

Вправа “Лимон”

Уявіть собі, що в лівій руці у вас знаходиться лимон. Стисніть руки в кулак так сильно, щоб з лимона почав капати сік. Ще сильніше. Ще міцніше. А тепер киньте лимон і відчуйте, як ваша рука розслабилась, як їй приємно і спокійно. Знову стисніть лимон міцно-міцно ... Так по 3 рази кожною рукою.

Вправа “Муха”

Уявіть собі, що вам на ніс сіла муха і вам без допомоги рук потрібно прогнати її. Покрутіть носом вправо і вліво, наморщіть його, напружте всі м'язи обличчя... А тепер розслабте обличчя. Муха полетіла. Відчуйте, як стан спокою приємно розливається по вашому обличчю ... 3 рази.

Вправа “Бурулька” (“Морозиво”)

Встаньте, закрийте очі, руки підніміть вгору. Уявіть, що ви - бурулька або морозиво. Напружте всі м'язи вашого тіла. Запам'ятайте ці відчуття. Залишіться в цій позі на 1-2 хвилини. Потім уявіть, що під дією сонячного тепла ви починаєте повільно танути, розслаблюйте поступово кисті рук, потім м'язи плечей, шиї, корпусу, ніг тощо. Запам'ятайте відчуття у стані розслаблення. Виконуйте вправу до досягнення оптимального психоемоційного стану. Цю вправу можна виконувати лежачи на підлозі.

ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА

*Борітеся – переможете, Вам бог допомагає!
За вас правда, за вас сила і воля святая!*

Дисципліна на полі бою. Часто дисципліною на полі бою нехтують, так як вважається, що вона перешкоджає та суперечить вимогам оперативної обстановки. Але така думка є хибною, так як застосування стандартів, які забезпечують оперативну ефективність є кращим прикладом професіоналізму ніж показові прийоми на плацу. Безперечно, підтримувати належний рівень дисципліни на полі бою, часом, буде нелегко: від солдата вимагається бути лідером та прикладом для наслідування, проявляти старанність, запал, високий моральний дух та відвагу.

Маскування та укриття

Противник завжди буде намагатися вас знайти. Не полегшуйте йому завдання; переконайтеся, що ви якомога краще злилися з навколишнім середовищем. Пам'ятайте, що має перевагу той, хто виявить противника першим залишаючись непоміченим.

Демаскуючі ознаки стрільця

Форма. В природі не існує прямих ліній та кутів. Обрис вашого спорядження буде видавати вас. Щоб запобігти цьому, лінії форми спорядження і обличчя повинні бути зламані за допомогою маскування.

Відблиск. Відблиск є суттєвим демаскуючим фактором, що може видати ваше положення зі значної відстані. Всі відблискуючі поверхні повинні бути закриті або закамуфльовані, приціли та прилади спостереження повинні мати бленди та кришки окулярів.

Силует. Появлення вашого силуету навпроти об'єктів, які візуально чітко розділяють одне середовище від іншого, відразу привернуть увагу противника. Не стійте навпроти лінії горизонту, не висовуйтеся з вікон, не виходьте на гребні пагорбів, уникайте пересування на фоні широкої водної гладі.

Тінь. Тримайтеся в тіні великих об'єктів і переконайтеся, що ваша тінь не видає противнику ваше місцезнаходження.

Відстань. Витримуйте встановлену відстань між військовослужбовцями. Якщо противник помітив елемент вашого бойового порядку, інші елементи можуть бути все ще непомітними для нього. Для здійснення маскування транспортних засобів та наметів використовуйте маскувальні сітки.

Пересування. Пересувайтеся повільно та обережно. Візьміть до уваги те, що спостерігачі противника скоріше зреагують на різкий та швидкий рух, особливо вночі.

Сигнатури та відбитки. Сучасна збройна боротьба передбачає широке використання тепловізійної апаратури. Вдень і вночі така апаратура надає точну картину спостереження теплових відбитків. Проте у ранкових та нічних сутінках вона часто не є ефективною. Плануйте свої дії і пересування на той час, коли ваші теплові сигнатури менш прочитувані.

Якісне маскування вимагає самодисципліни. Не сидіть на сонці, залишайтеся в тіні, якщо вас легко може побачити противник. Не куріть вночі, не розпалюйте вогонь і не використовуйте ліхтарі без дозволу, або за умови екстреної необхідності. Завжди слідуйте маршруту

пересування у місці розташування взводного опорного пункту. Використовуйте маскувальний крем, коли це доцільно.

Положення для стрільби

Ідеальне положення для стрільби передбачає:

- а) Використання повного функціоналу особистої зброї.
- б) Захист від обстрілів та вогню стрілецької зброї.
- в) Захист від спостереження противником та прихований шлях підходу та відходу до позицій.
- г) Здійснення безперешкодного огляду сектору вогню по фронту та вглиб.

Дії під час мінометного обстрілу

У міномета є кілька особливостей, які треба знати обов'язково. По-перше, міна летить з дозвуковою швидкістю за крутою траєкторією. Це означає, що можна почути постріл і характерний свистячий звук від міни до її вибуху. Досвідчені бійці по звуку визначають, в який бік вона летить, наближається (звук змінюється від низьких частот до високих) або вже віддаляється при перельоті. У бойових умовах такі навички потрібно здобувати якомога швидше. По-друге, міна вибухає при ударі об землю, і уламки розлітаються вгору і в сторони. Тому автомобіль або людина – дуже вразлива ціль. Якщо ж боєць в момент вибуху міни лежить, вірогідність попадання в нього осколками різко зменшується. Тому, почувши звук міни (або застережливий крик досвідченого товариша), негайно падайте на землю і втискайтесь в неї сильніше, закриваючи голову руками.

Уламки міни 82-мм – легкі. При вибуху три кілограмової міни утворюються 400-600 уламків. Будь-яка перешкода – цегла, дерево, бетонний стовп, – може непередбачувано змінити напрямок їхнього польоту. З цієї ж причини осколки міни погано пробивають більш-менш серйозні перешкоди. Кам'яна стіна, бруствер, мішок з піском, стовбур дерева, що впало, каска, бронежилет – все це може допомогти.

Якщо противник веде неприцільний обстріл по площі, то бажано не висовуватися хвилин 5-10 хв.

Іноді мінометники випускають одну-дві міни для пристрілки (димові або запальні) в бік цілі і за місцем її розриву вводять поправки і включають швидкий вогонь всієї батареї на ураження. Так після першого розриву у стороні є трохи часу знайти укриття і залягти.

З досвіду – з міномета обстрілюють «серіями»: 6-8 пострілів, пауза в кілька хвилин, потім знову 6-8 пострілів на добивання. Зазвичай таких серій буває не більш трьох. Можливий обстріл з одного, двох або трьох мінометів (три мінометних розрахунки входять до складу взводу).

Під час обстрілу навіть не думайте вставати. Лежіть там, де впали. Під час паузи можна оглянути місцевість, переміститися в щілину, яму, воронку. Чим нижче ви будете лежати, тим більше шансів пережити обстріл без наслідків. Окопи, бліндажі, споруди з бетонних блоків, міцні цегляні стіни – цілком надійний захист від міномета. Навіть у чистому полі можна знайти укриття.

Не дуже гарна ідея пересидіти обстріл у посадці або кущах. Підричник міни спрацює при ударі об гілки і вийде повітряний підрив міни, що збільшить зону ураження осколками. В

паузі будьте готові до початку наступної "серії" обстрілу, про наближення якої вас попередить все той же свистячий звук.

Основні правила виживання під час мінометного обстрілу:

- 1) Прислухайтеся до звуків, навчайся їх розпізнавати й аналізувати.
- 2) При обстрілі негайно падайте та притискайтесь до землі. Навчіться робити це до того, як міни почнуть падати – це у ваших інтересах.
- 3) Не забудьте відкрити рот, це врятує ваші барабанні перетинки.
- 4) Щоб не сталося, ні в якому разі не можна підніматися і тим більше вставати. Не намагайтеся втекти із зони обстрілу – міни і осколки все одно швидше вас . Дочекайтеся, поки не прозвучить, наприклад, 8-10 розривів, потім почекайте хоча б три хвилини, після чого швидко міняйте позицію і рухайтесь в укриття . Навіть якщо комусь поруч потрібна допомога – надавайте її після обстрілу і в укритті, інакше допомога, швидше за все, скоро знадобиться і вам.
- 5) Використовуйте штучні і природні укриття і складки місцевості. Сховатися в них можна у перервах між серіями пострілів.
- 6) Пересувайтесь тільки повзком. Якщо ви потрапили під обстріл у полі і перечекали його, покидайте зону обстрілу повзком, щоб не бути поміченими і не викликати повторний обстріл.
- 7) Якщо ви перебуваєте в зоні, де можливий мінометний обстріл, не знімайте бронежилет і каску. Бронежилети третього або четвертого класу зупиняють мінометні осколки цілком надійно.
- 8) Буває, що частина мін не розривається (м'який ґрунт, детонатор не спрацював) і стирчить хвостовиками із землі. Ні в якому разі їх не чіпайте . Вірогідність вибуху вкрай висока.
- 9) Копайте окопи і будуйте бліндажі з міцними перекриттями. Шляхи сполучень повинні бути зигзагоподібними. У разі потрапляння міни в траншею, розліт осколків буде обмежений тільки прямим сегментом.
- 10) Не соромтеся тренуватися і відпрацьовувати свої дії під час обстрілу заздалегідь. Пам'ятайте: важко у навчанні, легко в зоні ураження.
- 11) Якщо ви потрапили під мінометний обстріл під час маршу на "броні", пірнайте у всередину. Завдання водія БТР (механіка-водія БМП) на повній швидкості вийти із зони ураження. Зупинившись і спішившись, ви перетворюєтеся в ідеальну, нерухому мішень для мінометів.
- 12) Тримайте під прицілом снайперів місця, а також місця, де може бути корегувальник вогню. Це, як правило, руїни, високі будинки і дерева в зоні прямого бачення від вашого місця розташування, з яких відкривається гарний огляд місцевості. Людина з біноклем і рацією (телефоном) – ціль №1.

Огляд та прочісування місцевості

Поділіть місцевість на декілька зон: безпосередньої близькості, середньої дальності та віддалену.

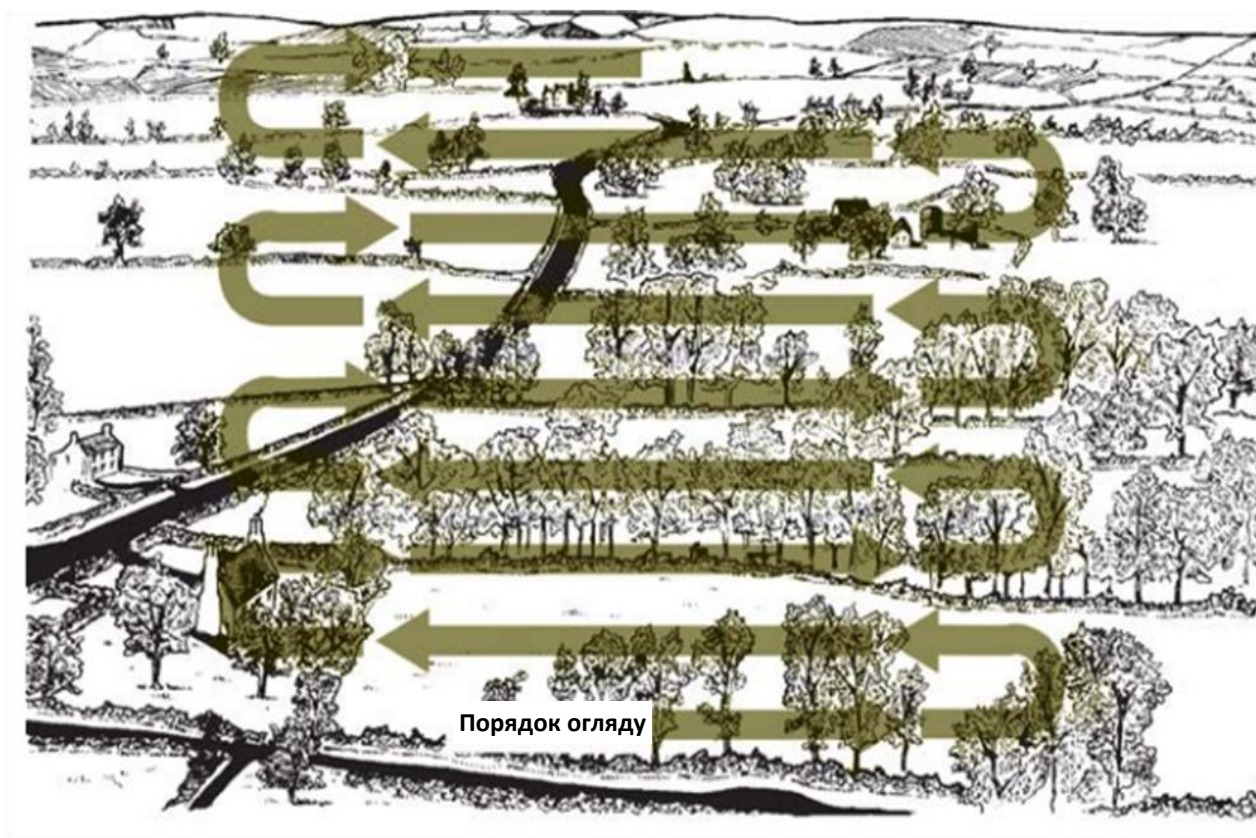
Огляньте кожну зону горизонтально, починаючи з зони безпосередньої близькості, і поступово переходьте вище.

Рушайте головою, а не лише очима, щоб мінімізувати втому, але не забувайте, що різкий рух може видати вашу позицію.

Після завершення огляду місцевості по горизонту, здійсніть огляд місцевості на наявність характерних об'єктів, що можуть розташовуватися збоку.

Якщо під час огляду місцевості щось привернуло вашу увагу, наприклад можлива позиція противника, підозрілий рух або використання засобів маскування необхідно здійснити прочісування цієї місцевості.

Для кращого ведення спостереження можна використовувати біноклі, тепловізори та штатні оптичні приціли (напр. ПСО-1).

Спостереження вночі

Адаптація очей вночі приблизно займає 30-45 хвилин.

Якщо дозволяє завдання, використовуйте червоне світло, беручи до уваги те, що це може збільшити період адаптації.

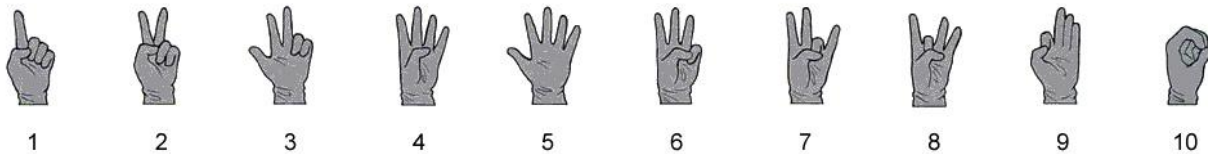
Вночі легше побачити об'єкт, якщо не дивитися на нього пильно. Для кращого спостереження концентруйте свою увагу довкола потрібного об'єкта.

Сигнали жестами

За допомогою сигналів на полі можна передати інформацію без розмов. За можливості необхідно застосовувати сигнали жестами, а також постійно їх відпрацьовувати. Перед тим, як подати сигнал, слід привернути увагу взводу або підрозділу таким чином:

- Одиничний свист (тільки під час ведення вогню).
- Клацання вказівним та великим пальцем.
- Постукування по прикладу.
- Тихий свист.

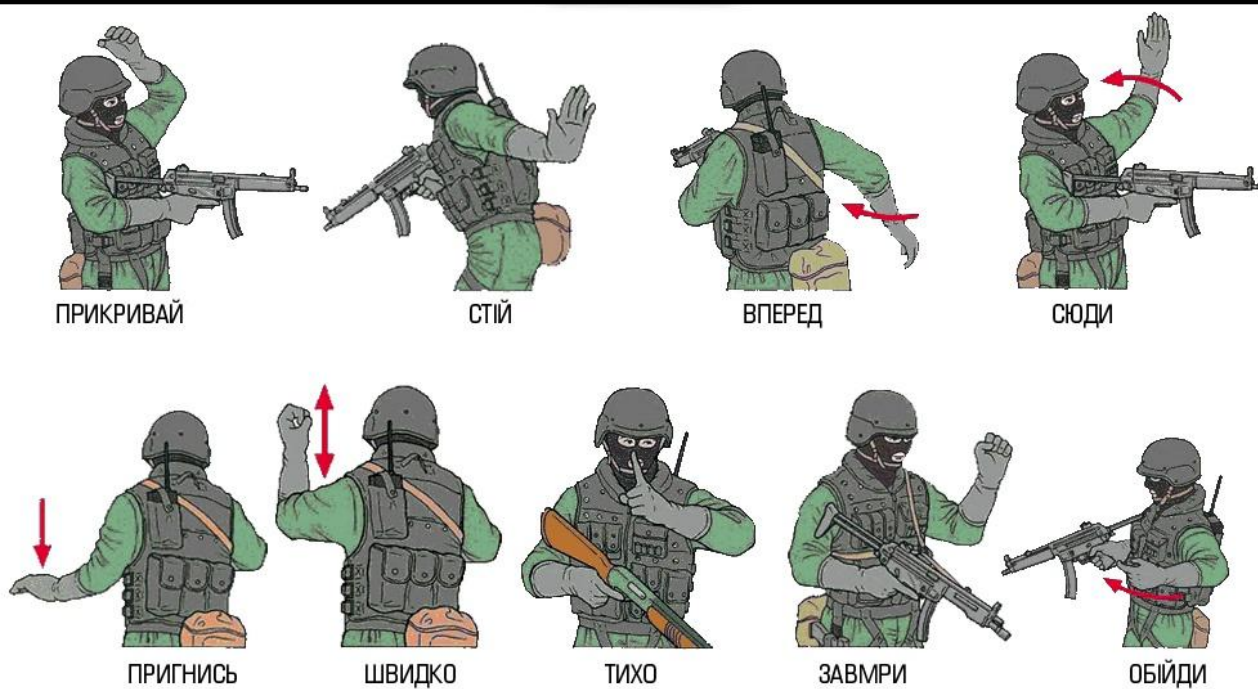
ЦИФРИ

ШИКУВАННЯ

НАКАЗИ

СПОВІЩЕННЯ

СПОВІЩЕННЯ

НЕМОЖЛИВО

Я ЛІДЕР

ТАМ / ТУДИ

ТОЧКА ВХОДУ

Я ЧУЮ

Я БАЧУ

НА ПОЗИЦІЇ

ПЕРЕЗАРЯДКА

Пересування на полі бою

У всіх видах боїв основою бойових дій є пересування. Залежно від характеру місцевості, умов, обстановки і вогневих дій противника солдат, перебуваючи у пішому строю, може пересуватися: кроком (бігом), перебіганням, переповзанням.

Прискорений крок або біг

Прискорений крок або біг (на повний зріст або пригинаючись) застосовується для подолання ділянок місцевості, недоступної для спостереження і вогню противника. Темп прискореної ходьби – у середньому 130-140 кроків за 1 хв., довжина кроку - 80-90 см. Щоб подовжити крок, треба швидше і дужче розгинати ту ногу, що позаду, і більше виносити другу ногу стегном уперед. Оскільки тривале пересування прискореним кроком дуже стомлює, при швидкісному пересуванні доцільно чергувати ходьбу і біг. У такий спосіб солдат рухається і в ході атаки, тримаючи зброю в положенні готовності до негайного відкриття вогню.

Ходьба пригинаючись

Ходьба пригинаючись застосовується для прихованого пересування місцевістю з невисокими укриттями (низькі кущі, висока трава, канава тощо). Потрібно зігнути ноги в колінах, податися корпусом уперед, дивитися перед собою і рухатися нешироким кроком. Усі рухи виконуються вільно, без напруження.

Рух угору здійснюється вкороченим кроком з нахилом корпусу вперед. При значній крутизні сходження краще робити зигзаги, тобто рухатися поперемінно то правим, то лівим боком до схилу на трохи зігнутих ногах, упираючись ребрами підошов у виступи гори. На схили можна також сходити прямо, тримаючись руками за гілки, кущі, густу траву тощо; ноги ставити на всю ступню "ялинкою", з розведеними вбік носками.

Вниз по схилу можна сходити вільним кроком, ногу ставити на п'яту, корпус відхиляти назад. Із крутого схилу можна спускатися боком, приставними кроками, тримаючись за нерівності схилу.

Пересування по грузькому і слизькому ґрунту здійснюється короткими кроками; ноги потрібно переставляти швидко, щоб вони не встигли глибоко загрузнути або зісковзнути з опори. Нogu слід ставити на всю ступню, намагаючись вибирати для опори твердіші ділянки: борозни, виступи, корені.

Повільним бігом долають довгі дистанції. Корпус під час бігу нахилено вперед трохи більше, ніж при ходьбі. Темп бігу - 150-160 кроків за 1 хв., довжина кроку - 70-90 см.

Біг у середньому темпі здійснюється вільним маршовим кроком. Корпус у цьому випадку тримають трохи нахиленим уперед. Енергійно відштовхуються тією ногою, що позаду, і, зігнувши її в коліні, виносять стегном уперед-вгору і ставлять на всю ступню. Гомілка при цьому не виноситься дуже вперед, а ступня ставиться на землю далеко від проекції центра ваги тіла. Темп бігу - 165-180 кроків за 1 хв., довжина кроку - 85-90 см.

Швидкісним бігом перебігають з укриття до бойових і транспортних машин, розбігаються перед подоланням перешкод. Корпус нахилиється вперед значно більше, ніж під час бігу в середньому темпі, а відштовхування ногою і рух рукою ще енергійніші. Збільшення довжини кроку забезпечується за рахунок відштовхування ногою, що позаду, і швидкого перенесення її стегном уперед. Нога після відштовхування виноситься вперед зігнутою в коліні й м'яко ставиться на передню частину стопи з наступною опорою на всю ступню. Темп бігу - 180-200 кроків за 1 хв., довжина кроку - 120-150 см.

Перебігання

Перебігання застосовується для швидкого зближення з противником на відкритій місцевості. Довжина перебігання залежить від рельєфу та інтенсивності вогню противника і в середньому має бути 20-40 кроків. Чим відкритіша місцевість і сильніший вогонь, тим коротшим має бути перебігання.

Для перебігання з положення лежачи необхідно спочатку поставити зброю на запобіжник, за попереджувальною командою визначити шлях руху і можливе укриття, потім за виконавчою командою стрімко перебігти у визначене місце. На місці зупинки лягти на землю, відповзти трохи вбік і, досягнувши вказаного командою місця, приготуватися до ведення вогню.

Переповзання

Переповзання застосовується для непомітного наближення до противника і прихованого подолання ділянок місцевості, що мають незначні укриття, нерівності рельєфу і перебувають під спостереженням або обстрілом противника.

Залежно від обстановки, рельєфу місцевості та вогню противника солдат може переповзати: по-пластунському:

- лягти на землю, правою рукою взяти зброю за ремінь біля верхньої антабки і покласти її на передпліччя правої руки;
- підтягти праву (або ліву) ногу і водночас просунути ліву (праву) руку якомога далі, відштовхуючись зігнутою ногою, пересунути вперед, підтягнути другу ногу, висунути другу руку і продовжувати рухатися так само, притискуючи до себе зброю.

З досвіду застосування підрозділів в АТО:

- варіант 1 – покласти автомат на передпліччя обох рук при переповзання з опором на лікті рук;
- варіант 2 – покласти приклад автомата на передпліччя лівої руки притримуючи автомат правою рукою за цівку) (для шувльги – відповідно навпаки).

На полі бою переповзання виконується на ліктях і передпліччях з почерговим відштовхуванням ногами, зброя - напоготів. При цьому груди і таз не відриваються від землі, військовослужбовець дивиться прямо перед собою, ні на секунду не випускаючи з уваги поле бою та не підіймаючи високо голову.

Напівкарачки:

Стати на коліна і, спираючись на передпліччя або кисті рук, підняти зігнуту праву (ліву) ногу до грудей, водночас ліву (праву) руку просунути вперед; просунути тіло вперед до повного випрямлення правої (лівої) ноги, водночас підтягнувши другу зігнуту ногу, і, просуваючи вперед другу руку, продовжувати рух; зброю тримати: при опорі на передпліччя – так само, як і при переповзанні по-пластунському; при опорі на кисті рук - у правій руці (мал.).

На боці:

лягти на лівий бік, підтягти вперед ліву ногу і зігнути в коліні, опертися на передпліччя лівої руки, каблуком правої ноги впертися в землю якомога ближче до себе; розгинаючи праву

ногу, просунути тіло вперед; не змінюючи положення, продовжувати рух; зброю тримати правою рукою, поклавши її на стегно лівої ноги.

При переповзанні будь-яким способом зброю слід оберігати від ударів і забруднення, особливо від попадання землі в канал ствола.

Добре навчений солдат здатен швидко і непомітно пересуватися на полі бою, що надає йому перевагу над противником.

Побудова бойового порядку

Чотири основні способи побудови бойового порядку відділення:

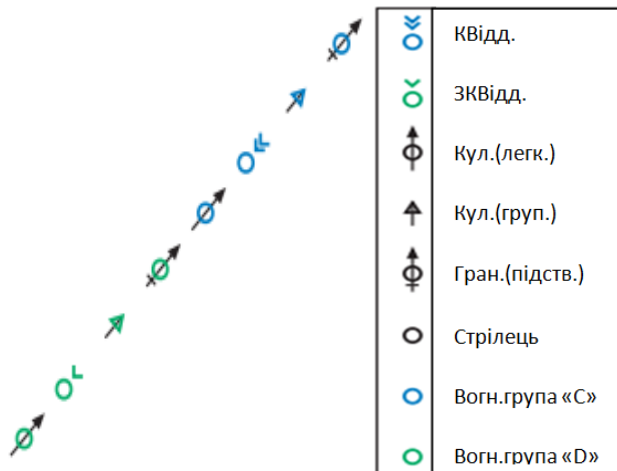
- а) Колона по одному.
- б) Колона по два.
- в) Клин.
- г) Шаховий порядок.

Колона по одному

Цей бойовий порядок часто застосовується за наявності лінійних об'єктів місцевості, таких як огорожі, канави, стіни та вузькі дороги. Нижче зображено можливий порядок шикування. Кожен військовослужбовець слідує за направляючим.

Переваги:

- Менша ймовірність ураження вогнем з флангів.
- Зручне пересування вздовж лінійних об'єктів, таких як огорожі та канави, які можуть слугувати прикриттям.
- Зручно здійснювати управління вночі, в умовах поганої видимості або поблизу відкритої місцевості.
- Зручно підтримувати комунікацію під час подолання вузьких ділянок місцевості та перешкод, таких як мінному поле.
- Є єдиним способом пересування в певних умовах місцевості, наприклад, в густому лісі.

Недоліки:

- Не підходить для контакту з противником по фронту.
- Вразливе до фронтального вогню.
- Послаблює спостереження з флангів, оскільки військовослужбовці, як правило, дивляться на військовослужбовця, що знаходиться перед ними.
- Повільна передача команд та інформації.

Колона по два

Колона може використовуватися у випадках коли дорога або прохід достатньо широкі, що дозволяє військовослужбовцям рухатися вздовж обох сторін дороги. Нижче зображено

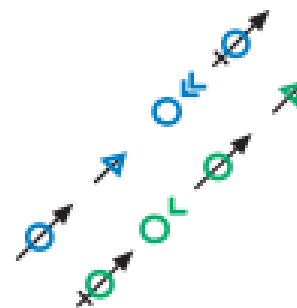
можливий порядок шикування. Залежно від виду загрози командир може призначити кулеметника або гранатометника напрямним.

Переваги:

- Легко здійснювати управління.
- Зручно для виконання завдань уночі.

Недоліки:

- Розгорнутий стрій стає ймовірнішою ціллю для противника.

Клин

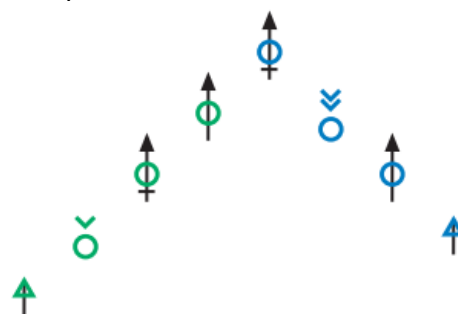
Клин, ймовірно, найкращий для пересування на широкій та відкритій місцевості.

Переваги:

- Більш стійкий до ведення вогню по фронті.
- Підходить для ефективного ведення вогню.
- Підходить для пересування на відкритій місцевості.

Недоліки:

- У порівнянні з іншими бойовими порядками здійснювати управління набагато важче.
- Менш стійкий до повздовжнього вогню (вогню з флангу).

Шаховий порядок

Шаховий порядок використовується у випадках штурму та є основою для переходу до ведення вогню та здійснення маневру, але здійснювати управління таким порядком складно.

Визначення відстані до цілі

Об'єкт може здаватися ближчим, ніж він є насправді, за таких умов:

- Якщо яскраве сонце або сонячні промені знаходяться за спиною військовослужбовця.
- Об'єкт є більшим, ніж об'єкти, що його оточують.
- Об'єкт є вищим за військовослужбовця.

Через ряд причин об'єкт може здаватися далі, ніж він є насправді:

- Погане освітлення або сонце сліпить очі військовослужбовця.
- Об'єкт є меншим, ніж ті, що його оточують.
- Якщо дивитись з висоти вниз.
- Якщо військовослужбовець знаходиться у положенні лежачи.

Методи визначення відстані до цілі

За відрізками місцевості

Для використання цього методу весь простір між вами та ціллю має проглядатися.

Можна використовувати будь-яку знайому вам одиницю вимірювання, наприклад, футбольне поле довжиною приблизно 100 метрів.

Визначте скільки відрізків цієї місцевості можна помістити між вами і ціллю.

Цей метод не слід використовувати, якщо ціль знаходиться на відстані більше, ніж 400 метрів.

За ступенем видимості предмета

Цей метод порівнює об'єкт з об'єктами місцевості. Ви повинні знати, як виглядають предмети на різних відстанях.

За кількістю видимих ознак визначається відстань до цілі:

- a) на 100 м – людину добре та детально видно.
- b) на 200 м – людину добре та детально видно, зокрема колір шкіри та її спорядження, але не на 100%.
- c) на 300 м – видно силует людини, колір її шкіри, але все решта розмите.

Фактори, що впливають на видимість:

- a) Якщо яскраве сонце або сонячні промені знаходяться за спиною військовослужбовця.
- b) Об'єкт спостереження є яскравішим ніж те, що навколо нього.
- c) Між ціллю та військовослужбовцем знаходиться сліпа зона.
- d) Об'єкти спостереження вищі за військовослужбовця.
- e) Об'єкти здаються віддаленими.
- f) Погане освітлення, зокрема сонячне, яке засліплює військовослужбовця.
- g) Об'єкти спостереження є меншими ніж об'єкти навколо них.
- h) Якщо дивитись з висоти вниз.
- i) Якщо військовослужбовець знаходиться у положенні лежачи.

Які є допоміжні засоби для визначення відстані до цілі

Визначення по відомим відрізкам місцевості

Якщо ви знаєте відстань до якогось об'єкта, то за допомогою неї можна буде визначити відстань до будь-якого об'єкта місцевості або цілі. Відомі відрізки місцевості можна визначити за допомогою способів визначення відстані до цілі, лазерного далекоміра, за допомогою карт або цілей, відстань до яких вже була визначена за допомогою прицілу.

Скорочення вдвічі

Цей метод визначення відстані до цілі ефективний на відстані, що не перевищує 1000 метрів. Щоб скористатися таким методом, необхідно вибрати об'єкт, що знаходиться посередині між військовослужбовцем та ціллю на одній лінії. Застосовуючи методи визначення відстані до цілі, такі як за відрізками місцевості або за ступенем видимості предмета для визначення відстані до об'єкта, що знаходиться посередині. Після чого помноживши отриманий

результат вдвічі можна буде визначити приблизну відстань до цілі. Очевидно, що легше визначити відстань до цілі, що знаходиться ближче до нас, однак варто бути обережним, оскільки, будь-яка неточність у визначення відстані до об'єкту, що знаходиться посередині впливатиме на остаточний результат.

Метод крайніх значень

Цей метод можна використовувати у більшості випадків. Для цього необхідно застосувати методи визначення відстані до цілі, такі як за відрізками місцевості або за ступенем видимості предмета необхідно знайти об'єкт на максимально та мінімально досяжній відстані. Фактична відстань до цілі буде серединою двох крайніх значень, напр. максимальна відстань 800 м, мінімальна відстань 500 м – відстань до цілі = 650 м.

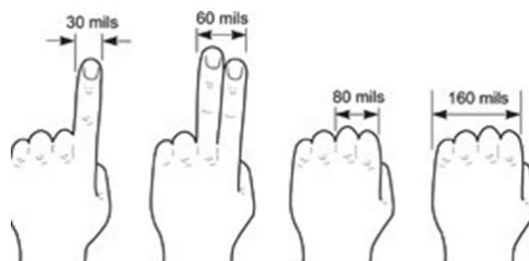
Групове середнє значення

Для застосування такого методу необхідно працювати у вогневій групі або відділенні. Кожен безпосередньо має визначити відстань до цілі за допомогою таких методів визначення відстані до цілі в яких він впевнений. Проте, кожен військовослужбовець має робити це самостійно. Оскільки деякі люди схильні перебільшувати, а інші недооцінювати, то вони отримають різні результати. Всі результати складаються та діляться на кількість спостерігачів. Наприклад, троє спостерігачів окремо визначали дальності до цілі і отримали результати 150м, 200м та 250м. За формулою середнього значення отримуємо: $(150+200+250)/3=200\text{м}$.

Кутова величина (метод руки)

Цей метод використовується для складних цілей на великих відстанях. Відстань до цілі може бути визначена за допомогою кутової величини. Для читання кутів ліва рука повинна бути витягнута від плеча, а одне око закрите. Середні кутові величини рук складають:

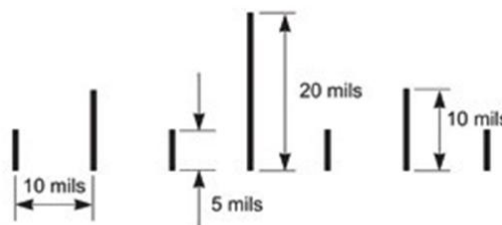
- Вказівний палець = 0-30
- Вказівний і середній пальці = 0-60
- Два суглоби = 0-80
- Чотири суглоби = 1-50

Однак це може варіюватися в залежності від конкретної людини, тому кожен солдат повинен отримати свої особисті вимірювання за допомогою шкали або за допомогою компаса в польових умовах.

Для вимірювання відстані використовується формула:

$$D = \frac{S}{M} \quad \text{де: } D = \text{Відстань до цілі, } S = \text{Розмір цілі, } M = \text{Вимірювання в мілах.}$$

Примітка: всі розміри приблизні

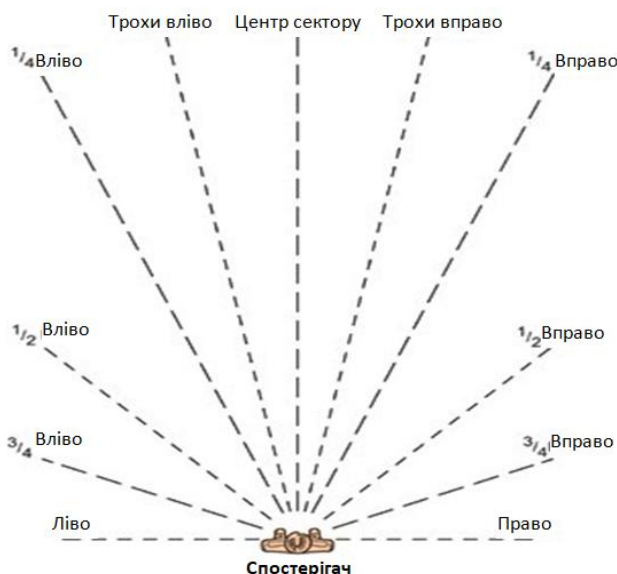
Для використання цієї формули, військовослужбовці мають знати також лінійні розміри техніки противника. Якщо, наприклад, відомо що ціль має розмір 1.5 м в ширину (1500 мм) видно в приціл з заміряним кутом в 2.8 міл, відстань можна визначити наступним чином:

$$A = \frac{1500 \text{ mm}}{2.8 \text{ mil}} = 535,7 \text{ m}$$

Цілевказання

Для цілевказання необхідно встановити сектор вогню. Це область, де, ймовірно, будуть знаходитися цілі. Він вказується в такій послідовності:

- вісь сектору, що проходить по центру сектору, ділить його на правий і лівий сектор;
- лівий і правий сектори, які діляться на 4 чверті для полегшення цілевказання;
- загальна протяжність сектору, його обмеження праворуч і ліворуч.

Орієнтири - в якості таких опорних точок можна використовувати помітні і нерухомі об'єкти на землі. Їм буде присвоєно назву і діапазон, і, якщо буде потрібно, також буде призначений конкретний номер. Наприклад, орієнтир "1/4 ліворуч - 300 м, хатина з червоним дахом, основний центр дверного отвору" буде відмічений як "хатина, відстань 300".

Прямий спосіб

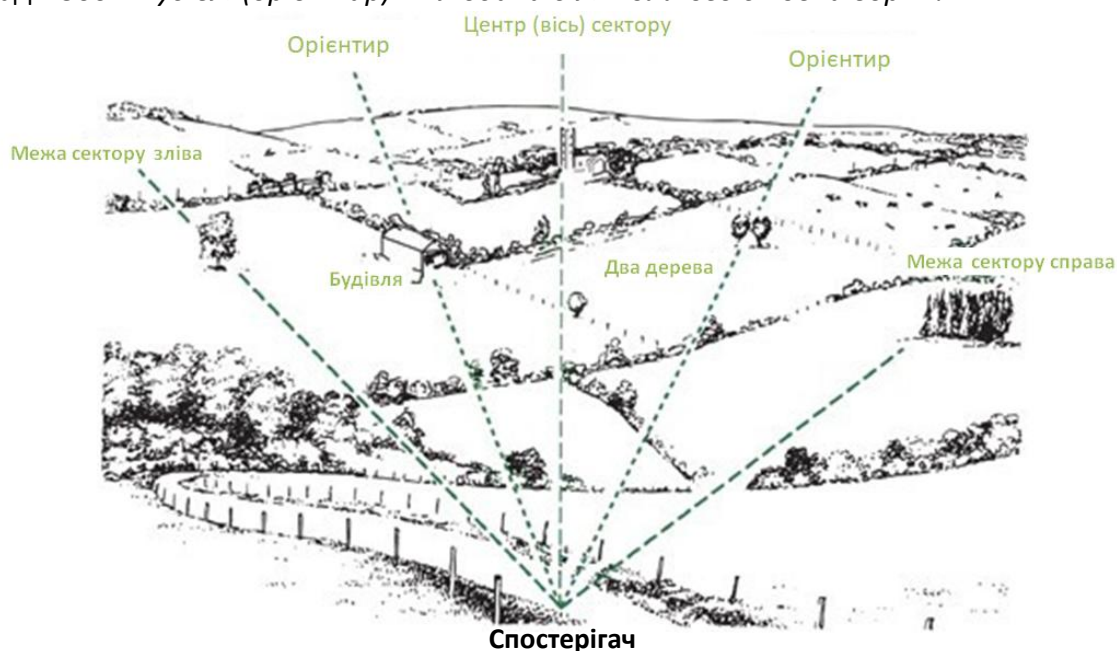
Цей метод використовується для вказівки очевидних цілей. Потрібно надати відстань, приблизне місце та опис.

Приклад: "100 – зліва - видно 2 противника!"

Метод орієнтирів

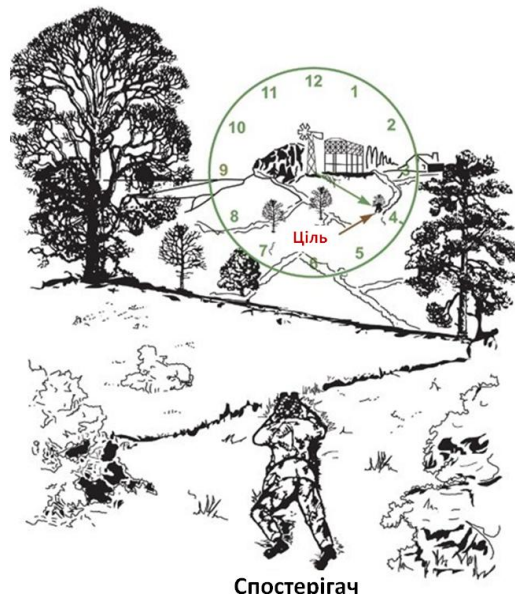
Використовується для позначення менш очевидних цілей. Він може використовуватися разом з прямим методом і такими словами, як вище, нижче, трохи, вліво або вправо.

Приклад: "300 – Будівля(орієнтир) - 1 людина біля кожного стовпа воріт!"

Метод годинникової стрілки

Цей метод використовується для позначення менш очевидних цілей, які важко виявити за допомогою інших методів, представлених у цьому посібнику. Замість того, щоб використовувати місце призначення самостійно, ми використовуємо очевидну точку відліку, таку як дорожній знак, міст, ворота або інший подібний об'єкт як орієнтир. Потім, використовуючи уявний циферблат годинника над цим об'єктом, ви можете вказати саму ціль. Необхідно вказувати дальність до цілі, а не точку відліку.

Приклад - використовуючи вежу, яка знаходиться на відстані 400 м, щоб вказати на противника під невеликим деревом, яке знаходиться на відстані 300 м (як на наступному малюнку), ми б дали наступне вказівку: “300 - вежа - йдіть направо на 4 години - маленьке дерево – лівий край – противник!”

Метод позначення цілі за допомогою трасуючої кулі

Цей метод використовується для позначення надзвичайно складних цілей. Спочатку визначається сектор обстрілу, і проводиться постріл трасуючим патроном. Трасуючий слід використовується в якості орієнтира для визначення місця розташування противника.

Бінокль

Бінокль – це ще один метод визначення цілі, проте зазвичай він видається і використовується тільки командирською ланкою.

Команда на відкриття вогню

Після визначення цілі з використанням методів, описаних в попередньому розділі, командир подає команду на відкриття вогню. Команди відкриття та управління вогнем використовуються для швидкого і ефективного відкриття, управління вогнем по противнику, або для його припинення.

Ми використовуємо наступну послідовність

Підрозділ. Це той, хто буде відкривати вогонь, і це може бути ціле відділення або окремі військовослужбовці.

Відстань. Відстань до цілі, що дозволяє встановити приціл і при необхідності підготуватися.

Визначення цілі. Командир відділення буде використовувати один з методів, описаних раніше, щоб переконатися, що всі можуть бачити ціль. Послідовність закінчиться словом “*противник*”, що дозволить вам навестися на ціль.

Тип вогню. Який тип вогню слід використовувати в залежності від ситуації.

Наказ завершується кількома різними командами, які включають в себе: "вогонь", "вогонь по команді" або "вогонь по готовності". Як тільки завдання виконане, використовується команда "Стоп". Команда "продовжуйте" може бути подана, якщо завдання не виконане.

Типи наказів управління вогнем

Повний. Дається, якщо є достатньо часу.

*"Вогнева група «Дельта»!
300 – хата з червоним дахом – ворота на 5 годин від хати!
По ліву сторону від воріт, ПРОТИВНИК!
Вогонь!"*

Короткий. Дається, коли часу мало, а ціль очевидна.

*"Група!
На 4 години – ПРОТИВНИК!
Швидким – вогонь!"*

Відкладений. Дається, коли рух дружніх сил або противника відомі або можуть бути вгадані.

*"Група!
"200 Фабрика - на 4 години - дерева, на дорозі!
ПРОТИВНИК, рухається справа наліво!
По команді - швидкими чергами..... Вогонь!"*

Індивідуальний. Дається, коли командир нецільно контролювати час відкриття вогню, тому він делегує відповідальність підлеглим.

*"№ 2 і 3!
300 – Церква – верхнє ліве вікно вежі – ПРОТИВНИК !
По готовності вогонь!"*

Відділення в наступі

Відділення може проводити наступ з ходу з маршу або як частину вогневого контакту, коли першому відділенню може знадобитися провести стрімку атаку, щоб подолати опір або дізнатись силу противника. Етапи переходу в наступ з ходу такі:

- 1) Підготовка.
- 2) Реакція на ефективний вогонь противника.
- 3) Визначення місцезнаходження противника.
- 4) Придушення противника.
- 5) Атака позицій противника.
- 6) Перегрупування.

Підготовка

Підготовка до бою буде проходити до початку виконання завдання. Командири відділення/патруля повинен перекопатися в тому, що:

Захист. ...що засоби індивідуального захисту надіті правильно, а вартові проінструктовані і розміщені по місцям.

Боєприпаси. ...щоб боєприпаси чисті, а магазини і гранати правильно розподілені. Флангові бійці на відкритій місцевості повинні мати димові гранати, які будуть використовувати в залежності від напрямку вітру. Комплекси, що запускаються з плеча, чисті і перевірені, що їх можна швидко підготувати до стрільби.

Зброя. ...що зброя чиста, у справному стані і належним чином змазана. Необхідно виконати перевірку лазерного модуля.

Маскування особового складу. ...що маскування задовільне і відповідає обстановці, в якій виконується завдання.

Спорядження ...що повна перевірка особистого спорядження та обладнання, необхідного для виконання конкретного завдання, проведена відповідальною особою. Щоб зменшити навантаження, командири повинні стежити за тим, щоб не було взято непотрібних речей і щоб обладнання було правильно розподілено всередині відділення.

Радіостанції. ...що проведені функціональні перевірки радіостанцій і засобів РЕБ.

Спеціалізоване обладнання. ...що спеціалістів, які закріплені за відділенням, проінструктовані належним чином, а спеціальне обладнання перевірене на справність.

Накази. Накази будуть під час виконання завдання або патрулювання.

Реакція на ефективний вогонь противника

Під час виконання завдання про присутність противника зазвичай свідчить його вогонь. Швидка реакція і ефективне використання укриттів нашими військами можуть допомогти вижити і привести до знищення противника в бою.

Для цього ми використовуємо метод, відомий як ВСД, який розшифровується наступним чином:

В - Вогонь у відповідь. Швидко зробить пару пострілів в загальному напрямку противника.

С- Сховайтесь. Пригніться і знайдіть укриття. Ви маєте бути якомога меншою мішенню. Пам'ятайте, укриття може бути позаду вас. В укритті, спостерігайте і намагайтеся виявити противника або прислухайтеся до вказівок від інших солдат відділення.

Д - Дайте відповідь вогнем. Вже по визначеному противнику за наказом командира відділення або іншим підходящим методом.

Визначення місцезнаходження противника

Нездатність виявити противника може перешкодити руху підрозділу без великих втрат. Це може швидко призвести до втрати переваги відділенням і зупинки просування взводу. Визначення місцезнаходження противника складається з кількох етапів:

Спостереження. Подивіться в ту область, звідки долинув глухий звук. Час між пострілом і падінням кулі дає уявлення про дальність стрільби, кожна секунда становить 600 метрів. Шукайте рух, дим, радіоантени або що-небудь незвичайне. Якщо через тридцять секунд або близько того нічого не буде видно, малоймовірно, що противник буде виявлений шляхом спостереження.

Вогонь. Командир відділення повинен віддати наказ на вогонь двом стрільцям зробити постріли в ймовірне укриття. Інша частина відділення повинна уважно стежити за своїми секторами. Якщо вогню у відповідь немає, командир відділення повинен спробувати знайти якусь іншу ймовірну ціль

Цілевказання. Будь-який член відділення може зробити це, в ідеалі використовуючи трасуючу кулю, лазер або будь-які інші відповідні засоби, якщо він виявив противника раніше за інших.

Подавлення противника

Як тільки командир відділення визначить позицію противника, що представляє найбільшу загрозу для відділення, він повинен спрямувати зосереджений вогонь на цю позицію. Мета цього вогню - подавити противника і тим самим повернути собі перевагу до початку атаки на рівні відділення, взводу або роти. Вогонь на подавлення також забезпечить прикриття для виведення поранених, переміщення з відкритої місцевості або відхід на кращі вогневі позиції і перегруповання.

Хоча командир відділення буде використовувати штатну зброю відділення для подавлення противника, він також може викликати або використовувати вогонь з повітря, авіації, артилерії, мінометів і зброї прямої наводки, такого як танки, а також станкові і крупнокаліберні кулемети. У таких обставинах підрозділу, який атакує окрему позицію, все ще може знадобитися забезпечити вогонь на подавлення зі своєї штатної зброї.

Атака

Атака – це систематичне зачищення або знищення противника. Без сумніву, це найскладніший етап, оскільки малоімовірно, що всі ворожі траншеї або позиції будуть виявлені. Ключем до успіху в такого роду операціях є злагоджена робота як всередині відділення, так і у взводі.

Чотири етапи атаки:

- 1) Постановка завдання перед атакою. Вона повинна бути якомога коротшою і, як мінімум, включати наступне:

Завдання відділення – *“Знищити ворожу позицію в квадраті GR 123 456”.*

Порядок виконання завдання – *“Відділення лівого/правого флангу поділяється на штурмову і вогневу пари”. Лівий або правий фланг просто вказує, з якого боку від групи вогневої підтримки повинна працювати штурмова вогнева група.*

Завдання вогневої групи – *“група С штурм - .../ Точка вогню- ... група D - вогнева підтримка”. “Є Питання? - Починаємо”*

	КВідд.
	ЗКВідд.
	Кул.(легк.)
	Кул.(груп.)
	Гран.(підств.)
	Стрілець
	Вогн.група «С»
	Вогн.група «D»

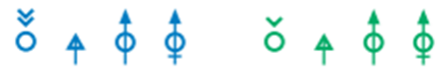
- 2) Власне атака. Для переміщення відділення під вогневим впливом противника, який може знаходитись на підготовлених позиціях, в окопах, в бункері, або з противником, який має снайперське озброєння та коли відділення не має переваги в бою, використовується пересування методом *“Крию/Йду”*. Незважаючи на те, що під час усіх пересувань на відкритому просторі необхідно здійснювати вогневе подавлення

противника, також слід здійснювати пересування на максимальній можливій швидкості з метою збереження боєприпасів та уникнення поранених. На цьому етапі, відділення зазвичай поділяється на 2 групи:

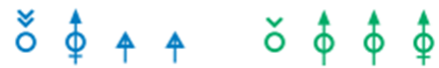
Штурмова група. Штурмова група може діяти як у складі повної групи так і у складі двійок. За певних обставин, наприклад таких як штурм бункера з бійницею, було б доцільним використання однієї двійки як групи вогневої підтримки. Двійка, яка буде здійснювати вогневу підтримку буде називатись "*вогневим прикриттям*", таким чином максимально збільшивши ефективність групи під час тривалого бою на короткій відстані. Однак, слід тримати розхід боєприпасів під контролем.

Група вогневої підтримки. Під час того, як штурмова група зближується з противником, група вогневої підтримки повинна здійснювати прикриття вогнем якомога довший період часу, перед тим, як вогонь буде перенесений на іншу позицію противника. Помічник командира відділення повинен бути пильним, а також повинен перевірити місцевість на наявність позицій противника, яких не було видно раніше, та з яких може відкритись вогонь по штурмовій групі, і у випадку чого запросити підкріплення.

1. Звичайний розподіл

2. Штурмова група і група вогневої підтримки

3. Група швидкого штурму і група вогневої підтримки

3) Прорив та зайняття позицій противника:

Після того як штурмова група отримала наказ на висування, вона здійснює переміщення методом "*Крию/Йду*". Командир відділення має повторно оцінити ситуацію та віддати подальші накази перед атакою позицій противника у глиб.

Під час штурму окремих позицій противника необхідно забезпечувати вогневу підтримку. Група, що атакує, повинна усвідомлювати існування загроз з флангів, і бути готовими діяти жорстко, щоб надати вогневу підтримку іншим підрозділам, що можуть висуватись для ліквідації цієї загрози. Під час цих дій необхідно використовувати димові гранати і всі наявні вогневі засоби.

Група вогневої підтримки має бути наготові, щоб протидіяти можливій появі противника з флангу, або противнику що прибув на підкріплення до основних його сил. Вона також повинна бути готовою самостійно висунитися до штурмової групи після того як завдання щодо штурму буде вважатись виконаним.

Під час бою командир відділення повинен завжди оцінювати обстановку і віддавати накази, що будуть відповідати обстановці.

4) Розвиток успіху:

як тільки ціль досягнута, командир відділення повинен негайно шукати способи закріпити успіх, або продовжуючи атаку, або надаючи вогневу підтримку наступаючим підрозділам. Темп атаки має бути помірний. Застосування вогню слід обмежити, лише якщо існує небезпека того, що відділення зіткнеться з наступним нападом; але таке обмеження ніколи не слід застосовувати як звичайний контрольний захід. Командир взводу має контролювати ймовірність виникнення вогню по своїх і запобігати цьому. Швидка та точна передача інформації буде важливою для успішного закріплення на позиції.

Перегрупування

Перегрупування проводиться лише тоді, коли відділення не може далі ефективно атакувати через опір противника, а також за наявності поранених, брак боєприпасів або у випадку, коли виконання завдання командира взводу завершено. Перегрупування має бути осмисленим і не повинно відбуватися автоматично, як тільки цільова позиція захоплена; командир відділення продовжує штурм відповідно до задуму командира взводу. Коли ж перегрупування стає обґрунтованим, слід виконати такі дії:

- а) Командир відділення:
 - Розподіляє територію ведення вогню між стрільцями по секторах, приділяючи особливу увагу ключовим збройним системам.
 - Перевіряє людські втрати та боєприпаси, потім доповідає подробиці сержанту взводу.
 - Проводить перерозподіл боєприпасів.
 - Контролює риття окопів.
 - Забезпечує передачу полонених та їхньої зброї в штаб взводу.
 - За необхідності проводить перевірки разом з командиром взводу і інформує про наступні дії.
- б) Група вогневої підтримки:
 - Якнайшвидше приєднується до штурмової групи (якщо немає іншого наказу), коли відділення досягло цілі. Часто командир відділення дає заздалегідь сформований сигнал групі вогневої підтримки зблизитися, якщо вони не зробили цього автоматично.
 - Перевіряє зброю та перерозподіляє боєприпаси.
- с) Кожен повинен:
 - Перевірити зброю та обладнання.
 - Перевірити наявність набоїв та гранат.
 - Презарядити всі магазини.

Командир відділення відповідає за тактичне розташування відділення на місцевості (периметр, бойові позиції тощо), тоді як його заступник займається адміністративною реорганізацією (поранені, боєприпаси, спорядження тощо). Слід підкреслити, що під час бою виконання місії є критичним. Це означає, що поранені залишаються на полі бою, доки не буде очищено всю позицію противника.

Відпрацювання бойових дій у складі взводу

Тактична підготовка відділення проводиться у рамках 4 основних бойових тренувань взводу:

- а) Бойова підготовка.
- б) Реакція взводу на вогонь противника.
- с) Атака.
- д) Перегрупування. (Перегрупування має відбуватися лише тоді, коли взвод не може далі штурмувати через опір противника, втрати, брак боєприпасів або коли завдання виконано.)

Патрулювання

Патрулі бувають трьох типів:

- розвідувальні патрулі;
- охоронні ("вартів") патрулі;
- бойові патрулі.

Розвідувальні патрулі

Розвідувальні патрулі які отримують інформацію спостережним і непомітним шляхом. Такий патруль за складом має бути мінімальним, але достатнім для виконання завдання, адже має бути баланс між приховуванням і здатністю впоратися з ситуаціями, коли треба евакуювати поранених або брати в полон. Обладнання повинно включати радіо та озброєння, що відповідає характеру задачі, місцевості та загрозі противника. Розвідувальні патрулі уникають бою за винятком випадків самозахисту або для того, щоб скористатися незвичайною можливістю.

До завдань розвідувальних патрулів відноситься:

- Збір топографічної інформації.
- Розташування позицій противника.
- Отримання деталей про позиції противника, мінні поля та перешкоди.
- Отримання інформації про техніку, звички та пересування противника.
- Перевірка власних мінних полів і перешкод.
- Проведення радіаційного або хімічного обстеження територій, забруднених радіоактивними опадами або хімічного ураження.

Охоронні патрулі

Охоронні патрулі висилаються для своєчасного попередження про рух противника, спостереження за ймовірними підходами та прикриття місцевості. Зазвичай вартівні патрулі надають інформацію, яка використовуватиметься для виконання існуючого плану на випадок надзвичайних ситуацій, але повинні бути готові взяти участь у виконанні із застосуванням власної зброї. Завдання та розташування такого патруля буде визначено на рівні командування батальйону, який, у свою чергу, керуватиме розвідкою на театрі бойових дій. Патруль повинен мати засоби зв'язку, щоб повідомляти про спостереження та викликати вогонь непрямым наведенням, а також мати засоби нічного бачення. Основними завданнями є:

- Вести розвідку спостереженням та прослуховуванням на ймовірних шляхах наближення противника.
- Здійснювати прикриття "мертвих" ділянок місцевості як перед ділянками оборони, так і між ними.
- Прикривати мінні поля та перешкоди, які неможливо прикрити з основної позиції. Це може включати охорону відкритих смуг мінних полів.
- У мобільній обороні запобігати проникненню в незайняті укриття або бойові позиції.

Охоронний патруль приховано висувається на визначені позиції чи маршрут, і намагатиметься залишатися прихованим, поки не буде вимушений вступити в бій або відійти. Він повинен бути оснащений зброєю, що відповідає місцевості та характеру дій противника. Застосування датчиків наземного контролю (RGS) не усуває потреби в постійних патрулях, насправді, їх можна використовувати для перевірки чи підтвердження сигналу

тривоги віддаленого датчика або їх групування. Охоронний патруль має дещо схожий з опорним пунктом. Основні відмінності полягають у завданнях. Охоронному патрулю може бути доручено спостерігати, але за потреби він може і діяти, тоді як опорний пункт зазвичай лише спостерігає та доповідає, щоб інші вжили заходів.

Бойові патрулі

Бойові патрулі мають завдання переслідувати противника, влаштовувати засідки, атакувати або проводити диверсії. Вони підготовлені і оснащені для боротьби з противником силами роти. Бойовий патруль можна назвати рейдовим. Завдання, які можуть бути поставлені бойовим патрулям, включають:

- Обмеження дій патрулів противника.
- Переслідування або зрив робочих груп противника.
- Відволікання уваги противника в рамках плану введення в оману.
- Проведення рейдів.
- Протитанкові та протипіхотні засідки.
- Охорона розвідувальних підрозділів та підрозділів інших родів військ, і опорних пунктів.
- Дії в якості охоронного патруля.

Бойові патрулі рідко складаються з двох відділень і командного елементу. Взвод є найкращим за розміром підрозділом для бойового патрулювання з точки зору контролю, вогневої потужності та сили.

Розрив контакту з противником

У певний момент під час операції від вас буде потрібно розірвати контакт із противником, щоб мінімізувати втрати чи зайняти більш вигідну позицію, у будь-якому випадку вправу, які будуть використані, повинні бути відомі всім членам відділення, щоб вправа була доведена до автоматизму.

Розрив контакту – підготовка

Усі відділення повинні відпрацьовувати тренування з розриву контакту з противником, поки вони не дійдуть до автоматизму. Тактичні дії підрозділу по розриву контакту відрізняються залежно від того, чи перебуваєте він на відкритій місцевості, у лісі чи на трасі, а також від того, чи противник наносить ураження підрозділу спереду, збоку чи ззаду.

Стан зброї

Стан зброї регулюватиметься ситуацією та правилами бою, у яких ви працюєте. Якщо умови дозволяють, перший в бойовому порядку (або другий, якщо перший солдат працює з міношукачем) має бути готовим до автоматичного режиму ведення вогню. Він повинні бути готовим стріляти короткими (приблизно 3-4 постріли) контрольованими чергами. Якщо доступні трасуючі патрони, перші 2 патрони мають бути звичайними, а потім 2-4 патрони трасуючі для допомоги в цілевказанні. Кілька трасуючих патронів також можна зарядити в кінець магазину, щоб повідомити, коли він закінчується.

Розрив контакту – реакція на контакт з противником

Незалежно від того, чи противник першим відкриває вогонь, чи ви маєте миттєву перевагу, важливо негайно виконати наступне:

Будь-який військовослужбовець зі складу патруля, який усвідомлює, що відбувається, кричить *“контакт спереду”* (ліворуч/праворуч або ззаду залежно від обставин) і негайно відкриває вогонь.

Для успішних дій патруль повинен отримати або зберегти ініціативу та швидко вийти із зони ураження. Усі військовослужбовці, які мають безпечні позиції для цього, повинні негайно вести вогонь по виявленому противнику. Солдат в голові колони і солдат з кулеметом відкривають вогонь короткими контрольованими чергами. Усі інші мають кілька разів зробити два прицільні одиночні постріли у швидкому темпі (*“подвійний дотик”*). Вкрай важливо, щоб переважаючий вогонь був забезпечений якомога швидше. Визнається, що початковий вогонь у відповідь може бути значною мірою неточним, але він заводить вогню противника, змусивши його сховатися, та дозволить вам отримати життєво важливі секунди.

З моменту надання вогневої підтримки має розпочатися рух у тил. Золотим правилом залишається відсутність руху без вогню.

Патруль рухається назад, окремо, потім парами (див. Рис. 6-1–6-4), доки не сформує базову лінію. Потім він веде вогневі групи методом *“Крию/Йду”* назад, доки не буде розірвано контакт з противником і не буде визначено безпечну точку збору.

Розрив контакту – реорганізація у точці збору

У точці збору командир секції/патруля перевіряє присутність усіх членів патруля, забезпечує перерозподіл боєприпасів, якщо необхідно, і віддає швидкі бойові накази.

Розрив контакту за наявності свободи маневру

Введення. Базові вправи з розривом контакту використовуються, коли і тактична ситуація, і місцевість дозволяють свободу маневру під час відходу. В умовах високої загрози дії СВП такі дії недоречні.

Вогневий контакт з фронту. Солдат 1 відкриває вогонь у відповідь і одночасно кричить *“Контакт з фронту”*. Солдат 2 робить один крок ліворуч, солдат 3 робить один крок праворуч, а солдат 4 робить 2 кроки праворуч: усі відкривають вогонь, щойно вони отримають чітку лінію видимості. Це дає змогу вогневій групі вступити у бій з противником. Група вогневої підтримки (вогнева група Delta) під керівництвом заступника командира повинна рухатися ліворуч або праворуч у позицію для подавлення противника вогнем. Потім головний дозорний повертається і біжить назад до рівня з солдатом 2. Потім вони рухаються назад як двійка, поки солдати 3 і 4 забезпечують вогневу підтримку (разом з вогневою групою Delta). Вони біжать назад аж до лінії Солдата 4. Бойова група тепер розташована в лінію. Підрозділ може використовувати метод *“Крию/Йду”* до повного розриву контакту та доки не буде досягнуто безпечного укриття. (див. Fig.6-1: Contact front)

Контакт з тилу. Всі обертаються. Потім вправа виконується так само, як і для контакту з фронту, за винятком того, що патруль продовжує рухатися в своєму первісному напрямку просування.

Контакт зліва або справа. Якщо противник знаходиться збоку, особливо важливо, щоб будь-який член патруля, який визначає, звідки стріляє противник, крикнув *“контакт зліва”* (або

“справа”, в залежності від обставин), патруль просто повертається вліво і відкриває вогонь у відповідь. Потім патруль може відступити за допомогою вогневої групи використовуючи метод “Крию/Йду” до тих пір, поки контакт не буде перерваний і не буде досягнута безпечна точка збору (див. Fig.6-2: Contact left/right.)

Розрив контакту за обмеженої свободи маневру

Введення. “Тунельний метод” застосовується, коли пересування патруля сильно обмежене місцевістю або тактичною ситуацією. Тому зазвичай він буде рухатися в одну або в дві колони по трасі, дорозі або в ущелину без реальної можливості згорнути з нього. Цей метод використовують коли фізично неможливо рухатись через густу рослинність або через високу загрозу саморобних вибухових пристроїв або мін. Коли патруль входить в таку зону, командир повинен віддати вказівку патрулю, що тепер необхідно використовувати тунельний метод.

Вогневий контакт з фронту. Головний дозорний негайно відкриває вогонь у відповідь. Решта членів патруля займають позицію для стрільби з коліна і ціляться в бік противника. Зробивши декілька коротких черг, перший в колоні (головний дозорний) різко відскакує вправо і біжить в кінець колони, в той час як наступний за ним розпочинає ведення вогню по противнику, прикриваючи пересування свого товариша. Так само відбувається, коли патруль рухається в дві колони. Перша пара, що вела вогонь, завертає всередину і біжить по центру між колонами, в той час як наступна пара продовжує надавати вогневу підтримку. Пара виходить за межі позиції ведення вогню і лягає на землю. Ця зміна продовжується швидко до тих пір, поки контакт не буде розірваний. Цей метод має 2 недоліки:

- Тільки 2 солдати можуть вести вогонь одночасно. Якщо є можливість для наступних 2 членів патруля також безпечно і ефективно вступити в бій, можливо, зробивши крок вліво і вправо, вони повинні зробити це, щоб збільшити початкову силу вогню.
- Відхід здійснюється цілеспрямовано і передбачувано, представляючи собою відносно легку мішень для противника. Ви могли б розглянути можливість використання димових гранат, але майте на увазі, що це також вплине на вашу власну здатність точно цілитися у противника. (див. Fig.6-3: Contact front on a track.)

Контакт з тилу. Всі обертаються. Дії виконуються так само, як і для контакту попереду, за винятком того, що патруль буде рухатися в зворотному напрямку.

Контакт зліва/справа. Якщо контакт відбувається збоку, все повертається обличчям до противника і відкривають вогонь. Потім патруль починає зміщення від першого дозорного. Якщо патруль йде колоною, це можна зробити негайно. Ті, хто знаходиться позаду, повинні рухатися вперед до лінії відкриття вогню, щоб дозволити тим, хто біжить назад, безпечно пройти позаду них, поки вони ведуть вогонь на подавлення. (див. Fig.6-4: Contact left on a track.)

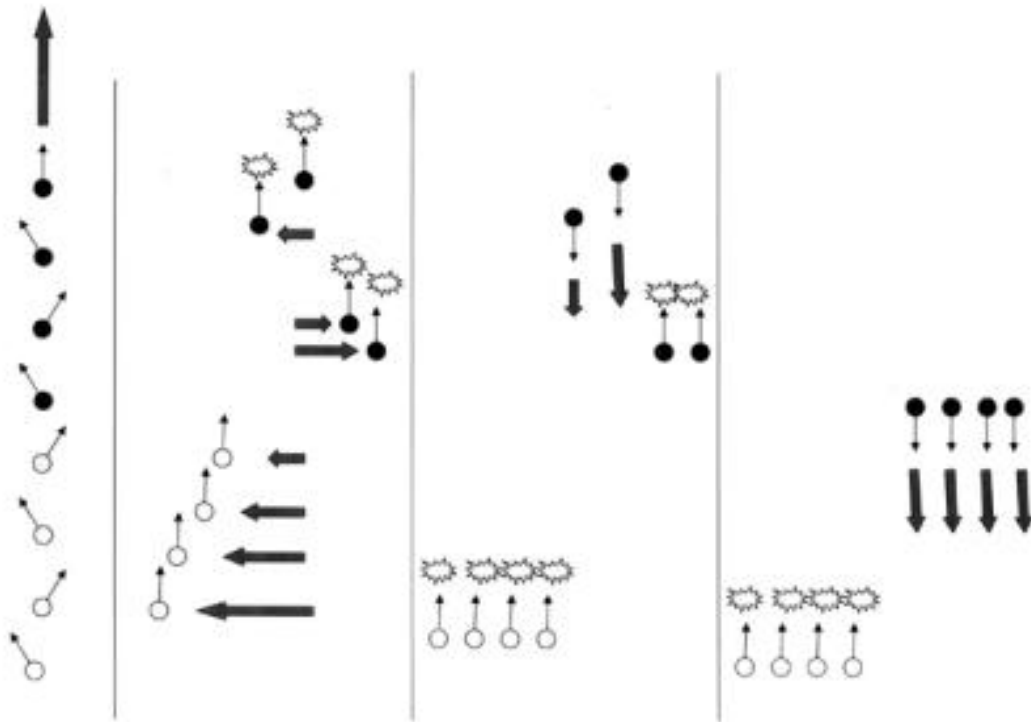

Fig 6-1. Contact Front

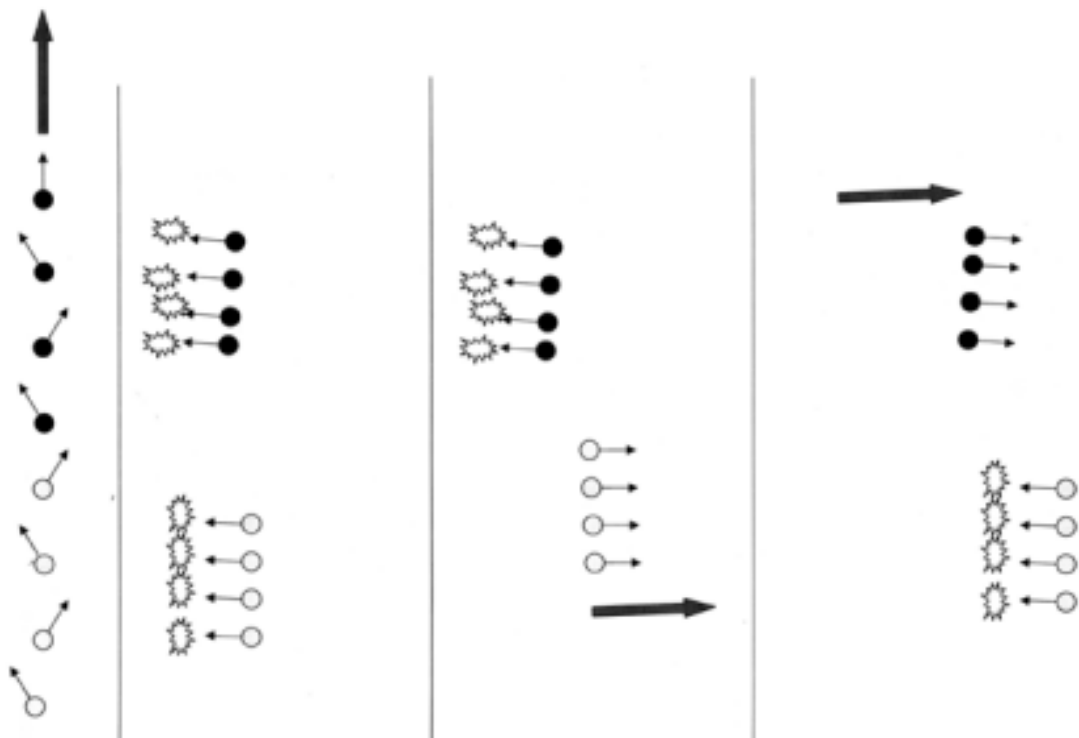

Fig 6-2. Contact Left/Right

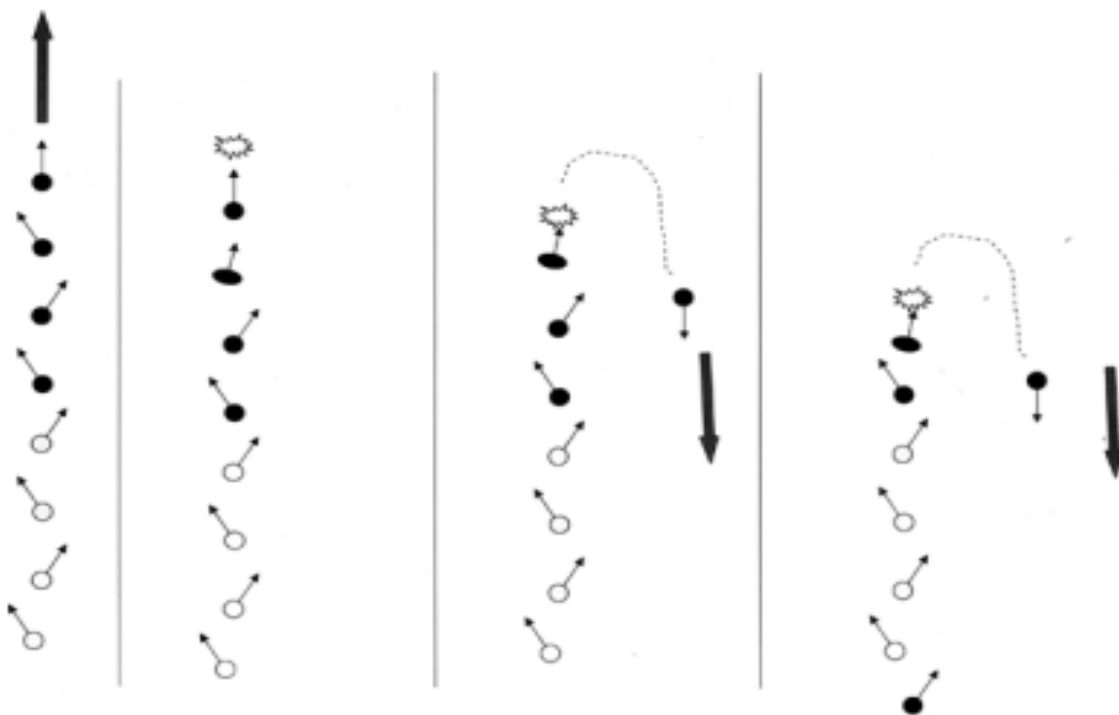

Fig 6-3. Contact Front on a Track

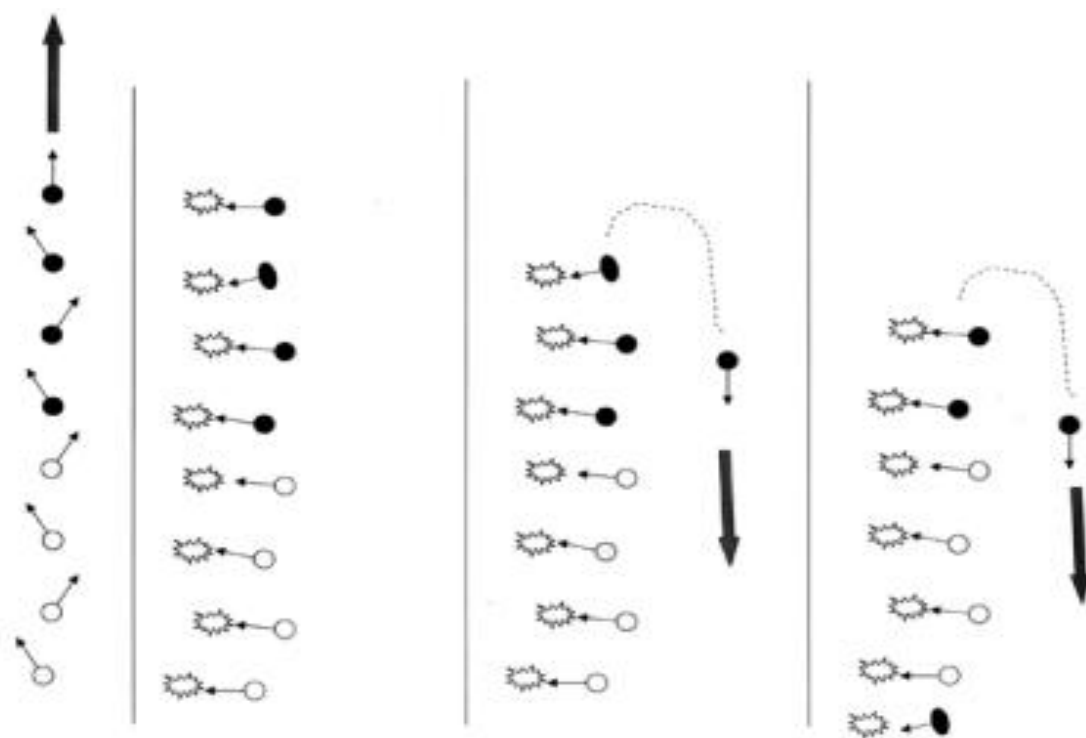

Fig 6-4. Contact Left on a Track

Опорні пункти

Патрульний опорний пункт – це позиція, створена для безпечного перебування, коли патруль або взвод зупиняються на період, що перевищує тимчасову зупинку. Можливими причинами створення опорного пункту є:

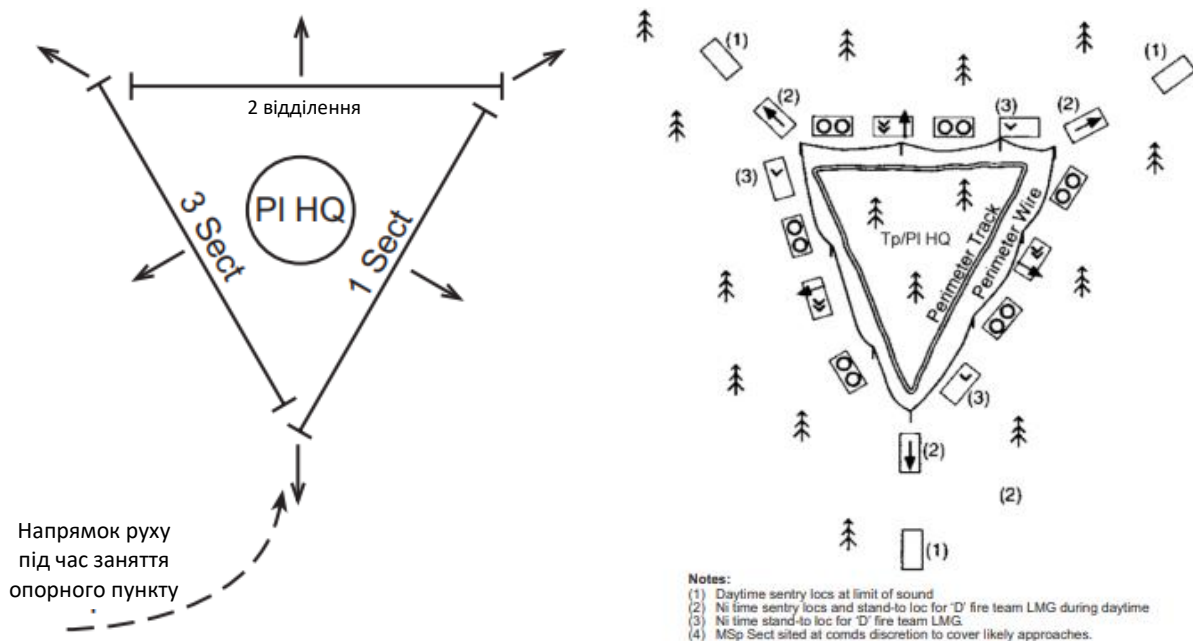
- Для формування бази, з якої можна проводити завдання, наприклад, атаку, засідку, розвідку або організацію операцій.
- Для забезпечення місця збору після проникнення в район противника невеликими групами або після виведення з такого району.
- Для безпеки при короткій зупинці після тривалих періодів руху або тісного контакту.

Найбільш поширеним видом патрульного опорного пункту є трикутник створений взводом. Процедура переміщення в трикутний опорний пункт на рівні взводу розділена на п'ять етапів:

- 1) Вибір. Вибір можливого району може бути зроблений на основі карти, аерофотознімку, повітряної розвідки або з землі. Детальне розташування має бути підтверджено розвідкою на місці, а територія повинна бути захищена перед розташуванням.
- 2) Розміщення. Для швидкого та ефективного створення патрульного опорного пункту необхідна добре продумана підготовка. Командувати діями підрозділу має командир взводу за допомогою жестових сигналів з мінімальним шумом.
- 3) Організації охорони і оборони (Розвідувальні патрулі). Патрулі повинні виявити і доповісти командирів взводу:
 - Ознаки недавньої ворожої активності.
 - Можливі маршрути підходу противника.
 - Несподівані перешкоди (наприклад, міни і яри).
 - Струмки і домінуюча місцевість.
 - Можливі місця для швидкого збору.
- 4) Місця для варт. Як тільки розвідку патруля буде завершено, слід виставити вартових.

Інженерне обладнання опорного пункту

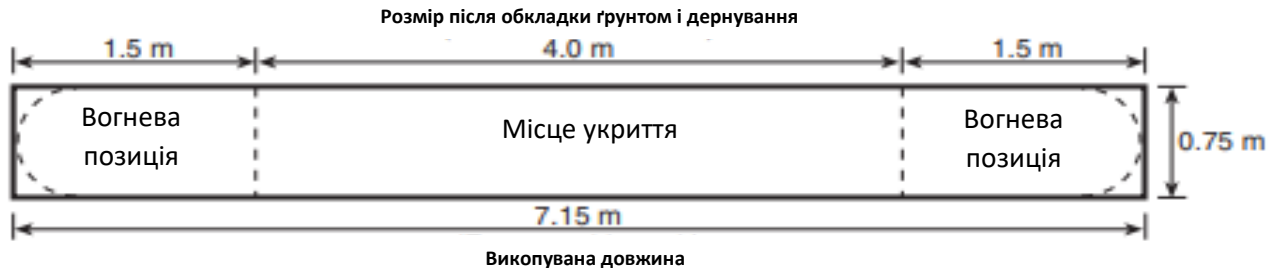
Як тільки виставлені вартіві, починаються роботи по зміцненню опорного пункту.

Риття траншей

Розмічайте ділянку довжиною 7,15 метра і шириною 0,75 метра. Зніміть і відкладіть дерен в сторону для подальшого використання в якості камуфляжу, стежачи за тим, щоб він не закривав сектор ведення вогню.

Викопайте ділянку на глибину 1,5 метра (якщо не вказано інше), насипаючи ґрунт переважно на підкладку, перед тим місцем, де буде знаходитися укриття.

Викопайте уступ для постановки ліктів шириною 0,45 метра і глибиною 0,30 метра навколо обох позицій для ведення вогню. Викопайте три канали для анкерного дроту глибиною 0,3 метра і довжиною 3,0 метра на кожному кінці позицій, показаних на наступному малюнку.

Будівництво укриттів

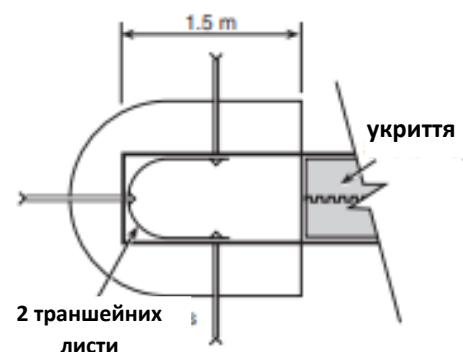
Метод будівництва аналогічний тому, який використовувався для траншеї для двох осіб з використанням металевих стовпчиків, за винятком того, що порядок трохи відрізняється, щоб усунути будь-яку помилку в вимірюванні довжини траншеї.

Встановіть шість металевих стовпців на місце і закопайте їх приблизно на 0,20 метра в землю. Встановіть шість якірних стовпців на місце і повністю закопайте їх.

З'єднайте дві пари стовпців і використовуйте одну пару для облицювання торця кожної позиції.

Покладіть два стовпи довжиною 1,8 метра в якості опор уздовж дна укриття з одного боку, залишивши між ними зазор близько 0,3 метра. Встановіть ще два на іншій стороні траншеї і закріпіть їх на місці за допомогою стовпів довжиною 0,6 метра.

Потім з'єднайте дві пари стовпчиків, з'єднаних з опорою, і розмістіть по одній парі на кожному кінці відсіку укриття так, щоб довжина кожного відсіку становила 1,5 метра.

Як кінцеві, так і пожежні відсіки тепер можуть бути заповнені звичайним способом, а канали анкерного дроту засипані назад.

Відсік укриття може бути завершений шляхом розміщення додаткових пар стовпів, з'єднаних з опорою, в положенні, що працює від обох кінців відсіку до центру. Список запасів у пункті 1 включає чотири пари стовпів для укриття, яких достатньо для відсіку довжиною від 3,6 до 4,5 метрів.

Завершення будівництва траншеї

Побудуйте підпірну стінку з мішків з піском над відкритим кінцем відсіку укриття.

Насипте на укриття 0,45 метра землі і ретельно ущільніть його. Приберіть залишки ґрунту в інше місце. Замініть дерен над укриттям і замаскуйте всю позицію.

Конструкція укриття з мішків з піском

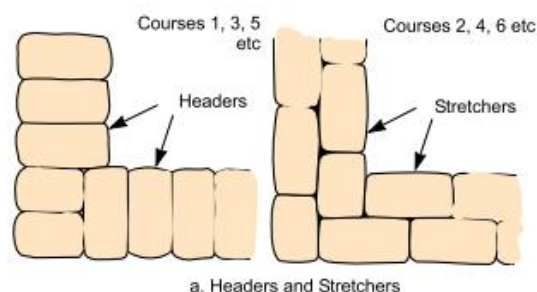
Під час дій військовослужбовці можуть отримати завдання щодо охорони таборів або контрольно-пропускних пунктів (КП). Можливо не буде часу, що захистити їх шляхом побудови траншеї. В такому випадку конструкції, що складаються з мішків, заповнених піском або землею, доведеться зводити від рівня землі вгору. Ця споруда має назву "Сангар", і військовослужбовці повинні знати, як його будувати.

Потрібно:

• Мішки з піском	200
• Пісок / земля 3м3	(достатньо для 200 мішків з піском)
• Лопати	1 на кожного солдата
• Кирки	5
• Стовпи 0.6м	6
• Стовпи 1.8м	12
• Прилади для візуальної допомоги	1
• Вимірювальна стрічка / паличка	По мірі необхідності

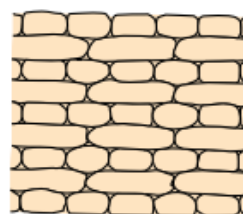
Будівництво сангарів

1) Мішки з піском укладаються горизонтальними рядами, як цеглини. Нижній ряд складається з мішків з піском, укладених довшою стороною один до одного, в той час як наступний ряд складається навпаки. Наступні ряди складаються так само. Початковий шар буде мати глибину в два мішки з піском.

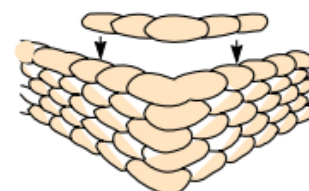

2) Мішки з піском укладаються так, щоб ні їх горловини, ні бокові шви не знаходилися на зовнішній поверхні стіни, тому що при заповненні саме в цих місцях вони мають тенденцію лопатися. Кути кожного пакета повинні бути підвернуті в міру їх укладання.

3) Кожен покладений мішок з піском повинен бути відбитий та ущільнений киркою або іншим способом в прямокутний блок стандартних розмірів 500 x 250 x 125 мм. Стяжки заправлені під мішок, щоб запобігти розриву.

b. Correctly Bonded

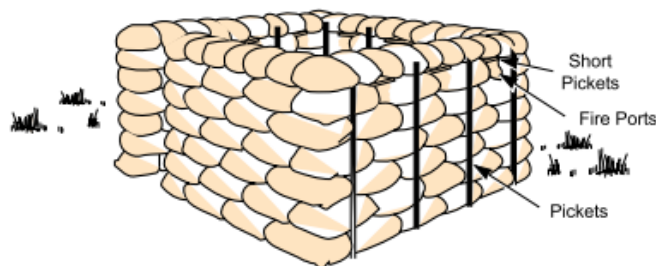

c. Turning a Corner

4) Стики в сусідніх проходах розташовані в шаховому порядку. Стіна, побудована таким чином, вважається правильно скріпленою.

5) Важливо підтримувати зчеплення, коли потрібно зробити кут.

6) Сангар, коли він побудований, повинен бути приблизно на висоті плеча з бійницями. Стовпи висотою 0,6 метра можна використовувати для зміцнення укріплення біля бійниць. Якщо дозволяє ґрунт, для підтримки сангара можна використовувати 1,8-метрові стовпи. По можливості він повинен бути побудований з ухилом не крутіше, ніж 1 до 4.

7) Сангар після завершення повинен бути замаскований відповідно до навколишнього середовища. Маскувальна сітка порушить його обриси.

Типовий порядок дій

“Типовий порядок дій” — це набір добре зрозумілих і відпрацьованих дій в типових ситуаціях, що можуть виникнути під час виконання завдання, або здійснення патрулювання. Важливо, щоб у всіх випадках всі чітко розуміли та відпрацьовували свої ролі під час звичайних процедур, а також за таких ситуацій:

Кінцева точка зустрічі викрита противником. Якщо КТЗ викрита, патруль повертається до місця короткої зупинки (якщо відстань достатньо далека) або до попередньої точки збору.

Повернення до КТЗ (кінцева точка збору) із зони виконання завдання. Група, що повертається, наближається з того ж напрямку, з якого вирушила, залишаючись на зв'язку користуючись засобом персонального радіозв'язку. Коли ви дуже близько, то можна подати візуальний сигнал, наприклад підняти ліву руку на рівні плеча, що означає підтвердження.

Патруль Розділився. Якщо вам не вдасться дістатись до будь-якої призначеної точки збору, зачекайте вказаний період часу.

Перешкоди. Перешкоди долаються в залежності від загрози і типу місцевості. Сплануйте і відпрацюйте, як ви будете долати очікувані перешкоди перед розгортанням.

Противник заздалегідь виявлений. Якщо ви побачите противника раніше, ніж він побачить вас, ваша реакція буде залежати від вашого завдання. Якщо ви проводите розвідку, вам слід сховатись і спостерігати, але при необхідності бути готовим вступити в бій. Якщо ви хочете вступити в бій, може бути доречно негайно відкрити вогонь, повністю використовуючи елемент несподіваності.

Ворожа засідка (проти пішого патруля). Або вступайте в бій негайно і агресивно, або розривайте контакт, відступаючи по шляху всередину.

Сигнальні ракети. Негайно покиньте освітлену зону, припускаючи, що вона буде накрита вогнем. Будьте готові до проведення вправ на контакт з противником, оскільки ви, ймовірно, перебуваєте в зоні ураження.

Мінні поля. Проведіть контрольований відхід за маршрутом. Обережно відзначте безпечну смугу руху. Точно запишіть місце розташування і, якщо можливо, обведіть його *“рамкою”*.

Ураження міною. Проведіть контрольовану евакуацію пораненого. Мінні поля можуть бути накриті вогнем, тому будьте готові швидко рухатися і відкривати вогонь, якщо рівень загрози зміниться. Завдання командира – оцінити рівень ризику.

У разі відокремлення від групи. Рухайтесь прямо за маршрутом протягом 20 хвилин. Якщо інші члени патруля не повернуться за вами, поверніться до останньої точки збору і почекайте 2 години (наприклад). Якщо ніхто не повернеться, повертайтеся на патрульний опорний пункт по ланцюжку точок збору. Вказаний час є прикладом, слід розробити власні часові показники.

Якщо загубилися. Загублений – це коли ви повністю дезорієнтовані, відокремлені від решти вашого патруля і не можете нікого викликати через радіозв'язок. Ідіть прямо і ховайтесь. Слідкуйте за будь-якими дружніми військами, намагаючись зорієнтуватися на місцевості, як описано в наказах і показано на карті або моделі. Коли будете в безпеці, спробуйте знайти будь-який пізнаваний об'єкт, а потім повертайтеся по ланцюжку точок збору до своєї патрульної бази.

Поранені. Надайте першу допомогу і евакуюйте пораненого відповідно до ваших наказів. При необхідності постраждалих, можливо, доведеться залишити під наглядом в точці збору до тих пір, поки завдання не буде виконана. Це буде залежати від місцевої ситуації та Ваших замовлень. Завжди обговорюйте і репетируйте свої дії в разі поранення.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗВ'ЯЗКУ

*Свою Україну любіть. Любіть її... во время люте,
В ostatню, тяжкую минуту За неї Господа моли́ть.*

Будь-хто, хто бажає ініціювати зв'язок в радіомережі, здійснює передачу виклику. Передача виклику складається з трьох частин:

- 1) Виклик.
- 2) Текст повідомлення.
- 3) Завершення

Виклик. При здійсненні початкового виклику, тому хто викликає, необхідно вибрати станцію, з якою вона хоче говорити, тоді в кінці виклику, той хто говорить називає себе. Таким же чином, як і в телефонній розмові, який ми обговорювали раніше. Різні обставини вимагають різних типів початку виклику, але всі вони слідуєть одному і тому ж формату:

- ПРИЙОМ – Щоб перевірити чи мережа працює.
- ПОЗИВНИЙ – Ідентифікує того, кого викликає.
- ЦЕ – слова, що означають *“Ця передача від станції, позивний якої слідує далі”*.
- ПОЗИВНИЙ – Ідентифікує того, хто викликає.

Текст повідомлення. Інформація, яка повинна бути передана.

Завершення. Для позначення закінчення передачі використовується одне з наступних слів:

- КІНЕЦЬ ЗВ'ЯЗКУ – Означає *“Це кінець мого повідомлення вам, і ніякої відповіді не потрібно і не очікується”*. *“КІНЕЦЬ ЗВ'ЯЗКУ”* слід використовувати щоразу, коли це можливо.
- ПРИЙОМ – сенс: *“Це кінець моєї передачі вам, і необхідна відповідь. Продовжуйте і передавайте”*.
- З ВАМИ КІНЕЦЬ ЗВ'ЯЗКУ – це означає: *“Це кінець моєї передачі, і ніякої відповіді не потрібно і не очікується. Далі буде повідомлення на іншу станцію”*.

Відповідь

Ви тільки що дізналися про дії того хто передає повідомлення, ми перейдемо до дій відповідачів або, іншими словами, до відповіді. Будь-яка передача виклику, що закінчується словами *“прийом”*, вимагає негайної відповіді від станції, що викликається. Початкова відповідь складається з трьох частин; вони полягають у наступному:

- 1) Позивний.
- 2) Текст повідомлення.
- 3) Завершення

Позивний. Кожна станція має свій позивний. У наступних відповідях після початкового обміну викликами індикатори щоденної зміни позивних можуть бути відкинуті, якщо не виникне плутанини.

Текст повідомлення. Текст повідомлення може складатися з відповіді, прийому або і того, і іншого.

- Відповідь – Інформація, що відповідає на передачу виклику, з будь-якою додатковою інформацією в міру необхідності.
- Прийом – ПРИЙНЯТО, що означає *“Я отримав вашу останню передачу задовільно”*.

Закінчення. Для позначення закінчення відповідної передачі використовується одна з наступних форм:

- *“КІНЕЦЬ ЗВ’ЯЗКУ”* – (Відповіді також повинні, по можливості, закінчуватися на *“кінець зв’язку”*).
- ПРИЙОМ: *“Це кінець моєї передачі вам, і необхідна відповідь. Продовжуйте і передавайте”*.
- З ВАМИ КІНЕЦЬ ЗВ’ЯЗКУ – це означає: *“Це кінець моєї передачі, і ніякої відповіді не потрібно і не очікується. Далі буде повідомлення на іншу станцію”*.
- ЗАЧЕКАЙ – це означає: *“Я не можу відповісти негайно, і я передам пізніше”*.

Перерваний зв’язок. Якщо початкові або наступні відповіді закінчуються словами *“Кінець зв’язку...”*, *„З Вами кінець зв’язку”* або *“Зачекайте”*, то обмін повідомленнями завершено. Будь-який подальший обмін повідомленнями повинен починатися з початку.

Типи викликів

Існує шість різних типів викликів, найбільш часто використовуваних в збройних силах, і це:

- 1) Виклик одного абонента.
- 2) Виклик декількох абонентів.
- 3) Колективний виклик.
- 4) Обмежене реагування.
- 5) Виклик всіх станцій.
- 6) Виклик який не потребує всіх станцій.

Виклик одного абонента. Виклик одного абонента - це виклик, який виконується будь-якою станцією на будь-яку іншу окрему станцію:

Управління (0)	B10
Прийом B10, це 0 ПРОМІНЬ (позивний) тільки що покинув мою позицію. <i>“Прийом”</i>	
	B10 вас зрозумів кінець зв’язку

Виклик декількох абонентів. Виклик декількох абонентів - це виклик, який виконується будь-якою станцією двом або більше, але не всім станціям, що знаходяться в мережі. Кожен позивний розділяється паузою, яка використовується між словами в звичайній мові, за винятком двох останніх станцій, розділених словом *“і”*.

Управління (0)	B10	B20	B30
Прийом B10, B20 і B30, це 0 Група О на моїй позиції зараз о 16:00 годині <i>“Прийом”</i>			
	B10 вас зрозумів кінець зв’язку		
		B20 вас зрозумів кінець зв’язку	
			B30 вас зрозумів кінець зв’язку

Колективний виклик. Колективний виклик – це виклик на дві або більше станцій в мережі, які ідентифікуються одним попередньо призначеним колективним позивним.

Використання колективних викликів дозволяє підтримувати зв'язок з регулярно необхідними групами станцій без необхідності вказувати кожен окремий позивний. Колективні виклики можуть і дійсно значно скорочують тривалість передачі викликів.

Для позначення колективних викликів використовується позивний CHARLIE CHARLIE (CC), за яким йде цифра, який вказує, який колективний виклик використовується. Колективні виклики повинні бути пронумеровані від 1, навіть якщо в мережі позначений тільки один колективний виклик.

Управління (0)	B10	B20	B30	B40
Прийом CC1, це 0 Ворожий піхотний взвод помічений в квадраті GR SU 998 521 “Прийом”				
	B10 вас зрозумів кінець зв'язку			
		B20 вас зрозумів кінець зв'язку		
			B30 вас зрозумів кінець зв'язку	
				B40 вас зрозумів кінець зв'язку

Обмежене реагування. Коли всі станції мають хороший зв'язок, для підвищення безпеки слід використовувати процедуру обмеженого реагування. Ця процедура полягає в адресуванні виклику Всім станціям, до яких відноситься повідомлення, однак для підтвердження Вам потрібно призначити тільки один або два позивних. Позивні, які призначаються для відповіді, зазвичай є найбільш віддаленими точками або тими, з якими зв'язок найбільш ускладнений. Обмежене реагування не повинно використовуватися для передачі критично важливої інформації через можливий результат.

Управління (0)	B30
Прийом B10, це 0 B11C відвідає всі штаби сьогодні B30 відповідь “Прийом”	
	B30 вас зрозумів кінець зв'язку

При використанні процедури обмеженої відповіді одні й ті ж станції повинні відповідати на кожну частину довгого повідомлення, оскільки просування по станціях дасть противнику ту ж інформацію про напрямок, що і повна відповідь.

Виклик всіх станцій. Коли необхідно викликати всі станції в мережі, використовуються слова: “Викликаю за загальним позивним...”. Якщо відповідь не є необхідною, радіообмін буде завершуватись словами “Кінець зв'язку...”. Якщо потрібна відповідь, то Вам слід використовувати процедуру обмеженої відповіді.

Управління (0)	КОЖНА СТАНЦІЯ В ЦІЙ МЕРЕЖІ
Прийом, викликаю за загальним позивним, це 0, Моя нова позиція в квадраті GR SU 875 680 “Кінець зв'язку...”	

Виклик який не потребує всіх станцій. Визначається як виклик на ті станції, які зазвичай призначені для колективного виклику або виклику всіх станцій, за винятком певних

спеціально звільнених станцій. Він використовується, коли станція бажає викликати більшість, але не всі станції. Такі виклики можуть спростити процедуру і запобігти будь-яким непотрібним відповідям.

Для виконання такого виклику використовується ключове слова “*всі крім*”, за яким слід позивний (и) звільненої станції (станцій).

Управління (0)	B10	B20	B30
Прийом CC2 всі крім B10, це 0 Помічено противника в квадраті GR SU 405 009 <i>Прийом</i> ”			
		B20 вас зрозумів кінець зв'язку	
			B30 вас зрозумів кінець зв'язку

Встановлення зв'язку

Перш ніж почнеться передача голосового трафіку по радіомережі, диспетчеру може знадобитися узгодити радіозв'язок з іншими задіяними станціями, щоб переконатися в можливості зв'язку.

Перевірка радіозв'язку повинна бути дозволена тільки в тому випадку, якщо відомі або очікуються погані умови радіозв'язку, або для комплексу радіомереж, що вимагають розробки сигналів.

Перевірки радіозв'язку повинні бути зведені до мінімуму, і всі перевірки радіозв'язку станцій не повинні виконуватися в незахищеному режимі без спеціального дозволу вищого командування. Процедури – Перевірка радіозв'язку та Сила сигналу.

Перевірка радіозв'язку. Управління використовує слова “*Перевірка зв'язку*”, щоб запитувати звіти про чистоту сигналу від підстанцій.

а) Перевірка радіозв'язку (стабільний зв'язок)

Управління (0)	10	20	30	40
ПРИЙОМ CC1 ЦЕ 0 ПЕРЕВІРКА ЗВ'ЯЗКУ				
	10 чую добре прийом			
		20 чую добре прийом		
			30 чую добре прийом	
				40 чую добре прийом
10 чую добре кінець зв'язку				

Підстанції звітують перед управлінням за допомогою одного з наступних слів, якщо це необхідно:

- Чую добре - зв'язок стабільний.
- Погано - зв'язок достатній, але потребує додаткової уваги і коригування.
- Зовсім не чую – зв'язок нестабільний. Я не можу отримувати повідомлення від вас до тих пір, поки зв'язок між нами не буде покращений.

Примітка: як поганий, так і непрацездатний радіозв'язок може бути кваліфікований за допомогою короткого опису труднощів, наприклад, зв'язок переривається або відповіді взагалі не чути.

Контроль. Управління відстежує звіт кожної підстанції по черзі або, після того, як відповідь остання станція, дає 5 секунд кожній станції, яка не відповідає в правильній послідовності, перш ніж зробити свій звіт.

Контрольні звіти по підстанціях. Управління повідомляє про якість зв'язку підстанцій у звичайній послідовності відповідей, при необхідності використовуючи сталі вирази.

Контроль. Коли відповідь від підстанції не отримано, управління вкаже на це за допомогою фрази "НІЧОГО НЕ ЧУТИ".

Відповіді управління підстанціям. Станції, які отримують звіт від управління, що складається з будь-якого слова, відмінного від "Добре", повинні вжити всіх можливих коригувальних заходів, щоб поліпшити їх зв'язок до задовільного ступеня. Хоча це не звільняє управління від спроб поліпшити свій сигнал. Основна відповідальність за поліпшення зв'язку як і раніше лежить на підрозділах.

Як підрозділи так і управління повинні координувати свої зусилля через альтернативну радіомережу для поліпшення зв'язку.

б) Перевірка радіозв'язку (нестабільний зв'язок)

Управління (0)	10	20	30	40
ПРИЙОМ СС1 ЦЕ 0 ПЕРЕВІРКА РАДІОЗВ'ЯЗКУ				
	10 чую добре прийом			
		20 чую погано прийом		
Відповіді від 30 немає протягом 5 секунд				
				40 чую добре прийом
Пауза 5 секунд				
Це 0, 20 чую погано, 30 нічого не чути, 40 не працює, прийом.				

Сила сигналу. Станції повинні вказувати на те як чути повідомлення від інших станцій в цьому виклику. Процедура перевірки рівня сигналу повинна використовуватися тільки тоді, коли це необхідно, а не в якості доповнення до перевірки зв'язку.

КОНТРОЛЬ	10	20	30	40
ПРИЙОМ СС1 ЦЕ 0 ПЕРЕВІРКА РАДІОЗВ'ЯЗКУ ПРИЙОМ				
	10 сила 5 прийом			
		20 сила 3 прийом		
			30 сила 1 прийом	
				40 сила 5 прийом

Безпека зв'язку

Противник спробує виявити наступне:

- Бойовий порядок.
- Командну структуру.
- Рівень радіомережі, склад і функції.
- Військове угруповання (підрозділ, частина, з'єднання, об'єднання).
- Місце розташування.
- Формування та межі підрозділів.
- Район бойових дій.
- Розташування штабу.
- Наміри.
- Плани операцій.
- Тактичні угруповання.
- Пересування.
- Бойова ефективність.
- Поранені.
- Пошкоджене або несправне обладнання.
- Стандарт радіо дисципліни.

Захист від обману

Противник рідко намагатиметься обдурити в мирний час, але майже завжди вдається до обману у військовий час, щоб забезпечити максимальний ефект. Нічого не підозрюючи підрозділи, зайняті невідкладними тактичними питаннями, особливо схильні до цього методу атаки.

Найкращий захист від ворожого обману – це:

- Добрий радіообмін
- Постійна пильність
- Ідентифікація.

Заходи безпеки

Існують процедурні допоміжні заходи, які можуть значно підвищити безпеку передачі.

Засоби сприяння безпеки:

- Авторизовані коди низького рівня.
- Ідентифікація. Це засіб безпеки, призначений для захисту наших комунікацій.
- Кодові слова. Це одне слово із заздалегідь визначеним значенням.
- Адресні групи. це унікальна, група що змінюється щодня з чотирьох випадкових букв.
- Позивні-це комбінація букв і цифр, яка ідентифікує засіб зв'язку, організацію або фізичну особу в радіомережі.
- Розпізнавальні знаки мережі. Являє собою випадкову, змінну двічі на день двобуквену групу (за винятком СС), призначену радіомережі для забезпечення прихованого запиту на ідентифікацію цієї мережі.

Точність

Ритм. Використовуйте короткі речення, розділені на розумні фрази, які підтримують природний ритм; їх не слід вимовляти слово в слово.

Швидкість. Говоріть трохи повільніше, ніж при звичайній розмові. Якщо повідомлення має бути записано одержувачами, або умови приймання повідомлення складні, слід надати додатковий час для компенсації очікуючи, що приймаюча станція працює за найгірших умов. Швидкість передачі легко регулюється шляхом збільшення або зменшення тривалості пауз між фразами, на відміну від зміни пауз між словами; останнє створить неприродний, переривчастий стиль мови, який важко зрозуміти.

Гучність. При використанні режиму шепотіння говорите тихо, в іншому випадку гучність повинна бути такою ж, як при звичайній розмові. Крик викликає перекручування повідомлення.

Подача. Голос повинен бути трохи вище, ніж при звичайній розмові, щоб поліпшити чіткість.

Порядок передачі повідомлення. Це фундаментальний компонент радіообміну, без якого радіомережа не може ефективно функціонувати.

Засоби сприяння порядку передачі:

- Використовуйте правильну послідовність для передачі повідомлення.
- Постійно прослуховуйте радіообмін.
- Переконайтеся, що використовується правильна частота.
- Відповідайте на виклики швидко і без затримок.
- Прослухайте перед передачею.
- Швидко відпустіть тангенту.
- Переконайтеся, що налаштування повернулися до отримання повідомлення.

Ви ніколи не повинні:

- Порушувати радіомовчання.
- Розкривати секретну інформацію шляхом передачі зрозумілою мовою.
- Називати своє справжнє ім'я.
- Говорити швидше, ніж приймаюча станція може реєструвати.
- Лаятись або виходити з себе.
- Проводити вправи з евакуації поранених з поля бою.

ТАКТИЧНА МЕДИЦИНА

*Мова рідна, слово рідне, хто вас забуває,
Щой у грудях не серденько, тільки камінь має.*

Основними цілями надання першої допомоги є - збереження життя, запобігання погіршенню стану та сприяння одужанню.

Слід пам'ятати, що існує межа ефективності першої допомоги, і у переважної більшості постраждалих навіть часткове відновлення після травм може бути тривалим. Якщо потерпілий отримує подальшу медичну допомогу без погіршення свого стану, значить, ви добре виконали домедичну допомогу.

Бойовий шок

Бойовий шок – поширений стан тимчасового психологічного розладу. Він зустрічається в важких бойових умовах, коли великі бойові втрати і, можливо, тривалі бомбардування призводять до того, що деякі солдати тимчасово стають нездатними ефективно вести бій, навіть без травм або хвороб.

Група ризику. Військовослужбовці групи ризику – це ті, у кого недостатня підготовка або бойовий досвід, які не є повноцінною частиною команди, наприклад, новоприбулі, особливо ті, у кого проблеми з сім'єю. Однак у затяжній війні навіть ветерани не витримують і в екстремальних умовах бою можуть отримати бойовий шок протягом дня або двох.

Ознаки та симптоми. Ознаки і симптоми, що вказують на бойовий шок:

- Зміни в характері (поведінці, особистості).
- На взводі, не в силах заспокоїтися, стривожений.
- Тремтить, нервує.
- Надмірна реакція на гучні звуки і т. д.
- Нерозсудливість або нерішучість.
- У приголомшеному стані або збитий з пантелику.
- Слабкість або глухота.
- Нездатність перестати турбуватися про дрібниці.

Проте, потрібно мати на увазі, що деякі симптоми та ознаки не обов'язково вказують на бойовий шок. Зокрема:

У бою страх це нормальна реакція і може включати фізичні ознаки і симптоми, в тому числі:

- Тремтіння.
- Потовиділення.
- Втрата контролю над кишечником або сечовим міхуром.

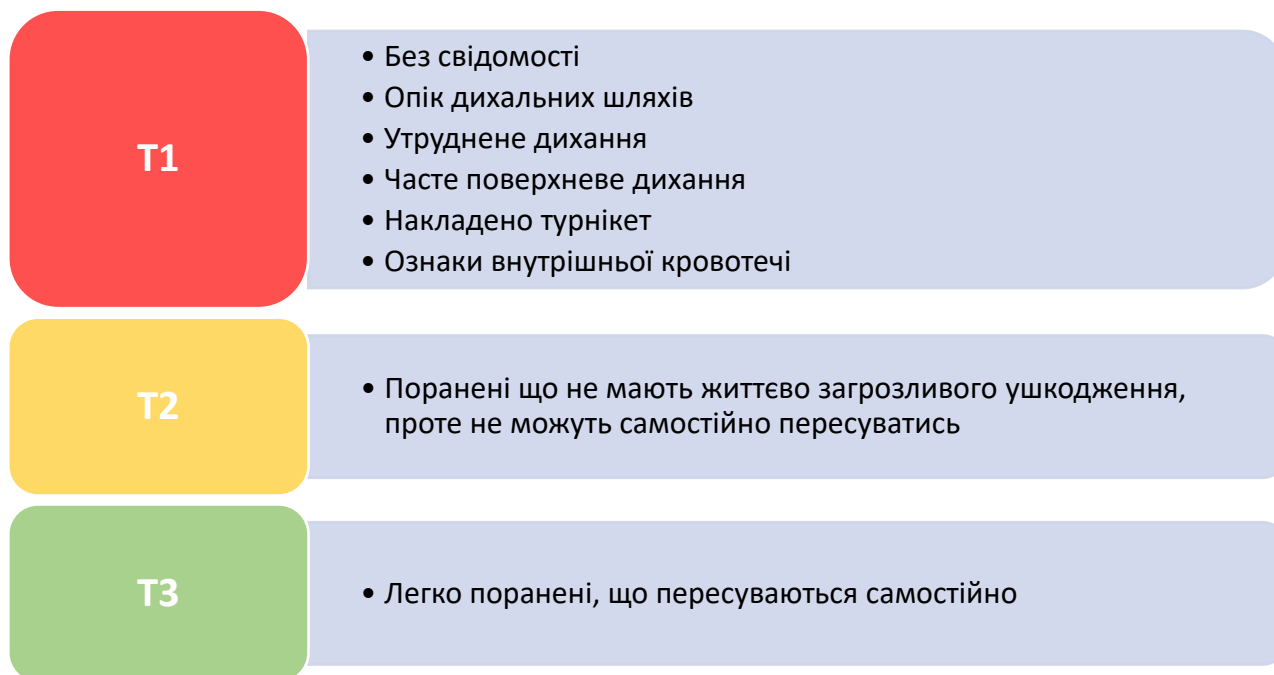
Деякі психологічні ознаки і симптоми можуть бути просто викликані тривалим недосипанням, наприклад:

- Втома.
- Дратівливість.
- Апатія.
- Зорові галюцинації.

Деякі ознаки та симптоми, які, як видається, мають психологічне походження, можуть мати інші причини і потребують термінового лікування. Наприклад, сповільнена реакція чи оглушення може також виникнути внаслідок отруєння хімічними речовинами чи вибуховою травмою.

Евакуація поранених

Пріоритети

Кровотеча

Серцево-судинна система.

Серце перекачує кров по всьому нашому тілу через судини - артеріями, венами і капілярами. Частота, з якою воно б'ється, - це наш пульс, а сила биття – це наш кров'яний тиск. У дорослих пульс зазвичай становить від 60 до 80 ударів в хвилину, але у людей високою фізичною підготовкою він може бути повільніше. В організмі дорослої людини буде приблизно 5-7 літрів крові.

Зупинка загрозових для життя кровотеч

Є кілька способів, якими ми можемо уповільнити або зупинити кровотечу, а саме:

- Прямий тиск.
- Непрямий тиск.
- Туга пов'язка.
- Підняття рани, якщо це можливо.
- Турнікет.

Шок

Це втрата циркулюючої в організмі крові, яка може бути викликана кровотечею або опіками. У разі кровотечі це може бути зовнішня або внутрішня кровотеча, яку важче ідентифікувати. Основні заходи які потрібно вжити для допомоги за порядком:

- 1) Заспокоєння Поговоріть з потерпілим, постарайтеся відновити моральний дух.
- 2) Тепло Тримайте потерпілого в теплі, не перегріваючи його. Холод збільшить рівень шоку.
- 3) Відпочинок Це заспокоїть потерпілого і поліпшить показники життєдіяльності.
- 4) Рідина (якщо це безпечно) не забувайте про ковтки води, якщо потерпілий категорії T1, тоді достатньо змочування губ.
- 5) Якщо потрібне додаткове знеболення, зверніться за інструкціями до вправи 8.
- 6) Через 30 хвилин поверніть потерпілого в альтернативне положення $\frac{3}{4}$ лежачи на спині, якщо не накладена герметизуюча пов'язка на грудну клітку.

Огляньте потерпілого повторно, оскільки, пріоритет евакуації може змінитися

Турнікет

Турнікет слід накладати тільки в крайньому випадку, якщо сильна кровотеча триває. Якщо накладається турнікет, на обличчі потерпілого пишеться буква "T" і вказується час у форматі 24 годин, хвилин.

Переломи і вивихи

Коли кістка зламана, це називається переломом. Коли дві сусідні кістки зміщуються з місця, це називається вивихом. Лікування для обох кісток зазвичай однакове.

Існує три типи переломів:

- Відкрита рана при огляді перелому.
- Закрита рана відсутня при огляді перелому.
- Складний перелом призводить до пошкодження прилеглих тканин, органів, кровоносних судин і/або нервів.

Імпровізаційні методи перенесення травмованих.

1) На руках:

- Сядьте навпочіпки обличчям один до одного, по одному з кожного боку від потерпілого.
- Ви обидва кладете руки найближче до тіла потерпілого під спину і навколо спини трохи нижче плечей і, якщо можливо, хапаєте один одного за зап'ястя, в іншому випадку хапайте потерпілого за одяг.
- Злегка підніміть ноги потерпілого, просуньте інші руки під середину його стегон і візьміться один за одного за зап'ястя.
- Підніміться разом, зробіть крок зовнішньою стороною стоп і йдіть в звичайному темпі.
- Підніміть за допомогою лопати або гілки.
- Встаньте обличчям один до одного, візьміться за лопату або гілку обома руками і нахиліться.
- Скажіть потерпілому, щоб він обхопив вас обома руками за шию, відкинувся на лопату або гілку і втримався на ногах.

- Підніміться разом, зробіть крок зовнішньою стороною стоп і йдіть в звичайному темпі.

2) Перетягування:

- Складіть руки потерпілого на грудях.
- Хапайте їх за кітель або лямки і волочіть по землі.

3) Перетягування на шії:

- Покладіть потерпілого на спину і міцно зв'яжіть його зап'ястя разом.
- Встаньте на коліна над потерпілим і покладіть його зв'язані руки собі за голову.
- Перенесіть вагу потерпілого на свою шию і повзіть вперед, тягнучи його за собою.

4) Перетягування канатом:

- Покладіть мотузку або лямку поперек грудей потерпілого і під пахвами.
- Візьміться за обидва кінці мотузки і потягніть.

5) Фіксує руку:

- Використовуючи кітель в якості перев'язі, перекиньте нижню частину куртки через руку і закріпіть її, затагнувши зав'язки на талії і зверху.
- Використовуйте москітну сітку або пояс, щоб прикріпити руку до грудей, прив'яжіть її до непошкодженої сторони.
- Москітну сітку також можна використовувати в якості пов'язки.

Накладення шини на ногу:

- Використовуйте смужки одягу в якості бинтів. Щоб тримати ноги разом, можна використовувати берет.
- Москітні сітки і ремені зручні для того, щоб зв'язати ноги разом.
- В якості шини можна використовувати шматочки дерева або гілки.

Двоє людей тягнуть

Метод пожежника

Дві людини несуть

Метод з лопатою

Тепловий удар та переохолодження

Тепловий удар.

Тепловий удар може статися в будь-який час і в будь-яку пору року. Ви несете відповідальність за те, щоб знати, як запобігти цьому, розпізнати симптоми і впоратися з цим станом.

Цей стан може наступити дуже швидко і без видимого попередження – передбачайте! Тепловий удар можуть виникнути навіть в періоди прохолодної/холодної погоди, як правило, коли під час фізичної активності вдягається невідповідний одяг.

Фактори, що призводять до теплового удару:

- Висока температура / прямі сонячні промені. Велике навантаження.
- Зневоднення. Надто теплий одяг.
- Нестача їжі / харчування / води.
- Інші захворювання: наприклад, застуда/грип.
- Носіння засобів індивідуального захисту (наприклад, бронежилету, ЗЗК або шолома).

Профілактика:

- Пийте воду до, під час і після фізичного навантаження.
- Одягайтеся відповідним чином, щоб вберегтись від перегрівання. Переконайтеся, що ви знімаєте теплий одяг, коли це можливо.
- Уникайте інтенсивних фізичних навантажень в жарку погоду.
- Скористайтесь знанням місцевих погодних умов.
- Пам'ятайте. Якщо у вас є сумніви, зверніться за додатковою інформацією, перш ніж починати діяти.

Ознаки та симптоми:

- Нудота або блювота. Запаморочення або сплутана свідомість.
- Порушений зір. Хиткість і дратівливість.
- Колапс або втрата свідомості. Часте дихання і прискорений пульс.
- Тремтіння і мурашки по шкірі, коли жарко. Шкіра може бути холодною і блідою або червоною і гарячою.
- Можливе надмірне потовиділення, або суха шкіра.

Домедична допомога:

- Припиніть фізичну активність і негайно зверніться за медичною допомогою. Покладіть потерпілого в тіні.
- Якщо він в свідомості, опустіть голову і підніміть ноги. Зніміть зайвий одяг.
- Промокніть шкіру губкою або збризніть її прохолодною водою (по всій поверхні) і обмахніть, щоб прискорити випаровування.
- Якщо потерпілий в свідомості, дайте ковток води. Якщо він без свідомості, переверніть в положення відновлення на 3/4 (постраждалого, ймовірно, вирве) і стежте за змінами стану постраждалого. Евакууйте до медика якомога швидше.

Переохолодження та обмороження

Травми від холоду становлять значний ризик під час тренувань, але їх можна запобігти. Існує два типи:

- 1) Загальні – переохолодження (гіпотермія).
- 2) Локальні – переохолодження (non freezing cold injury) і обмороження (freezing cold injury).

Фактори, що призводять до холодних травм:

- Умови навколишнього середовища. Більш низькі температури повітря, холодний вітер, вологі умови і тривалість впливу - все це збільшує ризик.
- Нерухомість, наприклад, при виконанні службових обов'язків.
- Відсутність запасного теплового одягу – рукавичок / шкарпеток і т. д.
- Занурення в холодну воду / неможливість переодягнути мокрий одяг.
- Зневоднення.

- Хвороба або травма.
- Надмірне потовиділення протягом попередніх 48 годин.
- Конкретні етнічні групи піддаються більшому ризику, наприклад афро-карибські.

Профілактика:

- Використання правильно підібраного теплого одягу, включаючи головний убір і рукавички, в холодну/сиру погоду.
- Взуття: у холодних умовах черевики завжди повинні бути щільно зашнуровані. Шарпетки слід міняти при намоканні.
- Регулярні огляди ніг.
- Достатнє споживання їжі та пиття.
- Регулярні періоди відпочинку, бажано в укритті.
- Уникнення ризику надмірного потовиділення (що викликає зневоднення), регулюючи шари одягу в періоди підвищеної фізичної роботи.

Ознаки та симптоми переохолодження:

- Скарги на холод.
- Сильне і неконтрольоване тремтіння і невиразна мова.
- Нездатність виконувати прості завдання.
- Втрата пам'яті (перевірка імені, звання і номера).
- Дратівливість.
- Може промокнути наскрізь до шкіри.
- Шкіра аномально холодна на дотик.
- Важко визначити пульс.
- Колапс і втрата свідомості.

Домедична допомога при переохолодженні:

- Не відкладайте лікування і не намагайтеся "*наполягати*" на продовженні виконання обов'язків.
- Зверніться за медичною допомогою.
- Заберіть постраждалого з холоду/вогкості; негайно знайдіть укриття (транспортний засіб/будівля).
- Зніміть мокрий одяг для просушування. Повільно розігрівайте потерпілого. Не можна застосовувати гарячу воду(ванну чи душ).
- Покладіть потерпілого в укриття і ізолюйте (якщо він без свідомості, помістіть в положення для відновлення).
- Тримайте в теплі. Використовуйте автомобільні обігрівачі, якщо такі є, якщо ні, використовуйте тепло тіла.
- НЕ МОЖНА ВИКОРИСТОВУВАТИ АЛКОГОЛЬ.

Переохолодження без обмороження:

- Скаржитесь на холод і оніміння ніг. Може бути описано як "*ватяні ноги*" або відчуття "*ніби ноги не свої*".
- Шкіра на руках і ногах здається зморшкуватою і холодною на дотик.
- У окремих може визначатись почервоніння, набряк, кінцівок із вираженим болем, хоча на дотик шкіра буде тепла. Це відбувається в холодну погоду і вимагає негайного медичного огляду.

Домедична допомога при переохолодженні без обмороження:

- При виявленні оніміння в ногах знайдіть укриття і зніміть шкарпетки і черевики.
- Акуратно і ретельно висушіть ноги. НЕ розтирайте сильно.
- Повільно розігрівайте, піддаючи впливу тільки теплого повітря або беручи ноги під свої пахви. Ніколи не занурюйте ноги в гарячу воду і не піддавайте їх впливу прямого тепла від вогню або плити.
- Нанесіть присипку для ніг, якщо є в наявності.
- Вдягніть сухі шкарпетки.
- Вдягніть сухе взуття, якщо таке є, або ретельно висушіть внутрішню частину черевиків перед одяганням.

Якщо потерпілий відчуває триваючу біль/оніміння або поколювання при повторному зігріванні, потрібна евакуація і огляд медичним персоналом якомога швидше. Ходьба повинна бути зведена до мінімуму, щоб запобігти подальшому пошкодженню.

Обмороження:

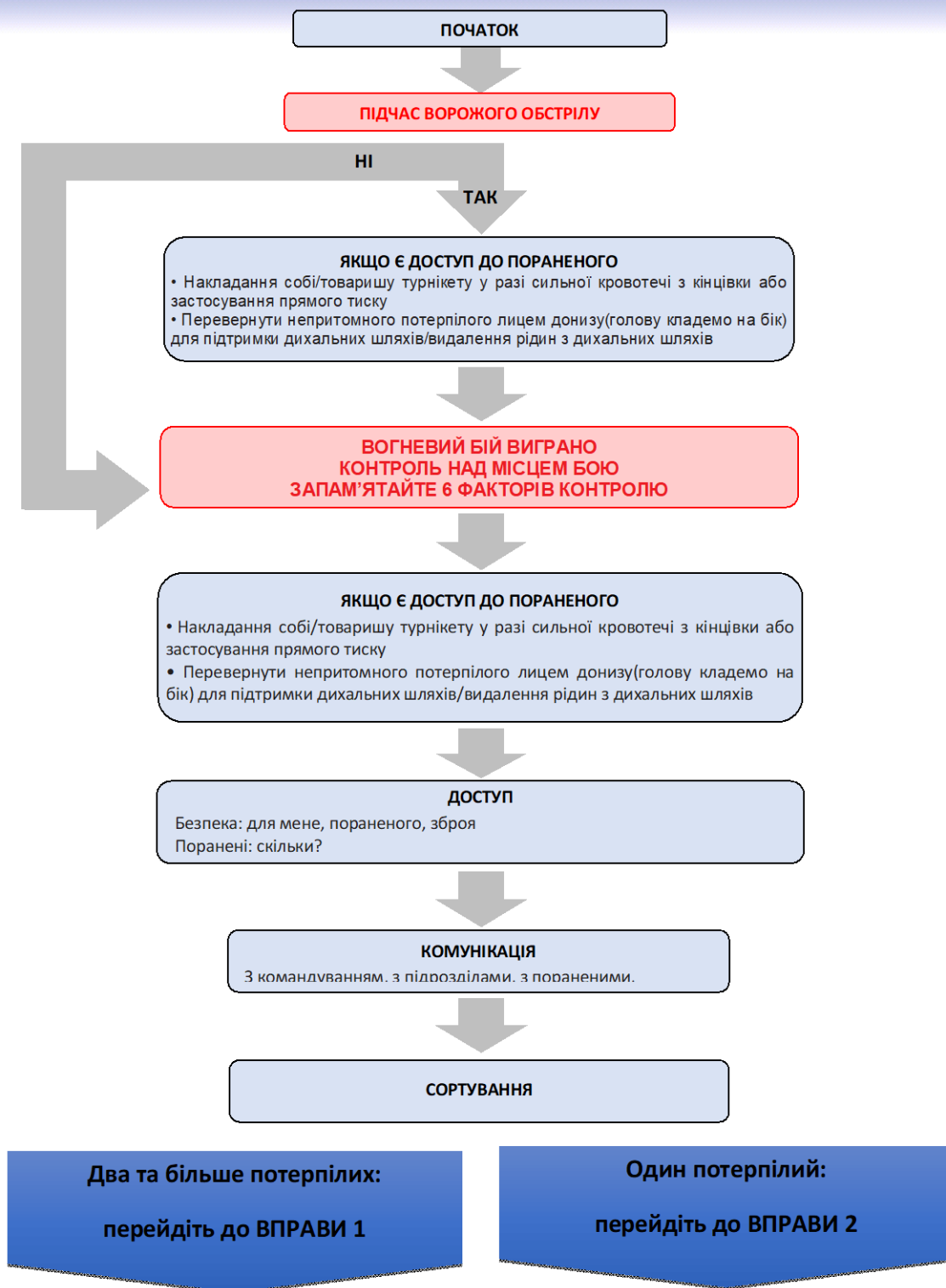
- Лікування аналогічне, як при переохолодженні, необхідна евакуація, знерухомивши уражені кінцівки та захистивши їх від подальших ушкоджень.
- За жодних обставин не можна зігрівати обморожену частину тіла різким тертям або прямим нагріванням полум'я, парою чи вихлопними газами.

Типовий алгоритм надання домедичної допомоги

Інформацію взято з Aide Memoire ARMY CODE 71638, 10th ed. DEC 2018, © Crown Copyright ALL RIGHTS RESERVED

УВАГА
Необхідно, за можливості, одягати одноразові рукавиці для запобігання попадання інфекції, яка передається через кров
УВАГА

ГОЛОВНА ВПРАВА

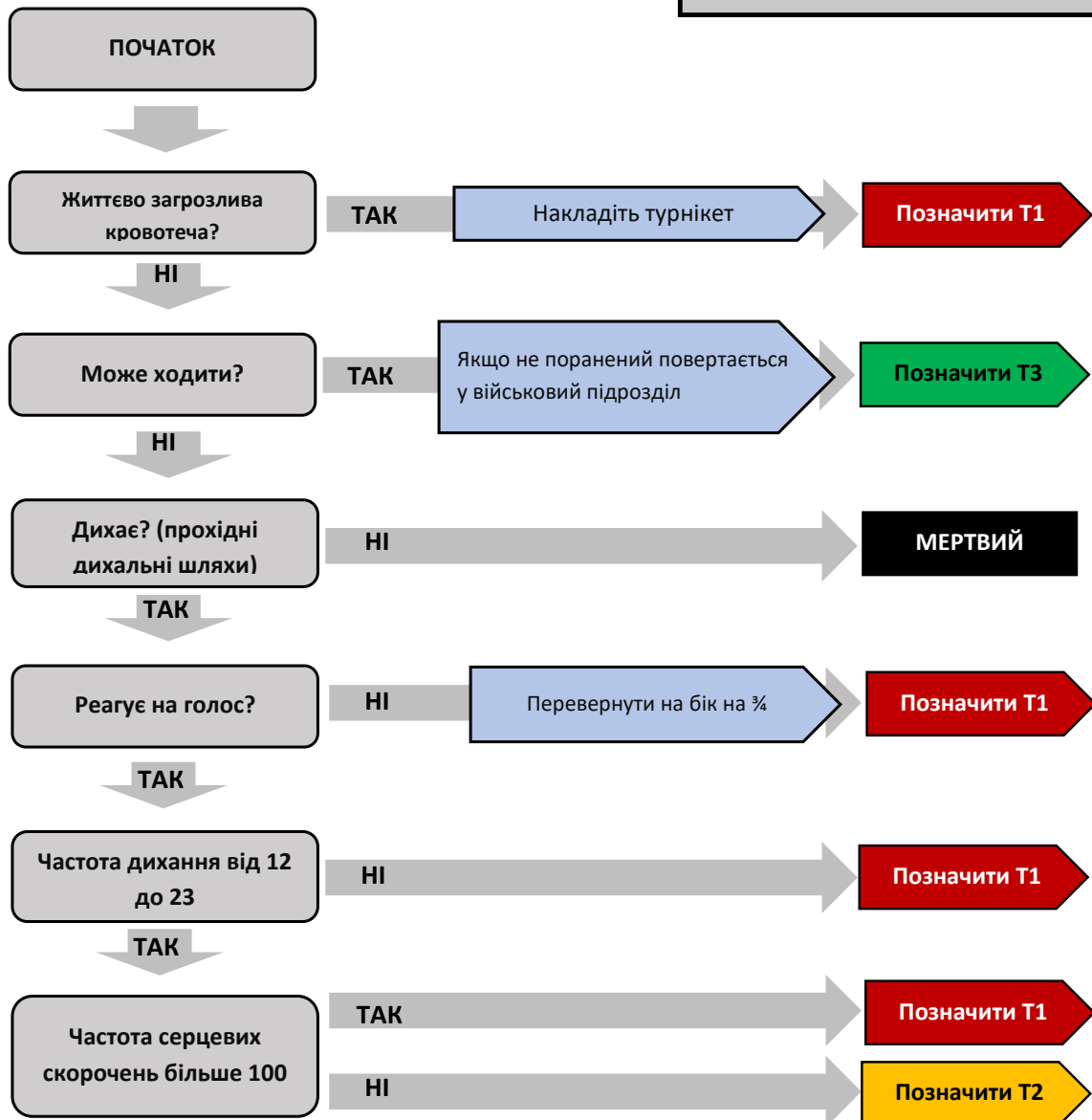

ВПРАВА 1

ВЕЛИКА КІЛЬКІСТЬ ПОТЕРПІЛИХ

Необхідно відсортувати всіх поранених перед наданням допомоги

1.Оцініть пріоритетність
2.Запишіть її на щоці або іншому видимому місці на тілі потерпілого
3.Перейдіть до наступного потерпілого

Перейдіть до ВПРАВИ 2

ВПРАВА 2

ПОРАНЕНИЙ СОЛДАТ

ЖИТТЄВО ЗАГРОЗЛИВА КРОВОТЕЧА

ТАК

КІНЦІВКА

Накладіть кровоспинний турнікет

Якщо не працює, накладіть другий турнікет

ТАК

ІНШЕ

1.Затампонуйте рану гемостатичною пов'язкою

2.Міцно притисніть рану пальцями пальців

Якщо кровотеча не припиняється
ЗАПРОСІТЬ НЕГАЙНУ ДОПОМОГУ ВІЙСЬКОВОГО МЕДИКА

Якщо потрібне знеболення

ТАК

Перейдіть до
ВПРАВИ 8

A

Потрясіть та крикніть, чи реагує?

НІ

Перейдіть до
ВПРАВИ 3

A

Перевірте дихання

УТРУДНЕНЕ

Перейдіть до
ВПРАВИ 4

A

Перейдіть до
ВПРАВИ 5

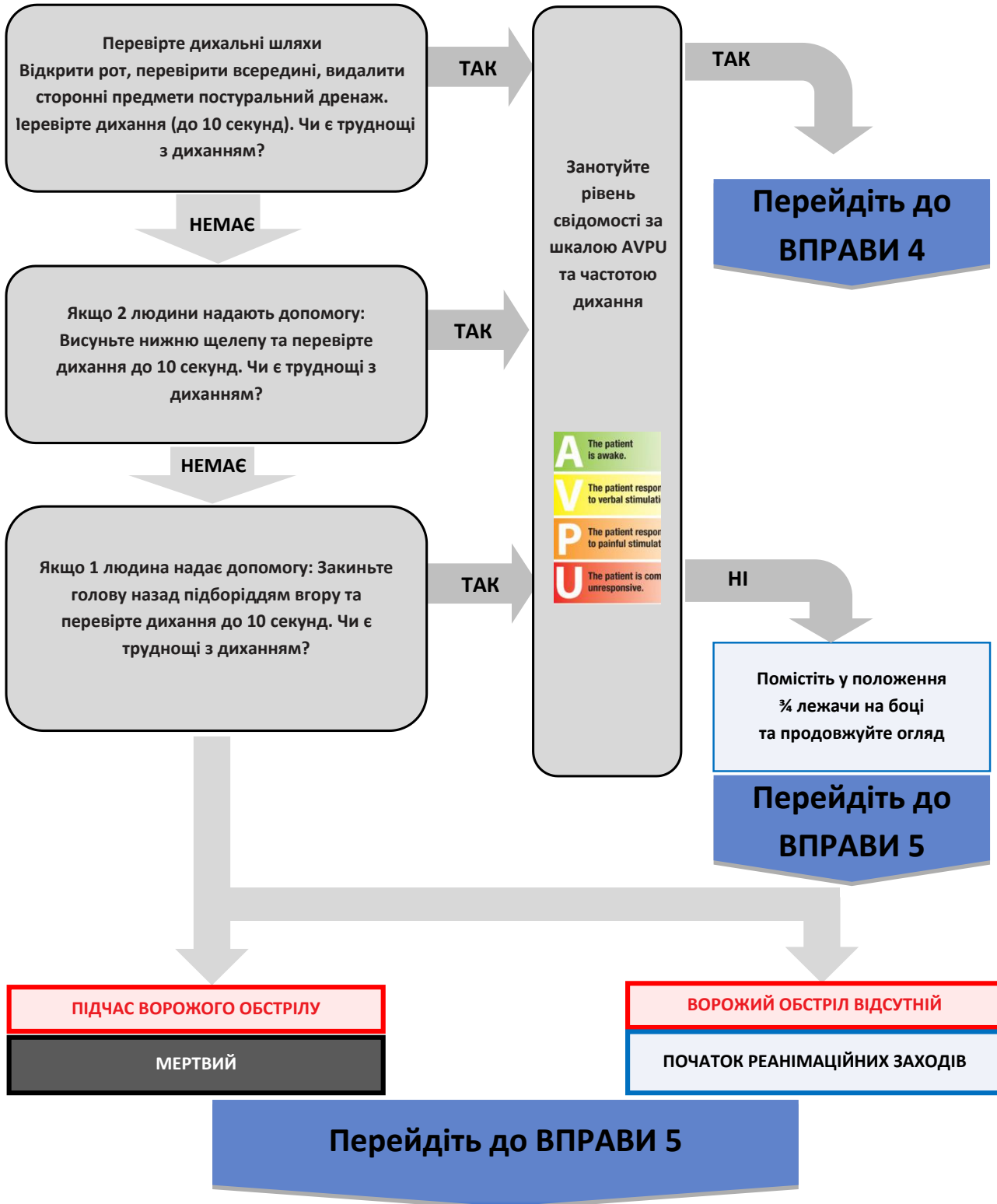
ТАК

ОК

ВПРАВА 3

НЕПРИТОМНИЙ СОЛДАТ

Медичну допомогу необхідно надавати **КОЖНОМУ** непритомному потерпілому

ВПРАВА 4

УСКЛАДНЕННЯ ДИХАННЯ

Перевірити дихальні шляхи. Відкрити рот, перевірити всередині, видалити сторонні предмети або рідини. Перевірити дихання (протягом 10 секунд)

Якщо дихання і досі ускладнене, подумайте про наступні причини:

ХІМІЧНЕ ЗАРАЖЕННЯ

Виконуйте дії з боротьби з хімічною, біологічною, радіологічною та ядерною зброєю

ОПІК ДИХАЛЬНИХ ШЛЯХІВ

- набряк
- опіки у роті або пухирі на язичі
- хрипкий голос
- відкашлювання сірої або чорної мокрот

Підтримуйте дихальні шляхи та давайте потерпілому потроху пити маленькими ковтками

ВАЖЛИВА ШВИДКА ЕВАКУАЦІЯ

ПРОНИКАЮЧІ ПОРАНЕННЯ ГРУДНОЇ КЛІТКИ

Накладіть герметизуючу пов'язку

Якщо у потерпілого знижений рівень свідомості, помістіть його у положення лежачи на боці $\frac{3}{4}$ пораненою стороною донизу, та перевірте на предмет інших вхідних та вихідних поранень

Необхідне знеболення?

ТАК

Перейдіть до
ВПРАВИ 8

Перейдіть до ВПРАВИ 5

ВПРАВА 5

КРОВОТЕЧА

Якщо турнікет було накладено під час обстрілу ворога або під час Вправи 2, перевірте чи надійно він накладений. Якщо в цьому немає необхідності – перейдіть до виконання ВПРАВИ 5
НЕ ЗНИМАЙТЕ ТУРНИКЕТ ПОВНІСТЮ

**ПОВНИЙ ОГЛЯД ТІЛА ПОРАНЕНОГО НА ПРЕДМЕТ КРОВОТЕЧ, ПЕРЕЛОМІВ, ОПІКІВ, ЗАФІКСУЙТЕ ЧАСТОТУ ПУЛЬСУ
В РАЗІ ВИЯВЛЕННЯ СТОРОННІХ ПРЕДМЕТІВ – НЕ ВИЙМАЙТЕ ЇХ**

КРОВОТЕЧА

1. Підніміть кінцівку, що кровоточить, вище рівня серця.
2. Нанесіть биндаж на рану.
3. Притисніть рану через пов'язку.
4. Зафіксуйте пов'язку.
5. Якщо рана велика, затампонуйте її гемостатичною пов'язкою.

РАНА ПРОДОВЖУЄ КРОВОТОЧИТИ
Накладіть другу пов'язку ЗВЕРХУ на першу

Накладіть герметизуючу пов'язку

• Якщо необхідно накласти турнікет, накладіть його, після чого напишіть літеру «Ч» та зафіксуйте точний час накладання за системою 24 години.

• Якщо турнікет було накладено під час Надання допомоги під обстрілом, потроху попустіть тиск, повернувши рукоятку турнікету, та оцініть, чи можна контролювати кровотечу шляхом тиску через пов'язку та підняття частини тіла.

НЕ ЗНИМАЙТЕ ПОВНІСТЮ ТУРНИКЕТ

ПОРАНЕННЯ ЧЕРЕВНОЇ ПОРОЖНИНИ

• Не засовуйте виступаючі органи назад всередину • На давайте потерпілому води або їжі • Якщо органи виступають назовні, накладіть вологу пов'язку • Якщо внутрішні органи не виступають назовні, накладіть міцну суху пов'язку і підтримайте потерпілого в зручному положенні

ПІДОЗРА ВНУТРІШНЬОЇ КРОВОТЕЧІ?
(якщо немає інших ушкоджень)

**Перейдіть до
ВПРАВИ 10**

Необхідне знеболення?

**Перейдіть до
ВПРАВИ 8**

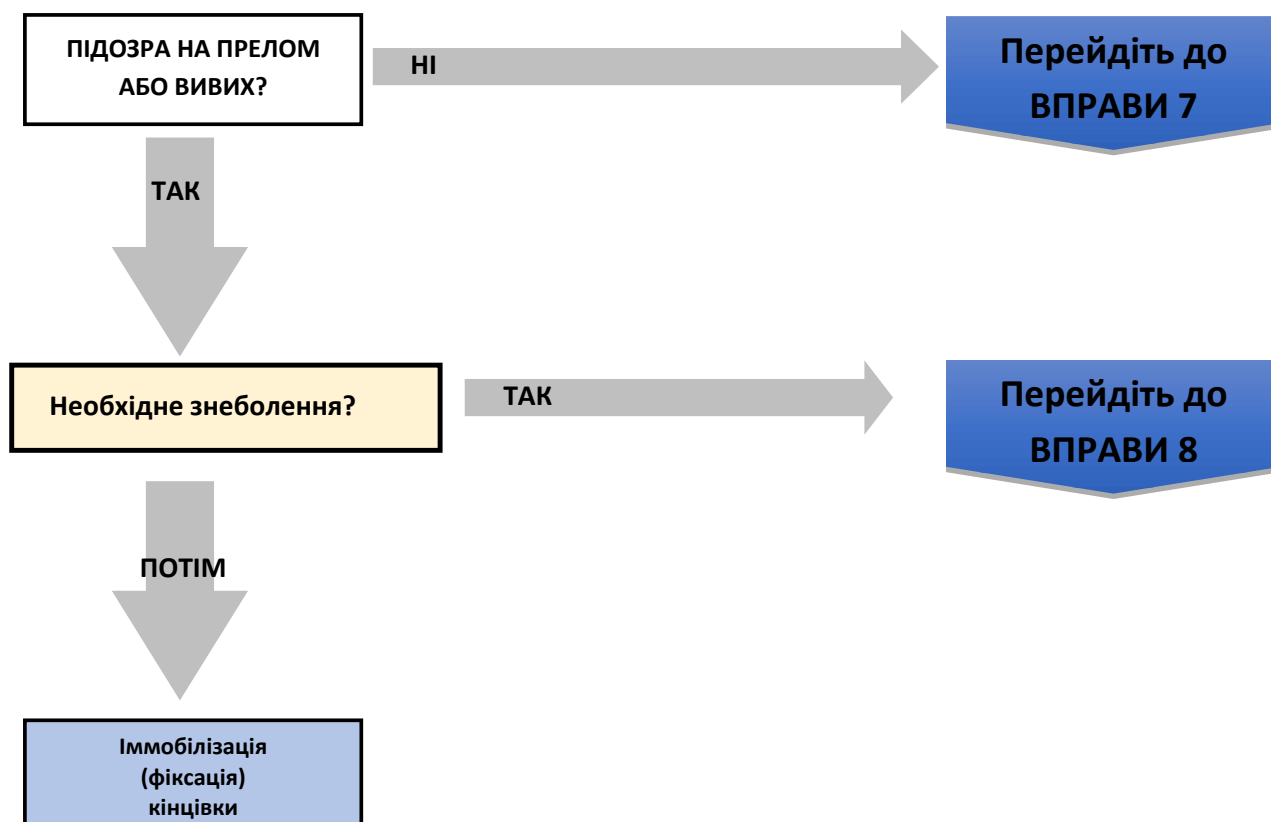
Перейдіть до ВПРАВИ 6

ВПРАВА 6 ПЕРЕЛОМИ ТА ВИВИХИ

НАДАВАЙТЕ ТАКУ Ж ДОПОМОГУ ПРИ ВИВИХАХ ЯК І ПРИ ПЕРЕЛОМАХ

Фактори, які свідчать про перелом або вивих:

- Механізм виникнення поранення
- Біль
- Обмеження рухів, або втрата можливості рухатись
- Деформація кістки або суглоба
- Синці (можуть з'явитися пізніше)
- набряк над кісткою або суглобом (можуть з'явитися пізніше)

Перейдіть до ВПРАВИ 7

ВПРАВА 7 ОПІКИ

Нанесіть воду, щоб охолодити опік на 20 хвилин (це можна зробити в будь-який час протягом перших 3 годин)

ЗАБОРОНЕНО наносити холодну воду на все тіло
ЗАБОРОНЕНО лопати пухирці
ЗАБОРОНЕНО наносити мазі або креми
ЗАБОРОНЕНО знімати одяг, за винятком наявності хімічних опіків.

ПОТІМ

Необхідне знеболення?

ПОТІМ

Перейдіть до
ВПРАВИ 8

- Прикрийте опіки шкіри вологою пов'язкою, не закривайте опіки на обличчі.
- У разі опіку фосфором обережно видалити хімічну речовину, накрити вологою нещільною пов'язкою місце опіку, тримати пов'язку постійно вологою.
- У разі хімічного опіку, одягніть ЗІЗ, виведіть пораненого з зони, зніміть увесь заражений одяг, промийте частину тіла, подальше лікування.

У разі опіків дихальних шляхів, давайте пораненому пити води маленькими ковтками. Важлива евакуація на ранньому етапі

Перейдіть до
ВПРАВИ 10

Перейдіть до ВПРАВИ 9

ВПРАВА 8

ЗНЕБОЛЕННЯ

ЗАБОРОНЕНО давати знеболювальне без консультації мед. персоналу у разі:

- Знижений рівень свідомості

Давайте знеболювальне у разі:

Кожне поранення та травма спричинює біль.

Фентаніл слід давати потерпілим, у яких оцінка за шкалою болі середня - висока, тобто 2 або 3 з 3 балів, та у випадку якщо за шкалою свідомості AVPU потерпілий притомний

Дайте потерпілому знеболююче, слідуючи дійсним інструкціям.

На щоці напишіть літеру «Ф» та зафіксуйте час, використовуючи систему 24 годин

ПОТІМ

Поверніться до одного з наведених кроків

**Поранений
солдат ВПРАВА 2**

**Дихання
ВПРАВА 4**

**Кровотеча
ВПРАВА 5**

**Переломи
ВПРАВА 6**

**Опіки
ВПРАВА 7**

ВПРАВА 9

ТЕПЛОВИЙ УДАР ТА ОБМОРОЖЕННЯ (ОЦІНКА)

ТЕПЛОВИЙ УДАР ВАРТО ЗАПІДОЗРИТИ ЯКЩО:

- Спекотна погода
- Солдат виконував важні фізичні вправи
- Солдат втомлений, збентежений, агресивно себе поводить
- Шкіра червона та гаряча на дотик

ПЕРЕОХОЛОДЖЕННЯ МОЖЕ ВИНИКНУТИ, ЯКЩО:

- Холодна та/або волога погода
- Солдат непритомний
- Шкіра солдата бліда та холодна на дотик
- Евакуація пораненого затримується

Фактори, що свідчать про ушкодження внаслідок ПЕРЕОХОЛОДЖЕННЯ NON-FREEZING COLD INJURY (NFCI):

- Холодна та/або волога погода
- Солдат скаржиться на біль, оніміння, поколювання в руках та/або ногах

Фактори, що свідчать про ОБМОРОЖЕННЯ FREEZING COLD INJURIES (FCI):

- Йде сніг, зледеніння, або сильний мороз
- Солдат скаржиться на сильні болі в кінцівках (пальці рук, ніг, вуха, ніс)
- Шкіра бліда/біла та тверда на дотик, при зігріванні оніміє та на ній з'являються синці/пухирі

Якщо поранений без свідомості

Перейдіть до
ВПРАВИ 3

Перейдіть до ВПРАВИ 9 (лікування)

ВПРАВА 9

ТЕПЛОВИЙ УДАР ТА ОБМОРОЖЕННЯ (ЛІКУВАННЯ)

ЗАГАЛЬНЕ ЛІКУВАННЯ **ТЕПЛОВОГО УДАРУ**

1. Відвести потерпілого зі спеки або відвести потерпілого в укриття від спеки
2. Зніміть важкий одяг та взуття, підніміть ноги, якщо потерпілий притомний
3. Розпиліть або збризніть водою легкий одяг, що залишився
4. Поганяйте вітер над потерпілим
5. Якщо потерпілий притомний, дайте йому випити охолодженої води

ЗАГАЛЬНЕ ЛІКУВАННЯ **ПЕРЕОХОЛОДЖЕННЯ**

1. Знайдіть укриття, гарячі напої (не алкоголь), їжу
2. Переодягнуті промоклий одяг
3. Здійснювати легкі рухи обмороженими частинами тіла (найчастіше пальці рук та ніг), легкі фізичні вправи, якщо можливо

ПОТІМ

- Накладіть биндаж, якщо утворилися пухирі або змінився колір
- Злегка зігрійте уражену частину (за рахунок тепла тіла)
- Зніміть стискаючі предмети (кільця, рукавички, тісне взуття)

- Обережно зігрійте руки і ноги і одягніть сухі шкарпетки, взуття та рукавички

- Покласти хворого на ліжко або будь яке інше підвищення (не на землі)
- Тримати голову в теплі
- Покласти в спальний мішок і накрити (ковдрою, термоковдрою)

Один потерпілий = більшість піддається ризику
Евакуюйте та повідомте про всі випадки теплового удару або
обмороження

Перейдіть до ВПРАВИ 10

ВПРАВА 10

ПРАВИЛА ЕВАКУАЦІЇ

Фактори, які свідчать про загрозу життю:

- Непритомність
- Опік верхніх дихальних шляхів
- Ускладнене дихання
- Критична зовнішня кровотеча
- Накладений турнікет
- Ознаки внутрішньої кровотечі

Евакуювати як

T1

Всі ходячі

Евакуювати як

T3

Всі інші

Евакуювати як

T2

**Відправте остаточний Звіт про пораненого,
в якому вказані наступні дані:**

Кількість потерпілих

Підтвердження ваших координат

Пріоритети

T1

T2

T3

Орієнтовний час прибуття та вид медичної евакуації

Перейдіть до ВПРАВИ 11

ВПРАВА 11

ПРАВИЛА ПЕРЕДЕВАКУАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ

Після відправки остаточного Звіту про пораненого, виконуйте наступне:

1. Переконайтеся, що ваш потерпілий захищений від будь-якої негоди
2. Огляньте на предмет наявності ознак та симптомів шоку (блідий колір, пітливість шкіри, швидкий і слабкий пульс) та застосуйте наступні методи для усунення шоку:
 - Заспокоєння
 - Зігрівання
 - Відпочинок
 - Дати попити, якщо дозволяє ситуація

Дати другу дозу знеболюючого якщо необхідно (ВПРАВА 8)

Помістіть непритомного потерпілого у положення лежачи на боці $\frac{3}{4}$ після 30 хвилин, якщо не було накладено нагрудну наліпку

Повторіть ВПРАВУ 1 поки очікуєте на евакуацію. Якщо потерпілих велика кількість, то пріоритети можуть змінюватися

Переконайтеся, що у потерпілого є всі ЗІЗ під час евакуації

Перейдіть до ВПРАВИ 1

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПОРАНЕНОГО

MIST (AT) REPORT

Не затримуйте початок МЕДИЧНОЇ ЕВАКУАЦІЇ – якомога скоріше відправте наступні дані:			
Військовий номер		Якщо відомо	
M	Механізм виникнення поранення (Та час виникнення, якщо відомо)	(M)	(Час:)
I	Найважливіші травми та хвороби	(I)	
S	Симптоми та важливі ознаки К – Критична кровотеча О – Обструкції дихальних шляхів Л – Легені (Дихання) Е – Ефективний кровообіг (частота пульсу) С – Свідомість (Притомний / Непритомний) О – Інші ознаки (Оточення)	(S)	
		Час	Час
		К	К
		О	О
		Л	Л
		Е	Е
		С	С
		О	О
T	Надане лікування (наприклад, накладений турнікетта час накладання, фентаніл)	(T)	
A	Вік пораненого (Дорослий / Дитина принаймні)		
T	Час виникнення поранення		
Примітки: 1. Вказати всі критично необхідні медичні засоби, які повинні доставити з Медичною евакуацією. 2. Запит на евакуацію "9 пунктів" не використовується на запити переміщення військових, які загинули на полі бою.			

ПРАВО ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

*...Не вмирає душа наша, Не вмирає воля.
Ї неситий не виоре На дні моря поле...*

Ця пам'ятна записка видається після мобілізації всім особам, залученим під час збройного конфлікту. Більш детальна інформація міститься у документі “Загальновійськовий посібник з права збройних конфліктів” (JSP 383) і “Посібник для солдата з права збройних конфліктів” (Армійський кодекс № 771130). Також можна отримати консультацію юридичних радників збройних сил.

Пам'ятна записка про право збройних конфліктів

У кожному міжнародному збройному конфлікті особи з лав збройних сил, включаючи цивільних осіб, які їх супроводжують, підпадають під дію права збройних конфліктів. Право збройних конфліктів включає відповідне міжнародне право та внутрішнє законодавство Великої Британії, які охоплюють військове законодавство.

Право збройних конфліктів передбачає захист і гуманне ставлення до комбатантів і некомбатантів. Закон як накладає обов'язки, так і надає права окремим особам.

Весь особовий склад повинен знати основні норми права збройних конфліктів, включаючи практичне застосування принципів військової необхідності, пропорційності, розрізнення та гуманності. Про них йдеться нижче.

Відповідальність

Про порушення права збройних конфліктів треба повідомляти негайно. Їх потрібно ретельно досліджувати, та давати належну відповідь. Незаконні накази не можна ні віддавати, ні виконувати. Ті, хто порушує закон, можуть розраховувати на те, що на них відкриють справу, і, якщо їх визнають винними, суворо покарають.

Правила для всього персоналу

Ви ПОВИННІ:

- Дотримуватись законодавства про збройні конфлікти та військового законодавства.
- Дотримуватись Правил ведення бойових дій (ROE), застосовних до вашого завдання. Ви будете проінформовані про ROE, що стосуються вас.
- Поважати всі захисні емблеми, такі як Червоний Хрест (Червоний Півмісяць і Червоний Кристал), емблема ООН і білий прапор тимчасового перемир'я.
- Поводитись гуманно з усіма людьми, які потрапляють у ваші руки, і захищати їх від небезпек війни.
- Надавати допомогу пораненим, у тому числі пораненим противника, у залежності від ступеня тяжкості поранення.
- Дотримуватись усіх правил ведення бойових дій (див. нижче).

Правила ведення бойових дій

- Не використовуйте більше сили, ніж це необхідно для виконання вашого оперативного завдання.

- Вбивати або ранити ворога підступним шляхом заборонено.
- Забороняється використовувати отруту або змінювати зброю чи боєприпаси з метою збільшення травм чи пошкоджень.
- Білий прапор тимчасового перемир'я може бути використаний для сигналу про бажання поговорити з ворогом. Сторона, яка використовує білий прапор, повинна припинити бій і повідомити про бажання домовлятися. Тоді обидві сторони повинні припинити бій. Зловживати білим прапором – це підступно. Прапор перемир'я свідчить не більше, ніж про намір розпочати перемовини з ворогом. Це ще не означає бажання здатися. Сторону конфлікту з прапором не можна атакувати. Після завершення перемовин треба їй дозволити повернутися на свою позицію, якщо вона бажає це зробити. Сторона конфлікту з прапором може йти пішки або пересуватись на транспортному засобі чи літаку під білим прапором.
- Слід бути обережними, щоб уникнути травмування цивільних осіб і пошкодження цивільних об'єктів.
- Майно противника не підлягає захопленню, пошкодженню чи знищенню без оперативної потреби. Мародерити заборонено.
- Забороняється примушувати громадян противника до участі у військових діях проти своєї країни.

Акти

Атаки повинні бути спрямовані тільки на військові цілі. Вони не повинні мати не вибіркового характеру.

Ви НЕ повинні атакувати:

- Цивільних осіб (якщо вони не беруть безпосередньої участі у бойових діях).
- Цивільних будівель чи майна, включно з культурними цінностями (якщо вони не втратять свій охоронний статус, і ви не отримаєте наказ атакувати).
- Медичний персонал і капеланів, лікарні, медичні центри або медичний транспорт. Цей персонал і об'єкти мають бути ідентифіковані за розпізнавальним знаком, а саме червоним хрестом (червоним півмісяцем або червоним кристалом) на білому фоні.
- Об'єкти цивільної оборони, дамби, греблі та атомні електростанції (якщо вони не втратять свій охоронний статус, і ви не отримаєте наказ атакувати).
- Незахищені міста, села та будівлі або зони безпеки, а також нейтральні чи демілітаризовані зони.
- Комбатантів противника, що здалися або більше не воюють внаслідок поранень чи хвороби.
- Весь персонал або об'єкти, що мають захисні емблеми.
- Осіб, що захищені прапором перемир'я.

Медичний персонал та капелани

Медичний персонал і капелани мають особливий охоронний статус. Їх потрібно поважати і на них не можна нападати. Їм дозволено виконувати свої медичні та духовні обов'язки, але не можна брати участі в боях.

Медичний персонал може самостійно носити та використовувати стрілецьку зброю – для самозахисту або захисту своїх пацієнтів.

У разі захоплення медичний персонал і капелани не є військовополоненими (ВП). Вони можуть утримуватись своїми викрадачами, якщо це необхідно для продовження виконання медичних і духовних обов'язків на користь ВП з їхніх власних військ. Тоді вони мають особливий статус як *“утриманий персонал”*.

Ранені, хворі і мертві

З усіма пораненими і хворими треба поводитися гуманно. Пріоритетність лікування визначається виключно медичними показниками. Мерців не можна грабувати чи спотворювати.

Цивільні особи

Потрібно поважати цивільних осіб і поводитися з ними гуманно. Їх потрібно захищати, наскільки це можливо, від випадкової небезпеки війни. Зокрема, їх не можна використовувати для прикриття військових операцій. Забороняється примус, тортури, колективні покарання та захоплення заручників.

Якщо захопили ворога

У разі сумніву весь захоплений персонал слід розглядати як військовополонених, доки їхній статус не буде визначено вищою інстанцією.

Відразу після захоплення ВП необхідно дотримуватися таких правил:

- З усіма ВП слід поводитися гуманно.
- Усі ВП повинні бути обеззброєні та обшукані. Військову документацію та техніку треба вилучити. Гроші та цінні речі вилучаються лише за наказом офіцера та під розписку. Військовополоненим треба дозволити залишити при собі документи, що посвідчують особу, особисті речі, захисний та інший одяг, столові прибори, знаки звання та відзнаки.
- Військовополонені повинні бути швидко евакуйовані з району бойових дій.
- Хворим і пораненим треба надати медичну допомогу.
- Особу ВП необхідно встановити.
- До ВП не можна використовувати тортури чи погрози для отримання інформації.

Держава-утримувач ПОВИННА:

- Забезпечити належний притулок, їжу, одяг та медичну допомогу для ВП.
- Дозволити ВП подавати скарги представникам держави-покровительки або до Міжнародного комітету Червоного Хреста.
- У таборах для постійного утримання військовополонених виставити копії Женевських конвенцій 1949 року на мові військовополонених.
- Переконатись, що ВП не змушені виконувати роботу принизливого, небезпечного або військового характеру. ВП сержантського складу не можна змушувати виконувати будь-яку іншу роботу, окрім роботи наглядового характеру. Військовополонений офіцер може бути залучений до роботи лише за власним бажанням.
- Можна вживати дисциплінарних заходів до ВП лише після належного розслідування, суду та подальшого засудження. Тортури та примус застосовувати не можна.

Якщо ви попадаєте в полон

Ви повинні вказати свій номер, звання, повні імена та дату народження. Вам не потрібно надавати жодної додаткової інформації.

Ви не повинні виконувати будь-яку роботу принизливого, небезпечного чи військового характеру для своїх утримувачів.

Захисні емблеми та відмітні знаки

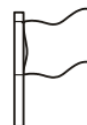
Медичні служби та капелани

Червоний хрест, півмісяць або кристал на білому фоні.

Прапор перемир'я

Звичайний білий прапор (з будь-якого матеріалу).

Культурні цінності

Королівський синій на білому фоні.

Цей символ використовується багатьма державами НАТО згідно з Гаазькою конвенцією про культурні цінності 1954 року для позначення будівель, які використовуються для релігії, мистецтва, науки, благодійності, історичних пам'яток або інших важливих культурних об'єктів.

Цивільна оборона

Синій трикутник на помаранчевому фоні.

Дамби, греблі та атомні електростанції

З яскраво-помаранчевих кола однакового розміру, розташованих на одній осі, відстань між кожним становить один радіус (на пів діаметр).

Окрім зображених емблем, на стінах або дахах слід намалювати такі літери, щоб позначити будівлі, розташовані у таборах для військовополонених або таборах для інтернованих цивільних осіб, щоб захистити їх від нападу:

- Скорочення **"PW"** або **"PG"** – для таборів для військовополонених (англ. *"Prisoner of War"*, франц. *"Prisonnier de Guerre"*, що означає *"Військовополонений"*).
- **"IC"** – для таборів інтернованих цивільних осіб.

ЗАХИСТ ВІД ЗБРОЇ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ

*Страшно впасти у кайдани, Умирать в неволі,
Я ще гірше – спати, спати, І спати на волі...*

Система захисту від зброї масового ураження (ЗМУ), що прийнята в Збройних Силах України - це комплекс заходів узгоджених за часом, місцем виконання, організаційним та інформаційним забезпеченням. Вона заснована на сумісних діях всього особового складу, командирів та начальників і базується на виявленні факту застосування зброї масового ураження, використанні спеціальних засобів захисту, проведенні заходів по дегазації, дезактивації та дезінфекції, а також наданні допомоги та подальшого лікування потерпілих.

Найбільш важливим ланцюгом в цій системі є індивідуальний захист від ЗМУ кожного військовослужбовця. Надійність цієї системи залежить від вмілого використання засобів індивідуального захисту, а також чітких і вмілих дій при різних екстремальних ситуаціях.

Одночасно з цим, захист особового складу забезпечується тактичними рішеннями командирів, спеціально спрямованими на попередження, або максимальне зниження втрат, які можуть бути обумовлені вражаючою дією ЗМУ в ході ведення бойових дій.

Заходи щодо захисту, які проводяться в підрозділах самостійно, надалі суттєво доповнюються силами і засобами спеціальних військ і служб – інженерною, хімічною, медичною тощо. Метою їх дій є попередження ураження особового складу військ від ЗМУ і надання необхідної медичної допомоги постраждалим підрозділам.

Всі ці заходи, доповнюючи і підсилюючи один одного, забезпечують високий ступінь захищеності особового складу підрозділів, що призводить до збереження їх боєздатності в умовах застосування ЗМУ. Як було вказано, невід'ємною частиною комплексної системи захисту є медичні заходи.

Виходячи із загальних завдань захисту, на медичну службу покладено всебічне медичне забезпечення військ із метою збереження боєздатності особового складу і повернення його до строю.

Медичний склад повинен мати чіткі уявлення про місце і значення медичних заходів в загальній системі захисту військ, грамотно взаємодіяти з різними службами і спеціалістами при рішенні завдань бойового забезпечення підрозділів.

Захист від ЗМУ – це комплекс тактичних і спеціальних заходів, які здійснюються з метою максимального послаблення впливу ЗМУ, збереження боєздатності і забезпечення успішного виконання особовим складом бойових завдань.

Заходи щодо захисту військ від ЗМУ передбачають:

- Завчасне виявлення підготовки противником до застосування ЗМУ;
- Розосередження військ і періодичну зміну районів їх розташування;
- Інженерне облаштування зайнятих військами районів, позицій та підготовку шляхів до маневру;
- Підготовку шляхів до маневру;
- Використання захисних та маскувальних властивостей місцевості;
- Попередження військ про безпосередню загрозу та початок застосування противником ЗМУ, а також про свої ядерні, хімічні удари;

- Оповіщення про безпосередню загрозу і початок застосування противником ЗМУ, а також оповіщення про радіоактивне і хімічне та бактеріологічне зараження;
- Проведення комплексу протиепідемічних, санітарно-гігієнічних та спеціальних профілактичних заходів;
- Виявлення наслідків застосування противником ЗМУ;
- Створення безпечних умов і організацію захисту особового складу при діях в зонах заражень, руйнувань, пожеж та затоплень;
- Ліквідацію наслідків застосування противником ЗМУ.

Залежно від характеру діяльності військ і обстановки, вказані заходи можуть проводитися в повному обсязі або частково.

Поняття про ядерну зброю. Вражаючі фактори ядерного вибуху

Ядерною зброєю називається зброя масового ураження, вражаюча дія якої, заснована на використанні енергії, що виділяється при ланцюгових реакціях поділу важких ядер ізотопів урану і плутонію.

Термоядерною зброєю називається зброя, вражаюча дія якої заснована на використанні енергії, що виділяється в процесі термоядерних реакцій синтезу легких ядер ізотопів водню (дейтерію і тритію) в більш важкі, наприклад ядра ізотопів гелію.

Нейтронна зброя – це один із видів термоядерної зброї, основним вражаючим фактором якої є потік нейтронів.

Пристрої для вивільнення внутрішньоядерної енергії шляхом вибуху називають ядерними зарядами.

До ядерних боєприпасів відносять споряджені ядерними зарядами головні частини ракет різних типів і призначення, авіабомби, торпеди, глибинні бомби, артилерійські снаряди і ядерні міни.

Ядерні вибухи поділяють на висотний, повітряний, наземний (надводний) і підземний (підводний) вибухи.

Вражаючі фактори ядерного вибуху. Засоби і способи захисту від них

Ударна хвиля ядерного вибуху виникає в результаті розширення розжареної маси газів, що світиться, в центрі вибуху і являє собою область різко стиснутого повітря, яка розповсюджується від центра вибуху з надзвуковою швидкістю. Дія її продовжується до 20 с. Відстань в 1 км ударна хвиля проходить за 2 с, 2 км – за 5 с і 3 км – за 8 с.

Ураження ударною хвилею викликаються як дією надлишкового тиску, так і метальною її дією (швидкісним натиском), зумовленим рухом повітря в хвилі. Особовий склад, озброєння та військова техніка (ОВТ), які розташовані на відкритій місцевості, уражаються, головним чином, в результаті метальної дії ударної хвилі, а об'єкти значних розмірів (будинки й інші) – дією надлишкового тиску.

Ураження можуть бути нанесені також в результаті непрямої дії ударної хвилі (уламки будинків, дерев тощо). В деяких випадках вагомість ураження від непрямої дії може бути більшою, ніж від безпосередньої дії ударної хвилі, а кількість уражених – переважаючою.

На параметри ударної хвилі впливають рельєф місцевості, лісові масиви і рослинність. На схилах, повернутих до вибуху з крутизною більше 10° , тиск зростає: ріст крутизни схилу викликає ріст тиску. На зворотних схилах має місце зворотне явище. В щілинах, траншеях і інших спорудах заглибленого типу, розташованих перпендикулярно до напрямку розповсюдження ударної хвилі, метальна дія значно менша, ніж на відкритій місцевості. Тиск в ударній хвилі в середині лісового масиву вище, а метальна дія значно менша, ніж на відкритій місцевості. Це пояснюється опором дерев повітряним масам, що рухаються з великою швидкістю за фронтом ударної хвилі.

Укриття особового складу за горбами і насипами, в ярах, у виїмках і молодих лісах, використання фортифікаційних споруд, танків, бойових машин піхоти (БМП), бронетранспортерів (БТР) і інших бойових машин знижує ступінь його ураження ударною хвилею. Наприклад, особовий склад у відкритих траншеях уражається ударною хвилею на відстанях в 1,5 рази менше, ніж при перебуванні відкрито на місцевості. Зброя, техніка і матеріальні засоби від впливу ударної хвилі можуть бути ушкоджені або повністю зруйновані. Тому для їх захисту необхідно використовувати природні нерівності місцевості (горби, складки і таке інше) і укриття.

Світлове випромінювання ядерного вибуху – це видиме, ультрафіолетове і інфрачервоне випромінювання, яке діє на протязі декількох секунд. У особового складу воно може викликати опіки шкіри, ураження очей і короткочасне засліплення. Опіки виникають від безпосередньої дії світлового випромінювання на відкриті ділянки шкіри (первинні опіки), а також від тліючого одягу, в осередку пожеж (вторинні опіки). В залежності від вагомості ураження опіки діляться на чотири ступені: перша – почервоніння, припухлість і болючість шкіри; друга – виникнення пухирів; третя – омертвіння шкіряного покриву і тканин; четверта – обвуглення шкіри.

Опіки дна очей (при прямому погляді на область свічення ЯВ) можливі на відстанях, які значно перевищують радіуси зон опіків шкіри. Тимчасове засліплення виникає частіше всього вночі та в сутінки і не залежить від напрямку погляду в момент вибуху й буде носити масовий характер. Вдень воно виникає лише при погляді на область свічення ЯВ. Тимчасове засліплення проходить швидко, не залишає наслідків, і медична допомога майже не потребується.

Спостереження через прилади нічного бачення виключає засліплення, однак воно можливе через оптичні прилади в день, тому їх необхідно закривати спеціальними шторками.

З метою захисту очей від засліплення особовий склад повинен знаходитись по можливості в техніці із закритими люками та використовувати фортифікаційні споруди та захисні властивості місцевості.

Світлове випромінювання ядерного вибуху спонукає горіння та обвуглювання різних матеріалів: дерев'яних частин озброєння і техніки, чохлів у танків, БМП і БТР.

Проникаюча радіація ядерного вибуху представляє собою сукупність гамма-випромінювання і нейтронного випромінювання. Гамма-кванти і нейтрони, розповсюджуючись у будь-якому середовищі, викликають іонізацію. Під дією нейтронів, крім того, нерадіоактивні атоми середовища перетворюються в радіоактивні, тобто утворюється так звана наведена активність. В результаті іонізації атомів, які входять до складу живого організму, порушуються процеси життєдіяльності кліток органів, що приводить до захворювання променевою хворобою. Проникаюча радіація викликає потемніння оптики,

засвічування світлочутливих фотоматеріалів і виводить із ладу радіоелектронну апаратуру, особливо ту, що містить напівпровідникові елементи.

Вражаюча дія проникаючої радіації характеризується величиною **дозы випромінювання**, тобто кількістю енергії радіоактивних випромінювань, як поглинається одиницею маси опроміненого середовища. Розрізняють поглинуту, експозиційну і еквівалентну дози.

У залежності від тривалості опромінювання прийняті наступні сумарні дози, які не приводять до зниження боєздатності особового складу: одноразове опромінення (імпульсне або на протязі перших 4 діб) – 0,5 Гр (50 рад); багатократне опромінення (безперервне або періодичне) на протязі перших 30 діб – 1 Гр (100 рад), на протязі 3 місяців – 2 Гр (200 рад), на протязі 1 року – 3 Гр (300 рад).

Захист особового складу від проникаючої радіації забезпечується використанням рухомих об'єктів, фортифікаційних споруд (сховищ, бліндажів, перекритих траншей) і захисних екранів.

Радіоактивне зараження місцевості, приземного шару атмосфери, повітряного простору, води і інших об'єктів виникає в результаті випадіння радіоактивних речовин з хмари ядерного вибуху під час її руху. Поступово осідаючи на поверхні землі, радіоактивні речовини створюють ділянку радіоактивного зараження, яка називається радіоактивним слідом.

Основними джерелами радіоактивного зараження є осколки ділення ядерного заряду і наведена активність ґрунту. Розпад цих радіоактивних речовин супроводжується гамма- і бета-випромінюванням. Радіоактивне зараження місцевості характеризується потужністю експозиційної дози, яка вимірюється в амперах на кілограм (А/кг) та рентгенах на годину (Р/год).

По ступеню небезпечності для особового складу радіоактивний слід умовно ділиться на чотири зони: зона **А** – помірного зараження; зона **Б** – сильного зараження; зона **В** – небезпечного зараження; зона **Г** – надзвичайно небезпечного зараження. Потужності доз на зовнішніх межах цих зон через 1 годину після вибуху складають 8; 80; 240 і 800 Р/год, а через 10 годин – 0,5; 5; 15; 50 Р/год відповідно.

Про ступінь забруднення радіоактивними речовинами поверхонь різних об'єктів, обмундирування особового складу і шкіряних покривів можна судити за величиною потужності експозиційної дози гамма-випромінювання, що вимірюється біля забруднених поверхонь на відстані, яка визначається технічними характеристиками приладів дозиметричного контролю (як правило, менше 1 метра).

З метою захисту особового складу, діючого на зараженій місцевості, використовують озброєння та військову техніку, природні укриття і фортифікаційні споруди, засоби індивідуального та колективного захисту.

Електромагнітний імпульс (ЕМІ). Електромагнітний імпульс найбільш повно проявляється при наземних і низьких повітряних ядерних вибухах.

ЕМІ впливає перш за все на радіоелектронну і електротехнічну апаратуру. Під дією ЕМІ у вказаній апаратурі наводяться електричні поля і напруги, які можуть викликати пробій ізоляції, ушкодження трансформаторів, згорання розрядників, псування напівпровідникових приладів, перегорання плавких вставок й інших елементів радіотехнічних пристроїв.

Найбільш уразливі для впливу ЕМІ лінії зв'язку, сигналізації і управління. Якщо величина ЕМІ мала, то можливе спрацювання засобів захисту (плавких вставок, грозозрядників) без порушення працездатності ліній.

При ядерних вибухах поблизу ліній енергопостачання та зв'язку, наведені в них напруги можуть розповсюджуватись проводами на значні відстані і викликати ушкодження апаратури, ураження особового складу, що знаходиться на безпечному віддаленні від інших уражаючих факторів ядерного вибуху.

Характеристика та вплив біологічної зброї

Біологічна зброя - це навмисне використання мікроорганізмів або їх токсичних продуктів для спричинення смерті, інвалідності або шкоди людям, тваринам чи рослинам. Збудники можуть бути летальними або нелетальними і можуть передаватися від людини до людини, наприклад віспа, грип тощо, або неінфекційні у вигляді жовтої лихоманки, харчового отруєння тощо.

Речовини

Біологічна зброя класифікується двома способами:

- 1) Живі агенти - це такі віруси, як грип, лихоманка, Ебола та віспа.
- 2) Токсини - це отруйні хімічні сполуки.

Інфекційний збудник, який може передаватися повітряно-крапельним шляхом через чхання або кашель, і спричиняє поширення збудника, як, наприклад, звичайна застуда.

Неінфекційний збудник; залишиться з носієм і не може передаватися через контакт з хворим. Зазвичай вони передаються переносниками, як-от комарі, що поширюють малярію, або блохи, які поширюють чуму.

Заходи перед та після нападу

Для захисту від біологічних речовин у Сухопутних військах здійснюють наступні заходи:

- Заходи перед нападом.
- Захист продуктів харчування та води.
- Використання тільки перевірених ресурсів.
- Навчання суворому контролю гігієни.
- Покращення імунної системи.

Заходи після нападу:

- Перевірка рідин.
- Перевірка випарів.
- Перевірка запахів самому та удвох.

Виявлення

Виявлення біологічної зброї здійснюється з метою захисту військ, або їхнього лікування залежно від того, чи є намір використати чи вони вже були використані.

Захист

Захист забезпечується у вигляді обладнання, що видається, наприклад, респіраторів і РХБЗ костюмів.

Нейтралізація небезпеки

Регулярне миття теплою водою з милом і використання дезінфікуючих засобів допоможе зупинити поширення хвороб.

Лікування та контроль за станом здоров'я. Для військових біологічних речовин не використовується протівірусний засіб. В наборі для лікування біологічними антибіотиками можуть бути антибіотики, які ви отримуєте від свого лікаря, та слід розуміти, що лікуванням після зараження біологічними збудниками в першу чергу займається медична галузь.

Характеристики бойових отруйних речовин (БОР) хімічної дії та їх вплив

Бойові отруйні речовини (БОР) хімічної дії – це хімічна речовина, яка застосовується у воєнних операціях для того щоб знищити, серйозно поранити або унеможливити подальшу участь військовослужбовця у бою шляхом фізичного впливу. Засоби боротьби з заворушеннями, хімічні гербіциди, дим і полум'я не вважаються бойовими отруйними речовинами.

Класифікації за впливом

Бойові отруйні речовини можуть бути класифіковані за їх фізичним впливом, такі як:

- 1) Смертельні.
- 2) Шкідливі
- 3) Ті, які виводять зі строю.

Шляхи розповсюдження

Бойові отруйні речовини можуть бути доставлені на поле бою 2 способами:

- 1) Способом розриву боєприпасів (бомб, снарядів, ракет, хімічних мін та гранат).
- 2) Повітряним розпиленням (літаки, швидкохідні патрульні катери, транспортні засоби та пускові установки).

Шляхи ураження

Всі типи бойових отруйних речовин атакують організм через один або декілька з 4 шляхів проникнення:

- 1) Вдихання – втягування повітря або інших речовин в легені при вдиху.
- 2) Всмоктування – проходження через очі, слизову оболонку або нешкоджену шкіру.
- 3) Вживання – попадання в організм через рот з їжею і водою для перетравлення.
- 4) Через поранення – попадання в організм через розрив шкіри (поріз, садно або відкриту вибухову травму).

Розповсюдження агентів

Хімічні агенти існують у вигляді рідини. Вони можуть бути поширені наступними 5 способами:

- 1) Рідина.
- 2) Твердий речовина.
- 3) Аерозоль.
- 4) Пар.
- 5) Гази.

Пари можуть бути використані для ураження шляхом вдихання. За певних обставин вони також можуть вплинути на шкіру та очі. В цілому, ураження через дихальні шляхи призведе до найбільшої кількості жертв.

Нестійкі агенти. Розуміння стійкості має вирішальне значення для хімічного захисту, оскільки небезпека для військ на полі бою визначається стійкістю агента. Деякі агенти швидко розсіюються, і хмара агента переноситься за вітром, створюючи небезпеку вдихання для тих, хто знаходиться на його шляху на відстані до 50 км. Вони відомі як непостійні.

Стійкі агенти. Стійкий агент призначений в першу чергу для того, щоб виключити використання ґрунту або забруднити склади та обладнання на декілька днів.

Бойові отруйні речовини (БОР) нервово-паралітичної дії

Нервово-паралітичні БОР є смертельними. Вони впливають на нервову систему і порушують такі функції, як дихання і м'язова координація. Вони можуть бути в стійкій або нестійкій формі. Вони мають кумулятивний ефект, так що повторні дози будуть викликати все більш серйозні наслідки.

Типи БОР задущливної дії:

- Зарін
- Зоман
- VX
- Табун
- Диізопропілфторфосфат
- Циклозарін (GF)
- GV
- Амітон
- Етілзарін

Початковими симптомами є: **З Н З З**:

- **З**вуження зіниць, погіршення зору (пари потрапили через очі).
- **Н**ежить.
- **З**більшення кількості слюни.
- **З**атруднене дихання.

Пізнішими симптомами є: **Г Н З Н**:

- **Г**оловний біль.
- **Н**адмірне слиновиділення.

- Запаморочення і загальна слабкість.
- Надмірне потовиділення.

Небезпечними симптомами є: **Н Н М З**:

- Нудота і блювота.
- Неконтрольовані реакції організму.
- М'язові спазми та сіпання.
- Зупинка дихання.

Пізніші або небезпечні симптоми можуть бути першою ознакою отруєння, коли речовина була проковтнута або поглинута через шкіру.

Бойові отруйні речовини (БОР) задущливої дії

БОР задущливої дії є смертельними. Вони вражають дихальні шляхи і викликають потрапляння великої кількості рідини в легені, що по суті призводить до утоплення. Вони швидкодіючі і не стійкі.

Типи БОР задущливої дії:

- фосген
- дифосген

Характеристики БОР:

- Вони смертельно небезпечні.
- Він не є стійким, існують тільки у вигляді пару.
- У вигляді парів він впливає на організм тільки при вдиханні.
- Вони дуже швидкодіючі.
- Він важчий за повітря, тому буде затримуватися в окопах і траншеях.
- Пахне свіжоскошеним сіном.

Це дієва зброя для пошуку незахищених людей в траншеях і окопах, особливо тому, що це нестійка речовина (пари) і цілком може розсіятися до того часу, коли війська, що наступають, досягнуть позицій противника.

Коли вдихається, він викликає пошкодження внутрішньої частини легенів таким чином, що повітряні простори заповнюються рідиною, що утворюється в результаті реакції організму на пари. Потерпілий буквально тоне у власній рідині організму.

Симптоми БОР задущливої дії: потерпілий буде відчувати задишку, задихатися, кашляти і не зможе напружуватися. Оскільки потерпілий намагається віддихатися, це втягує більше газу в його легені і поширює агент. При вдиханні високої концентрації подальша нестача кисню призведе до втрати свідомості, за якою настає смерть.

Іншим різновидом БОР задущливої дії є речовини, що перешкоджають використанню тканинами організму кисню, що міститься в крові, і в високих концентраціях викликають швидко дихальну недостатність. Вони є непостійними. БОР задущливої дії зі впливом на кров називаються ще називаються агентами крові. Вони в 3 рази легше повітря і тому є паром, який швидко розсіюється. Агенти крові пахнуть мигдалем, персиковими кісточками або марципаном, тому цілком можливо, що хтось із особового складу це помітить.

Симптоми ураження БОР з агентом крові: залежно від дози він може викликати запаморочення, прискорене дихання, головний біль, нудоту і бажання зняти респіратор. При досить високій концентрації раптово і повна втрата кисню швидко призводить до втрати свідомості, судом і смерті. Невеликі дози зазвичай не призведуть до смерті, при таких симптомах, як запаморочення протягом декількох годин до повного одужання. Для досягнення бажаного ефекту потрібно 10 секунд впливу смертельної концентрації цієї БОР в крові. Звідси і вимога вдягнути протигаз за 9 секунд.

Бойові отруйні речовини (БОР) шкіро-наривної дії (везиканти)

БОР шкіро-наривної дії призначені для нанесення шкоди організму та можуть спричинити смерть. Вони створюють небезпеку як при безпосередньому контакті, так і при контакті через випаровування у повітрі. Вони викликають запалення і, через кілька годин, утворення пухирів на шкірі, очах і дихальних шляхах.

Ефект може посилюватись у поєднанні з нервово-паралітичними агентами.

Типи шкіро-наривних БОР:

- Сірчистий іприт.
- Люїзит.
- Азотистий іприт.
- Оксид фосгену.

Характеристика шкіро-наривних БОР:

- Вони не тільки завдають шкоди, але й можуть спричинити смерть.
- Вони можуть бути у формі рідини, парів або аерозолі.
- Подібно нервово-паралітичним речовинам, шкіро-наривна БОР має накопичувальний ефект.
- Повторні малі дози в рідкій формі легко проникають у більшість матеріалів.
- На відміну від будь-якого іншого агента шкіро-наривний агент є небезпечним при контакті з парами.

Між контактом і появою симптомів зазвичай проходить великий період часу. Зокрема, реакція на іприт приходить повільно, тому додавання люїзиту прискорює її. З використанням рідини затримка може становити від кількох хвилин до годин, з використанням парів – до 12-24 години, залежно від концентрації. Хімічні сполуки шкіро-наривної дії мають помітний запах. Іпритні засоби пахнуть часником, а люїзити мають запах герані або риби.

Симптоми ураження шкіро-наривними БОР

Вплив шкіро-наривних хімічних речовин у бойових діях може спричинити низку небезпечних для життя симптомів, таких як: сильний біль і подразнення шкіри, очей і слизових оболонок.

Нейтралізуючі отруйні речовини

Речовини, які створюють тимчасові фізіологічні чи психічні ефекти, або обидва одночасно роблять людину нездатною до скоординованих дій та поведінки.

Види нейтралізуючих ОР

CS газ (так званий газ “Сирень”): Це речовина, яка спричиняє тимчасове подразнення або фізичні ефекти, що призводять до втрати дієздатності, які зникають протягом кількох хвилин після безпосереднього контакту. Контакт. Значного ризику постійної шкоди організму немає, тому рідко потрібне медичне лікування. Застосування CS газу здійснюється при:

- придушені заворушень
- безпідставному використанні сили
- перевірці щільності прилягання респіратора
- тренуваннях

Британські збройні сили використовують газ CS для випробування свого обладнання з радіаційного, хімічного, біологічного захисту (РХБЗ).

Під час початкового тренувань вони ознайомлюють новобранців із газом CS, показуючи їм його дію у випробувально-тестовому центрі, де вони повинні зняти свої респіратори, щоб вони відчували вплив CS і переконалися, що їхній респіратор працює.

Правила безпеки та попереджувальні знаки

Коли противник використовує БОР, він намагатиметься досягти ефекту несподіванки. Він, ймовірно, змішуватиме БОР зі звичайними вибуховими боєприпасами або використовуватиме способи розповсюдження, які ви найменш здатні побачити або почути. Коли очікується хімічна атака, слід дотримуватися правил хімічної безпеки. У такому випадку маскування є недоцільним. Ви повинні виконати правильний порядок дій автоматично. Вживання буде залежати від швидкості прийнятих дій. Багато країн є членами НАТО, тому було розроблено стандартний метод попередження та оповіщення. Перша проблема полягає в тому, як попередити особовий склад, що він піддається РХБ атаці.

Правила безпеки при хімічній атаці

Якщо ви –

- 1) Помітили – бомбардування в будь якій формі.
- 2) Спостерігаєте – ворожий або невідомий літак, що летить на низькій відстані.
- 3) Бачите – підозрілий:
 - Туман.
 - Дим.
 - Краплі.
 - Бризки.
- 4) Відчули запах – будь чого незвичайного.
- 5) Помітили – симптоми у вас чи у інших.
- 6) Почули - тривогу.

Якщо ви зіткнулися з будь-яким із перерахованих вище ефектів, припустіть, що це хімічна атака, і виконайте дії щодо уникнення хімічного ураження.

Звукові оповіщення. Існує ряд методів, щоб попередити оточуючих. Деякі з них можуть бути більш звичними, ніж інші. Ряд оповіщень, які ви можете отримати на землі:

- Голосові, з викриком “Гази” або “Опади”.
- Послідовність сигналів автомобіля або інших гудків (увімкнення на одну секунду та вимкнення на одну секунду).

- Стукання металевими предметами, що створюють сильний шум.
- Гудіння сирени, що переривається.
- Аудіо-візуальна піротехніка, що створює свист і жовто-червоні вогні.
- Одягання респіраторів за відповідними командами/сигналами.
- Демонстрація чорного знаку бажано трикутної форми.

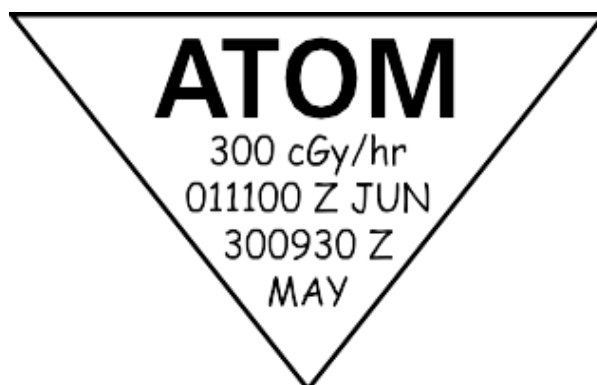
Звукові/візуальні оповіщення. Після того, як особовий склад був попереджений і вжив відповідних заходів, наступна проблема полягає в тому, повідомити, що небезпека минула, або все чисто. Це буде передаватись:

- Голосом “Гази -” або “Радіоактивні опади- чисто”.
- Протяжна сирена, гудок, свисток або інший духовий інструмент.
- Радіо.
- Усуненням чорних знаків.

Попереджувальні знаки. Окрім попередження про напад, особовий склад також потрібно буде попередити про райони, які забруднені після атаки. Стандартні знаки НАТО, які використовуються для позначення ділянок забрудненої місцевості, мають трикутну форму, зафарбовані і позначені наступним чином:

Знак попередження про радіаційне ураження:

- Колір – білий з написом “АТОМ” чорним кольором.
- Деталі – коли та якщо відомо, наступна інформація – потужність дози, дата/час зчитування та дата/час детонації, яка спричинила забруднення.

Знак попередження про хімічне ураження:

- Колір – жовтий з написом “ГАЗ” червоним кольором.
- Деталі – тип отруйної речовини та дата/час виявлення зараження.

Знак попередження про біологічне ураження:

- Колір – синій з написом “БІО” червоним кольором.
- Деталі - тип отруйної речовини, якщо відомо, і дата/час виявлення зараження

Засоби індивідуального та колективного захисту

Засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) призначені для забезпечення боєздатності особового складу підрозділів, забезпечення виконання бойового завдання в умовах застосування противником ЗМУ, зруйнування потенційно небезпечних об'єктів (ПНО), а також в умовах впливу уражаючих середовищ, що виникають під час експлуатації і пошкодження озброєння та військової техніки.

ЗІЗ поділяються на засоби індивідуального захисту органів дихання (ЗІЗОД) і засоби індивідуального захисту шкіри (ЗІЗШ).

За принципом захисної дії ЗІЗОД і ЗІЗШ підрозділяють на фільтруючі та ізолюючі.

За призначенням ЗІЗ поділяють на загальновійськові і спеціальні.

До ЗІЗОД належать: протигаз, респіратори, ізолюючі дихальні апарати (ІДА), комплект додаткового патрона (КДП), гопкалітовий патрон.

До ЗІЗШ належать: захисний одяг фільтруючого та ізолюючого типу, виготовлений з фільтруючих і ізолюючих матеріалів відповідно. Залежно від принципу бойового використання і короткості застосування ЗІЗШ поділяють на засоби постійного та періодичного використання, засоби одноразового і багаторазового застосування.

Засоби захисту органів дихання

Фільтруючий протигаз призначений для захисту органів дихання, очей і шкіри обличчя від отруйних, радіоактивних речовин і біологічних аерозолів і є штатним засобом захисту для всіх військовослужбовців Збройних Сил України.

Протигаз складається з фільтруючо-поглинаючої системи та лицевої частини, які з'єднані між собою безпосередньо або за допомогою з'єднувальної трубки. До комплекту протигазу входить сумка для його носіння, захисту та зберігання, коробка з плівками, які запобігають запотіванню скла окулярного вузла, а також залежно від типу протигазу може входити трикотажний чохол з гідрофобним просоченням, коробка з запасними мембранами до переговорного пристрою, кришка фляги з клапаном, водонепроникний мішок, взимку окремі види протигазів доукомплектовуються накладними утеплювальними манжетами.

Підготовка протигазу до використання розпочинається з визначення необхідного розміру лицевої частини. Розмір лицевої частини протигазів ПМГ, ПМГ-2, визначається за величиною вертикального обхвату голови шляхом її вимірювання по замкнутій лінії, яка проходить через маківку, підборіддя і щоки. Результати вимірювань округляють до 0,5 см.

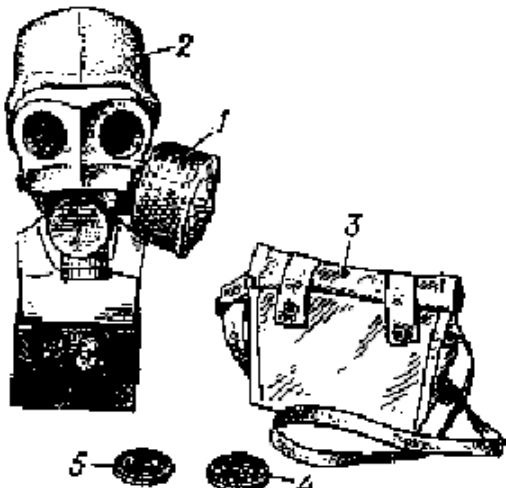
Використання фільтруючого протигазу

Фільтруючий протигаз призначений для захисту органів дихання, очей і шкіри обличчя від отруйних, радіоактивних речовин і біологічних аерозолів і є штатним засобом захисту для всіх військовослужбовців Збройних Сил України.

Протигаз використовується в трьох положеннях: “похідному”, “наготові” і “бойовому”.

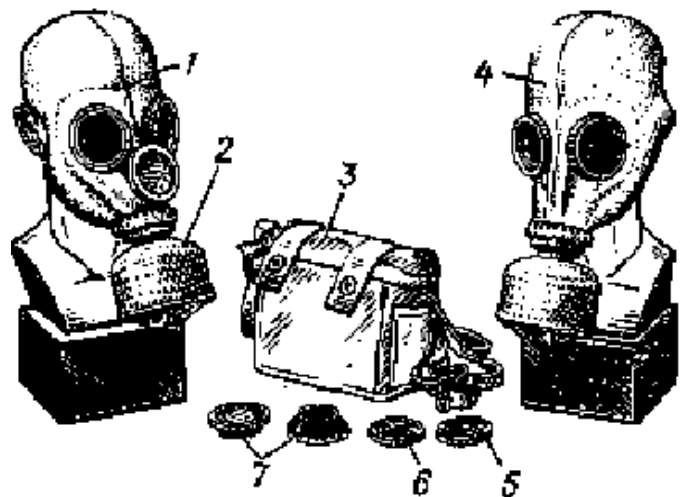
Для того, щоб привести протигаз в “похідне” положення, необхідно:

- надіти сумку з протигазом через праве плече так, щоб вона знаходилася на лівому боці, а клапан її був ззовні;

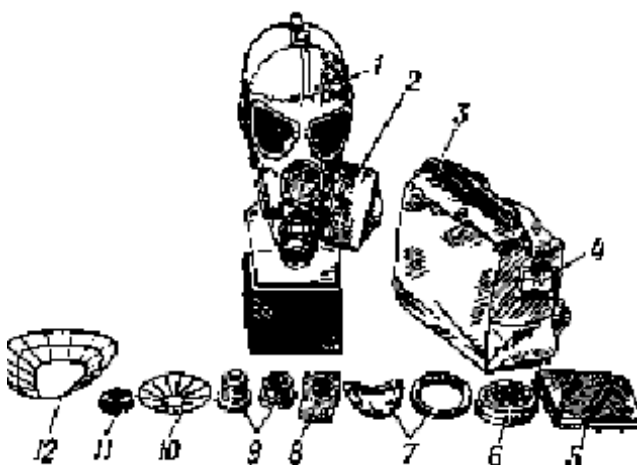
Протигаз ПМГ

1 – фільтруючо-поглинаюча коробка ЕО-18к; 2 – шолом-маска ШМГ; 3 – сумка; 4 – плівки НП, які не запотівають; 5 – мембрани переговорного пристрою.

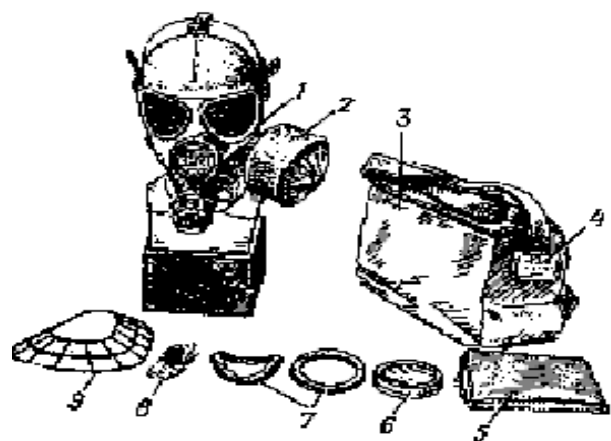
Протигаз ПМГ-2

1 – шолом-маска ШМ-66Му; 2 – фільтруючо-поглинаюча коробка ЕО-62к; 3 – сумка; 4 – шолом-маска ШМ-62; 5 – плівки НП, які не запотівають; 6 – мембрани переговорного пристрою для ШМ-66Му; 7 – накладні утеплювальні манжети.

Протигаз ПМК

1 – маска М-80; 2 – фільтруючо-поглинаюча коробка ЕО.1.08.01; 3 – сумка; 4 – бірка; 5 – водонепроникний мішок; 6 – плівки НПН, які не запотівають; 7 – накладні утеплювальні манжети; 8 – кришка фляги з клапаном; 9 – вкладиш.

Протигаз ПМК-2

1 – маска МБ-1-80; 2 – фільтруючо-поглинаюча коробка ЕО.1.15.01; 3 – сумка; 4 – бірка; 5 – водонепроникний мішок; 6 – плівки НПН, які не запотівають; 7 – накладні утеплювальні манжети; 8 – кришка фляги з клапаном; 9 – перехідники; 10 – решітка; 11 – заглушка; 12 – вкладиш.

- підігнати за допомогою пересувної пряжки довжину лямки так, щоб верхній край сумки був на рівні верхнього зрізу поясного ременю;
- відстібнути клапан протигазової сумки;
- вийняти шолом-маску (маску) і перевірити стан окулярного вузла і клапанів видиху, (приладу для приймання рідини); забруднене скло окулярного вузла протерти, якщо плівки, які не запотівають, втратили прозорість, їх необхідно замінити;
- скласти шолом-маску (маску) і покласти її до сумки, застібнувши клапан протигазової сумки;
- пересунути сумку назад так, щоб під час ходьби вона не заважала руху руки і за необхідністю закріпити протигаз на тулубі за допомогою поясної тасьми.

В положенні “наготові” протигаз переводиться за командою “ПРОТИГАЗ ПРИГОТУВАТИ”, для чого:

- сумка пересувається вперед так, щоби було зручно дістати протигаз двома руками;
- клапан сумки відстібається (крім протигазів ПМГ і ПМГ-2), а поясна тасьма обноситься навколо талії і закріплюється;
- головний убір і каска готуються до швидкого знімання (розв’язуються мотузки, розстібаються клапана та ремінці).

В “бойове” положення протигаз переводиться за сигналом “ХІМІЧНА ТРИВОГА”, за командою “ГАЗИ”, а також самостійно (без команди і сигналів) під час виявлення радіоактивного зараження, отруйних речовин або біологічних засобів.

У цьому випадку необхідно швидко заплющити очі, затримати дихання, зняти головний убір і затиснути його між ногами, вийняти шолом-маску (маску), взявши її обома руками за стовщені краї в нижній частині таким чином, щоб великі пальці були зовні шолому, а решта – усередині; прикласти нижню частину шолом-маски (маски) під підборіддя і різким рухом рук угору і назад натягнути шолом на голову; зробити різкий видих, відкрити очі, відновити дихання і надіти головний убір. Якщо шолом-маска надіта з перекосом (скло окуляр повинно бути проти очей) або утворилися складки на масці – поправити шолом-маску і розправити складки.

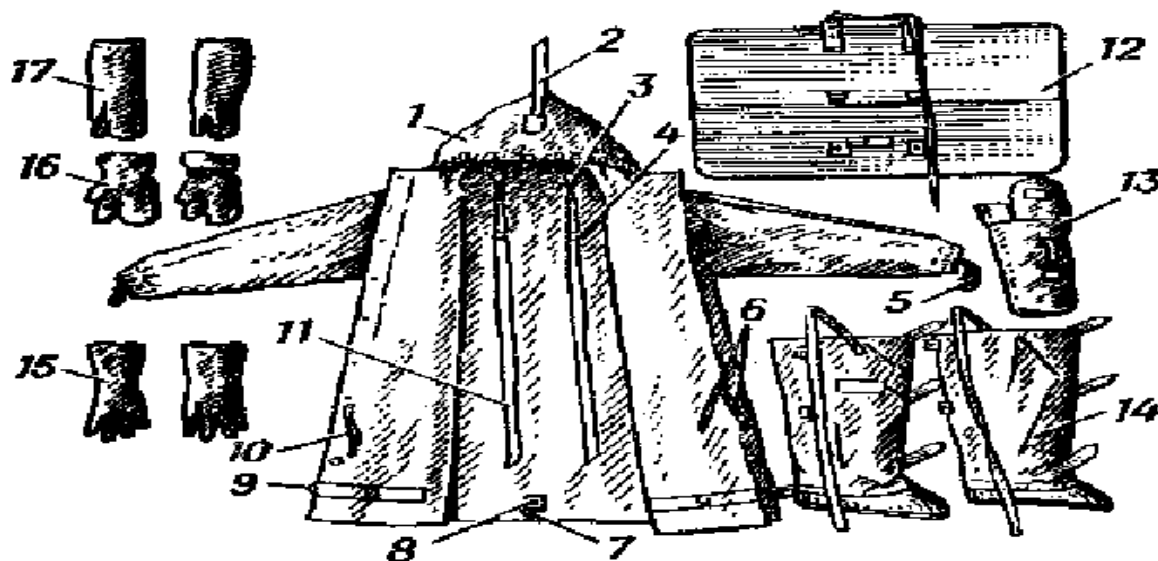
Протигаз знімається за командою “ПРОТИГАЗ ЗНЯТИ” (“ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ЗНЯТИ”). У цьому випадку необхідно – підняти однією рукою головний убір, узятись другою рукою за клапанну коробку, трохи відтягнути шолом-маску (маску) до низу та рухом уперед і догори зняти її; скласти шолом-маску (маску) та покласти її до сумки; одягнути головний убір.

Загальновійський захисний комплект ОЗК

Загальновійський захисний комплект (ОЗК) призначений для захисту шкіряних покривів від отруйних речовин, радіоактивного пилу і біологічних засобів, зниження зараження обмундирування, спорядження, взуття індивідуальної зброї, короткочасного захисту від світлового випромінювання ядерного вибуху, запалювальних сумішей та відкритого полум’я, а також послаблює руйнівну дію термічних факторів на предмети екіпірування.

ОЗК є засобом захисту періодичного носіння та багаторазового застосування. ОЗК, як правило, використовується разом з імпрегнованим обмундируванням або загальновійськовим комплексним захисним костюмом (ОКЗК). ОЗК складається з захисного

плаща (ОП-1М) з чохлом, захисних панчіх, захисних рукавиць (БЛ-1М, БЗ-1М з утеплювальним вкладишем), чохла для панчіх та рукавиць.

Загальновійськовий захисний комплект

1 – захисний плащ ОП-1М; 2 – затяжник; 3 – петля спинки; 4, 7 – сталеві рамки; 5 – петля для великого пальця руки; 6, 10 – закріпки; 8 – центральний шпеньок; 9 – хлястик; 11 – тримачі плаща; 12 – чохол для захисного плаща ОП-1М; 13 – чохол для захисних панчіх і рукавиць; 14 – захисні панчохи; 15 – захисні рукавиці БЛ-1М; 16 – утеплювальні вкладиші до захисних рукавиць БЗ-1М; 17 – захисні рукавиці БЗ-1М.

Загальновійськовий захисний комплект ОЗК використовується у трьох положеннях “похідному”, “наготові” і “бойовому”.

У “похідному” положенні при дії особового складу в пішому порядку плащ ОП-1М переносять в чохлі за спиною таким чином, щоб тримачі плаща були продіті через рамки на чохлі, одягнені на плечі військовослужбовця та зав’язані на грудях вузлом, що розв’язується; захисні панчохи і рукавиці складені в скатку так, щоб рукавиці пальцями розташовувалися в напрямку стопи переносять в чохлі на поясному ремені справа.

У положення “наготові” ОЗК переводять у випадках, коли це не затрудняє дії особового складу. Для цього розстібають чохол плаща і розпускають його за спиною. Чохол з панчохами і рукавицями розміщують безпосередньо за сумкою з магазинами, розстібають клапан чохла.

У положенні “бойовому” плащ ОП-1М використовують у вигляді накидки, одягненим в рукави і у вигляді комбінезону.

положення
“наготові”

комплект ОЗК у “бойовому” положенні
у вигляді накидки

плащ в рукави; плащ у вигляді
комбінезону

У вигляді накидки плащ використовують у разі раптового застосування противником отруйних речовин або біологічних засобів. Плащ одягають у вигляді накидки за сигналом *“ХІМІЧНА ТРИВОГА”* або самостійно за першими ознаками застосування противником хімічної або біологічної зброї.

Одягненим в рукави захисний плащ ОЗК застосовується під час ведення бойових дій на місцевості, зараженій бойовими отруйними речовинами (БОР), біологічною зброєю (БЗ), радіоактивними речовинами (РР); під час виконання дегазаційних, дезактиваційних і дезинфекційних робіт; подолання на відкритих машинах районів, які заражені БОР, БЗ; а також подолання зон радіоактивного зараження на відкритих машинах в умовах сильного пилоутворення, у передбаченні випадання радіоактивних речовин із хмари ядерного вибуху.

Захисний комплект (плащ в рукави) одягається на незараженій місцевості за командою *“ПЛАЩ В РУКАВИ. ГАЗИ”*.

У вигляді комбінезону захисний плащ ОЗК використовується при діях у пішому порядку на місцевості з високою травою, посівами, або чагарником, глибоким снігом, яка заражена БОР або БЗ; під час проведення рятувально-евакуаційних, інженерних робіт і ремонту техніки на місцевості, зараженій БОР і БЗ.

ІНЖЕНЕРНА ПІДГОТОВКА

...Україно, Україно! Серце моє, ненько! Як згадаю твою долю, заплаче серденько!

Успіх загальновійськового бою в значній мірі залежить від ретельно організованого бойового забезпечення. Воно полягає в організації та здійсненні заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для успішного ведення бою, ефективного застосування підрозділів, збереження їх боєздатності, недопущення раптового нападу противника, зниження ефективності його вогню (ударів) по підрозділах, створення сприятливих умов для організованого і своєчасного вступу в бій.

Один із основних видів бойового забезпечення є комплекс заходів щодо інженерного забезпечення підрозділів з метою своєчасного та прихованого їх висування, розгортання, проведення маневру, створення необхідних умов для успішного виконання поставлених завдань, підвищення рівня захисту підрозділів і об'єктів від засобів ураження противника, завдання противнику втрат та ускладнення його дій.

Інженерні загородження

Інженерні загородження розподіляються на мінно-вибухові, невибухові і комбіновані. За призначенням вони бувають протитанкові, протипіхотні, протидесантні, змішані.

Невибухові загородження

Невибухові загородження влаштовуються з місцевих матеріалів та виробів промислового виготовлення. Вони можуть бути земляними, деревоземляними, дерев'яними, металевими, кам'яними, бетонними, залізобетонними, льодовими, сніговими тощо.

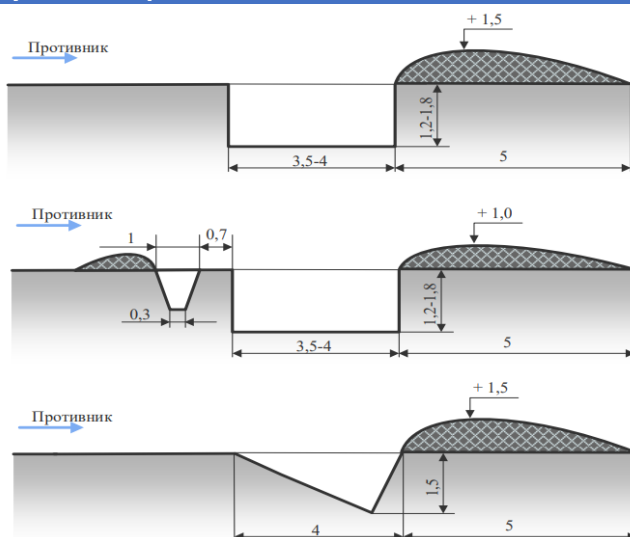
За призначенням невибухові загородження діляться на протитанкові, протитранспортні, протипіхотні та протидесантні. Змішані невибухові загородження являють собою поєднання протитанкових, протипіхотних та протидесантних загороджень.

Невибухові загородження можуть бути стаціонарними у вигляді ровів, ескарпів, контрескарпів, завалів, надоб'ї, барикад, снігових валів, дротяних огорож на кілках та переносних огорож у вигляді їжаків, рогаток, дротяних спіралей.

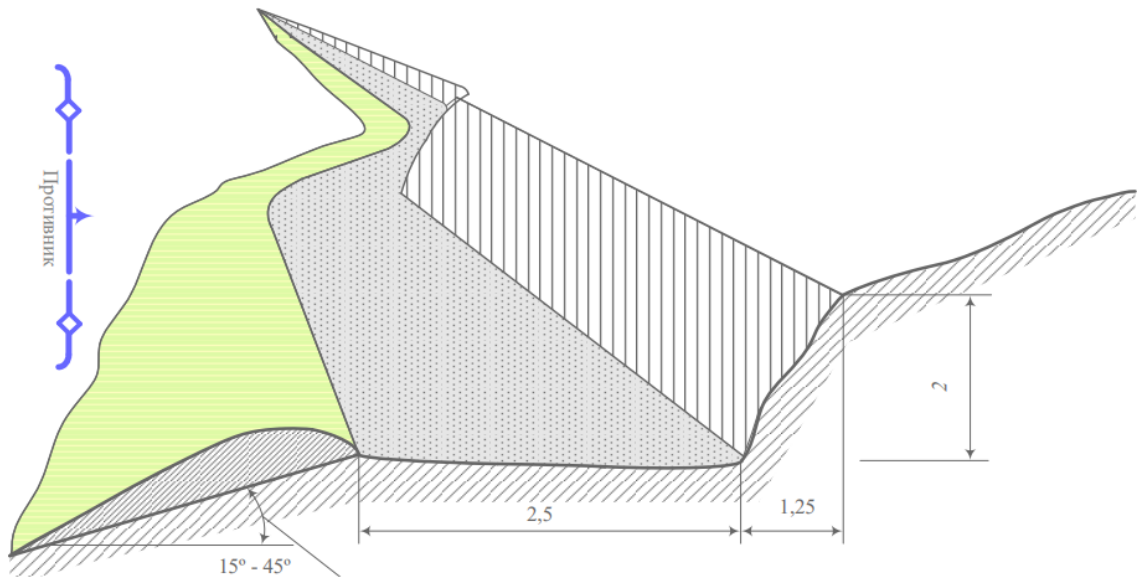
Протитанкові та протитранспортні невибухові загородження

До протитанкових та протитранспортних невибухових загороджень відносяться: рови, ескарпи, контрескарпи, вирви, завали, надоб'ї, металеві (залізобетонні) їжаки, тетраедри, рогатки, бар'єри, барикади, а взимку, крім цього, снігові вали, смуги намерзання, ополонки, майни.

Протитанкові рови влаштовуються на місцевості з ухилом до 15° вибуховим способом або із застосуванням землерийної техніки. Довжина фасів рову може складати 150–300 м, кут між фасами – 120–150°.

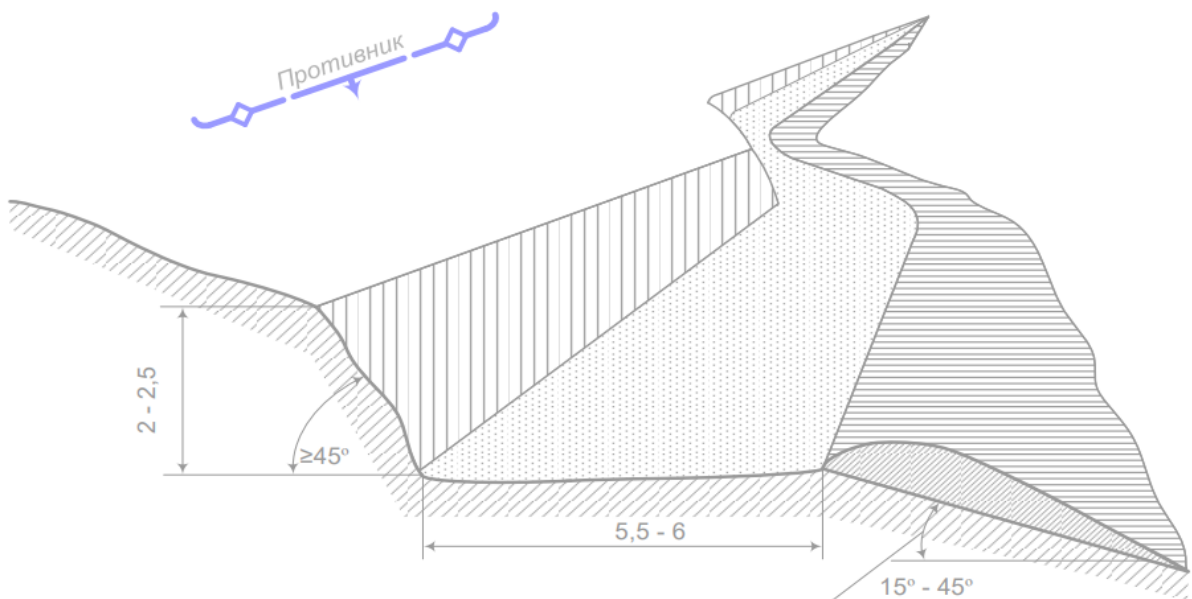

Ескарпи влаштовуються на схилах пагорбів, на берегах річок та ярів, які повернуті у бік противника та мають крутизну від 15 до 45°.

Ескарп (розміри в метрах).

Контрескарпи влаштовуються на ухилах пагорбів, берегах річок та скатах ярів, які повернуті в бік позицій своїх військ та мають крутизну від 15 до 45°.

Контрескарп (розміри в метрах)

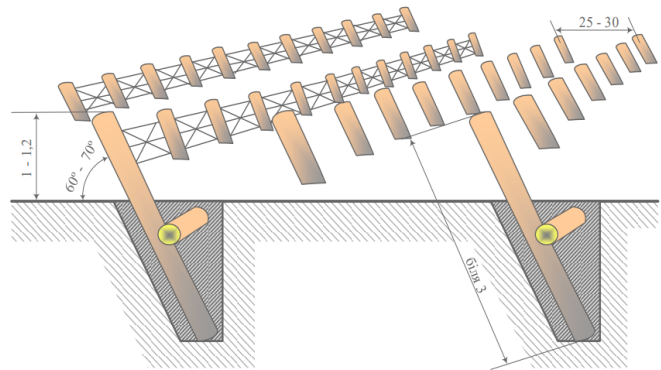
Завали влаштовуються в лісі з дерев діаметром не менше 20 см та в разі відстані між ними не більше 6 м. Вони влаштовуються на узліссі, галявинах, просіках та дорогах.

Під час улаштування завалів дерева валяться хрест-навхрест з вершинами в бік противника. Висота пнів, що залишаються, повинна бути 60–120 см, глибина завалу не менш 30 м. Для ускладнення розбирання завалів дерева від пнів повністю не відокремлюються, крім цього,

стовбури повалених дерев можуть кріпитися до пнів дротом або скобами. Завали підсилюються закручуванням дерев колючим дротом, встановленням мін та фугасів.

Надовби влаштовуються із колод діаметром 25–30 см, залізобетонних або металевих балок, стовпів та великих каменів. Надовби встановлюються в 3-5 рядів у шаховому порядку. Риття ям здійснюється екскаватором, а встановлення надовб – автомобільним краном.

Надовби можуть застосовуватись разом із протитанковими земляними загородами або з природними перешкодами. На окремих ділянках місцевості, де швидкість руху танків обмежена, надовби можуть улаштовуватись, як самостійне загородження. Надовби, замотані колючим дротом, є одночасно і протипіхотним загородженням.

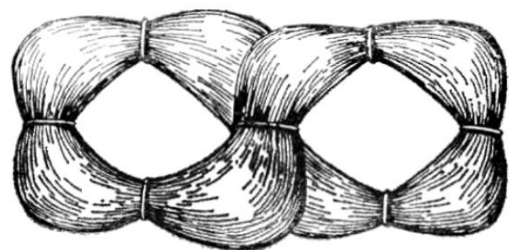
Металеві (залізобетонні) їжаки застосовуються для швидкого влаштування загороджень на дорогах, особливо в гірській місцевості, на проїздах та вулицях у населених пунктах, на блок-постах, а також для швидкого закривання проходів в інших загородженнях. Їжаки виготовляють із металу прокатного профілю (двотавра, швелера, кутика тощо) та встановлюють у шаховому порядку в два-чотири ряди з відстанню між рядами 2 м. Для більшої стійкості їжаки скріплюють між собою балками або колодами.

Протипіхотні невибухові загородження

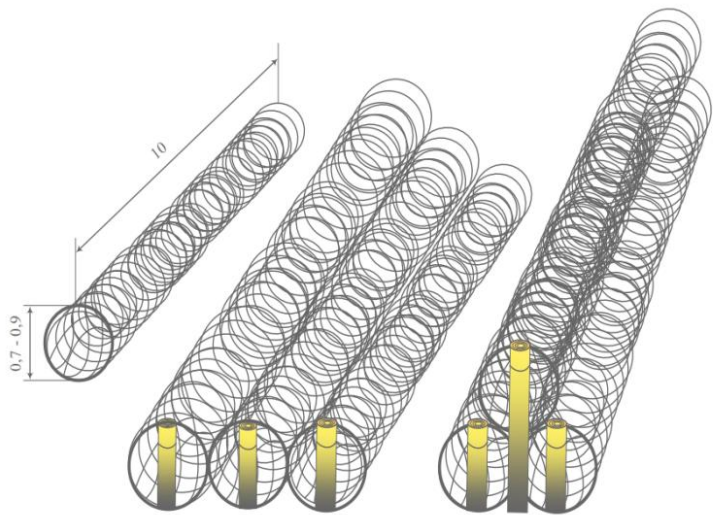
До протипіхотних невибухових загороджень відносяться: малопомітні перешкоди, які влаштовуються з малопомітних дротяних сіток МЗП, дротяні спіралі, загородження з гірлянд колючого та гладкого дроту, дротяні сітки на кілках “спотикачі”, паркани, їжаки та рогатки.

МЗП влаштовуються зі стандартних елементів (пакетів) заводського виготовлення, які надходять у війська, виконаних із кільцевих петель гладкого дроту діаметром 0,5–0,9 мм. Під час встановлення одного пакета створюється чотирирівнева просторова сітка висотою до 1,2 м, довжиною та шириною 10 м.

Розгортання пакета в стрічку шириною близько 2 м, а після цього розтягування стрічки в ширину до повного розміру сітки виконується інженерно-саперним відділенням. Час на влаштування 100 м сітки (10 пакетів) інженерно-саперним відділенням – 1 година.

Нижні кінці сітки кріпляться до землі кілками-рогульками довжиною 25 см, які забиваються через кожні 2 м по всьому периметру сітки. Встановлені пакети зрощуються між собою зверху та понизу через кожний метр кільцями або гладким дротом. Загородження зі стандартних елементів МЗП є одночасно і дуже ефективним протитанковим загородженням, особливо в разі встановлення на схилах з нахилом більше 15° та в поєднанні з іншими протитанковими загородженнями. Дротяні спіралі встановлюються на місцевості в два – три ряди по ширині та в один – два яруси по висоті. Під час встановлення спіралі з'єднуються між собою дротом та кріпляться кілками до землі. Після встановлення кожна спіраль являє собою циліндр довжиною 10 м та висотою 90 см.

Спіралі можуть виготовлятися вручну в польових умовах на шаблонах із кілків забитих у землю по периметру з діаметром 1,2 м. Кілки обгортаються 50 витками колючого дроту з відстанню 3 см між витками.

Колючий дріт у накид застосовується у випадку, коли недостатньо часу або немає умов для влаштування та виготовлення інших дротяних загороджень. Колючий дріт у накид доцільно застосовувати у високій траві або в мілкому чагарнику, на заболочених ділянках, на лісосіках серед пнів, а також у місцях, покритих камінням та валунами.

Мінно-вибухові загородження

Мінно-вибухові загородження складають основу інженерних загороджень і встановлюються у вигляді мінних полів, груп мін і окремих мін.

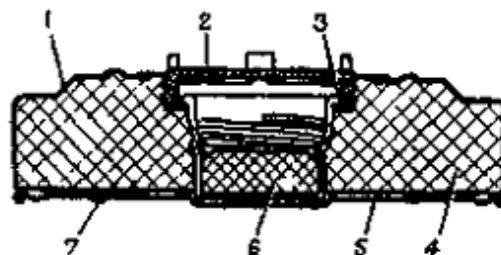
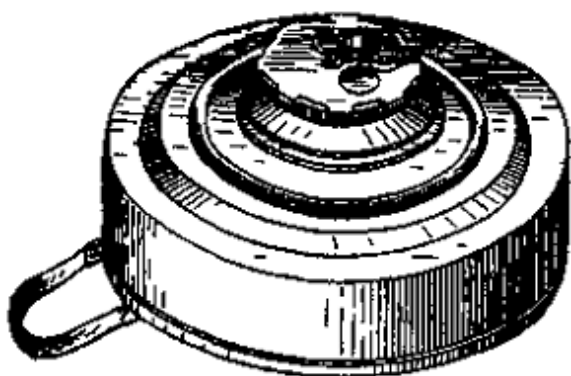
Протитанкові міни бувають протигусеничні, протидищеві, протибортові.

Вони призначені для мінування місцевості проти бойової і транспортної техніки противника.

До протитанкових мін серії ТМ-62 відносяться міни ТМ-62М, ТМ-62ПЗ, ТМ-62Т, ТМ-62П2, ТМ-62П, ТМ-62Д, ТМ-62Б.

Установка мін серії ТМ-62 в положенні на не вибухування проводиться із застосуванням міни-пастки МС-3.

Міни серії ТМ-62, не до кінця споряджені, являють собою заряд ВР в корпусі (в оболонці або без корпусу) з уніфікованим отвором під підривник. Під час зберігання отвір закривається пластмасовою або поліетиленовою пробкою.

Протитанкова міна ТМ-62М

Загальний вид міни з підривною МВЧ в транспортному положенні;

Розріз міни без підривною (з пробкою)

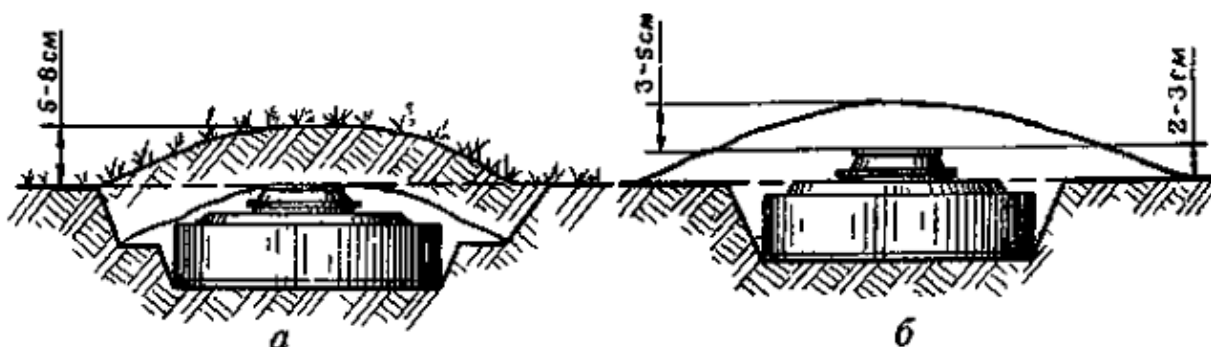
1 – корпус; 2 – пробка; 3 – прокладка;

4 – заряд; 5 – дно; 6 – додатковий детонатор;

7 – проушина для кріплення ручки.

Установка протитанкових мін

Установка мін серії ТМ-62 з підривниками МВЧ-62, МВЗ-62, МВП-62М, МВП-62 і МВ-62 вручну проводиться в рихлому і середньому ґрунті (верх підривника встановлюється врівень з поверхнею ґрунту), а також в твердому ґрунті – з винесенням частини підривника, виступаючим з міни, над поверхнею ґрунту.

а – у ґрунт середньої твердості і в рихлий ґрунт; б – у твердий ґрунт.

Для установки міни з підривною вручну необхідно:

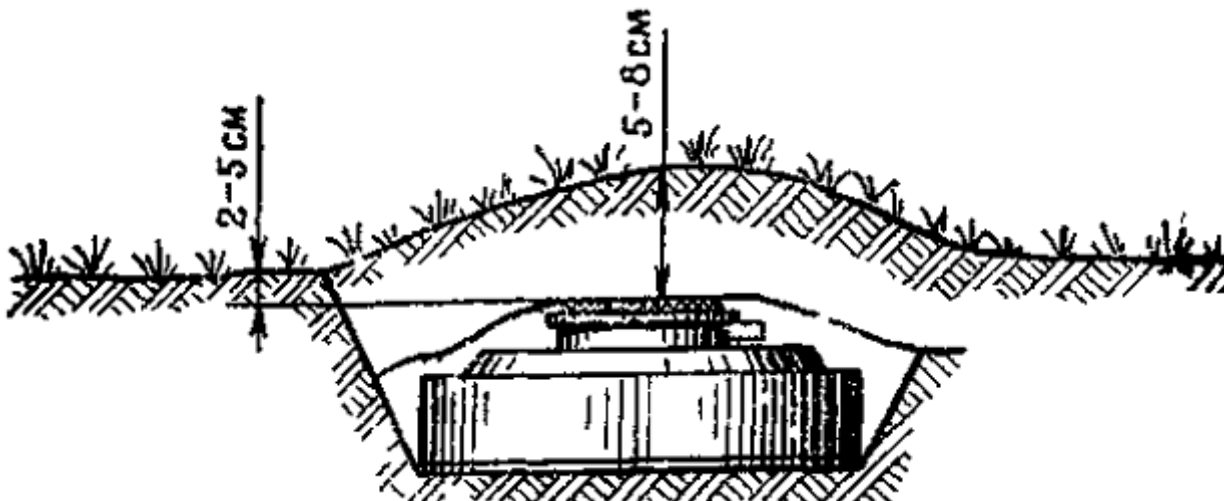
- відрити лунку і встановити в неї міну;
- зняти з підривника запобіжну чеку і різко натиснути великим пальцем кнопку пускача (після натискування кнопки біля підривників МВЧ-62 і МВЗ-62 повинен чути шум працюючого годинникового механізму);
- замаскувати міну.

Установка міни з підривною МВС-62 проводиться вручну в незамерзлий ґрунт так, щоб верх підривника був поглиблений нижче за поверхню ґрунту на 2 – 5 см з маскуванням шаром ґрунту завтовшки 5 – 8 см.

Для установки міни з підривною МВС-62 необхідно:

- відрити лунку глибиною 15 – 18 см;
- установити міну в лунку;
- зняти запобіжну чеку і повернути ручку в горизонтальне положення (на 90° за ходом годинникової стрілки);

- замаскувати міну ґрунтом.

Установка протитанкової міни ТМ-62 з підривною МВС-62 вручну

Для установки мін серії ТМ-62 з підривною МВШ-62 вручну необхідно:

- відкрити лунку і встановити в неї міну (при відриванні лунки у ґрунті з дерновим покривом дерен розрізається у формі букви Н, з тим щоб в середній розріз проходив штир підрильника);
- при встановленні міни з довгим подовжувачем закріпити міну, як зазначено вище;
- повернути перевідний кран в бойове положення (червоною рисою проти букви "Б");
- замаскувати міну;
- згвинтити запобіжний ковпак;
- надіти на головку штиря-підрильника подовжувач і закріпити його гвинтом.

Для знешкодження міни з підривниками МВС-62, МВЗ-63, МВП-62М, МВП-62, МВ-62 або МВД-62 необхідно:

- зняти з міни маскувальний шар;
- перевести підрильника з бойового в транспортне положення;
- зняти міну з місця установки, очистити її від ґрунту і оглянути з метою виявлення пошкоджень;
- укласти справні міни в упаковку.

Для переведу підрильника МВЧ з бойового в транспортне положення необхідно:

- зняти гумовий ковпачок, що закриває перевідний кран;
- вставити в гніздо ключ і повернути перевідний кран за ходом годинникової стрілки на 3/4 оберту, при цьому кнопка пускача повинна піднятися вгору (у момент підйому кнопки чути клацання);
- повернути ключ в початкове положення (проти ходу годинникової стрілки) і вийняти його з гнізда;
- надіти гумовий ковпачок;
- надіти на кнопку пускача запобіжну чеку і замкнути її клямкою.

Узимку можливі окремі випадки примерзання кнопки пускача, унаслідок чого при повороті крана кнопка не підніметься вгору. У цьому випадку великих зусиль для повороту ключа

прикладати не потрібно. Необхідно порушити шар льоду, що з'єднує кнопку з щитком підричника, кілька разів натиснути кнопку великим пальцем або порушити лід кінцем чеки (лезом ножа). Після порушення льоду повернути кран – кнопка підніметься вгору.

МІННА БЕЗПЕКА

Важливо, у разі виявлення місця знаходження вибухонебезпечного пристрою, заборонено:

- наближатися до предмета;
- пересувати його або брати до рук;
- розряджати, кидати, вдаряти по ньому;
- розпалювати поряд багаття або кидати до нього предмет;
- Необхідно негайно повідомити безпосереднього командира чи сапера, помітити місце знахідки!

Найбільш поширені вибухонебезпечні предмети (міни)

ПОМ-2 – осколкова протипіхотна міна натяжної дії кругового ураження дистанційного мінування, яка має металевий корпус та 4 датчики-розтяжки при контакті з якими відбувається її підрив.

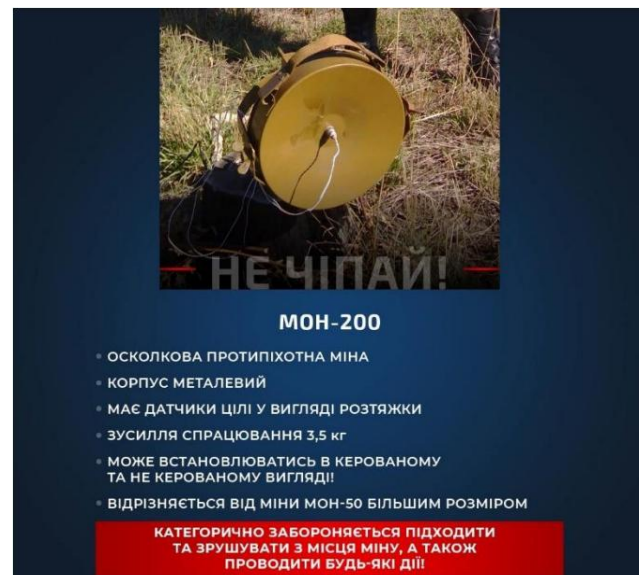
ОЗМ-72 – схожа на попередню за характеристиками. Вона є вистрибуючою осколковою протипіхотною міною кругового ураження з металевим корпусом та датчиками-розтяжками. Може встановлюватися в керованому і некерованому вигляді.

ПФМ-1 та ПФС-1С – це фугасна протипіхотна міна, яка призначена для ураження вибухом живої сили противника. Вона має пластмасовий корпус зеленого або коричневого кольорів й маленькі габарити. Спрацьовує від натискання вагою понад 5 кг і має механізм самоліквідації.

МОН-200 – протипіхотна міна спрямованої дії. Вона має металевий корпус та датчики цілі у вигляді розтяжок. Відрізняється від міни МОН-50 формою та більшими розмірами.

ПМН-2 – фугасна протипіхотна міна натискної дії. Має 12 см в діаметрі, спрацьовує від натискання вагою від 5 кг. Пластиковий корпус цієї міни – зелений або коричневий з детонатором у вигляді хреста. Їх встановлюють у ґрунт або на його поверхню.

МОН-50 – осколкова протипіхотна міна направленої дії. Вона має пластмасовий корпус та датчики у вигляді розтяжки. Може бути встановлена у керованому або некерованому вигляді. Спрацьовує від зусилля у 3,5 кг і більше.

ПТМ-3 – кумулятивно-фугасна протитанкова міна. Має металевий корпус та електромагнітний датчик цілі. Радіус спрацювання не менше 3 метрів.

Все частіше фіксують випадки використання новітніх російських протипіхотних мін із сейсмічним датчиком. Це – міни ПОМ-3 “Медальйон”, які виробляються лише в Росії. Ці міни оснащені спеціальним електронним блоком, відповідальним за обробку сигналів із сейсмічного датчика цілі та управління бойовою частиною. Блок електроніки приймає сигнали про вібрації ґрунту під міною і порівнює їх із наявними в пам’яті сигнатурами. Якщо вібрації схожі на ті, що викликані кроками людини, а також мають достатню амплітуду, що свідчить про наближення, дається команда на спрацювання бойової частини, яка вилітає на висоту близько 1-1,5 м і вибухає. За командою електронного блоку відбувається підрив вишибного заряду, після чого бойова частина міни “вистрибує” на

висоту близько 1-1,5 м. ПОМ-3 оснащується бойовою частиною нової конструкції. Замість осколкової сорочки у вигляді циліндра з канавками або готових вражаючих елементів застосовуються на пів готові осколки. Основний заряд вибухової речовини і детонатор встановлюються всередині конструкції, зібраної з великої кількості спеціальних кілець, за формою нагадують зубчасті колеса. Зовні міна “Медальйон” у транспортному положенні є металевим циліндром діаметром близько 6-7 см і висотою близько 20 см. Такі габарити дозволяють встановлювати міни за допомогою систем дистанційного мінування, до складу яких входять касети відповідного типу.

Порядок дій при виявленні вибухонебезпечних предметів

Важливо, щоб весь особовий склад розумів типовий порядок дії під час виявлення вибухонебезпечних предметів та саморобних вибухових пристроїв (СВП).

Заходи, які мають виконувати перед патрулюванням

Що вам потрібно, щоб зрозуміти що є загроза:

- Знання місцевості.
- Попередні бойові дії.
- Ймовірна присутність противника.
- Існуючі та потенційні небезпеки.

Як я повинен бути готовий:

- Спорядження.
- Процедури.

Дотримуючись вищевикладеного, це дозволить вам:

- Зрозуміти, в чому може полягати загроза.
- Визначити найбільш ймовірну загрозу.
- Приготувати себе до загрози.

Лінія стримування. Це лінія, яка перешкоджає прямому або опосередкованому залученню людини або групи людей, переконуючи їх в тому, що наслідки їхніх дій переважають потенційну вигоду.

Кінетичні (жорсткі) дії

По відношенню до противника, зазвичай використовуються такі наступальні дії як:

Спостереження. Як приховане, так і відкрите спостереження створює розвідувальну картину, що запобігає розміщенню СВП шляхом надання розвідувальних даних, з метою проведення запланованих дій, або підвищення переваги на місцевості.

Аналіз маршруту та зачистка. Що слід взяти до уваги, коли місцевість або навколишнє середовище роблять війська вразливими до впливу СВП.

Електронні засоби протидії. Електронні засоби протидії доступні як у вигляді індивідуального спорядження, так і у вигляді транспортного засобу, які використовують патрулі. Електронні засоби протидії розміщують на захищених базах та працюють шляхом блокування або придушення вогневого ураження.

Виявлення. Неможливо запобігти всім встановленням СВП. Основною функцією виявлення є пошук. Він починається з обшуку та огляду місцевості військовослужбовцем та використанням ручних металошукачів.

До спеціальних підрозділів, які забезпечують можливість виявлення, відносять:

- Пошукові інженерні групи.
- Військові кінологічні собаки.
- Безпілотні літальні апарати.

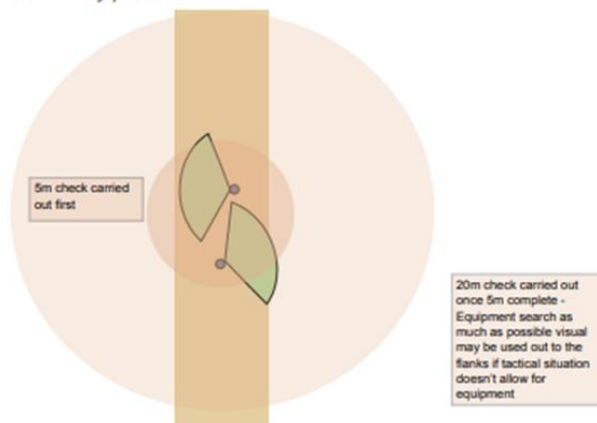
Кожен військовослужбовець, незалежно від його завдання, відіграє певну роль, виконуючи власну особисту перевірку C-IED (перевірки на наявність вибухових пристроїв) і постійно оцінюючи загрози, чим сприяє не лише своїй безпеці, але й безпеці свого підрозділу.

Основою виявлення є обґрунтована оцінка загрози; розуміння того, де і як ви можете бути ціллю, є ключовим для визначення місцезнаходження пристроїв.

5 м та 20 м

Цей спосіб в основному використовується як порядок дій спрямованих на виявлення саморобних вибухових пристроїв, однак він має стати невід'ємним для військовослужбовців у кожному патрулі, оскільки це надає певний рівень впевненості стосовно інших форм атаки з близької відстані та сприяє ситуаційній обізнаності військ під час патрулювання. Як тільки патруль займає позицію, безпосередня територія повинна бути захищена та обстежена перевітками на 5 та 20 метрів. Під час ретельного візуального огляду території можна виявити дріт, прокладений для саморобних вибухових пристроїв, погано замасковані компоненти саморобних вибухових пристроїв і наземні ознаки. Існує набагато менше шансів спричинити будь-які втрати, усуваючи загрозу з безпосередньої зони, якщо пристрій запускається за межами досліджуваних 20 метрів. Після того, як територія або маршрут зачищені та чітко позначені, особовий склад повинен дотримуватися їх меж.

- 1) Перевірка на відстані 5 метрів проводиться в безпосередній близькості від Вразливої Точки за допомогою обладнання, під час якої забезпечується візуальний обшук.
- 2) Після перевірки на відстані 5 метрів виконується перевірка на відстані 20 метрів, в ідеалі це пошук обладнання в радіусі 20 метрів, однак, залежно від бойової обстановки, це може бути пошук обладнання або візуальний огляд на

відстані 20 метрів.

- 3) Ця процедура стосується не лише при пересуванні на транспортному засобі. Кожного разу при огляді місцевості потрібно здійснювати перевірку в межах 5 метрів з коліна. У разі зупинки здійснювати перевірки на відстані 20 метр.

Нейтралізація

Нейтралізація включає:

- Розмінування полів – штурмова група/сапери.
- Знищення боєприпасів – штурмові групи/сапери та оператори саморобних вибухових пристроїв.
- Позначення й уникнення – поширюється на усіх спеціалістів.
- Зменшення впливу.
- Найкращий спосіб зменшити вплив вибухових пристроїв – це не зустрічати їх.

Цього можна досягнути двома шляхами:

- Зменшення шансів знаходження під загрозою на маршруті патрулювання чи під час здійснення певних процедур.
- Зменшити наслідки вибуху (Засоби індивідуального захисту /Захищена мобільність).
- Одяг і спорядження.

Значний обсяг науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт дозволив виявити найбільш ефективні способи пом'якшення наслідків вибухів та інших видів зброї.

До них відносяться машини останніх поколінь.

Захищені машини, сучасні корпуси транспортних засобів разом з сидінням і ременями безпеки призначені для вашого захисту. Вони утримують вас від кидка і направляють силу вибуху в сторону від нижньої частини автомобіля.

Засоби індивідуального захисту (ЗІЗ), такі як шолом, бронежилет і балістичні окуляри надають для зменшення впливу вибуху і осколків. Важливо, щоб ви завжди стежили за станом робочого одягу, оскільки він розроблений для зменшення поточної загрози.

Процедура збирання доказів застосування СВП

Це безпечний і систематичний збір компонентів і криміналістичних доказів на місці події.

Потім ці докази аналізуються з метою розуміння загрози, зокрема для:

- виявлення розвитку у виробленні саморобних вибухових пристроїв з метою розробки контрзаходів щодо їх знищення або мінімізації їх наслідків;
- визначення методу атаки для розробки тактики і дій підрозділів для запобігання майбутніх атак;

- виявлення компонентів саморобних вибухових пристроїв з метою зриву їх поставок противнику;
- ідентифікація противника для розуміння мережі противника і забезпечення ефективного наведення на ціль.

Складові частини саморобного вибухового пристрою

Існує 5 основних складових частин, такі як:

- **Джерело живлення** – будь-який тип батареї – можна легально придбати.
- **Перемикач** – провід дистанційної детонації, механічний таймер, розтяжка, натискна пластина, важіль натиску або радіоуправління.
- **Підричник** – Комерційний/Військовий
- **Основний заряд** – військовий боєприпас, саморобна вибухова речовина, композитна або однотипна.
- **Контейнер** – Все, що може вмістити основний заряд, підричник, обмежений тільки вашою уявою.

Процес оцінки загрози

Ми завжди повинні усвідомлювати загрозу і вживати заходів, щоб звести до мінімуму ризик для себе і наших товаришів. Ми робимо це за допомогою процедури CAGES, що означає наступне:

- Направлення - чи направляють мене або змушують використовувати вразливу точку (VP).
- Маркери наведення - місцеві або імпровізовані.
- Земля – чи не повторюю я шаблонні дії? Чи можу я піти непрямым шляхом? Що я можу використовувати, щоб замаскувати свої дії на місцях?
- Навколишнє середовище - Пам'ятайте: - *"відсутність нормального, наявність ненормального"*.
- Залишення слідів – По можливості уникайте повторюваних дій.

Подолання мінно-вибухових загороджень

Ворожі сили, швидше за все, будуть використовувати всі типи природних і штучних перешкод, щоб затримати і зірвати просування атакуючого. Перешкоди включають річки, мінні поля, протитанкові рви, дріт, зруйновані будівлі, лісові та міські райони і, можливо, ядерне або хімічне зараження. Міни можуть бути єдиним елементом перешкоди або вони можуть використовуватися для доповнення та посилення. Атакуючі сили повинні прагнути обійти або подолати ці перешкоди якомога швидше, щоб зберегти темп наступу.

Етапи подолання мінних полів

Операція по пролому, як і інші операції з подолання перешкод, зазвичай виконується в п'ять перехресних етапів:

- 1) Спостереження. Для безпеки при проведенні розвідки і під час атаки.
- 2) Атака. Щоб забезпечити укріплені позиції на дальній стороні, можливо, використовуючи броньовані машини.
- 3) Нарощування. Щоб створити плацдарм.

- 4) Об'єднання. Щоб убезпечити плацдарм перед проривом.
- 5) Розвиток успіху. Прорив позицій противника і подальший наступ.

Сили та засоби

Бойові групи, необхідні для подолання мінно-вибухових загороджень, можуть бути створені з елементів БТГр або з одного підрозділу, щоб командир тактичної групи міг проявляти більшу гнучкість для підтримання темпу наступу. До них відносяться:

- 1) **Група підтримки "з місця"**. Забезпечує спостереження і вогневу підтримку атакуючим силам під час прориву. Вона відповідає за безпеку дальньої сторони мінно-вибухових загороджень і захист місця їх подолання.
- 2) **Група захоплення плацдарму**. Складається з штурмового ешелону і основних сил. Штурмовий ешелон захоплює плацдарм на дальній стороні, в той час як основні сили наросують і зміцнюють позиції на ньому, щоб можна було почати операцію прориву позицій противника.
- 3) **Група прориву**. Група прориву зазвичай є окремим підрозділом, але може бути силами групи захоплення плацдарму. Вона проривається з плацдарму і продовжує операцію. Прорив – це найважливіший захід, і час і ресурси не повинні бути витрачені даремно на етапах штурму і наросування і зміцнення позицій.
- 4) **Інженерна група**. Інженерна підтримка, ймовірно, буде потрібна для більшості операцій з подолання загороджень, щоб дати можливість групі захоплення плацдарму і групі прориву їх подолати. Головне інженерне завдання – проробити і позначити прохід у мінно-вибухових загородженнях. Інженерні групи повинні бути створені до початку операції, щоб уникнути втрати темпу наступу. Інженерна розвідка повинна бути проведена на значну відстань, щоб визначити перешкоди і потенційні місця пророблення проходів. Інженерне обладнання для пророблення проходів повинно бути висунуто настільки далеко вперед, наскільки це тактично доцільно.

Здійснення управління

Подолання мінного поля – складна операція, що вимагає детального планування з тренуваннями для задіяних військ. Механізми здійснення управління повинні бути простими і ефективними як для операції по прориву, так і для подальшого його використання. Зазвичай операцією керує командир БТГр. Командири молодшої ланки потрібні для кожної ділянки подолання перешкод. Там, де є кілька перешкод у глибині, один командир повинен відповідати за подолання всіх перешкод на одному маршруті.

Способи подолання мінних полів

Подолання ручним способом полягає в тому, що окремі міни та нерозірвані боєприпаси виявляються солдатами при пересування пішки. Потім міни або видаляються, або знищуються. Це повільний, але ретельний процес, який може використовуватися в поєднанні з іншими методами.

Подолання вибуховим способом. Через мінне поле простягається наповнений вибухівкою кабель. Детонація кабелю може призвести до підриву, руйнування або зміщення мін. Це швидкий метод пророблення проходу, залежить тільки від розгортання обладнання на місці, але повне розмінування не може бути гарантовано. Ефективність залежить від типів мін та

інших боєприпасів, а також від умов місцевості. Детонація кабелю і мін може завдати значної шкоди земній поверхні, і без додаткових дій прохід навряд чи буде доступним для колісних транспортних засобів.

Подолання механічним способом. Сторони грейдера встановлюються перед кожною гусеницею танка для розчищення поверхні за шириною колії. Для грейдера повної ширини додатковий відвал розчищає простір між гусеницями. Лопаті зміщують або підривають міни, коли танк перетинає мінне поле. Це відносно швидкий метод, і досить висока вірогідність того, що борозни очищені від усіх мін та інших НРБ, але між борознами можуть залишатися міни, якщо використовуються грейдери тільки для гусениць.

Ні вибухове, ні механічне пророблення проходу не вимагає визначення місця розташування окремих мін або боєприпасів, що не розірвалися. Можуть бути використані комбінації вищевказаних методів.

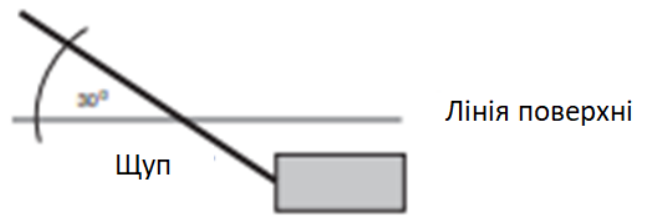
Пророблення проходів в ручну:

- a) Місце розташування. Виявлення мін з використанням ручних методів вимагає систематичного огляду місцевості. Методи можуть включати в себе використання спостереження, дотику, сталевих проводів, щупів, електронних міношукачів і собак.
- b) Спостереження (неозброєним оком). Досвід показав, що більшість мін виявляється за допомогою візуального пошуку. Зазвичай при установці мін не вистачає часу і зусиль для їх ретельного маскування. Хоча деякі ознаки мінування поступово зникають, сліди лишаються для спостереження тими, хто зацікавлений в цьому. Систематичний і детальний огляд ґрунту з положення лежачи або стоячи з колін часто виявляє ознаки мінування (або частини міни, або сліди риття), які не видно випадковому спостерігачеві. Прилади нічного бачення можуть допомогти вночі і можуть використовуватися вдень для концентрації уваги.
- c) Дотик (Відчуття). Дотик приходить на заміну зорові вночі. Людина в положенні лежачи може відчувати перешкоди на смугі шириною приблизно 1 м. Він систематично обшукує смугу ґрунту перед собою, намацуючи частини міни або ознаки того, що ґрунт був переміщений. Цей етап процедури визначення місця розташування займає дуже багато часу і не повинен використовуватися при денному світлі, якщо тільки місцевість не перешкоджає спостереженню (наприклад, густа, низька рослинність) або немає обмежень за часом.
- d) Прощупування. Прощупування – це метод виявлення похованих мін шляхом систематичного зондування ґрунту на глибину приблизно 75 мм для виявлення твердих предметів. Прощупування зазвичай слід проводити за допомогою щупу, але в екстрених випадках можна використовувати будь-який тонкий, жорсткий, загострений інструмент.
- e) Техніка прощупування. Щуп м'яко, але міцно вдавлюється в землю під кутом приблизно 30 градусів до горизонталі. Це робиться для того, щоб уникнути тиску на натискну пластину. Прощупування повинно виконуватися з

а. Позиція лежачі

регулярними відступами, щоб гарантувати, що не буде пропущено жодного місця. Сапер повинен працювати в лінію поперек фронту, вставляючи щуп приблизно через кожні 50 мм; просуньтеся ще на 50 мм вперед і зробіть ще одну лінію. Відстань, на яку вставляється щуп, може варіюватися в залежності від найменшої міни, яка може бути виявлена. Солдат може ефективно прощупати смугу шириною приблизно 1 м. Це повільна і виснажлива техніка, ефективність якої швидко падає. Солдати повинні змінюватися через регулярні проміжки часу.

б. Щуп торкається міни збоку

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА

*І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син і буде мати,
І будуть люди на землі...*

Вогнева підготовка передбачає вивчення матеріальної частини зброї, основ і правил стрільби, дій при озброєнні (прийомів стрільби); прийомів і правил метання ручних гранат; способів розвідки цілей і визначення дистанцій до них, а також управління вогнем і проведення стрільби. На заняттях по вивченню матеріальної частини ті, що навчаються, знайомляться з призначенням, бойовими властивостями і пристроєм зброї, боєприпасів, приладів, правилами їх обслуговування, збереження і підготовки до стрільби.

Кожний військовослужбовець повинен беззаперечно та точно виконувати всі правила та вимоги безпеки під час стрільби (додаток 4).

Навички поведінки зі стрілецькою зброєю

Важливо, щоб всі солдати були здатні стріляти з автомату точно і не замислюючись в будь-яких умовах, особливо під час бою. Це найкраще досягається, якщо солдат добре розуміє 4 принципи влучної стрільби. Щоб стати вправним стрільцем, ви повинні не тільки вчитися, а й розуміти принципи і вміти застосовувати їх при стрільбі. Типовий порядок дій під час виконання вправ стрільб та метання ручних гранат наведено в додатках 5 та 6 відповідно.

Влучна стрільба. Щоб бути хорошим стрільцем в бою, важливо, по-перше, вивчити і зрозуміти 4 принципи влучної стрільби і добре стріляти з положення лежачи. Оскільки це найстійкіша з усіх вогневих позицій, то з прийомів, освоєних в цій позиції, підуть інші прийоми і навички, необхідні для того, щоб стати хорошим бойовим стрільцем.

При стрільбі використовуйте 4 принципи влучної стрільби:

- 1) Положення і хватка повинні бути досить міцними, щоб підтримувати зброю.
- 2) Зброя повинна бути природним чином спрямована на ціль без надмірних фізичних зусиль.
- 3) Вирівнювання прицілу і зображення повинні бути правильними.
- 4) Постріл повинен бути зроблений і доведений до кінця без невиправданого порушення позиції.

У наступному параграфі розглядаються принципи 1 і 2, створення стабільної позиції і правильне положення тіла відносно цілі. Пізніше ми розглянемо прицілювання і виконання пострілу, які є 3-м і 4-м принципами.

Ключові моменти для перевірки

Щоб добре стріляти, ви повинні переконатися, що у вас є хороше місце для стрільби, щоб позиція була стійка, розслабляла м'язи і природним чином вказувала на точку прицілювання. Щоб зробити це, ви повинні поступово напрацювати стійку для ведення вогню. Наступний список ключових моментів є загальним для всіх позицій стрільби:

Є дві визнані вогневі позиції лежачи; солдатам рекомендується спробувати обидві. Підтримуйте положення тіла відносно цілі, розставте ноги таким чином, щоб ступні опинились на ширині плечей і ви відчуваєте себе комфортно. Ступні розташовані так, щоб пальці ніг були спрямовані назовні, а п'ятки лежали на землі. В цьому положенні права сторона тіла, включаючи всю праву ногу, знаходиться безпосередньо за гвинтівкою; це забезпечує максимальну підтримку і зменшує ефект віддачі.

Положення ніг 1

Нахиліть свій корпус таким чином, щоб він був злегка вліво від лінії вогню. Розведіть ноги так, щоб ліва нога була на тій же лінії, що і тіло, нога розслаблена, а пальці ніг повернені всередину. Зігніть праву ногу так, щоб утворити продовження лінії вогню, права нога спрямована назовні, п'ята впирається в землю. Це положення піднімає грудну клітку вище над землею і полегшує дихання

Положення ніг 2

Прийміть положення лежачи без підтримки. Як тільки положення і фіксація будуть правильними, рухайте лікті назовні до тих пір, поки магазин не буде спиратись на землю. Необхідно стежити за тим, щоб під магазином не було сипучих каменів. В якості альтернативи спочатку покладіть магазин на землю, переконавшись, що під ним немає сипучих каменів. Перемістіть корпус вгору до автомату, щоб забезпечити хороший контакт з прикладом і зміцнити положення.

Положення з опорою на магазин

Займаючи позицію, міцно тримайте праву руку на рукоятці пістолета, стежте за тим, щоб жодна частина автомату не торкалась землі, зарядіть автомат.

Упріть приклад в плече і тримайте автомат обома руками розслабленим хватом. Налаштуйтеся на вісь ствола та скоригуйте положення допоки зброя не буде направлено природним чином на ціль. Подивіться вздовж осі ствола, щоб перевірити, чи немає перешкод перед дульним зрізом. Перевірка дульного зрізу необхідна, оскільки можна домогтися чіткої прямої видимості мети і в той же час мати перешкоду перед стволом. Правильне розміщення прикладу на плечі або на бронежилеті зменшує ефект віддачі, допомагає стабілізувати автомат і запобігає зісковзуванню приклада. Приклад не повинен розташовуватися на ключиці.

Положення приклада

Ліва рука розташована під цівкою якнайдалі вперед, наскільки це зручно. Повністю розкрийте ліву руку, зведіть пальці разом і покладіть цівку на долоню. Дозвольте пальцям зімкнутися навколо цівки. Ліва рука повинна бути розслаблена з досить міцною хваткою для підтримки стійкості. Не слід намагатися міцно вхопитися за цівку або тягнути її назад.

Положення лівої руки

Лівий лікоть природним чином лежить на землі і розташований якомога ближче до точки безпосередньо під зброєю. Це забезпечує кісткову, а не м'язову підтримку.

Права рука є керуючою і повинна міцно стискати пістолетну рукоятку.

Щоб домогтися цього, підніміть правий лікоть від землі і розімкніть долоню. Розташуйте кінці вказівного і великого пальців якомога вище на пістолетній рукоятці і безпосередньо за нею, потім обхопіть пальцями рукоятку так, щоб вказівний палець знаходився зовні спускової скоби.

Правий лікоть

Не порушуючи хватки і не нахилиючи автомат, опустіть правий лікоть в природне положення.

Необхідно чинити сильний, послідовний тиск назад, щоб утримувати приклад в правильному положенні в плечі, це особливо важливо при носінні бронежилета.

Права рука

Положення голови дуже важливо, тому що це вплине на напруженість ваших очей і вирівнювання прицілу. Злегка опустіть головку на щок. Кожен раз прикладайте щок до одного і того ж місця для рівномірного і правильного положення очей.

Голова повинна бути вертикально, щоб підтримувати інстинктивне відчуття рівноваги та розташування центра ока прямо за прицілом

Положення голови

Розслаблення в позиції. Це свідоме зусилля, необхідне для розслаблення в позиції для стрільби і для того, щоб уникнути м'язової напруги, яка призведе до переміщення гвинтівки і зображення прицілу.

Дихання. Вони будуть детально розглянуті на заняттях стрільби з автомату. Проте, під час стрільби солдат повинен навчитися повністю розслаблятися, автомат має бути продовженням тіла стрілка.

Види ведення вогню

Існують різні види вогню, які можна використовувати для знищення або ураження противника, уникаючи при цьому великої витрати боєприпасів. Ваш командир відділення часто віддає наказ про тип вогню, який буде використовуватися, але ви повинні знати, як правильно використовувати кожен з них. Типи вогню, використовуваного в бою, такі:

- **Помірний вогонь.** Помірний темп стрільби, як правило, не більше 10 пострілів на хвилину, призначений для подавлення противника, щоб унеможливити відповідь противника прицільним вогнем, здійснення ним спостереження або переміщення.
- **Миттєва стрільба.** Переривчаста, випадкова стрільба по противнику, який з'являється на короткий час, переміщаючись від укриття до укриття.
- **Швидкий вогонь.** Використовується для перемоги у вогневому бою або при нападі противника. Його використання повинно контролюватися з метою економії патронів. З практикою можна домогтися до 30 прицільних пострілів в хвилину по різних цілях.
- **Вогонь довгими чергами.** Зазвичай використовується у ближньому бою, на заключних етапах штурму, для відбиття масової атаки, при розчищенні будинків і траншей, бункерів і лісів. Наявність боєприпасів буде впливати на обрану скорострільність.

При помірному темп стрільби затискання спускового гачка буде нетривалим, але під час миттєвої стрільби та швидкого вогню використовують досить тривале затискання спускового гачка.

Прицілювання

Точка прицілювання. На ранніх стадіях стрільби на мішень наноситься біла пляма. Ви завжди повинні цілитися в центр нижнього зрізу білої плями.

При ураженні цілей без білої плями ви повинні використовувати точку прицілювання, яка забезпечить попадання ваших куль в центр цілі.

У бою противника можна виявити по спалаху при роботі автомату, диму або руху.

При ураженні великої цілі, такої як, наприклад, жива огорожа, командир може визначити позицію або позиції противника. У кожному випадку ви повинні вибрати точку прицілювання, яка забезпечить ураження цілі.

Вітер та інші фактори впливають на траєкторію пострілу. Пам'ятаючи про це, вам, можливо, доведеться цілитися в сторону від центру мішені, а іноді, можливо, доведеться цілитися в сторону від мішені, щоб переконатися, що ви потрапили в ціль.

Суміщення 4 точок. Оскільки вам може знадобитися використовувати приціл, ви також повинні розуміти, як цілитися за допомогою цього прицілу.

Око: закрийте ліве око.

Цілик: Дивіться через центр цілику.

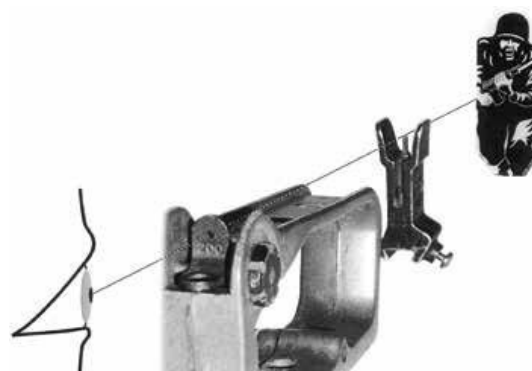
Мушка: розташуйте кінчик мушки в центрі цілику.

Переконайтеся, що мушка знаходиться у вертикальному положенні і ваш погляд сфокусований на ній.

Можливо, буде потрібно злегка повернути голову, щоб домогтися правильного вирівнювання прицілу. Як тільки вирівнювання досягнуто, важливо, щоб голова залишалася нерухомою.

Ціль: зосередьтеся на кінчику мушки. Встановіть мушку на вибрану вами точку прицілювання, щоб переконатися, що ваші кулі потраплять в ціль по центру мішені. Після коригування точки прицілювання, сама ціль стане розмитою. Під час процесу прицілювання / стрільби вам доведеться перемикаати фокус очей між прицілом і точкою прицілювання, щоб зберегти правильну картинку прицілювання. Дуже важливо повернутися до мушки безпосередньо перед пострілом.

Постріл

Якщо прийняти і застосувати 4 Принципи влучної стрільби, куля полетить у визначеному напрямку і потрапить в ціль.

Здійснення пострілу. Постріл повинен бути проведений без порушення прицілювання.

Для цього вогнева позиція і хватка на зброї повинні бути стійкими, а зброя повинна бути природним чином спрямована на ціль.

За умови, що ритм дихання контролюється і спусковий гачок натискається плавно (без ривків або здригань), постріл буде зроблений, і куля полетить без будь-яких надмірних рухів зброї.

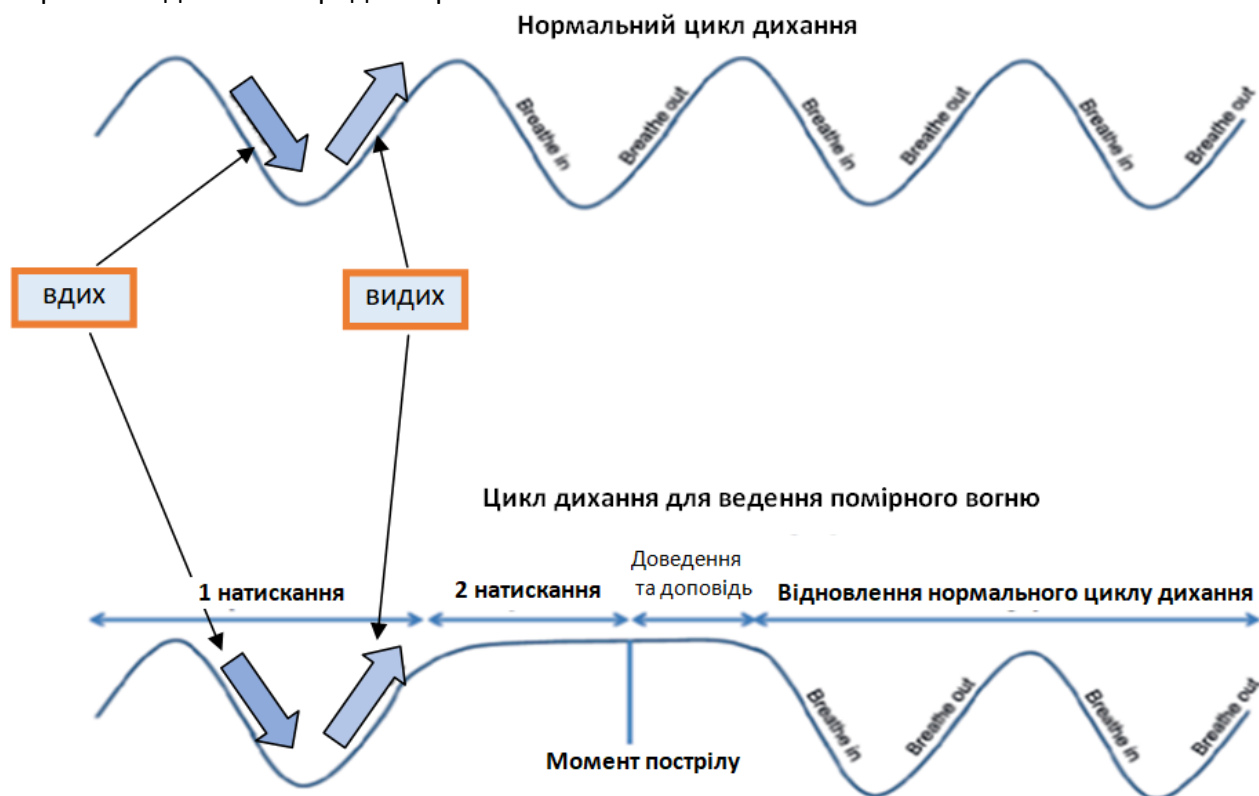
Контроль дихання. При стрільбі нам потрібно переконатися, що ми залишаємося абсолютно нерухомими, щоб переконатися, що покажчик прицілу знаходиться в правильному місці на мішені і залишається там до тих пір, поки не буде зроблений постріл. Ваш інструктор покаже вам, як це зробити на занятті, і ви можете практикувати, виконавши наступні дії:

- Зробіть кілька глибоких вдихів і видихів, які забезпечать вам достатню кількість кисню в крові. Це допомагає продовжити паузу в циклі.
- Видихніть нормально, без примусу, а потім затримайте дихання.

Це природна пауза в дихальному циклі, і ви повинні бути в змозі підтримувати її протягом декількох секунд, не вдихаючи.

Зверніть увагу, що під час паузи ви повинні залишатися нерухомим, що дозволяє зробити коректний постріл.

Через кілька секунд ви також помітите, що починаєте напружуватися. Якщо це відбувається при стрільбі, не натискайте на спусковий гачок, а зробіть пару вдихів, а потім знов затримайте дихання перед пострілом.

Спрацювання спускового гачка. Тепер, коли ви знаєте, як цілитися, ми готові розглянути управління спусковим гачком. Важливо, щоб ми робили це плавно і не змінюючи положення. Після того, як вам буде показано, як це зробити, ви повинні попрактикуватися в роботі зі спусковим гачком, виконавши наступні кроки:

- 1) Прицілюйтесь, як показано на малюнку, і зробіть пару глибоких вдихів і видихів. Мушка буде переміщатися під час вдихів.

- 2) Коли ви почнете видихати вдруге, натискайте на спусковий гачок до тих пір, поки не зустрінете опір; це називається проходженням першого натискання.
- 3) Тут ви повинні зупинити дихання, переконатися, що прицілювання вірне, і плавно натискаємо на спусковий гачок назад до кінця.
- 4) Переконайтеся, що тільки передня частина пальця стикається зі спусковим гачком, а інша частина не торкається його.
- 5) Як тільки спусковий гачок буде повністю відведений назад, утримуйте його протягом секунди, продовжуючи затримувати дихання.
- 6) Потім плавно відпустіть спусковий гачок і знову почніть дихати.

Це називається доведенням до кінця і гарантує, що зброя не зрушиться з місця до тих пір, поки куля не покине зброю.

Якщо ви відразу відпустите гачок, це може призвести до переміщення ствола, що називається зривом гачка.

Якщо ви вдихаєте занадто швидко, ви також можете вплинути на постріл, що може призвести до промаху.

Типи натискання спускового гачка. Існує два способи натискання на спусковий гачок, які залежать від типу стрільби, яку ми виконуємо. Вони полягають в наступному:

- 1) Короткотривале натискання на спусковий гачок використовується, коли у солдата є час, щоб відкрити помірний вогонь. Використовується описаний вище процес, на кожен постріл якого йде близько шести секунд. Ми використовуємо цей тип при напрацюванні купності стрільби, приведенні зброї до нормального бою і при застосуванні помірної швидкострільності. Темпи вогню будуть розглянуті пізніше.
- 2) Безперервна робота спускового гачка. Це використовується, коли у нас менше часу для стрільби, наприклад, по противнику, що входить і виходить з укриття, або для стрільби з більш високою швидкістю, відомої як швидкий вогонь. Весь процес прискорюється, видаляючи два початкових вдихи. При появі цілі ми швидко видихаємо, щоб забезпечити контроль дихання перед стрільбою. Важливо швидко прицілитися і переконатися, що після не забули виконати заходи після стрільби. Якщо стрільба швидка, робляться короткі швидкі вдихи, і ми стріляємо в певному ритмі, приблизно кожні дві секунди.

Доповідь. На тренуванні при стрільбі з використанням помірного темпу вогню вас попросять зробити доповідь. Ви повинні стежити за положенням мушки в момент пострілу.

Якщо ви вважаєте, що мушка під час здійснення пострілу знаходилася на цілі на правильному місці, то ви говорите *“правильно”*. Якщо ні, наприклад, якщо зброя зрушилась з місця, як тільки ви натиснули на гачок, ви повинні сказати *“неправильно”* і вказати, де знаходиться мушка при натисканні на спусковий гачок, наприклад, *“нижній правий (кут)”*. Кожен раз, коли ви стріляєте зі зброї, віддача призводить до переміщення мушки. Цього не можна уникнути, але рух завжди має бути однаковим. Якщо є похибка при одному пострілі, ви також повинні повідомити про це особі, яка записує ваші доповіді.

Положення для стрільби

Під час тактичних тренувань або завдань часто неможливо вражати цілі з положення лежачи через перешкоди або укриття в урбанізованій місцевості.

Бойові позиції дають військовослужбовцю можливість при необхідності підтримувати стабільну вогневу позицію і ефективно вражати противника.

Положення для стрільби з коліна. Положення з коліна можна швидко і легко прийняти, особливо при просуванні вперед. Його найкраще використовувати при використанні низького укриття. Він забезпечує достатню стабільність при правильному застосуванні і може підтримуватися протягом досить тривалих періодів часу.

Положення для стрільби сидячи. Положення сидячи застосовується при стрільбі з ухилу вперед, з низького укриття, із засідки або по рухомих цілях на коротких дистанціях. Є дві позиції, які ви можете прийняти в залежності від особистих уподобань.

Положення для стрільби навпочіпки. Положення навпочіпки є корисною альтернативою положенню на колінах і з практикою може бути застосовано швидше. Стріляючому, можливо, доведеться прийняти позицію, відповідну його статури.

Положення для стрільби стоячи. Положення стоячи використовується при стрільбі з окопу або по цілям, що рухаються під час просування до контакту. Зазвичай це буде початкова вогнева позиція для бою. При прийнятті заходів з укриття або ухилення буде прийнята інша позиція.

Використання укриття

1) Захист і укриття від сторонніх очей.

Стріляйте з правої сторони укриття, щоб представляти меншу мішень для противника, а якщо укриття вузьке, встаньте прямо за ним і тримайте ноги разом.

Якщо можливо, стріляйте через укриття, а не поверх нього, приберіть кілька цеглин на рівні землі і стріляйте через стіну. При стрільбі зсередини будівлі тримайтеся в тіні

Укриття від сторонніх очей не є куленепробивним, якщо за вами спостерігають. Уникайте ізоляції і завжди продумуйте маршрути підходу і виходу з позиції.

2) Вільне використання зброї і гранат.

- а) Виберіть найбільш підходящу позицію для стрільби, зокрема, прийміть положення на колінах або навпочіпки на короткий час, якщо залишатися довше, то краще прийняти положення сидячи.
- б) Щоб уникнути травм або осічок слід уникати перешкод зі сторони викидача.

3) Безперешкодний вид на траєкторію пострілу.

- а) Необхідність у безперешкодному огляді місцевості має важливе значення для всіх позицій, щоб комбінувати огляд з захистом, тримайтеся якомога ближче до вершини насипу або гребня.

- b) Через обмежене поле зору оптичного прицілу перед стрільбою огляньте приціл і перевірте, чи немає дружніх сил в безпосередній близькості зліва і праворуч від лінії вогню.

4) Стійкість обраної позиції.

- a) Прийміть положення для стрільби, які раніше вивчили, відповідно до конкретного укриття, наприклад, використовуйте кут траншеї з положення лежачи.
- b) Завжди намагайтеся спиратися передпліччям, тильною стороною долоні або рукояткою на укриття. Не спирайте ствол на землю, так як це призведе до зміщення прицілу.

Влучна стрільба

Точка прицілювання (ТП) – точка на мішені, в яку ви повинні цілитися.

Контрольна точка при приведенні зброї до нормального бою (КТ) – це точка на мішені, куди повинні потрапляти кулі. Відстань і напрямок між ТП і КТ будуть залежати від зброї, системи прицілювання і дальності, з якою ви стріляєте.

Індивідуальна контрольна точка для індивідуального приведення зброї до нормального бою (ІКТ) – як тільки зброя була приведена до нормального бою, для запису ПКТ використовується коліматор стрілецької зброї. Це вимірювання потім може бути використано для перевірки того, що зброя все ще пристріляна, як частина підготовки зброї до стрільби.

Група – кілька пострілів (не менше 3), випущених по одній точці прицілювання з однієї і тієї ж позиції.

Середня точка влучання (СТВ) – центр влучання групи пострілів при приведенні зброї до нормального бою.

Прицілювання

Цілі на відстані. Коли солдат зможе досягти задовільного рівня купності стрільби і приведе свою зброю до нормального бою, він перейде до стрільби по інших видах цілей. У цих цілей більше не буде прицільних плям, але вони будуть накладатися на екрани спостереження.

Екрани в кінцевому підсумку будуть зняті, і солдат зіткнеться тільки зі звичайною ціллю.

Прицілювання (рівне і протилежне). Якщо куля не потрапляє в ціль, стрілець повинен застосувати *“рівне і протилежне”* прицілювання до вихідної точки прицілювання, тобто якщо куля б'є занизько і вліво, стрілок повинен скорегувати свою точку прицілювання на рівну величину вище і вправо.

Зміни в налаштування прицілу на дальність (якщо відстань додана, оновіть відповідно до нових налаштувань прицілу).

Поправки тільки на висоту можуть бути скориговані шляхом зміни налаштування дальності або зображення прицілу на дальності.

Тренування на покращення прицілювання

У разі постійного промаху по цілі без видимого ураження цілі виконайте наступні дії:

- 1) Цільтеся в основу мішені і корегуйте точку прицілювання дивлячись на точку ураження мішені кулею. Продовжуйте цілитися нижче і стріляти до тих пір, поки не буде помічене влучання в ціль. Стрілець повинен постійно застосовувати концепцію *“Рівного і протилежного”*, як тільки точку прицілювання було визначено.
- 2) При зміні точки прицілювання переконайтеся, що бачите що вірно зводите приціл, мушку і зображення цілі, і воно не змінюється з кожним прицілюванням.

Вплив вітру на траєкторію кулі такий:

- 1) Тільки вітер, що дме поперек фронту на дальності більше 100 метрів, змусить кулю значно відхилитися. Щоб врахувати це, цільтеся проти вітру: напрямом вітру можна визначити по його впливу на обличчя, дерева, пил і дим. Величина, на яку ви відхилюєтесь від початкової точки прицілу, визначається силою вітру:
- 2) Невеликий вітерець можна помітити на кущах і тонких гілках дерев та може чітко відчуватися на обличчі. Це призвело б до того, що прапори на стрільбищі майоріли б приблизно на половину.

Сильний вітер робить помітний вплив на верхівки дерев і піднімає пил з сухої землі. Прапори на стрільбищі будуть майоріти прямо.

У вітряну погоду на відстанях більше 100 метрів слід використовувати наступні точки прицілювання щодо цілей, показаних на малюнку 11, при помірному вітрі (16 км/год) і сильному вітрі (32 км/год).

Помірний вітер, ціль на відстань 200 метрів. Точка прицілювання знаходиться між центром і правим (лівим) зрізом мішені:

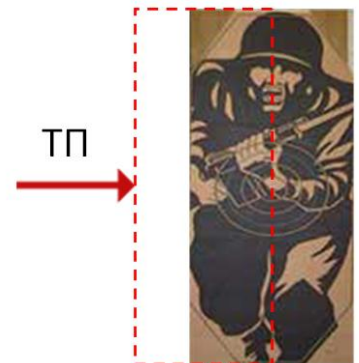
Сильний вітер, ціль на відстані 200 метрів. Точка прицілювання – правий (лівий) зріз мішені:

Помірний вітер, ціль на відстані 300 метрів. Точка прицілювання – правий (лівий) зріз мішені:

Сильний вітер, ціль на відстані 300 метрів. Точка прицілювання буде винесена на ширину однієї фігури цілі від центру цілі, в сторону – праву чи ліву – звідки дме вітер.

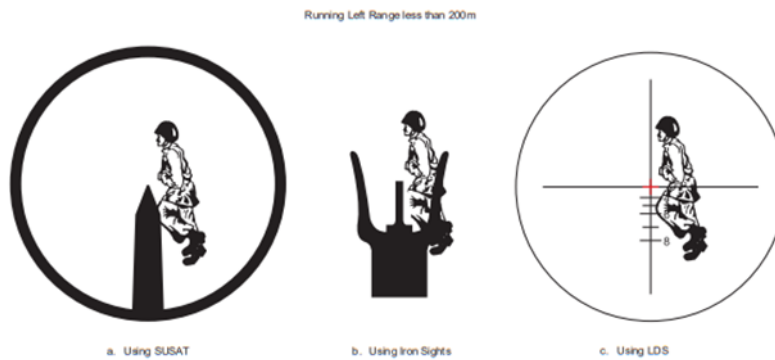

Стрільба по рухомим цілям

Багато пострілів, під час виконання завдань, будуть проводитися з коротких дистанцій по рухомих цілях, деякі з яких будуть перетинати лінію фронту. Противник буде швидко переміщатися від укриття до укриття і буде намагатися перебувати в зоні ураження протягом якомога коротшого часу. Тому військовослужбовець повинен навчитися передбачати рух противника, робити припущення і використовувати методи їх застосування з будь-якої вогневої позиції. Положення стоячи або з коліна будуть найбільш ефективні на складній місцевості, під час просування вперед і в атаці. Солдат повинен розуміти, що швидка реакція і точна стрільба необхідні при ураженні рухомих цілей, оскільки це часта практика для досягнення і підтримки необхідного високого рівня майстерності.

Поправки на рухомі цілі. Коли проводиться постріл по рухомій цілі, ціль продовжує рухатися під час польоту кулі. Щоб перекрити цей рух, необхідно цілитися перед мішенню, інакше постріли будуть падати позаду неї. Це націлювання вперед, щоб передбачити рух цілі, відоме як випередження.

- 1) Необхідна кількість пострілів буде залежати від швидкості, дальності і напрямку руху. Людині, що біжить, потрібно більше *“випередження”*, ніж людині, що йде пішки. Для цілі, що рухається навскіс по фронту, необхідно менше *“випередження”*, ніж для цілі яка рухається прямо, а для цілі, що рухається в лоб або в сторону від стрільця, взагалі не потребує випередження. Отже, чим далі знаходиться ціль, тим більше *“випередження”* потрібно для її переміщення.

- 2) Солдати повинні навчитися *“відчувати”* правильний *“напрямок”*, необхідний для ураження рухомих цілей в різних умовах. Тільки шляхом частої практики можна досягти майстерності.
- 3) Цілі на великій дистанції, як правило, важче вражати, і якщо вони знаходяться на відстані більше 300 метрів, стрільцям, які використовують механічні приціли, доведеться цілитися вище, ніж зазвичай. Стрільцям з оптичними прицілами може знадобитися збільшити дальність стрільби, але зберегти нормальну висоту.
- 4) Автоматичний вогонь може бути використаний проти цілей, що представляють собою скупчення, особливо на більш коротких дистанціях.

Способи ураження цілей які рухаються в різних напрямках. Цілі які рухаються по фронту від стрільця уражаються коли правильне *“випередження”* або точка прицілювання була застосована до цілі. Існує два методи ураження рухомих цілей: супроводження і засідка.

Метод супроводження. Стрілець супроводжує рух цілі і з меншою ймовірністю промахнеться. Вся верхня частина тіла повертається від талії, тому, крім як при стрільбі на великі дистанції, неможливо легко використовувати цей метод при стрільбі з положення з коліна або сидячи. Положення стоячи забезпечує найбільшу свободу рухів. Метод відстеження складається з трьох етапів:

- a) Підготовка. Визначення та захоплення цілі в приціл. При появі цілі виходите з положення готовності, встановіть автомат так, щоб ціль потрапила в поле зору прицільного пристрою, і продовжуйте нахилити тіло в напрямку до цілі
- b) Відстеження. Перемістіть мушку наперед цілі, візьміть правильне упередження з урахуванням швидкості, відстані та напрямку руху цілі та продовжуйте супроводжувати та коригувати точку прицілювання.
- c) Постріл і ведення цілі. Зробіть постріл плавно і, не перевіряючи ураження цілі, продовжуйте супроводжувати ціль, в готовності до другого або наступних пострілів. Продовження супроводу цілі (продовження руху корпусу) запобігає звалюванню прицілу за ціль під час пострілу.

Незважаючи на те, що опис складається з трьох етапів, вся послідовність повинна бути розроблена таким чином, щоб вона перетворилася на одну плавну дію. Якщо ситуація/укриття диктує, що метод супроводження використовується з положення з коліна або сидячи, лікті піднімаються з колін, а спина випрямляється, щоб стрілець міг повертати корпус тіла, щоб відстежувати ціль.

Метод засідки. Цей метод використовується, коли важко рухатись за ціллю, тобто в положенні лежачи або сидячи з опорою на обидва лікті.

- Виберіть точку прицілювання перед ціллю.
- Наведіть прицільний пристрій
- Почніть вести вогонь до того, як ціль досягне обраної точки прицілювання.
- Продовжуйте стріляти до тих пір, поки ціль не буде вражена, не впаде на землю або обрана точка прицілювання не виявиться позаду цілі.

Техніка "помпова рушниця"

Умови виконання завдання можуть не дозволити військовослужбовцю вчасно скористатися прицілом. У цій ситуації слід використовувати техніку "стрільби з помпової рушниці", тобто обидва ока відкриті, голова піднята, а ліва рука сильно висунута вперед, при цьому вказівний палець витягнутий і природним чином спрямований на ціль. Зосередьтесь на цілі, а не на лінії ствола, і ведіть вогонь. Цей метод може бути ефективний на відстані до 150 метрів.

Визначення дальностей за допомогою прицільних пристроїв автомата

Для визначення криючої величини мушки (прорізу прицілу) можна скористатися формулою:

де: К – криюча величина мушки (прорізу прицілу) у мм;

Д – дальність до цілі у мм;

Р – розмір мушки автомата (2 мм);

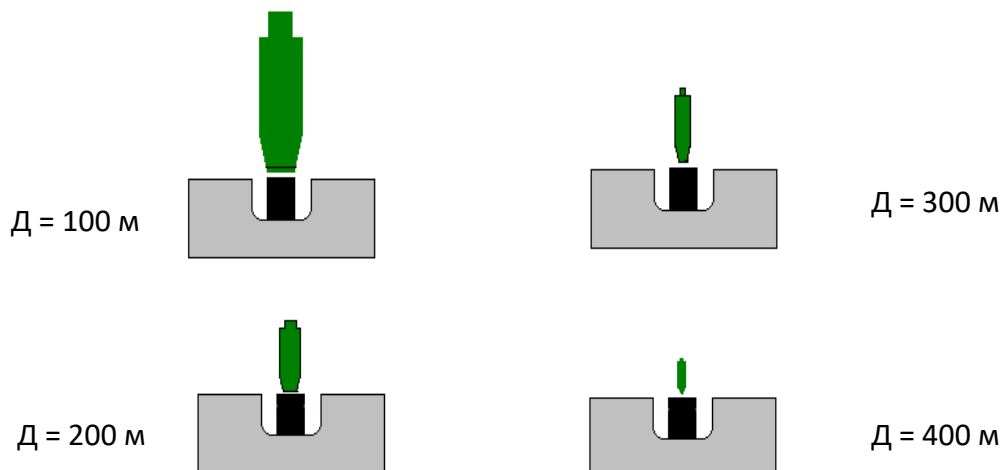
С – відстань від ока до вершини мушки (прорізу прицілу) у мм.

$$K = \frac{D \times P}{S}$$

Крюча величина мушки автомата на дальності 100 метрів буде дорівнювати 303 мм (для зручності вимірів криючу величину ($K = \frac{100000 \times 2}{660}$) мушки АК рахують як пів фігури людини - 25 см).

На інші дальності криюча величина мушки (прорізу) буде більша одержаної в стільки раз, в скільки разів дальність до цілі більше за 100 м. Наприклад, на 400 м криюча величина мушки складатиме 1,2 м або, наприклад, 2,5 грудної фігури. Так само розраховуються криючі величини мушки іншої зброї.

Крюча величини АК	Відстань в метрах									
	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000
Крюча величина в метрах										
Товщина мушки	0,3	0,6	0,9	1,2	1,5	1,8	2,1	2,4	2,7	3,0
Ширина прорізу	0,6	1,2	1,8	2,4	3,0	3,6	4,2	4,8	5,4	6,0

Ближній бій

Під час операцій досить імовірно, що піхотинці будуть вступати в бій і знищувати противника з дуже близької відстані. Життєво важливо, щоб кожен військовослужбовець був навчений правильним прийомам ведення ближнього бою.

Положення у ближньому бою:

- а) Активні дії. Закріпіть багнети, якщо очікується рукопашний бій.
- б) Підготовка. Якщо є додаткова зброя і очікується ближній бій, ремінь основної зброї повинен бути перекинутий на протилежний від звичайного боку. Кобура для додаткової зброї повинна бути в готовності до швидкого відкривання.
- в) Позиція. Прийміть положення готовності і переконайтеся, що перемикач вогню встановлений в положення "R".
- г) Близький бій. Якщо очікується близький бій, то положення тіла слід змінити наступним чином:
 - Положення тіла. Розташуйте тіло так, щоб передня пластина бронежилету була повністю в напрямку противника.
 - Положення ніг. Поставте ноги на ширині плечей. Зігніть ноги, щоб зберегти рівновагу, і злегка нахиліться вперед, щоб поглинути віддачу від зброї.
 - Положення прикладу. Якщо можливо, прийміть нормальне положення прикладу. При носінні бронежилета приклад щільно прилягає до пластини між плечем і грудиною. Положення зброї повинно бути достатньо високим, щоб використовувати EBS (приціл з червоною крапкою, якщо він наявний).
 - Ліва рука. Нею можна триматись за нижню частину рукоятки переносу вогню повний кулачним хватом, як це показувалося раніше, або додатково утримувати вказівним пальцем лівої руки, розташованим уздовж цівки, спрямувавши його на ціль, для того щоб інтуїтивно пришвидшити процес прицілювання.
 - Лівий лікоть. Він розташований під зброєю, щоб запобігти потраплянню в близькі предмети.
 - Права рука. Права рука залишається керуючою рукою і тримає пістолетну рукоятку.
 - Правий лікоть. Правий лікоть зігнутий.
 - Положення голови. Голова повинна залишатися у вертикальному положенні, щоб забезпечити чітке бачення і усвідомлення загрози.

Спостереження і дихання. Очі повинні залишатися відкритими протягом усього бою, щоб підтримувати ситуаційну обізнаність. Щоб підтримувати стабільне положення при близькому бої, стрілець повинен розслабити тіло і глибоко дихати, щоб насичувати киснем групи м'язів. Це означатиме, що при появі цілі хватка на автоматі і прицілювання можуть бути стабільними протягом більш тривалих періодів часу.

Прицілювання в упор. Прицілюйтеся за допомогою оптичного прицілу або EBS (приціл з червоною крапкою, якщо він видається). використовуйтеся так, як було зазначено раніше. Час не повинен бути витрачений даремно на досягнення коректної точки прицілювання. Наступні точки прицілювання повинні використовуватися на тілі людини з близької відстані:

- 1) Тулуб. Це звичайна точка прицілювання. Цільтеся в центр грудної клітини (сонячне сплетіння).
- 2) Голова. Ця точка використовується, якщо противник захищений бронежилетом. Якщо ціль знаходиться спереду, цільтеся в уявну букву "Т", що складається із з'єднання очей і кінчика носа. Якщо ціль знаходиться збоку, цільтеся в вухо. Якщо ціль повернута спиною, цільтеся в основу черепа.

Ведення вогню з лівого боку укриття. Досвід проведення операцій виявив необхідність ведення вогню з лівого плеча при веденні бойових дій в зонах обмеженого доступу. Здатність максимально використовувати укриття зменшує частину тіла, яке стрілець виставляє противнику під час ближнього бою.

Контроль за витратою боєприпасів

При веденні вогню важливим моментом є облік боєприпасів, інакше в самий несподіваний момент можливо опинитися без набоїв проти озброєного противника. Іноді військовослужбовці роблять проріз вздовж магазину, щоб контролювати витрату боєприпасів. Недоліком даного варіанту є швидке забруднення магазину, що може призвести до затримок або повної відмови зброї при веденні вогню.

Наступний метод неодноразово підтверджував свою ефективність. В кінці магазину зарядити 3-5 патронів з трасуючою кулею так, щоб після них залишилося ще 3-5 патронів зі звичайною кулею. Коли ви будете вести вогонь і побачите, що пішли *"трассери"*, це стане для вас сигналом – приготуватися до перезарядки, але в запасі у вас ще є 3-5 патронів для останньої черги.

При русі на техніці, патрулюванні і тому подібних ситуаціях бажано, щоб перший магазин був заряджений патронами з трасуючими кулями. У разі необхідності відкрити вогонь, наприклад, при раптовому зіткненні з противником, це дає:

- вся група миттєво визначає, куди необхідно вести вогонь ;
- можливість швидкого коригування вогню;
- додаткове психологічний вплив на противника (він не лише чує а ще і бачить як кулі летять в його напрямку). Крім того, при діях в умовах обмеженої видимості у противника може створитися враження, що він зіткнувся з більш значною групою, оскільки традиційно *"трассери"* заряджаються через 3-5 звичайних патронів.

Догляд за зброєю

Високотемпературні, сухі, піщані або пилові умови

При помірній температурі:

- 1) Перед початком виконання завдання.
 - а) Магазины повинні бути заповнені тільки 25 патронами. Ремені з боєприпасами слід, по можливості, носити у виданих патронташах.
 - б) Накладка від пилу (якщо вона встановлена) повинна бути закрита.

- с) Зброя повинна бути очищена і рясно змащена маслом ОХ24 всередині в місцях, зазначених на рис. 1 і 2. Зовні зброя має бути піддана вичищена насухо.
- д) При діях на вертольоті будьте обережні, захищаючи отвір викидача від піску або пилу.

2) На завданнях з близьким контактом з противником.

Автомат. Під час будь-якого затишшя першочерговим завданням є змащення внутрішніх компонентів зброї, щоб забезпечити його працездатність. Якщо дозволяє час, необхідно повністю слідувати наведеної нижче послідовності дій. Якщо час обмежений, то мінімум, який необхідно виконати, - це підпункти (а), (b), (е) і (f).

- а) Розрядити (за вказівкою), звести затвор зброї, натиснути на стопор який триматиме затвор відкритим.
- b) Використовуючи приладдя для чистки ствола та ОХ24, очистіть і рясно змастіть камору ствола, патронник, торцеву поверхню затвора і опорні поверхні затворної рами.
- с) Зніміть ствольну накладку. Протягніть змащену ганчірку через ствол. Дозвольте робочим частинам рухатися. Встановіть на місце ствольну накладку.
- д) При розряджанні дайте робочим частинам кілька разів пройтися назад і вперед, щоб розподілити мастило.
- е) Нанесіть трохи мастила на накладку від пилу та на напрямні частини і поворотну пружину.
- f) Перезарядіть зброю, якщо не заряджена.

Зверніть увагу. Газова втулка, газовий циліндр і газовий блок не потребують чищення і змащення, якщо тільки не було зроблено багато пострілів (близько 900). Якщо час обмежений, очистіть в наступному порядку: газову втулку, газовий циліндр, поршень і пружину, газовий блок.

ПКМ/РПК. Під час будь-якого затишшя першочерговим завданням є мастило внутрішніх компонентів зброї наступним чином:

- а) Розрядіть (за вказівкою), залишивши верхню кришку відкритою.
- b) Рясно змастіть поворотну пружину, затвор, напрямні частини, патронник і механізм подачі.
- с) При розряджанні дайте робочим частинам кілька разів пройтися взад і вперед, щоб розподілити мастило.
- д) Перезарядіть зброю, якщо не заряджена.
При першій-ліпшій можливості робочі частини слід відводити назад, щоб дозволити прохолодному повітрю циркулювати через патронник і ствол.

3) ВОП або патрульна база. При помірній температурі:

- а) Магазины слід розряджати по одному, знімати і чистити. Ремені слід протерти і видалити весь пісок/пил.
- b) Переконайтеся, що вся мастило з зовнішньої сторони зброї стерто.

4) Територія бази. При помірній температурі:

- а) Всі зовнішні поверхні повинні бути ретельно очищені насухо і видалені всі сліди мастила.
- b) Рясно змастіть внутрішню поверхню, як показано на рис. 1 і 2. Використовуйте мастило ОХ24, яка забезпечить плавний хід деталей при температурі до +60°C.
- с) Магазины повинні бути очищені насухо зовні та всередині.

5) Затримки. При помірній температурі. Якщо відбувається накопичення піску/пилу:

- a) Автомат. Звести затвор зброї, замкнути утримує відкриту засувку і рясно змастити Подовжувач ствола і патронник. Вставте шомпол для очищення ствола і поверніть. Нанесіть більше мастила на напрямні рейки, робочі частини, продовжуйте ведення вогню.
- b) ПКМ/РПК. Розрядіть, зведіть затвор, рясно нанесіть мастило на затвор, заблокуйте поворотні пружини і патронник. Використовуйте ганчірку/щітку, щоб очистити пісок/пил. Нанесіть більше мастила, рухайте робочі частини вперед, заряджайте, продовжуйте випал.

Низькотемпературні і екстремальні холодні умови

При помірній температурі:

- 1) Перед початком виконання завдання.
 - a) Видаліть всі сліди вологи з зброї. Особливу увагу слід приділити екстрактору та викидачу, також іншим дрібним деталям.
 - b) Зброя повинна бути очищена і рясно змащена маслом ОХ24 всередині в місцях, зазначених на рис. 1 і 2. ОХ24 забезпечить мастило при температурі до – 55°C.
 - c) Дульний зріз має бути закритий. Пилозахисна накладка (якщо вона встановлена) також повинна бути постійно закрита.
 - d) Ремені з боєприпасами слід, по можливості, носити у виданих патронташах.
- 2) На завданнях з близьким контактом з противником при помірній температурі:
 - a) Автомат. Легке обмерзання можна усунути, розрядивши і висушивши зброю (кілька разів вручну повернувши механізм). Потім слід рясно нанести мастило ОХ24 на відповідні деталі. Якщо пилозахисний кожух намертво закрився і якщо його не зняти перед пострілом, він не спрацює, коли рукоятка зведення вдарить по ньому, що призведе до зупинки або поломки кожуха і, можливо, також зашкодить іншій частини зброї.
 - b) ПКМ/РПК. Легке обмерзання можна усунути, розрядивши і висушивши зброю (кілька разів вручну повернувши механізм). Намагайтеся тримати ремені подалі від снігу.
 - c) Використовуйте будь-яку можливість, щоб струсити сніг з зброї. По можливості зберігайте зброю у валізах якомога довше.
- 3) ВОП або патрульна база. При помірній температурі:
 - a) Магазили слід розряджати по одному, знімати і чистити. Боєприпаси повинні бути висушені. Ремені повинні бути очищені від снігу / льоду і витерті насухо.
 - b) Переконайтеся, що вся мастило з зовнішньої сторони зброї стерто.
- 4) Затримки. Що стосується помірного клімату. Якщо через замерзання будь-яких рухомих частин, які неможливо звільнити вручну або які не будуть працювати вільно:
 - a) Під час навчань і, коли це практично можливо, під час бойових завдань, зброю слід віднести в тепле місце і розморозити. Необхідно видалити всю вологу і повторно нанести мастило ОХ24.
 - b) При надзвичайній ситуації можна використовувати лігроїн економно для видалення льоду тільки з заморожених компонентів. ОБЕРЕЖНО будьте обережні при

використанні. Не допускайте його контакту з вашою шкірою, це може привести до обмороження. Не використовуйте поблизу відкритого вогню. Не вдихайте пари.

с) Автомат.

- Затворна/казенна частина.

Обережно нанесіть лігроїн на бічну частину затворної рами, утримуючи дульним зрізом вниз. Залиште на кілька секунд і спробуйте порухати частини вручну.

Якщо зброя залишається в замороженому стані, вийміть магазин (якщо магазин примерз до зброї, економно використовуйте лігроїн, щоб звільнити його), тримайте зброю так, щоб корпус магазину був звернений вгору, економно нанесіть газолін на нижню сторону затворної рами. Тримайте зброю спрямованим вниз під кутом 800 Міл (45⁰), так як це дозволить лігроїну просочитися в подовжувач ствола, через кілька секунд спробуйте пересмикнути затвор. Продовжуйте повторювати цю дію до тих пір, поки затвор не буде працювати вільно. Повторно змастіть, перезарядіть, зведіть затворну раму і продовжуйте дію.

- Спусковий гачок.

Якщо при спробі натиснути на спусковий гачок він не зрушиться з місця або при натисканні курок не спрацює, тримайте зброю спрямованим в безпечному напрямку.

Акуратно нанесіть лігроїн через проріз рукоятки зведення. Через кілька секунд спробуйте натиснути на спусковий гачок. Якщо механізм працює, буде зроблений постріл.

Якщо вищевказані дії не усунуть проблему, зброю необхідно розрядити, видалити мастило і нанести лігроїн безпосередньо на заморожені частини.

- Зовнішні частини. Якщо зовнішні частини зброї, такі як запобіжник, важіль перемикачів режимів вогню, кнопка скиду магазину, приціл або барабан ПСО-1, виходять з ладу через обмерзання, економно наносите безпосередньо на деталі лігроїн, щоб розчинити лід і повернути заморожені частини в робочий стан.

д) ПКМ/РПК.

- Відкрийте верхню кришку (якщо вона замерзла, обережно використовуйте лігроїн, щоб розморозити її), зніміть ремінь.

- Економно нанесіть лігроїн на задню частину затвора і поворотного механізму. Тримайте зброю рівно, так як це дозволить речовині просочитися в область поворотної пружини і спускового механізму. Через кілька секунд спробуйте натиснути на спусковий гачок. Висушіть зброю до тих пір, поки робочі частини не почнуть працювати вільно. Повторно змастіть, перезарядіть, зведіть затворну раму і продовжуйте дію.

Жаркі, вологі умови

При помірній температурі:

1) Перед початком виконання завдання.

- Магазини повинні бути змащені зсередини, а боєприпаси повинні бути витерті насухо перед заповненням магазинів.
- Накладка від пилу (якщо вона встановлена) повинна бути закрита.

- с) Зброя повинна бути очищена і рясно змащена маслом ОХ24 всередині в місцях, зазначених на рис. 1 і 2. Зовні зброя має бути злегка змазано. ОХ24 забезпечить змащення робочих частин і містить консервант, який зменшить появу іржі.
- 2) На завданнях з близьким контактом з противником При помірній температурі:
 - а) Періодично витирайте вологу з зовнішніх поверхонь і повторно змащуйте внутрішню і зовнішню частини.
 - б) При використанні оптики лінзи можуть запітніти від конденсату. Його можна швидко очистити за допомогою сухої ганчірки, хоча з часом це призведе до розмазування. При першій-ліпшій можливості робочі частини слід відводити назад, щоб дозволити прохолодному повітрю циркулювати через патронник і ствол.
 - 3) ВОП або патрульна база. При помірній температурі:
 - а) Магазили слід розряджати по одному, знімати і чистити. Боєприпаси повинні бути висушені. Ремені слід витерти насухо.
 - б) Витріть всі зовнішні поверхні насухо і повторно змастіть.
 - 4) Територія бази. При помірній температурі:
 - а) Злегка змастіть зовнішні поверхні.
 - б) Рясно змастіть внутрішню поверхню за допомогою мастила ОХ24, яке забезпечить змащення при температурі до +60°C.
 - с) Огляньте закриті частини затвора і затворної рами, верхньої і нижньої частини ствольної коробки і патронника/стволу на наявність іржі. Також зверніть пильну увагу на підпружинені фіксатори на гвинтівці.
 - д) Видаліть всю поверхневу іржу з зовнішньої сторони зброї за допомогою ганчірки, змоченої в ОХ24. Не використовуйте абразивні матеріали, так як це призведе до видалення захисного покриття з зброї і посилить корозію зброї.
 - 5) Затримки. При помірній температурі:
 - а) Автомат. Зведіть затворну раму зброї, замкніть її в задньому крайньому положенні за допомогою фіксатора і рясно змастіть ствол і патронник. Вставте шомпол для очищення ствола і поверніть. Нанесіть більше мастила на напрямні рейки, робочі частини, продовжуйте ведення вогню.
 - б) ПКМ/РПК. Розрядіть, рясно нанесіть мастило на затвор, поворотні пружини і патронник. Використовуйте ганчірку/щітку, щоб очистити від бруду. Нанесіть більше мастила, зарядіть, продовжуйте стріляти.

Тактико-технічні характеристики основних зразків зброї (озброєння)

Основи безпеки поводження зі зброєю:

- 1) Зброю треба завжди вважати зарядженою.
- 2) Зброю треба направляти тільки в ту сторону, куди плануєте стріляти.
- 3) Завжди перевіряйте, що знаходиться за мішенню.
- 4) Поки не готові стріляти – тримайте палець подалі від спускового гачка.

7.62 мм АКМ

Найменування	АКМ
Призначення	Знищ. ж/сили, ураж в/засобів
Калібр	7.62 мм.
Прицільна дальність стр.	1000м.
Дальність пр.. пострілу	350 -525 м.
Початкова швидкість	715м/сек.
Маса зразка	3.6 кг.
Гранична дальн. постр.	3000 м.
Убивча дальн. кулі	1500 м.
Пробивна дія кулі	---
Темп стрільби	600 п/хв.
Бойова скорострільність	Од. 40, авт. 100 п/хв.
Ємкість магазину	30

1. Ствол зі ствольною коробкою, прикладом та пістолетною рукояткою
2. Кришка ствольної коробки
3. Затворна рама із газовим поршнем
4. Затвор
5. Зворотна пружина
6. Газова трубка зі ствольною накладкою
7. Цівка
8. Магазин
9. Шомпол

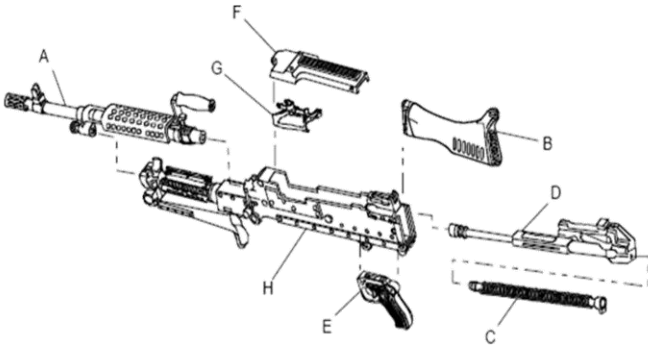
12.7 мм Кулемет М2 (НМГ)

Вага кулемета	38,10 кг
Вага ствола	11,79 кг
Довжина кулемета	165,43 см
Довжина ствола	114,30 см
Кількість нарізів	8
Початкова швидкість кулі	929,64 м/сек
Максимальна дальність стрільби	6767 м
Ефективна дальність стрільби	1828 м
Калібр	12,7 x 99 мм
Бойова швидкострільність:	
одиначний	12 - 15 постр/хв
автоматичний	40 постр/хв
Темп стрільби	450 – 600 постр/хв
Місткість коробка	100 шт

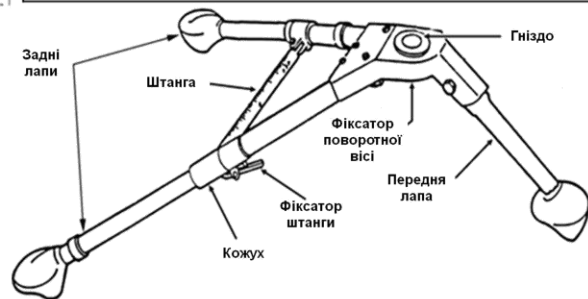

7.62 мм Кулемет M240B (GPMG)

A.	Ствол
B.	Приклад
C.	Зворотна пружина
D.	Затворна рама з газовим поршнем
E.	Пістолетна рукоятка
F.	Кришка ствольної коробки
G.	Приймач
H.	Ствольна коробка

Вага:	
кулемет	12,4 кг
станок	9,1 кг
Довжина	1232 мм
Калібр	7,62×51 мм НАТО
Початкова швидкість кулі	853 м/с
Прицільна дальність стрільби	1800 м
Дальність прямого пострілу	600 м
Дальність на якій зберігається убивча сила кулі	3725 м
Вага коробка на 100 набоїв	3,2 кг
Боекомплект	400 набоїв
Темп стрільби:	
Ефективний (черга 6-9 постр. з перервою 4-5 с = заміна ствола кожні 10 хв)	100 постр. за хв
Швидкий (черга 6-9 постр. з перервою 2-3 с = заміна ствола кожні 2 хв)	200 постр. за хв
Безперервний (заміна ствола кожну хвилину)	650-950 постр. за хв

5.56x45 мм AR-M9F

Найменування	AR-M9F
Призначення	Знищ. ж/сили, ураж в/засобів
Калібр	5.56x45 мм НАТО
Маса	3,85 кг
Довжина ствола	415 мм
Довжина з пристебнутим прикладом	720 мм
Початкова швидкість кулі	870 м/с
Темп стрільби	600 п/хв
Бойова скорострільність	Од – 40 Авт – 100
Прицільна дальність стрільби	800 м
Убивча дальність кулі	1350 м
Живучість ствола	15 000 пострілів
Ємність магазину	30 (20)

1. Ствол зі ствольною коробкою, прикладом та пістолетною рукояткою
2. Кришка ствольної коробки
3. Затворна рама із газовим поршнем
4. Затвор
5. Зворотна пружина
6. Газова трубка зі ствольною накладкою
7. Цівка
8. Магазин
9. Шомпол
10. Дульне гальмо пристрій-компенсатор

5.45 мм АК, АКС

Комплект автомата

Багнет-ніж
Ремінь
Сумка для магазинів; для АКС-74 - чохол з кишенею для магазину
Приладдя (шомпол, протирачка, йоржик, викрутка, вибивач, пенал, олівниця, обіймці і перехідник)

Основні бойові властивості

Калібр, мм	5,45
Вага (без багнета-ножа і набоїв), кг	3,3/3,2
Бойова швидкостріальність, пострілів/хв.:	
поодичними	40
чергами	100
Темп стрільня, пострілів/хв.	600
Початкова швидкість кулі, м/с	900
Мірнікова дальність, м	1000
Дальність прямого пострілу, м:	
по грудній цілі	440
по рухомій цілі	625
Місткість магазину, набоїв	30

Основні частини і механізми

Цівка із цівковою скринькою, націльним пристроєм, прикладом і пістолетною ручкою

5,45-мм набій і кулі

5.45 мм РПК

Основні бойові властивості

Калібр, мм	5,45
Вага, кг:	
з магазином	5,0/5,15
із спорядженим магазином	5,46/5,61
Бойова швидкостріальність, постр./хв.	
поодичними	50
чергами	150
Темп стрільня, постр./хв.	600
Початкова швидкість кулі, м/с	960
Мірнікова дальність, м	1000
Дальність прямого пострілу, м:	
по грудній цілі	460
по рухомій цілі	640
Місткість магазину, набоїв	45

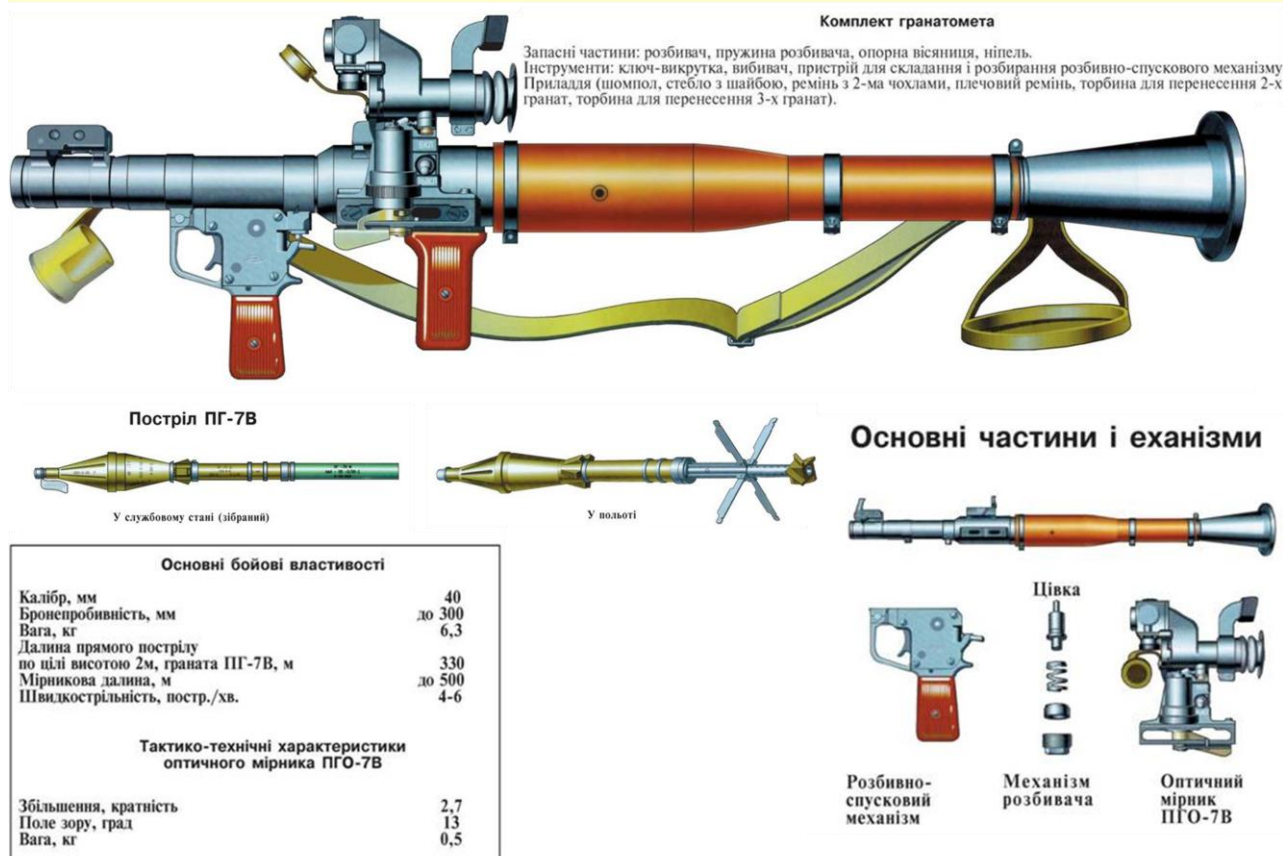

Основні частини і механізми

Цівка із цівковою скринькою, націльним пристроєм, прикладом і пістолетною ручкою

40 мм Ручний протитанковий гранатомет РПГ-7В

Ручні осколочні гранати

РГД-5

Ф-1

РГН

РГО

Основні бойові властивості ручних відламкових гранат

	РГД-5	Ф-1	РГН	РГО
Тип гранати	Наступальна	Оборонна	Наступальна	Оборонна
Вага гранати, г	310	600	310	530
Вага розривного заряду, г	110	60	114	92
Тип запальника	УЗРГМ (дистанційний)	УЗРГМ (дистанційний)	УДЗ (ударно-дистанційний)	УДЗ (ударно-дистанційний)
Час горіння сповільнювача запальника, сек.	3,2-4,2	3,2-4,2	3,3-4,3	3,3-4,3
Радіус розлету вбивчих відламків, м	25	200	24	150
Радіус зони ефективного ураження живої сили, м	5	7	8	12
Середня далекість кидка, м	30-45	20-40	30-45	20-40

Підготовка озброєння до стрільби

Напередодні занять з вогневої підготовки особлива увага приділяється вивірці та приведенню зброї до нормального бою. Зведена таблиця приведення зброї до нормального бою подана в додатку 7.

Перевірка бою стрілецької зброї та приведення її до нормального бою

Готовність озброєння до бойового застосування і до стрільби забезпечується його технічною справністю і якісним приведенням до нормального бою.

Приведення зброї до нормального бою полягає у встановленні на зброї такого положення прицільних пристосувань відносно осі каналу ствола, при якому для даного зразка зброї забезпечується нормальна влучність стрільби на всі дальності дійсного вогню. При цьому під влучністю стрільби мають на увазі дві характеристики:

- 1) Купчастість бою, тобто відповідність фактичного розсіювання куль встановленим нормам.
- 2) Точність поєднання СТВ з тією точкою, куди направляється вогонь (точність бою).

Виявлення цих двох характеристик є завданням перевірки бою зброї. Бій зброї вважається нормальним, коли результати стрільби за купчастістю і точністю відповідають визначеним нормам розсіювання і відхиленню середньої точки влучення від контрольної точки.

Тільки при виконанні цих вимог можна розраховувати на ураження цілей з даного зразка зброї з першої черги (першого пострілу).

Якщо в результаті перевірки бою зброї купчастість бою даного зразка виявиться нормальною, але точність не буде задовільною, то здійснюється приведення зброї до нормального бою. Сутність цього етапу роботи зі зброєю полягає в тому, що прицільні пристосування регулюються так, щоб СТВ була поєднана з контрольною точкою. Контрольна точка для визначення точності бою зброї наноситься на перевірну мішень (її іноді називають пристрілювальною) для кожного виду зброї відповідно до табличних значень перевищень траєкторій. Після регулювання прицільних пристосувань зброю знову перевіряють стрільбою.

Перевірка бою стрілецької зброї з відкритими (механічними) прицілами

Перевірка бою зброї (вивірка прицілів) проводиться: при надходженні її в підрозділ; після ремонту і заміни частин, які могли б змінити її бій; при виявленні під час стрільби значних відхилень куль (гранат); при постановці зброї на зберігання; в умовах бойової обстановки – періодично, при першій можливості. Стрільба під час перевірки бою та приведення зброї до нормального бою повинна проводитись, як правило, самими військовослужбовцями із закріпленої зброї або кращими стрільцями, які відібрані командиром підрозділу.

Перевірка бою та приведення зброї до НБ проводиться стрільбою патронами зі звичайною кулею (для крупнокал. кулеметів – Б-32) однієї партії, на відстані 100 м (для ПМ – 25 м) до перевірної мішені.

Стрільба ведеться по перевірній мішені або чорному прямокутнику розміром 35×25 см, закріплених на білому щиті

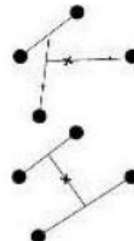
1х0,5 м. З метою усунення звалювання зброї й для зручності прицілювання щити з мішенями встановлюються строго вертикально, і точка прицілювання повинна перебувати приблизно на висоті (рівні) очей стріляючого. Точкою прицілювання (ТП) є середина нижнього краю перевірної мішені, відрізаної по білій лінії, що відповідає даному виду зброї (середина нижнього краю прямокутника). За контрольну точку (КТ) (нормальне положення СТВ) приймається центр кіл на перевірній мішені.

На чорному прямокутнику положення КТ зазначається по вертикальній лінії вище точки прицілювання на відстані, передбаченій правилами перевірки бою зброї (АК74–13 см, ПКМ–15 см тощо).

Стрільба з автоматів, кулеметів, гвинтівок і карабінів проводиться з положення лежачи з упору (ПК, РПК з сошки, НСВ зі станка). Стрільба з пістолетів – з положення стоячи або лежачи як з упору, так і без нього. Перевірка бою та приведення до нормального бою автоматів, гвинтівок, карабінів і пістолетів проводиться стрільбою одиночними пострілами, а кулеметів – спочатку стрільбою одиночними пострілами, потім автоматичним вогнем. Стрільцям оглядати мішені ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ.

Перевірка бою СЗ:

- 1) Встановити ПрЗ, цілик "0" (крім пістолета ПМ).
- 2) Здійснити чотири одиночних постріли, ретельно та одноманітно прицілюючись у середину нижнього краю перевірної мішені (чорного прямокутника), відрізаної по білій лінії, що відповідає даному виду зброї.
- 3) Визначити купчастість бою. Купчастість бою визнається нормальною, якщо всі 4 пробоїни (для СВД – 4 обов'язково) або 3 уміщуються в габарит – коло $\varnothing 15$ см (СВД – $\varnothing 8$ см. При оцінці кучності бою слід пам'ятати, що при чотирьох одиночних пострілах можливе відхилення однієї з чотирьох пробоїн за встановлений габарит купчастості через причини, залежні від стрільця, а не від зброї. Таку пробоїну називають такою, що явно відхилилась. Якщо кучність розташування пробоїн не задовольняє цій вимозі, то стрільба повторюється. При повторному незадовільному результаті зброю треба відправити в ремонтний орган для усунення причин розсіювання куль (у сумнівних випадках стрільбу слід повторити із залученням більш досвідченого військовослужбовця).
- 4) Якщо кучність розташування пробоїн буде визнана нормальною, необхідно визначити СТВ. СТВ дозволяється визначати за трьома найбільш кучно розташованими пробоїнами за умови, що четверта віддалена від СТВ трьох пробоїн більш ніж на 2,5 радіуса кола, що вміщає ці пробоїни.
- 5) Визначити положення СТВ відносно КТ. При нормальному бою зброї СТВ повинна збігатися із КТ або відхилятися від неї в будь-якому напрямку не більше ніж на 5 см (СВД – 3 см). На перевірній мішені позначено коло радіусом $R = 5$ см.

Приведення зброї до нормального бою (НБ)

Приведення зброї до НБ є продовженням перевірки бою зброї в тих випадках, коли воно відповідає встановленим нормам з купчастості, але не задовольняє показників точності бою. У СЗ з відкритими (мех.) прицілами приведення до НБ здійснюється переміщенням мушки (за винятком ПМ).

- 1) Якщо при стрільбі одиночними пострілами СТВ відхилилася від КТ у будь-який бік більш ніж на припустиму величину, то відповідно до цього необхідно:
- 2) Визначити відстань СТВ від КТ (відстань від вертикальної та горизонтальної ліній КТ).
- 3) Вирахувати величину переміщення мушки або зміну її висоти.
- 4) Змінити положення мушки. Зміна положення мушки: якщо СТВ нижче КТ, мушку треба вгвинтити, якщо вище – вигвинтити; якщо СТВ лівіше КТ, ползок (запобіжник мушки СВД) мушки необхідно пересунути вліво, якщо правіше – вправо (слід пам'ятати мнемонічне правило – *“Куля веде мушку”*).

Величини зміщення СТВ при переміщенні мушки вбік (вліво, вправо) на 1 мм або вигвинчуванні (вгвинчуванні) її на один повний оберт зазначені у відповідних настановах даної зброї. Зміна положення мушки здійснюється приладом регулювання бою. Правильність переміщення мушки перевіряється повторною стрільбою.

ВІЙСЬКОВА ТОПОГРАФІЯ

*Наша дума, наша пісня не вмре, не загине...
Ось де, люде, наша слава, Слава України!*

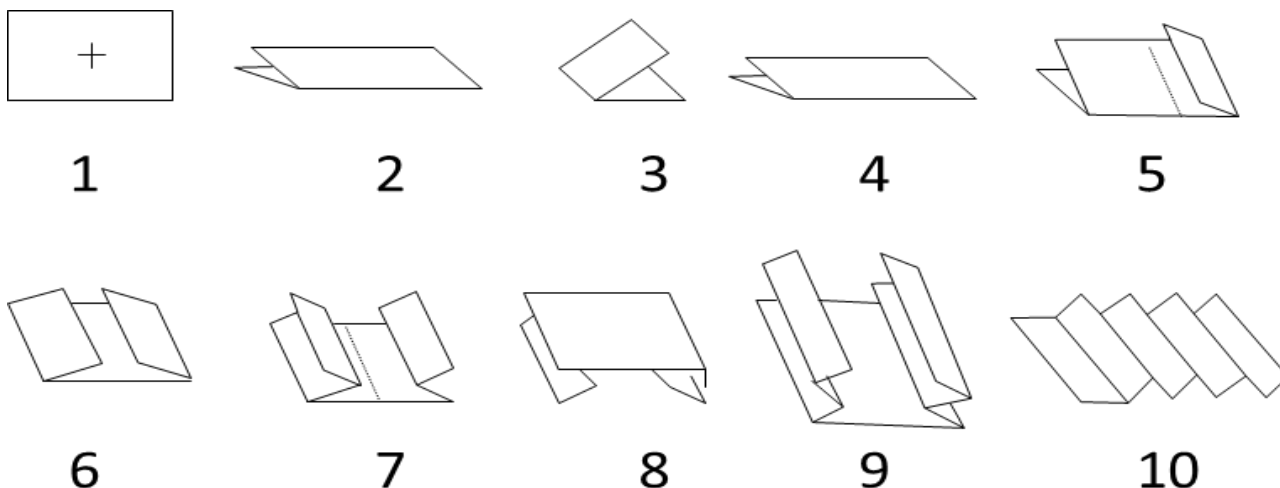
Топографічні карти

На полі бою часто не вистачає спорядження та витратних матеріалів. Догляд за картою продовжить термін її служби і допоможе вам продовжувати ефективно працювати. Дотримуючись кількох простих правил, цього можна легко досягти:

- Захистіть свою карту від води.
- Зведіть записи на карті до мінімуму.
- Правильно складіть свою карту.

Складання Карт

Всі карти повинні бути складені так, щоб ви могли легко отримати доступ до будь-якої інформації і мати можливість носити карту в кишені. Ви повинні бути обережні при складанні своєї карти і потренуватися на старих картах, перш ніж складати свої робочі карти. Якщо ви виконаєте наступні дії, ви зможете дістатися до будь-якої частини карти, просто розгорнувши 2 згину.

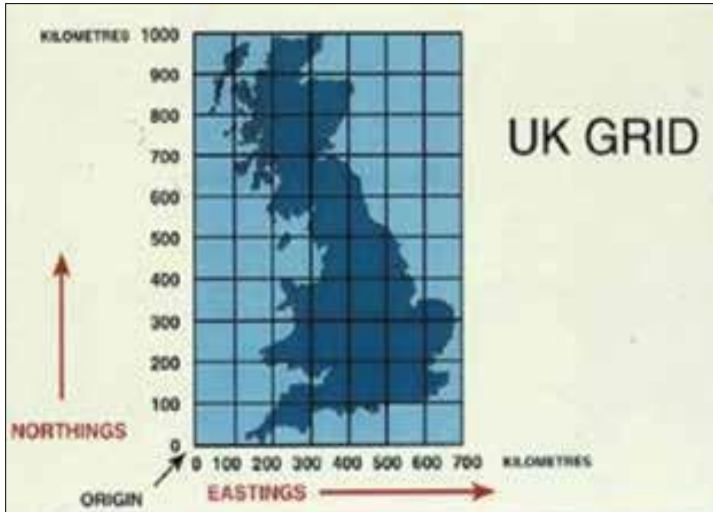
1. Покладіть карту рівно.
2. Складіть карту навпіл знизу вгору.
3. Знову складіть карту навпіл.
4. Складіть обидві сторони карти до середнього згину.
5. Складіть до середнього згину.
6. Складіть іншу сторону до середнього згину.
7. Складіть кожну сторону до краю.
8. Переверніть.
9. Складіть зовнішні сторони до середнього згину.
10. Складіть по центру, щоб вийшов віяло.
11. Складіть навпіл, щоб вона помістилась в кишені.

Види позначок на координатній сітці

Координатна система забезпечує можливість надання унікальної прив'язки до будь-якої точки землі. Щоб завжди зчитувати прив'язку до сітки правильно, читайте спочатку зліва направо (на схід), потім знизу вгору (на північ) вашої карти.

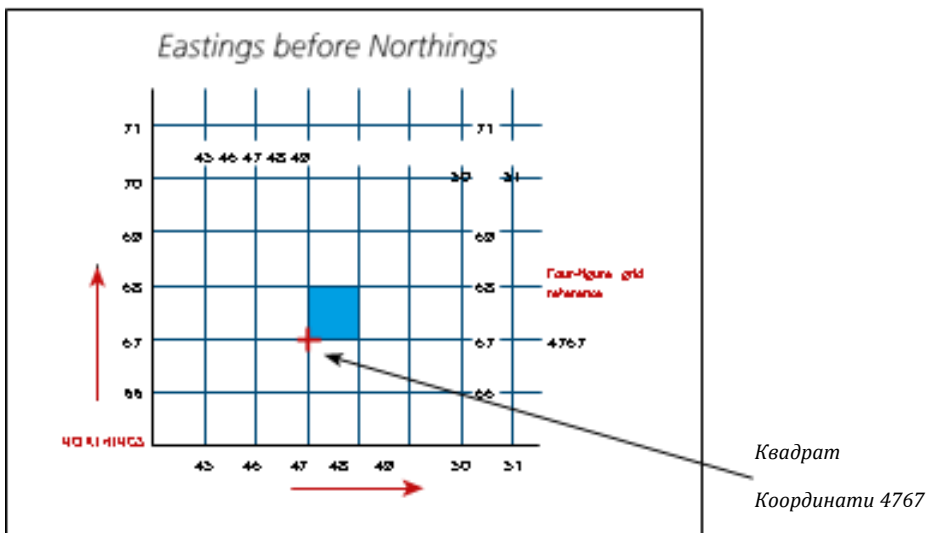
“СПОЧАТКУ ЙДЕШ ПО КОРИДОРУ І ПІДНІМАЄШСЯ ПО СХОДАХ”

Сіткова система накладається на всі карти.

Лінії координатної сітки. Серія горизонтальних і вертикальних ліній, які перетинають одна одну, утворюють квадрати координатної сітки.

Координатна сітка. Цифри, надруковані навпроти кожної жирної координатної лінії відстань між якими сягає 10 км.

Умовні позначки. Умовні позначки використовуються на карті, так як на ній неможливо відобразити всі об'єкти місцевості у їх реальному масштабі. Умовні знаки — це форма скорочення, яка передає інформацію про об'єкт місцевості. На картах різні умовні знаки забезпечать вас точною інформацією про рельєф місцевості. Тригонометричні пункти, висоти точок, видимі земляні вали та позначки, що відображають гірську місцевість, надають інформацію про рельєф місцевості. Інформація на полях карти (легенда) допоможе вам зрозуміти значення умовних знаків.

Умовні знаки поділяються на 5 груп:

- 1) Лінійні умовні знаки - вони позначають дороги, залізниці, шляхи та лінії електропередач.
- 2) Знаки що відображають будівлі — для визначення координат використовують центр умовної позначки будівлі, для інших умовних знаків використовуються геометричний центр їх знаку.

- 3) Масштабні умовні знаки (Дерева та земля) - (ландшафт) Лісиста місцевість площа якої не перевищує 100 квадратних метрів зазвичай не відображається на карті, якщо тільки вона не має особливого значення. Форма рельєфу зображується контурними лініями (вони наносяться пізніше). До особливостей місцевості також відносять: кар'єри, скелі та насипи.
- 4) Межі кордону, історичні та туристичні об'єкти. З військової точки зору ці знаки можуть здаватися не такими важливими до тих пір, поки вас не затримали. Ви можете потрапити в полон, перетнувши кордон країни, не знаючи про це.
- 5) Скорочення та цифрові позначення – ці види передачі інформації засновані у небезпечних районах, там де використання графічних знаків недоступне.

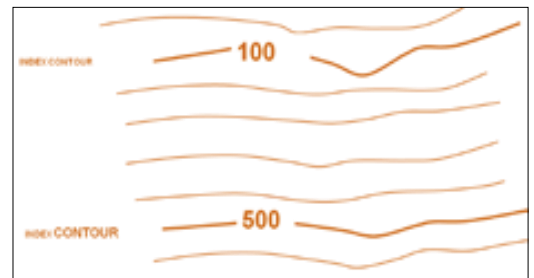
Контурні лінії (горизонталі)

Контурні (горизонталі). Це червонувато-коричневі лінії, зображені на карті, що з'єднують точки однакової висоти над середнім рівнем моря. Різниця у висоті між двома сусідніми горизонталями називається висотою перерізу. Кожному масштабу карти відповідає своя висота перерізу. Рельєф місцевості завжди читають "знизу-вгору", див. нижче. Кожна 5-та горизонталь темніша і товщі за решту, і вони називаються потовщеними горизонталями, вони полегшують візуалізацію рельєфу місцевості.

Розумне використання горизонталей також може заощадити ваш час і енергію під час руху по запланованих маршрутах. Якщо ви рухаєтесь по горизонталі, висота по якій ви рухаєтесь залишається незмінною, але якщо ви перетинаєте горизонталі, ви піднімаєтесь або спускаєтесь з гори. Часто буде швидше та легше пройти, обійшовши пагорб, ніж намагатися пройти через нього, вважаючи що так ви пройдете меншу відстань.

Горизонталі дозволяють:

- Обчислити висоту.
- Побачити рівень крутості схилу.
- Зрозуміти форму рельєфу.

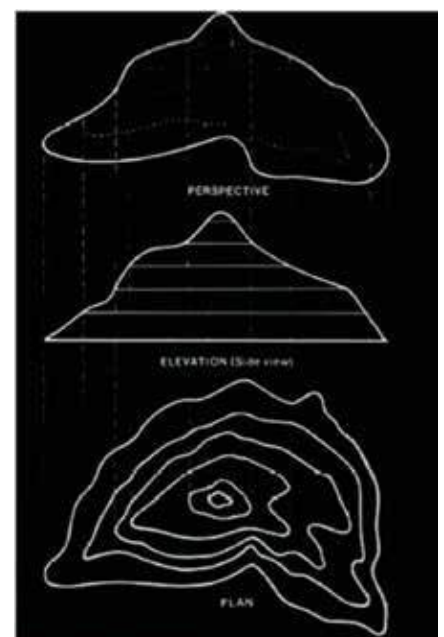

Подивіться на ці три діаграми. Використання контурних ліній двовимірних зображень дає нам уявлення про тривимірне зображення об'єкту.

Перший малюнок показує ширину об'єкта,

другий – його висоту,

нижній показує, як виглядали б горизонталі, якби цей об'єкт був нанесений на вашій карті

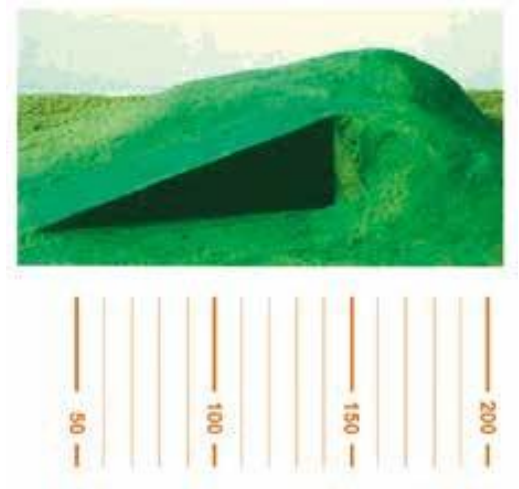

Види схилів

Горизонталі утворюють систему візерунків на карті. Знаючи ці візерунки, ви зможете зрозуміти як реально виглядає рельєф місцевості

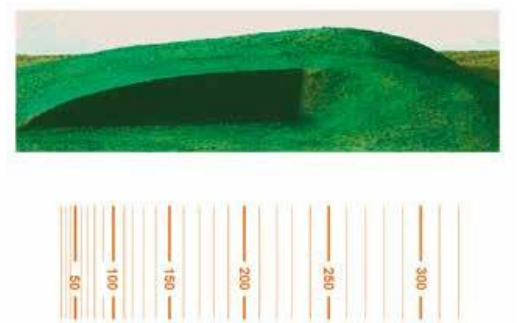
Схил з рівномірним підйомом

Горизонталі розташовані рівномірно. Чим ближче один до одного горизонталі, тим крутіший схил, чим далі вони один від одного, тим більш він пологі.

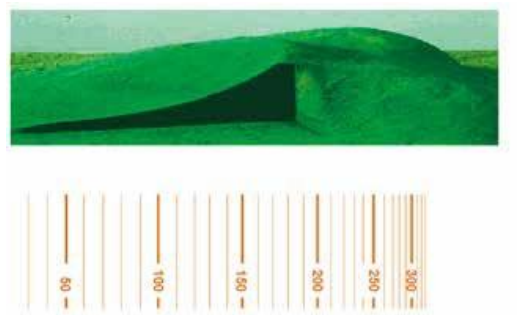
Опуклий схил

Горизонталі розташовані ближче одна до одної в нижній частині схилу та розходяться далі по його висоті.

Увігнутий схил

Горизонталі на більшій відстані один від одного в нижній частині схилу, а потім зближуються вище до його вершини.

Хвилястий схил(поєднання)

Як показано на малюнку, дуже часто рельєф місцевості генерований неоднomanітно. Саме тому ви повинні знати різні типи схилів та вміти правильно читати горизонталі, зображені на карті.

Особливі форми рельєфу

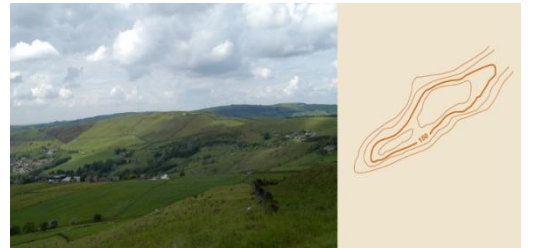
Гори (пагорби)

Гори та пагорби зображуються замкнутими колоподібними горизонталями з висотою посередині. Невелика кількість колоподібних горизонталей або одна така горизонталь, ізольована на рівнині чи плато називається горою.

Кряж (хребет)

Хребет виникає там, де два схили перетинаються вгорі, утворюючи довгу вузьку вершину пагорба. На карті кряж являє собою майже паралельно розміщені горизонталі з висотою посередині.

Відріг

Це така місцевість, що свого роду являє собою перехід від кряжу в долину. Відріг зображають у вигляді вигинів горизонталей, що протягуються згори вниз.

Долина

Долина — це низина між двома хребтами, вздовж якої може протікати річка або струмок. Зазвичай вона закінчується кількома вигинами горизонталей, спрямованих до височини.

Повторний вхід

Схожий на долину, але менший. Зазвичай він є частиною іншого утворення, наприклад пагорба чи хребта. Повторні ходи показані на карті у вигляді поглиблення або невеликого вигину шпильки, спрямованого до височини.

Сідловина

Дві замкнуті колоподібні горизонталі з нижньою поверхнею між ними, яку називають сідлом. Сідловина також може бути подовженою, як хребет, з нижньою частиною, що створює прохід через верхню. Це може називатися проходом у сідловині.

Рівнина або плато

Рівнина або плато — це рівна місцевість без чітких видимих горизонталей на карті.

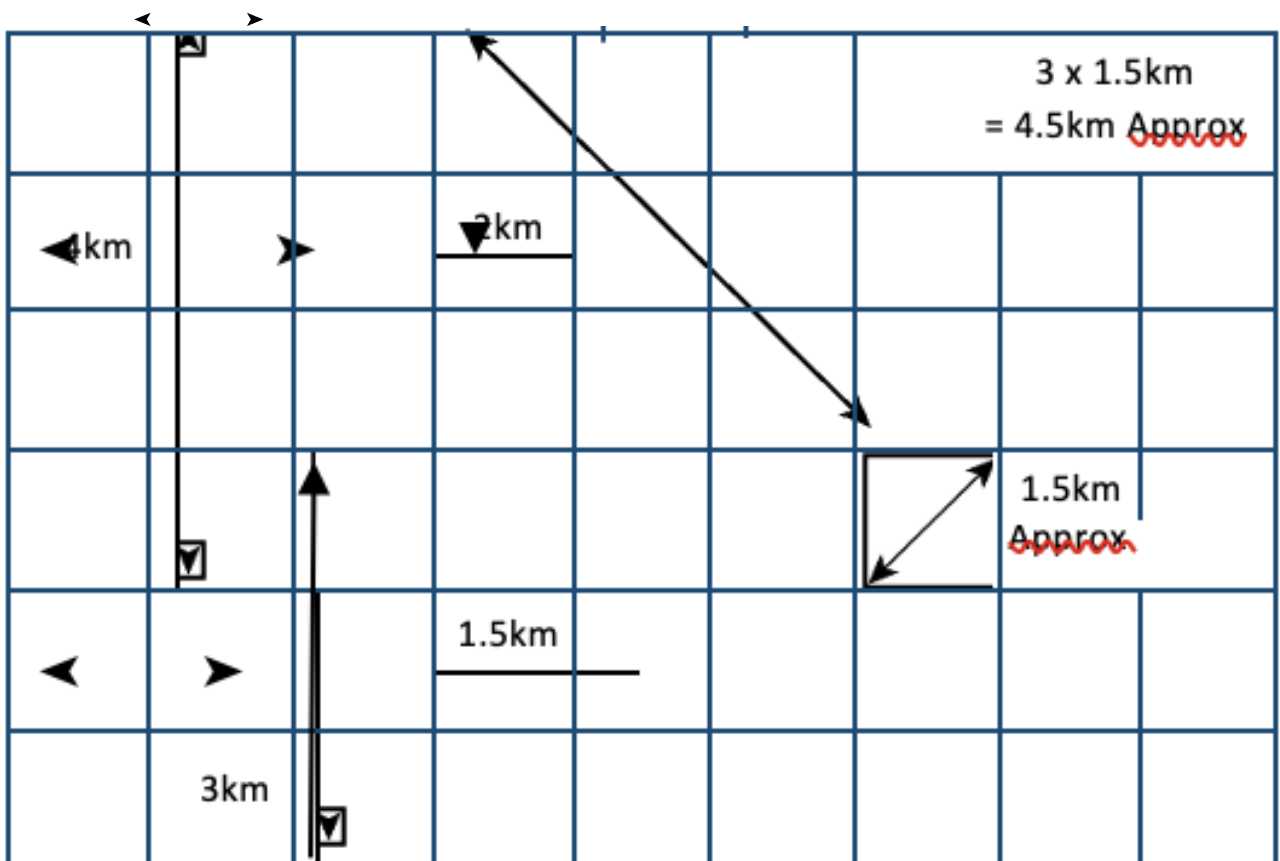

Визначення відстаней до цілі

Відстань до цілі можна вимірювати за допомогою координатної сітки так як усі карти створюються у певному масштабі, а також мають нанесену координатну сітку. Володіючи цією інформацією відстань до цілі можна вимірювати кількома способами.

Вимірювання по прямим лініям. Використовуючи плаский пластиковий компас, офіцерську лінійку або транспорир, які мають масштабовані лінійки, можна виміряти прості відстані по прямій.

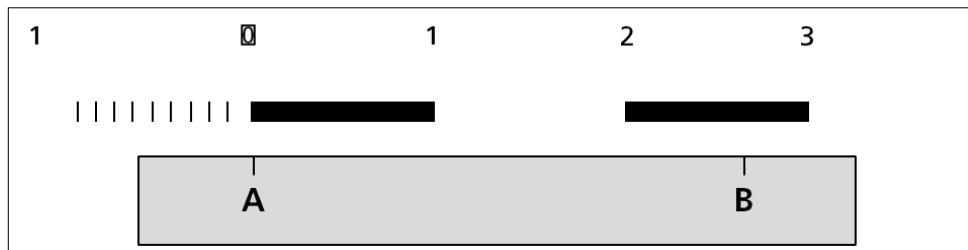
Відстані також можна визначити за допомогою ліній координатної сітки. Квадрати сітки мають: ширину та висоту 1 кілометр і приблизно 1,5 кілометра по діагоналі квадрата. Визначення відстаней з сходу на захід, з півночі на південь і відстаней по діагоналі на карті масштабу 1: 50 000 за допомогою ліній сітки.

Оцінка відстаней зі Сходу на захід, з півночі на південь і по діагоналі на карті масштабу 1: 50 000 з використанням ліній сітки.

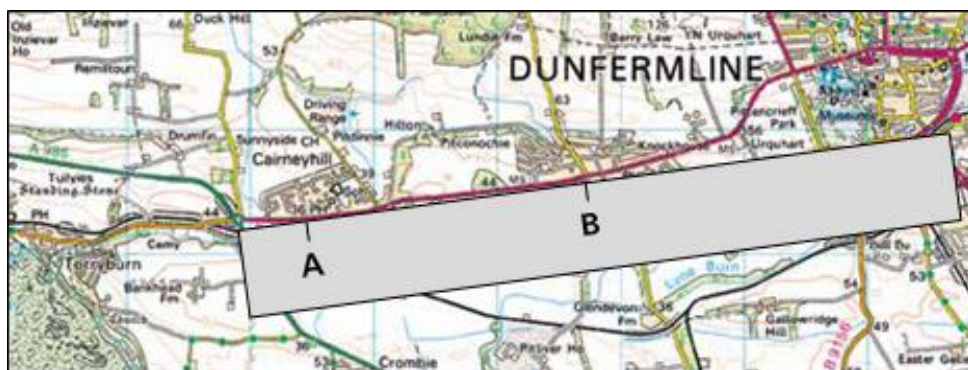
Використання масштабної сітки

Для більш точного визначення відстаней, внизу всіх карт наносять масштабну сітку. Після того, як відстань позначена на аркуші паперу, її вимірюють відносно масштабної сітки, як показано.

Переміщайте папір доти, доки позначка "В" не опиниться напроти цілої поділки. Відстань вимірюється від В до А.

2 цілих км + 0,6 км = 2,6 км

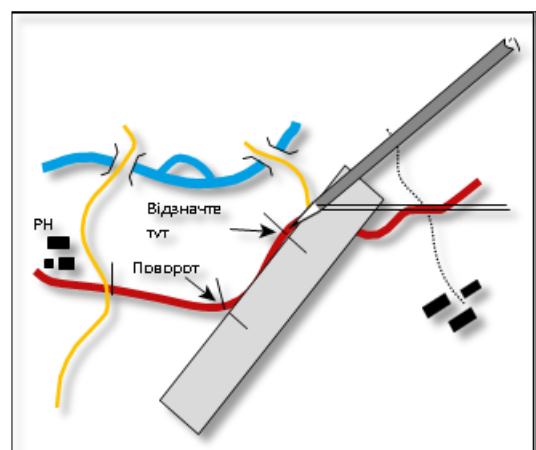
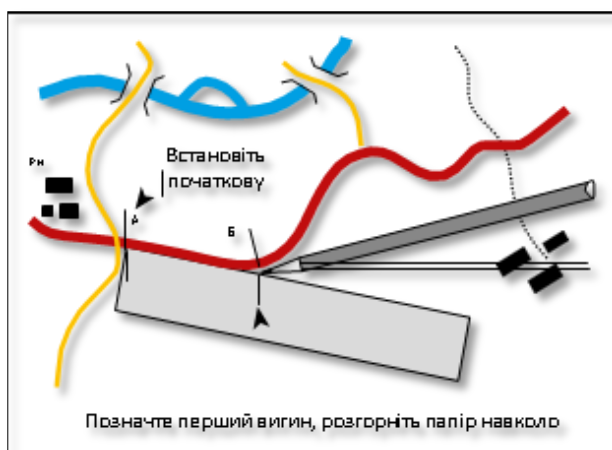

Подивіться на приклад вище; відстань по прямій лінії вимірюється підготовленим трафаретом, а відстань між двома точками позначається на цьому ж трафареті.

Потім трафарет прикладають до сітки масштабу щоб визначити відстань прямої лінії.

Визначення довжини доріг/колій. Не всі відстані, які потрібно виміряти, будуть прямими лініями, наприклад до них можна віднести дороги або маршрути. Вони вимірюються шляхом розміщення лінійки(трафарету) вздовж маршруту, а потім позначення на ньому наступного відрізка кожного разу, коли маршрут вигинається. Це продовжується до кінця маршруту або відрізка. Таким чином можна виміряти весь відрізок незважаючи на її звивистість.

Після чого цей трафарет прикладається до сітки масштабу і визначається довжина так, як і до того.

Термінологія

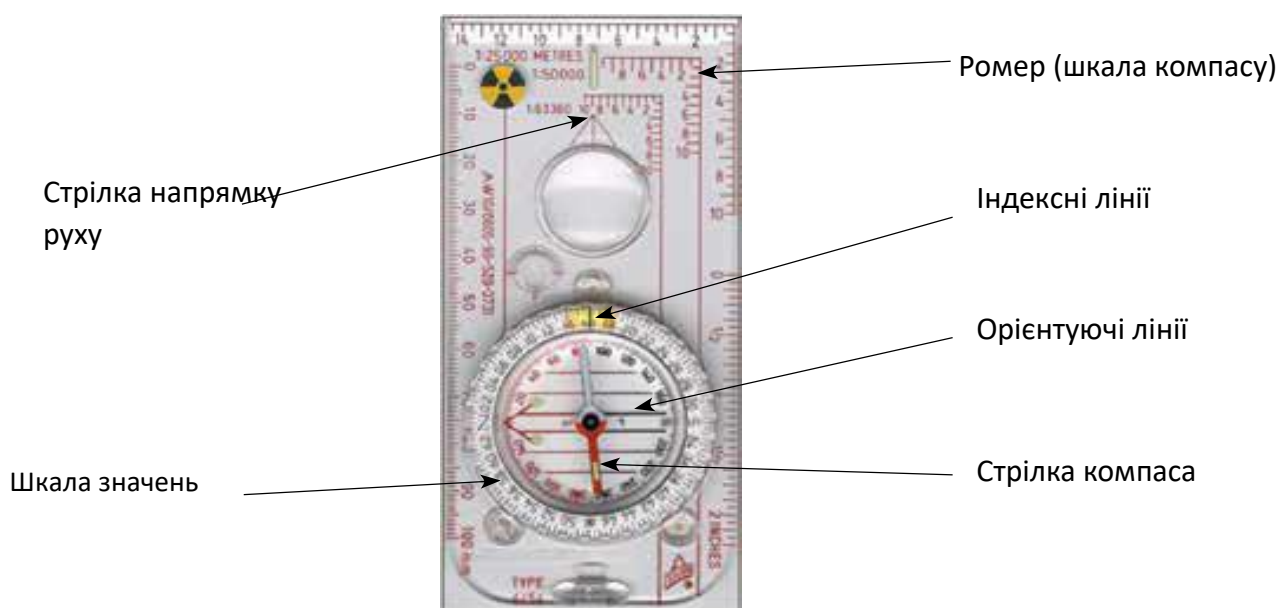
Масштаб – відносні розміри позначок на карті та реальним об'єктом.

Відстань по прямій лінії - найкоротша відстань між двома точками. Згадується *“як ворона летить”*.

Відстань кривої лінії (відстань з урахуванням місцевості) - виміряна відстань між двома точками з використанням доріжок, стежок, доріг і т. д.

Масштабна сітка – чорно-біла лінія внизу карти для ілюстрації масштабу. Перший кілометр розділений на 100-метрові відрізки.

Легкий компас Silva

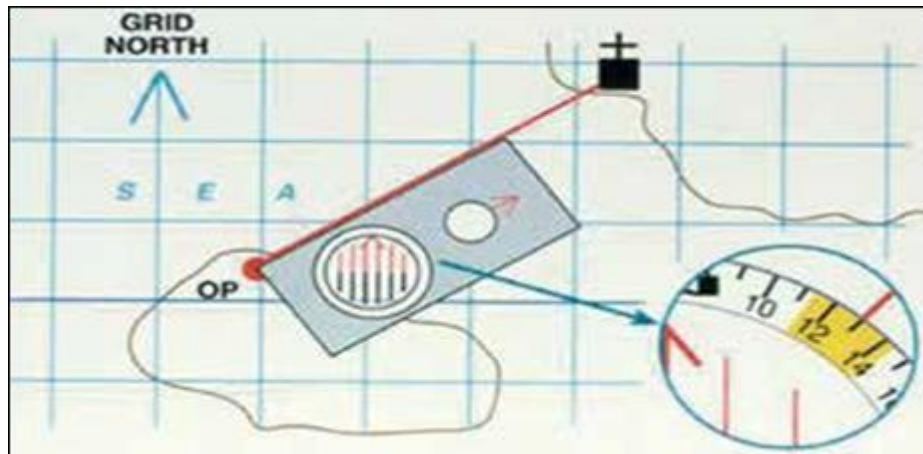
- 1) Компас-це незамінний інструмент для орієнтування на місцевості.
- 2) Ставтесь до нього обережно.
- 3) Тримайте у справному стані.
- 4) Довіряйте йому.
- 5) Це безпомилково приведе вас до необхідного місця.

Використання компасу для визначення напрямку на ціль. Для визначення координат переконайтеся, що карта знаходиться на рівній поверхні далеко від металевих (залізних) предметів, таких як:

- Важко броньованих бойових машин і артилерійської техніки на 50 м
- На 20 м від легко броньованої техніки
- Радіостанцій на 5 м
- Особистої зброї та дротяних огорож на 3 м
- Оптичних засобів та сталевих годинників на 1 м

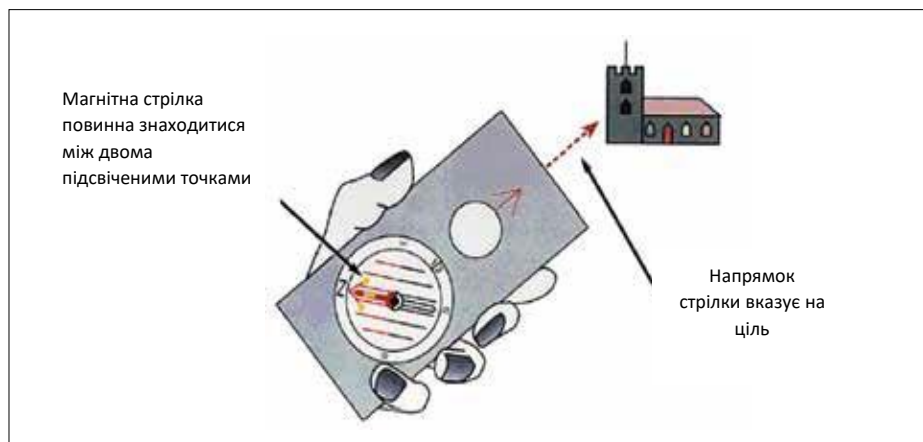
Помістіть компас довгою стороною вздовж лінії руху; в даному випадку від місця дислокації до Церкви, потім поверніть диск компаса так, щоб лінії орієнтації були паралельні лініям на схід і вказували на верхню частину карти.

Там, де лінія переміщення перетинає циферблат компаса, можна отримати кут (напрямок). У нашому прикладі це 13 на кільці шкали = кут 1300 мілс.

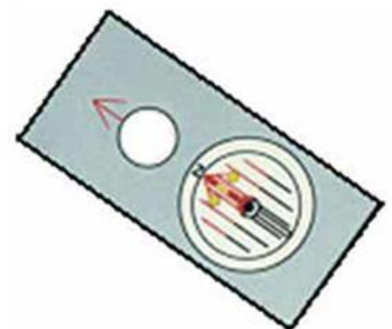
Перш ніж спробувати використовувати цей напрямок, його необхідно перевести на магнітний кут за допомогою магнітного кута сітки.

Щоб дістатися до цілі (церкви), встановіть 1300 мілс як пеленг, повернувши циферблат компаса на 13 (1300 миль), тримайте стрілку компаса між 2 точками що світяться на корпусі компаса і дотримуйтесь маршруту за стрілкою. Це дозволить вам пересуватися по пересіченій місцевості або в умовах обмеженої видимості на необхідному напрямку.

Визначення напрямку на Північ. Встановіть компас на північ; повертайте корпус компаса до тих пір, поки стрілка компаса не вкаже на букву "N". Як тільки стрілка компаса і лінія напрямку вирівнюються, стрілка буде вказувати на магнітну Північ. Щоб знайти північ сітки, відніміть похибку на магнітну північ.

При повороті компаса вліво стрілка компаса буде знаходитися між двома підсвіченими точками. Це означає, що компас вказує на магнітну північ.

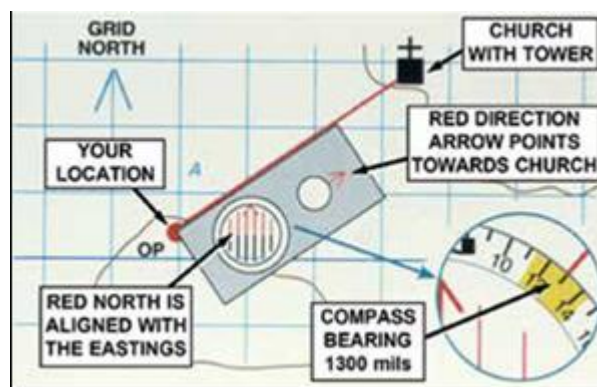
Щоб визначити магнітний азимут по компасу:

- Наведіть стрілку напрямку руху на об'єкт.
- Повертайте корпус компаса до тих пір, поки стрілка на північ не виявиться паралельною лініям орієнтації і не виявиться між двома підсвіченими точками.

- Зчитайте напрямок.

Для нанесення напрямку:

- Перетворіть магнітний напрямок у координатний.
- Встановіть координатний напрямок на компасі.
- Покладіть компас на своє місце розташування на карті.
- Повертайте весь компас до тих пір, поки лінії орієнтації в корпусі компаса не будуть паралельні східним лініям на карті.
- Проведіть лінію вздовж краю компаса і простягніть її до церкви.

Для побудови зворотного напрямку. Встановивши Магнітний напрямок у відоме положення, можливо, вам доведеться повернути назад. Це називається зворотнім азимутом. Якщо кут, який ви будете, менше 3200 миль, додайте 3200 миль від початкового куту. Ось приклад:

Азимут від вашого місця розташування до церкви з вежею = 1300 мілс, так як це менше 3200, потім додайте 3200, що дасть вам = 4500 мілс.

Кут (напрямок) від церкви до вашого місця розташування становить 4500 мілс. Це називається Зворотнім азимутом.

Якщо вихідний кут більше 3200 мілс, то просто відніміть 3200. Це дасть вам зворотній азимут. Тепер це можна перетворити в координатний азимут і нанести на карту.

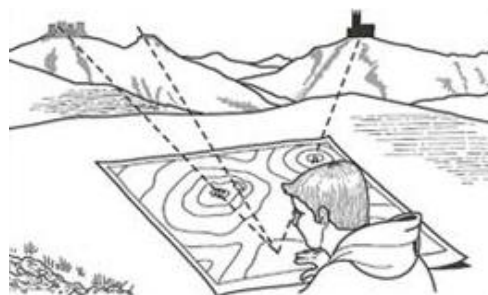
Де я на карті?

Використання легенди карти для орієнтації та пошуку місць

Орієнтація карти означає поворот карти до тих пір, поки всі символи на карті не опиняться в тому ж напрямку, що і наземні об'єкти, які вони представляють з точки зору місця розташування спостерігача. Зручна аббревіатура, яку Ви можете використовувати, щоб запам'ятати, як це зробити, - це **НоВий штУРВал Білого Флагману**:

Напрямок

Використовуючи місце розташування в реальному житті, співвіднесіть його з картою, наприклад, труба, встановлена зліва від автомагістралі, допоможе вам орієнтуватися. Пам'ятайте, що об'єкти будуть видні, якщо вони не приховані деревами або ландшафтом. Тут солдат використовує три точки. Вони можуть бачити всі три на землі і на карті.

Відстань

Це вимагає великої майстерності, щоб точно оцінити відстань до об'єкта. Так як ви будете постійно використовувати це в армії, ви виявите, що станете досвідченим в цьому.

До тих пір ми будемо задовольнятися тим, що розділимо територію на ближню і дальню.

Умовні знаки. Важливо вивчити якомога більше умовних знаків, оскільки це дозволить вам швидко визначити місце розташування, не витрачаючи час на постійне звернення до умовних позначень.

Рельєф. Форми рельєфу легко розпізнати і ідентифікувати на карті.

Вирівнювання

Вирівнювання - це коли об'єкти розташовані вздовж однієї лінії

Близькість. Щоб дізнатися, наскільки близько один об'єкт знаходиться до іншого.

Форма. Форма об'єкта або об'єкта-один з найбільших подарунків. Димар, наприклад, легко впізнаваний завдяки своїй формі і розміру.

Використання компаса для орієнтування карти і пошуку місцезнаходження

Щоб зорієнтувати карту правильно за допомогою компаса:

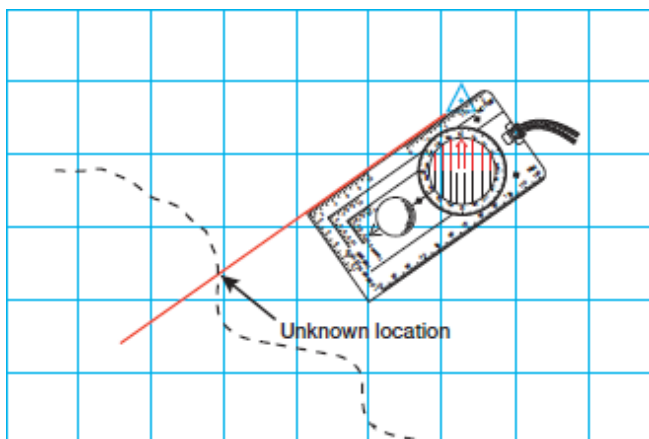
- 1) Встановіть свій компас на північ.
- 2) Тримайте карту на плоскій поверхні перед собою і помістіть на неї компас так, щоб лінії орієнтації були паралельні лініям на схід.
- 3) Повертайтеся тілом до тих пір, поки підсвічена мітка на стрілці компаса не опиниться між 2 підсвіченими точками.
- 4) Подивіться вгору і співвіднесіть символи на карті з об'єктами на місцевості, використовуючи фактори зазначені вище.

Зверніть увагу, що магнітні коливання можуть бути занадто малі, щоб їх можна було враховувати при орієнтуванні карти.

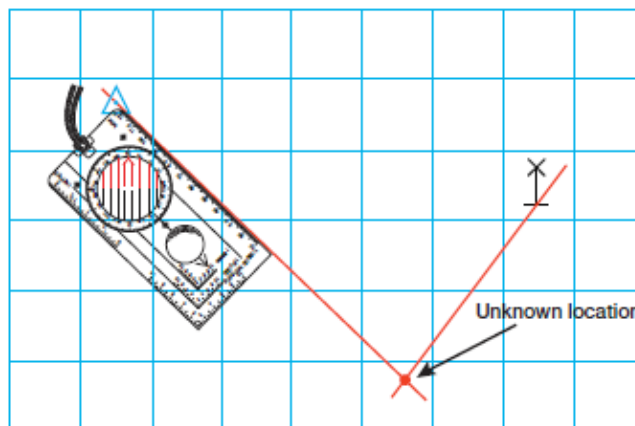
Щоб знайти своє місце розташування по лінійній відстані (лінійному перетині):

- 1) Перетин ліній виконується для підтвердження віддаленого місця розташування на лінійному об'єкті, наприклад, дорозі, колії, кромці лісу або лінії гребню.
- 2) У відомій вам місцевості візьміть магнітний азимут невідомого місця розташування на лінійному об'єкті.
- 3) Застосуйте Магнітний кут сітки (GMA) і нанесіть азимут на відоме місце розташування на карті.
- 4) Невідоме місце розташування – це місце, де кут перетинає лінію.
- 5) Найкращі результати отримуються, коли кут перетинає лінійний об'єкт під прямим кутом.

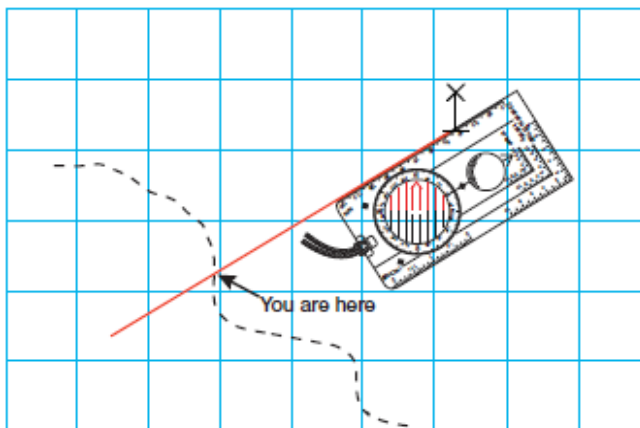
Перетин. Віддалене розташування може бути підтверджено шляхом спостереження і побудови графіка перетину з використанням наступних кроків:

- 1) Візьміть магнітні напрямки невідомого місця розташування принаймні з двох відомих місць.
- 2) Після застосування магнітних напрямків на північ нанесіть напрямків з кожного з місць розташування.
- 3) Потрібне вам місце там, де перетинаються лінії.
- 4) Третє розташування та азимут забезпечують більшу впевненість у напрямку, але можуть дати невеликий трикутник.
- 5) Перетин можна зробити або за допомогою легкого компаса, або за допомогою призматичного компаса і використовувати транспортир.

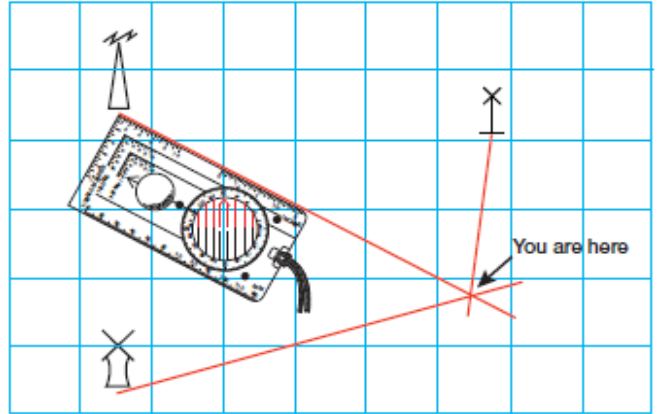
Визначення місця розташування шляхом резекції (лінійна резекція):

- 1) Лінійна резекція використовується для підтвердження положення спостерігача на лінійному об'єкті, наприклад, на дорозі, колії, кромці лісу або лінії гребеня.
- 2) Знайдіть об'єкт, який можна ідентифікувати як на карті, так і на місцевості.
- 3) Візьміть напрямок на об'єкт на землі.
- 4) Застосуйте магнітну північ і нанесіть зворотний пеленг від об'єкта на карту.
- 5) Потрібне вам місце там, де зворотній азимут перетинає лінійний елемент.
- 6) Найкращі результати досягаються, коли азимут "розрізає" лінійний елемент під прямим кутом.

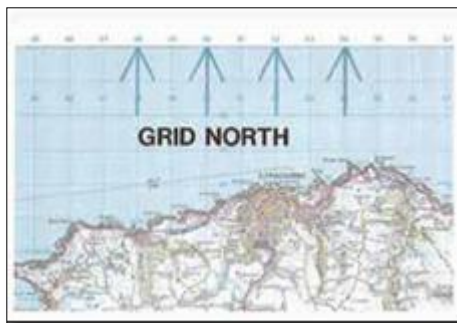
Метод визначення місцезнаходження зворотною засічкою (резекцією):

- 1) Там, де положення спостерігача не може бути зафіксовано іншими методами, його можна точно визначити шляхом спостереження і побудови графіка резекції.
- 2) Знайдіть два або більше об'єктів, які можна ідентифікувати як на карті, так і на місцевості; в ідеалі вони повинні бути під прямим кутом до приблизного розташування.
- 3) Орієнтуйтеся на об'єкти на землі.
- 4) Застосуйте магнітну північ і нанесіть зворотній азимут на об'єкти на карті.
- 5) Місце перетину ліній на карті – це точне місце розташування.
- 6) Третій напрямок дає більше впевненості в місцезнаходженні, але може дати невеликий трикутник. Резекція може бути виконана або за допомогою легкого компаса, або за допомогою призматичного компаса і транспортира.

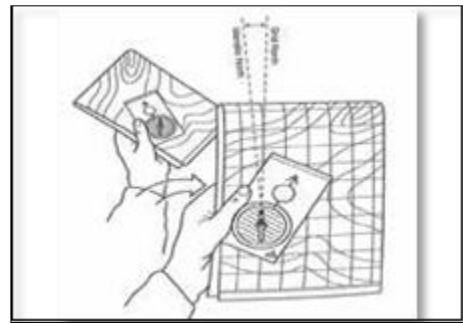
Істинна північ і координатна північ

Істинна Північ – напрямок від того місця, де ви знаходитесь на землі, до Північного полюса.

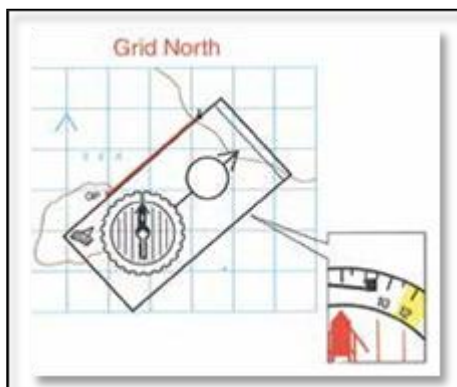
Координатна північ

Напрямок ліній на карті (вгору).

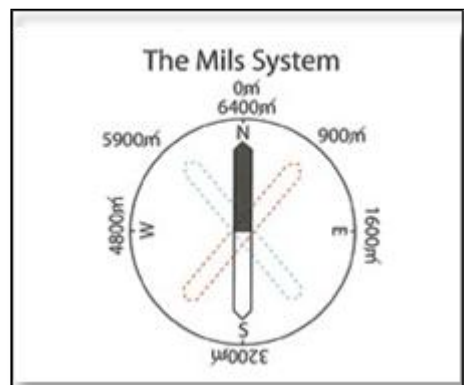
Магнітна північ

Напрямок, на який вказує стрілка компаса.

Координатний азимут

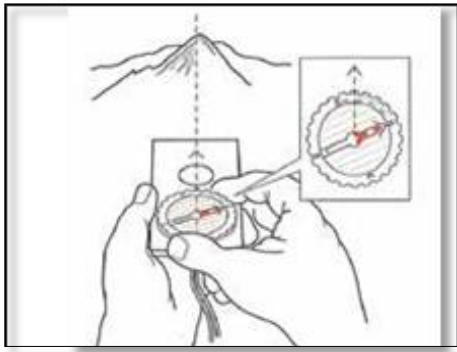
Напрямок, взятий за допомогою компаса або транспортира з карти.

Система Мілс

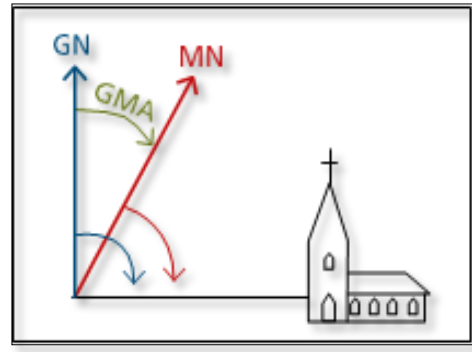
Система, яка використовується британською армією для вимірювання напрямку. 6400 по повному колу.

1 Міл прирівнюється до 1м на 1 км.

Магнітний азимут

Напрямок, взятий за допомогою компаса на землі.

Магнітний кут координатної сітки

Різниця між координатною і магнітною північчю. Він позначений у верхній частині карти

Приклад вирахування поправок на зміну магнітного поля землі.

Карта датована 2014 роком

Магнітний азимут = 25 мілс на захід з щорічною зміною на 5 мілс на захід. Магнітний азимут в 2018 році складе: -

З 2014 по 2018 рік = 4 року, $4 \times 5 \text{ мілс} = 20 \text{ мілс}$, щорічна зміна (20 мілс) + магнітний азимут (25 мілс)

= 45 мілс на захід

Карта датована 2014 роком

GMA = 25 мілс на захід з щорічною зміною на 5 мілс на схід.

Магнітний азимут в 2018 році буде: -

З 2014 по 2018 рік = 4 року, $4 \times 5 \text{ мілс} = 20 \text{ мілс}$, щорічна зміна (20 мілс) – магнітний азимут (25 мілс)

= 5 мілс на захід

Якщо магнітний азимут знаходиться на заході, а річна зміна продовжується на захід, ви повинні додати магнітний азимут, якщо азимут знаходиться на Заході, а річна змінна рухається на схід, ви повинні відняти магнітний азимут, як зазначено вище, і станеться зворотне, якщо магнітний азимут знаходиться на Сході, а річна зміна продовжується на схід, ви повинні додати азимут, і якщо магнітний азимут знаходиться на Сході, а щорічна зміна рухається на захід, ви повинні відняти азимут.

Що робити, якщо ви заблукали

У якийсь момент у кожного виникнуть проблеми з навігацією (ви можете загубитись). Але ви будете мати уявлення про те, де ви знаходитесь, за допомогою простих навігаційних орієнтирів. Зазвичай неподалік знаходиться точка-орієнтир, будівлі, дороги або природні об'єкти, такі як пагорби або річки. Навколо вас буде щось, що дозволить вам зорієнтуватися, використовуйте всю доступну допомогу і обладнання, для того щоб допомогти собі.

Не панікуйте: пам'ятайте, зупиніться! Зверніть увагу на час. Підтримуйте моральний дух і впевненість у собі.

Подивіться чи ви дійсно заблукали. Якщо підтвердиться задайте собі наступні питання:

- Чому ви думаєте що заблукали?
- Що змінилося?
- Подивіться на землю
- Коли я в останній раз був впевнений у своєму розташуванні?
- Які помилки могли бути допущені?
- Помилилися долиною або стежкою?

Ще раз уважно вивчіть карту і землю. Якщо ви все ще думаєте що заблукали, розгляньте один з наступних варіантів: -

Простежте свій маршрут до відомого об'єкта і перемістіться самостійно.

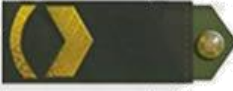
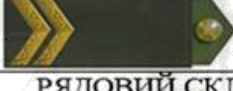
Рухайтесь вперед, шукаючи важливий об'єкт, який ви можете ідентифікувати на своїй карті, а потім переміститись самостійно.

Коли ви переміститеся в безпечну точку, заново прокладете свій маршрут і перевіряйте навігацію так часто, як це необхідно.

Не віднімайте похибку і не намагайтеся вгадати, ви часто перебільшуєте похибку в навігації і погіршуєте ситуацію.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Військові звання ЗС України

ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ	ЗНАКИ РОЗРІЗНЕННЯ	ОСНОВНІ ПОСАДИ
СЕРЖАНТСЬКИЙ ТА СТАРШИНСЬКИЙ СКЛАД		
ВИЩІЙ СЕРЖАНТСЬКИЙ І СТАРШИНСЬКИЙ СКЛАД		
Головний майстер-сержант (Головний майстер-старшина)		Головний старшина ЗСУ, головні старшини окремих родів військ (сил), видів ЗСУ
Старший майстер-сержант (Старший майстер-старшина)		Головні старшини військ оперативних командувань, повітряних командувань, начальники структурних підрозділів ГШ ЗСУ
Майстер-сержант (Майстер-старшина)		Головні старшини військових частин (окремого батальйону, полку, бригади), військових навчальних закладів, навчальних центрів, начальники центрів підготовки сержантського складу, начальники структурних підрозділів командувань окремих родів військ (сил), видів ЗСУ
СТАРШІЙ СЕРЖАНТСЬКИЙ І СТАРШИНСЬКИЙ СКЛАД		
Штаб-сержант (Штаб-старшина)		Головні старшини батальйонів (дивізіонів та їм рівних), начальники структурних підрозділів центрів підготовки сержантського складу, начальники структурних підрозділів штабів оперативних командувань, повітряних командувань, військово-морських баз, штаб-сержанти 1 класу
Перший сержант (Головний корабельний старшина)		Головні сержанти рот (батареї та їм рівних), командири взводів, сержанти-інструктори, начальники структурних підрозділів штабів військових частин, штаб-сержанти 2 класу
Старший сержант (Головний старшина)		Головні сержанти взводів (та їм рівних), інструктори, штаб-сержанти 3 класу
МОЛОДШИЙ СЕРЖАНТСЬКИЙ І СТАРШИНСЬКИЙ СКЛАД		
Сержант (Старшина 1 статті)		Командири відділень (розрахунків, екіпажів та їм рівних)
Молодший сержант (Старшина 2 статті)		Заступники командирів відділень (їм рівних)
РЯДОВИЙ СКЛАД		
Старший солдат (Старший матрос)		Солдати на посадах з підвищеною кваліфікацією рядового складу
Солдат (Матрос)		Солдати на первинних посадах рядового складу
Рекрут (Рекрут)		Громадянин призваний на військову службу, на момент проходження випробувального періоду протягом базової загальновійськової підготовки, до прийняття Військової присяги

Військові звання офіцерського складу ЗС України

Молодший офіцерський склад	Старший офіцерський склад	Вищий офіцерський склад
 Молодший лейтенант	 Майор	 Бригадний генерал
 Лейтенант	 Підполковник	 Генерал-майор
 Старший лейтенант	 Полковник	 Генерал-лейтенант
 Капітан		 Генерал

КЛЯТВА

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Я – десантник збройних сил України.

Я – воїн і складова військового колективу. Я служу народові України і живу за законами її збройних сил.

Я – завжди ставлю на перше місце виконання бойового завдання.

Я – ніколи не приймаю поразки.

Я – ніколи не спасую перед труднощами.

Я – ніколи не залишу в небезпеці бойового товариша.

Я – дисциплінований, фізично та інтелектуально розвинений, добре підготовлений і обізнаний в моїй військовій спеціальності. Я завжди підтримую свою зброю, бойову та іншу техніку і себе самого в готовності до дій.

Я - експерт і професіонал своєї справи.

Я – завжди готовий виступити на захист Батьківщини, уражати і знищувати ворогів України в бою.

Я – захисник свободи і народу своєї країни.

Я – десантник збройних сил України.

КЛЯТВА ПЕРЕМОЖЦЯ

Я – воїн-захисник свого народу, гордий спадкоємець слави
Тризуба Святого Володимира!

Я збережу Тебе, свята Україно, від ворожої навали!

Я не дозволю нікому зганьбити честь та славу української
держави!

Я пам'ятаю про великі дні нашої визвольної боротьби!

Ніхто та ніщо не змусить мене зрадити тебе, Україно!

Я буду сильним і незламним, навіть перед обличчям смерті!

Я ніколи не прийму поразки!

Я безжально нищитиму ворогів!

Я буду перший в боротьбі за перемогу своєї Держави!

Я помщуся за всіх хто поклав своє життя в ім'я України!

Я віддам усі свої сили та знання в ім'я перемоги України!

Я вірю в майбутнє! Я стану переможцем!

Слава Україні!

(Героям Слава!)

Додаток 3. Інформаційний буклет

ЯК УПРАВЛЯТИ СВОЇМ СТРАХОМ

Ось вам декілька правил (способів) управління страхом:

➤ Не замикайтеся на негативних емоціях, перекрийте їх приємними спогадами або заняттями, які приносять Вам задоволення. Змініть хід думок: з «мене обов'язково вб'ють» на «що мені треба зробити щоб виконати завдання і не загинути». Якщо ваші думки негативні, постійно крутяться навколо страху смерті у бою..., то відбувається ось що: ви репетируєте можливу негативну ситуацію. Відпрацьовуєте негатив. Пам'ятайте, що у своїй уяві ми схильні усе перебільшувати. Часто буває так, що реальна небезпека не така страшна і дуже відрізняється від того, що ми уявляли.

➤ Боріться не зі страхом, а з його інтенсивністю. Визнайте свій страх і навіть пориньте в нього, дозвольте собі боятися. І незабаром Ви помітите, що його інтенсивність суттєво знижується.

➤ Зрозумійте, що цілковитої безпеки не існує.

➤ Опанування страху починається з прийняття рішення. Сила й сміливість виникають тільки у зв'язку з прийняттям рішення. Для того, щоб можна було прийняти рішення, треба знати, що для нас має важливе значення. Підкорення страху починається з рішення, а знання про те, що має значення, підказує нам, яке рішення прийняти, та дає сили це зробити.

Ось вам найголовніша інформація про страх: якщо ви не знаєте, що для вас має найбільше значення, то страх перемаже, огорне вас і змусить, або прийняти невірне рішення, або взагалі не приймати ніякого. Якщо ж ви чітко усвідомлюєте, що має значення, то страх штовхатиме вас уперед. Отак-от просто.

Наприклад, що для вас має дійсне значення:

- страх втратити честь, повагу побратимів, друзів і рідних, любов подружжя, гордість дітей за батька/матір-захисника, власну самоповагу за те, що не сховався за спинами інших, пішов захищати Батьківщину від рашитської нечисті за для майбутнього своїх дітей тощо, і за ради цього ви

готові виконувати бойові завдання, навіть із

для життя;

або,

- страх померти чи отримати каліцтво, зневага до долі інших людей, бажання вижити за всяку ціну, навіть якщо за це прийдеться заплатити безчестям, людською ганьбою, кримінальною справою, в кінці кінців, тощо, і за ради цього ви готові не виконати бойовий наказ чи покинути позиції.

➤ Наполегливо опановуйте військову справу! Немає тренування, яке може підготувати нас до реальній війни. Жодна практична підготовка не прибере крижане відчуття страху, яке охоплює нас перед тим як ми підемо на бойові позиції. Жодні тренування цього не змінять. Але вони можуть змінити наші дії в цей охоплений жахом момент. Підготовка дає певні знання і порядок дій у тій чи іншій ситуації. І це може бути критично важливим. Бо це породжує впевненість у тому, що все під контролем. Підготовка не робить нас невразливими до страху – вона дає інструменти, які можна використати в момент максимального страху. Не застрягайте в думці: «Я не достатньо підготовлений!». Ми ніколи не будемо повністю готовим до бою.

➤ Завчасно обдумуйте свої дії у стандартних небезпечних ситуаціях.

➤ За можливістю, займайтеся фізичною активністю та вправами, оскільки вони спалюють надлишок адреналіну («гормон страху»).

➤ Не забувайте про «чорний» військовий гумор! З ним завжди було легше долати страх у колі побратимів.

➤ Щоб приборкати страх, застосовуйте дихальні вправи: глибокий вдих на чотири рахунка, затримка дихання на чотири рахунка, глибокий видих на чотири рахунка і т.д., та сильно помасажуйте ніготь великого пальця на руці.

➤ Комуś з нас допомагає молитва.

І пам'ятайте, що десь комуś зараз ще гірше ніж вам.

Якщо ви прислухаєтесь до цих порад, то ми гарантуємо – **СТРАХ ПІДКОРИТЬСЯ ВАМ!**

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗС УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ГУМАНІТАРНИХ ПРОБЛЕМ ЗС УКРАЇНИ

СТРАХ БОЮ: підкоритися, боротися чи управляти?!

ЩО ТАКЕ СТРАХ

Нормальними переживаннями людини в бою є не тільки відчуття патріотизму, бажання не підвести побратимів, прагнення помститися ворогу, виконати бойову задачу, але і такі негативні, як СТРАХ смерті, поранення, полону, виявитися нездатним виконати бойову задачу і уславитися боягузом в очах товаришів.

Страх – це емоція, що виникає у нас в ситуаціях очікування чого-небудь неприємного та небажаного. Виділяють наступні форми страху: *переляк, тривога, боязнь, жах, індивідуальна і групова паніка*.

Переляк – це прояв раптового страху, який відчуває людина, зіткнувшись із дуже сильним чи несподіваним чинником (ситуацією).

Тривога є емоційним станом, що виникає в ситуації недостатньо визначеної небезпеки і виявляється в очікуванні несприятливого розвитку подій.

Жах – найсильніший ступінь страху. Його викликають надзвичайно небезпечні і складні обставини, він на якийсь час може паралізувати здатність воїна до цілеспрямованих дій.

Групова паніка є станом страху, невідомого походження, що оволодів одночасно групою військовослужбовців і супроводжується втратою здатності до нормальної оцінки обстановки, доцільної спільної діяльності.

Продовження додатку 3. Інформаційний буклет

Ініціаторами паніки виступають *панікери* (ПОСТІЙНІ ШУКАЧІ ЗРАДИ, ВСЕПРОПАЛЬЩИКИ) – військовослужбовці з істеричними рисами особистості. Вони здатні в короткий час заразити своїми панічними настроями великі групи військ і повністю дезорганізувати їх діяльність.

Бойова обстановка постійно створює сприятливий ґрунт для розвитку панічних настроїв. Цьому сприяють раптові, несподівані дії противника; його сильні вогневі удари; інтенсивні повітряні нальоти; інформаційно-психологічний вплив; надмірна втома воїнів; розповсюдження деморалізуючих чуток за відсутності офіційної інформації тощо.

Страх є усвідомленням небезпеки. Страх не ілюзія. Страх справжній. Страх буває перед чимось, у певній конкретній ситуації. При цьому, для людини в екстремальній обстановці характерне почуття основної небезпеки, обумовлене оцінкою ситуації, і часто те, що здавалося небезпечним хвилину тому, поступається місцем іншій небезпеці, а отже, і іншому страху. *Наприклад*, страх за себе змінюється страхом за товаришів, страх перед смертю – страхом здатися боягузом і т.п. Від того, який із видів страху виявиться основним у свідомості воїна, багато в чому залежить його поведінка у бою.

Страх смерті – це постійна тривожна напруга, викликана думками про власну смерть.

Страх за власне життя, а часом, чого приховувати, і приреченість відчувати, мабуть, чи не кожен з воїнів у бою.

Природна реакція людини, що злякалася, – прагнення сховатися або врятуватися втечею.

Фахівці виділяють, як основні, три чинники (причини, рушійні сили) страху: **невідомість, несподіванка, почуття безпорадності**.

Дослідження свідчать про те, що *солдати найбільше бояться ворога, якого вони не можуть бачити*.

Це і пояснює, чому, наприклад, зараз основний страх більшості солдат на передовій – це страх перед артилерійськими обстрілами рашистів.

СТРАХ – ЦЕ ДОБРЕ ЧИ ПОГАНО

Страх – природна та корисна реакція воїна на небезпеку, невідомість та раптовість бойової обстановки.

Прояв страху	Призначення
Тривога, виділення в кров адреналіну та норадреналіну	Приведення в стан бойової настороженості
Підвищення частоти серцебиття, перерозподіл кровотоку (від внутрішніх органів до м'язів)	Найкраще постачання м'язів енергією для здійснення відповідних дій
Збільшення обсягу легень та рівня дихання	Збільшення обсягу кисню, що надходить у кров для живлення м'язів енергією
Збільшення цукру в крові	Отримання «палива» для енергії, необхідної для активності
Відтік крові від внутрішніх органів, шкіри, від верхніх і нижніх кінцівок. Згущення крові	Попередження великої крововтрати в разі поранення або травми
Виділення в кров гормонів	Забезпечення знеболювання організму в разі поранення чи травми
Посилене потовиділення, поява ефекту «гусячої шкіри»	Збереження температурного балансу в організмі
Підвищення температури тіла	Придушення інфекційних процесів в організмі в разі поранення, травми,

щоб підкорити його своїй владі та перетворити на ресурс бойової діяльності.

Одна з причин, чому нас охоплює страх – у тому, що він безпосередньо пов'язаний з природним інстинктом самозбереження. Адже страх – це усвідомлення небезпеки, так? І природно, що ми хочемо бути в безпеці. Але це пастка! Ми ніколи не є в безпеці! Наприклад, в Україні щорічно, в середньому, гинуть і отримують травми у ДТП 38 тисяч людей! Бачите, ми не буваємо у безпеці навіть тоді, коли просто гуляємо по вулиці. Але не дивлячись на ці страшні цифри ми продовжуємо їздити на авто і ходити вулицями. А чому? Тому що ми не зацікавлені в цих цифрах, ми не прокручуємо їх постійно у голові, уявляючи, як і коли ми загинемо у ДТП. Як би ми так робили, то життя наше стало б нестерпним. Натомість, ми вивчаємо правила дорожнього руху, вчимося їздити на машині, намагаємося обережно переходити вулицю тощо. Хоч як би ми намагалися зробити свій світ послідовним і затишним, ми ніколи не змінимо цього факту – життя абсолютно непередбачуване.

Звільнення з цієї пастки таке: коли ви зрозумієте, що повна безпека буде для вас завжди недосяжною, це звільнить вас і дозволить ризикувати, коли це виправдано. Якщо безпека – це ілюзія, то навіщо бути глядачем у власному житті, спостерігаючи з «трибуни»? Сидіти на «трибуні» нічим не безпечніше, ніж бути на «гровому полі».

Кожен великий здобуток у нашому власному житті, став можливим тільки завдяки ризику. Погодитися на нову роботу, коли ви не були певні, що впораєтесь; піти з роботи заради нової можливості; запросити майбутню дружину на перше побачення; піти на війну... Чорт забирай, та навіть вилізти крізь родовий канал у цей яскравий і гучний світ – страшний ризик. Адже там було так безпечно.

Страх – це не те, із чим треба боротися. Це те, що треба контролювати. Страх як вогонь. Коли вогонь виходить з-під контролю, він нищить. Навчитися ним користуватися, і ви зможете практично все. Оволодіння вогнем створило цивілізацію. **Оволодіння страхом може змінити хід вашої долі.**

Додаток 4. Вимоги заходів безпеки під час проведення стрільб

Безпека під час стрільби досягається чіткою організацією стрільб, беззастережним дотриманням правил та вимог безпеки, високою дисциплінованістю всіх військовослужбовців.

На кожній директрисі (військовому стрільбищі) з урахуванням особливостей та місцевих умов розробляється і вивішується на командному пункті та на дільничних пунктах управління інструкція з вимог безпеки, яку повинен твердо знати особовий склад підрозділів, що виводяться для проведення стрільби.

Особовий склад, який не засвоїв правила та вимоги безпеки, до стрільби та її обслуговування не допускається.

Кожний військовослужбовець повинен беззаперечно та точно виконувати всі правила та вимоги безпеки під час стрільби.

Для забезпечення безпеки перед кожною стрільбою виставляється оточення.

Пересування на полігоні дозволяється лише по дорогах та в районах, які позначені начальником полігона.

Забороняється заходити (заїжджати) на ділянки, де є снаряди, міни, бомби, вибухові речовини. Ці ділянки є забороненими зонами з відповідними попереджувальними написами.

Забороняється торкатися снарядів, мін, бомб, вибухових речовин, які не розірвалися, та предметів імітаційного обладнання. Кожний снаряд, міну, бомбу, заряд вибухової речовини, що не розірвалися, відразу ж після виявлення необхідно позначити покажчиком з попереджувальним написом та повідомити начальника полігона.

З метою контролю за безпекою стрільби та діями екіпажів БМ, що стріляють, а також своєчасного попередження про появу людей, тварин і транспортних засобів на мішеневих полях або у небезпечних зонах місцевості, виявлення вибухів і місць падіння снарядів, що не розірвалися, організовується спостереження. Спостерігачі забезпечуються оптичними приладами (біноклями, стереотрубами) та планшетами. Кількість спостерігачів визначається керівником стрільби на ділянці для надійного забезпечення спостереження, але не менше, ніж кількість БМ, з яких виконуються вправи стрільб.

Стрільба негайно припиняється

Стрільба негайно припиняється за командою керівника або самостійно кожним військовослужбовцем (екіпажем), який стріляє, у разі:

- появи людей, тварин і машин на мішеневому полі, низько літаючих апаратів, вертольотів над районом стрільби;
- падіння снарядів (гранат) за межами безпечної зони або поблизу бліндажа, у якому перебувають люди, та втрати зв'язку з бліндажем;
- доповіді або подання встановленого сигналу з поста оточення про небезпеку продовження стрільби;
- підняття білого прапора (ВСП, ліхтарів) на командному пункті;
- виникнення пожежі на мішеневому полі та на території полігона;

- втрати орієнтування тими, хто стріляє;
- недотриманні кута безпеки (не менше 30°) або безпечної відстані (половина відстані в правий (лівий) бік від відстані того, хто стріляє позаду, до того хто попереду) під час стрільби бойовими групами;
- недотриманні кута безпеки праворуч і ліворуч від сектора ведення вогню, визначеного для кожного зразка зброї відповідними Керівництвами та Настановами під час стрільби в проміжки та з-за флангів своїх підрозділів;
- відставання від сусідніх БМ більше ніж на 100 м.

Для негайного припинення вогню усіма БМ (тими, хто стріляє) подається сигнал *“Відбій”*, а також подається команда по радіо екіпажам, що стріляють: *“Стій! Припинити вогонь”* та виставляється білий прапор (ВСП, ліхтар) замість червоного.

Для припинення вогню окремої БМ подається команда: *“Такий-то, стій! Припинити вогонь”*.

За командою *“Стій! Припинити вогонь”* ті, хто стріляє, припиняють вогонь, БМ зупиняються. Зброю розряджають та вимикають тумблери електроспусків, зброї надається найбільший кут підвищення.

Зброю дозволяється заряджати тільки після проходження рубежу відкриття вогню. Перед кожним заряджанням гармати необхідно переконатися у відсутності в каналі ствола сторонніх предметів (землі, піску, частин заряду, що не згоріли, тощо).

На рубежі припинення вогню зброя розряджається, проводяться контрольні спуски, вимикаються тумблери електроспусків, зброї надається найбільший кут підвищення, після чого командири БМ доповідають керівнику стрільби: *“Такий-то. Зброю розряджено”*. У вихідне положення БМ повертаються тільки за командою керівника.

Рух БМ до стрільби, під час стрільби та їх повернення у вихідне положення повинен здійснюватися у порядку, визначеному умовами вправи і керівником стрільби. Під час подолання БМ, що стріляють, рівчаків, вирв та інших глибоких перешкод зброї надається найбільший кут підвищення.

Забороняється

- подавати сигнал *“Відбій”*, якщо будь-хто перебуває в БМ. Несправності озброєння усуваються після сигналу *“Відбій”* з дозволу старшого керівника стрільби;
- відчиняти люки і виходити з БМ до повернення всіх БМ у вихідне положення до подання команди *“До машин”*.

Під час виконання вправи бойовою ручною гранатою з БМ (у пішому порядку) слід дотримуватися таких вимог безпеки:

- гранати та запали видавати тим, хто навчається, безпосередньо перед виконанням вправи;
- особам, які не навчені поводженню з гранатами, бойові гранати видавати забороняється;
- заряджати гранату (вставляти запал) дозволяється лише перед її метанням;
- переносити бойові гранати та запали тільки в гранатних сумках, при цьому запал повинен бути загорнутий у папір або дрантя;

- не дозволяється розбирати бойові гранати та усувати в них несправності;
- оберегати гранати та запали від сильних поштовхів, ударів, вогню, бруду та вологості.

Категорично забороняється

- 1) Заряджати зброю бойовими та холостими набоями, а також бойовими та інертними гранатами до сигналу “Вогонь” (команди керівника, командира).
- 2) Направляти зброю на людей, у бік або в тил стрільбища незалежно від того, заряджена вона чи ні.
- 3) Відкривати та вести вогонь: з несправної зброї, несправними боєприпасами або боєприпасами, які не передбачені таблицями стрільби для цієї системи; за межі небезпечних напрямків стрільби; при піднятому білому прапорі на командному (дільничному) пункті та укриттях (бліндажах): по бліндажах, незалежно від того, перебувають у них люди чи ні, а також по інших спорудах (вишках, тригонометричних пунктах та декоративному обладнанню); після утикання гармати у ґрунт або перешкоду; під час перебування людей на БМ або попереду них; у разі незачинених люків БМ, а також втрати зв’язку з керівником стрільби.
- 4) Перебувати людям та розміщувати боєприпаси, горючі й вибухові речовини позаду РПГ та СПГ у секторі 90° та ближче 30 м.
- 5) Упирати казенний зріз ствола гранатомета, вогнемета в будь-які предмети або у ґрунт; використовувати гранати (контейнери з пострілами), які мають зовнішні пошкодження.
- 6) Знімати запобіжний ковпачок з головної частини підричника бойової гранати під час стрільби у дощ та сильний сніг.
- 7) Розташовувати під час стрільби з окопу казенний зріз ствола РПГ ближче 2 м, СПГ – 7 м від задньої стінки окопу (під час стрільби з приміщення – 6 (1) м до задньої (бокової) стіни та його об’ємі не менше 45 м³).
- 8) Проводити стрільбу з автомата з приладом для беззвучної та безполуменевої стрільби (ПБС) звичайними патронами.

Під час проведення стрільб слід додатково керуватися положеннями щодо вимог безпеки, викладеними у Положенні зі служби полігонів Сухопутних військ Збройних Сил України та Керівництві з подолання водних перешкод танками, БМП та БТР.

Додаток 5. Порядок дій під час виконання вправ стрільб

Керівник стрільби на ділянці наказує черговій зміні (обслужі) тих, хто стріляє, отримати на пункті боєпостачання боєприпаси.

Ті, хто навчається, отримавши боєприпаси, оглядають їх, споряджають патронами магазини (стрічки), укладають магазини (стрічки), гранати до гранатометів в сумки (ручні гранати в кишені бронежилетів, розвантажувальних жилетів або сумки для гранат) та під керівництвом командира відділення (старшого зміни) прямують у визначене місце.

Командир взводу (відділення) або керівник стрільби на ділянці нагадує вимоги безпеки під час виконання вправи та уточнює тим, хто навчається, порядок виконання вправи:

Керівник стрільби на ділянці подає команду: *“Вогнева позиція – ___ м попереду, положення для стрільби (лежачи, з коліна, стоячи, із – за укриття), сектор стрільби (орієнтир перший, орієнтир другий) або напрямок стрільби – до бою”*. Для зайняття вогневої позиції гранатометнику подається команда: *“Гранатометнику Петренко! Вогнева позиція – ___ м попереду – до бою”*.

Ті, хто навчається, діють у такій послідовності

- 1) Під час виконання вправ, де передбачено стрільбу з місця (зі зміною вогневих позицій), ті, хто навчається, займають зазначені вогневі позиції, готуються до стрільби, заряджають зброю і доповідають: *“Перший (другий), до бою готовий”* та діють відповідно до отриманого завдання, спостерігають у зазначеному секторі стрільби та в разі виявлення

цілей самостійно відкривають вогонь з положень для стрільби, передбачених умовами вправи.

- 2) Під час виконання вправ, де передбачено висування, ті, хто навчається, у визначеному положенні готуються до стрільби: заряджають зброю, (у разі необхідності приєднують багнет до автомата, замінюють магазин), готують ручні гранати і доповідають: *“Перший (другий), до бою готовий”*. За командою керівника стрільби *“В атаку – вперед”* рухаються прискореним кроком, короткими перебіжками або бігом, самостійно виявляють і уражають цілі з положень для стрільби, передбачених умовами вправ.
- 3) Під час ведення вогню на ходу та з коротких зупинок перезарядження зброї проводиться на ходу, не припиняючи руху.

Дії після припинення вогню

Після закінчення виконання вправи або за командою керівника стрільби на ділянці *“Стій”* (під час стрільби з місця) або *“Припинити вогонь”* (під час виконання вправи на ходу) ті, хто стріляє, припиняють стрільбу, ставлять зброю на запобіжник і доповідають: *“Перший (другий), стрільбу закінчив”*.

За командою керівника стрільби на ділянці *“Розряджай”* ті, хто стріляє, розряджають зброю і доповідають: *“Перший (другий), зброя розряджена, поставлена на запобіжник”*. Керівник стрільби на ділянці, підходячи до тих, хто стріляє, подає команду: *“Зброю до огляду”*, оглядає зброю, після чого подає команду: *“Зброю оглянуто”*.

Після огляду зброї керівник стрільби на ділянці повертає зміну (пару, обслугу, групу) у вихідне положення, дає команду: *“Відбій”* та заслуховує доповідь кожного, хто навчається, про його дії під час виконання вправи, про спостереження за результатами стрільби, витрату боєприпасів, несправності та затримки під час стрільби.

Форма доповіді: *“Товаришу капітане, рядовий Петренко виконував бойове завдання зі знищення противника в зазначеному напрямку (секторі стрільби). У ході бою спостерігав: кулеметна обслуга, дальність _____ – уражена (неуражена); РПГ, дальність _____ – уражений (неуражений); група піхоти, що відходить (контратакує) – уражена (неуражена). Боєприпаси витрачені повністю (не повністю, залишилося _____ набоїв), затримок під час стрільби не було (були _____)”*.

Заслухавши доповіді тих, хто навчається, керівник стрільби робить короткий розбір дій тих, хто виконував вправу. Після проведення розбору керівник стрільби наказує здати на пункт боєпостачання або роздавальнику невитрачені боєприпаси та прямувати на наступне навчальне місце.

Додаток 6. Порядок виконання вправ з метання ручних гранат

У вихідному положенні керівник повідомляє особовому складу тему, мету і порядок проведення заняття; перевіряє знання тими, хто навчається, вимог безпеки, правил поведінки з бойовою гранатою та умов вправи; повідомляє черговість виконання вправи, розподіляє тих, хто навчається, по змінах і призначає старших змін. Після цього наказує першому, хто виконує вправу, отримати ручну гранату і вийти на вихідне положення, черговій зміні підготуватися до виконання вправи і зайняти укриття, а решті особового складу підрозділу приступити до занять на навчальних місцях у тиловому районі.

Той, хто навчається, отримавши гранату і запал до неї, оглядає їх, укладає в кишеню бронежилету для гранат (сумку для гранат) та виходить на вихідне положення, а чергова зміна займає місця в укритті у вихідному положенні.

Переконавшись, що на ділянці для метання гранат і поблизу неї відсутні люди, тварини або машини, керівник визначає тому, хто метає гранату, напрямок та порядок метання.

Під час виконання навчальної вправи з ходу в пішому порядку

- 1) Керівник визначає тому, хто навчається, вогневу позицію, положення для стрільби та подає команду: *“Вогнева позиція – ____ м попереду, положення для стрільби (лежачи, з коліна, стоячи). До бою”*.
- 2) Той, хто навчається, займає визначену вогневу позицію, заряджає зброю холостими патронами (або імітує заряджання зброї) і доповідає: *“Такий – то, до бою готовий”*.
- 3) Далі керівник подає команду: *“Підготувати гранату”*.
- 4) Той, хто навчається, вигвинчує пробку з корпусу гранати, загвинчує запал і доповідає: *“Такий – то, до метання гранати готовий”*.
- 5) Керівник, переконавшись у готовності того, хто навчається, та в безпеці метання гранати, подає команду: *“В атаку – вперед, гранатою – вогонь”*.
- 6) За цією командою той, хто навчається, самостійно на ходу бере гранату в праву (ліву) руку і пальцями щільно притискає спусковий важіль до корпусу гранати, продовжуючи щільно притискати спусковий важіль, іншою рукою стискає (випрямляє) кінці запобіжної чеки і за кільце пальцем висмикує її з запалу, з виходом на рубіж метання замахується і метає гранату в ціль.

Після метання гранати зупиняється, відставивши праву (ліву) ногу назад, опускається на праве (ліве) коліно і присідає на підбор, гомілка лівої (правої) ноги при цьому повинна залишитися у вертикальному положенні, а праве (ліве) коліно бути притиснутим до підбора лівої (правої) ноги, укриває незахищені частини тіла (шоломом, зброєю і протигазом), після вибуху гранати завершує атаку цілі.

За командою керівника *“Стій. Розряджай”* той, хто навчається, приймає положення для стрільби лежачи, розряджає зброю і доповідає: *“Зброя розряджена, поставлена на запобіжник”*. Після закінчення вправи та огляду зброї керівник повертає того, хто навчається, у вихідне положення, оглядає ціль і проводить розбір його дій.

Під час виконання навчальної вправи з місця в пішому порядку

- 1) Керівник подає команду: *“Вогнева позиція – ____ м попереду, положення для метання (лежачи, з коліна, стоячи). До бою”*.

- 2) Той, хто навчається, займає визначену вогневу позицію, заряджає зброю холостими набоями (або імітує заряджання зброї) і доповідає: *“Такий – то до бою готовий”*.
- 3) Далі керівник подає команду: *“Підготувати гранату (Підготувати кумулятивну гранату)”*.
- 4) Той, хто навчається, вигвинчує пробку з корпусу гранати, загвинчує запал (для кумулятивної гранати – вигвинчує рукоятку з корпусу, вставляє запал в трубку кришки корпусу гранати, загвинчує рукоятку на корпус гранати) і доповідає: *“Такий – то до метання гранати готовий”*.
- 5) Керівник, переконавшись у готовності того, хто навчається, та в безпеці метання гранати, подає команду: *“Гранатою – вогонь (По танку, кумулятивною гранатою, вогонь)”*.
- 6) За цією командою той, хто навчається, самостійно бере гранату в праву (ліву) руку і пальцями щільно притискає спусковий важіль до корпусу гранати, продовжуючи щільно притискати спусковий важіль, іншою рукою стискає (випрямляє) кінці запобіжної чеки і за кільце пальцем висмикує її з запалу (для кумулятивної гранати – самостійно бере гранату в праву (ліву) руку і пальцями щільно притискає відкидну планку до рукоятки, іншою рукою стискає (випрямляє) кінці запобіжної чеки і за кільце пальцем висмикує її з запалу), замахується і метає гранату в ціль.

Після метання гранати укривається в окопі (за укриттям; нахиляє голову прикриваючись шоломом, під час метання гранати – лежачи), а після вибуху гранати обстрілює (імітує обстріл) цілі (під час метання кумулятивної гранати – імітує ведення вогню з особистої зброї по екіпажу БМ противника).

За командою керівника *“Припинити вогонь. Розряджай”* приймає положення для стрільби *“стоячи”* з окопу, розряджає зброю і доповідає: *“Зброя розряджена, поставлена на запобіжник”*. Після закінчення вправи та огляду зброї керівник повертає того, хто навчається, у вихідне положення, оглядає ціль і проводить розбір його дій.

За командою керівника той, хто виконав вправу, вибуває у тилловий район, а наступний – на рубіж метання ручної гранати.

Під час виконання навчальної вправи з місця в будівлі

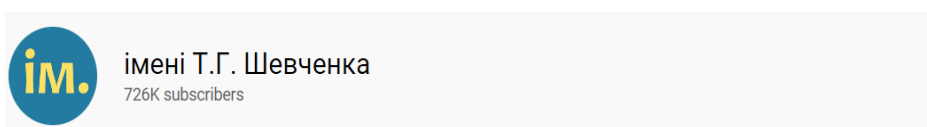
Під час виконання вправ з метання ручних гранат в будівлі дотримуються того ж порядку, що й під час виконання навчальної вправи з місця в пішому порядку, за винятком таких особливостей:

- 1) Вогнева позиція визначається поряд (або за 1 – 2 м) з дверима (проломом, тощо).
- 2) Метання ручної гранати здійснюється в двері, проломи або діри в стінах способом *“прямої руки збоку (знизу) та від себе”*.
- 3) Зачистка кімнати здійснюється відразу ж за розривом ручної гранати.

Додаток 7. Зведена таблиця для приведення зброї до нормального бою

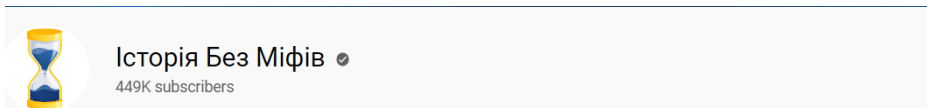
Вид зброї, прицілу	Дальність (м)		Приціл	Кількість набоїв		Перевищення контрольної точки над точкою прицілювання (см)	Припустиме відхилення середньої точки влучення від контрольної точки (см)	Габарит кучності бою		Відхилення середньої точки влучення при переміщенні мушки, повороті маховичка (см)	
	стрілби	вивірки		одиночним вогнем	автоматичним вогнем			одиночним вогнем	автоматичним вогнем	по висоті	по напрямку
5,45-мм АК-74	100	–	3	4	–	13	5	15	–	1 оберт – 20	1-мм – 26
5,45-мм АКС-74у	100	–	П	4	–	19	5	15	–	1 оберт – 20	1-мм – 37
5,45-мм РПК-74	100	–	3	4	8	11	5	15	20	1 оберт – 14	1-мм – 18
7,62-мм АКМ	100	–	3	4	–	25	5	15	–	1 оберт–20	1-мм–26
7,62-мм ПК, ПКС	100	–	3	4	10	15	5	15	20	1 оберт – 12	1 мм – 15
14,5-мм ПКВТ	100	20	вершина кутника	–	10	праворуч – 16,5 нижче – 11,5	13,5	–	50	–	
ПКТ на БТР, БРДМ	100	20	вершина кутника	–	10	праворуч – 28,5 нижче – 19,5	6	–	20	1 поділка гайки – 10	
ПКТ на БМП	100	20	6	–	4+10	праворуч – 41,7 нижче – 24,85	5	–	110х130 140х160	1 поділка гайки – 10	
7,62-мм СВД	100	–	3	4	–	16	3	8	–	1 оберт – 16	1-мм – 16 1 поділка –10
ПСО-1 до СВД	100	100	3	4	–	14	3	8	–	1 поділка торцевої гайки – 5	
7,62-мм РПК	100	–	3	4	8	25	5	15	20	1 оберт – 14	1-мм – 18
12,7 НСВТ	100	–	4	4	10 2	21 18 оптичний	–	–	–	6	8
9-мм ПМ	25	–	–	4	–	12,5	5	15	–	1-мм – 19	1-мм – 19

Переходьте за посиланнями. Приєднуйтеся до офіційних YouTube каналів та отримуйте доступ до навальних матеріалів.

Тут ви знайдете цікаві відео на тему історії України (УПА, ОУН, Козаки, Прапор, Герб, Гімн, Бандера, Шухевич, Міхновський, Атило, Сірко, Шевченко)

Ведучі: Брати Капранови – українські письменники, видавці, публіцисти, громадські діячі.

"Історія Без Міфів" – це популярний канал про минуле України та світу без прикрас і фальсифікацій. Експертами наших програм є фахові історики (доктори й кандидати історичних наук, професори, доценти, співробітники наукових інститутів та історичних музеїв), кожен із яких є спеціалістом із конкретної проблематики. Тематика випусків охоплює всі періоди та висвітлює широкий спектр питань: політична, військова, економічна історія, історія міжнародних відносин, історія культури, мистецтв і спорту, біографії видатних особистостей. Мета нашого проєкту – спростування антинаукових міфів, фейків і стереотипів про Україну та українців, поширення суспільного інтересу до історії, гордості за славетне минуле, перемоги й досягнення українського народу, сприяння консолідації українського суспільства, формування позитивного іміджу України й українців.

ДЛЯ НОТАТКІВ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

INTERFLEX